

პროლეტარებო ყველა ქვეყნისა, შეერთდით!

ქართული
კომუნისტური

პროლეტარული მწერლობა

საქართველოს პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციის
ყოველთვიური საზოგადოებრივ-პოლიტიკური

და

მხატვრულ-ლიტერატურული

ორგანო

№ 10-11

ოქტომბერი
ნოემბერი

1 9 3 0

წელიწადი მეოთხე

სახელმწიფო გამომცემლობა

597.

სახელგამის 1-ლი სტამბა.
ქლევანოვის გამზირი № 91.
მთავარ. № 2119 შტკ. № 839
ტირაჟი 1.500.

ბ ა კ ი ც ხ ვ ა

შევ დაფაზე ხარ. —

დანაშაულს გიმხელს საამქრო.

დანაშაულზე ტრიბუნით ყვირის გაზეთი.

შენში ლაჩრობამ დამკვრელობის ტემპი დააქრო...

— კიდევ გაკვირვებს:

— რა დაუშვი მაინც ასეთი.

საოცარია ეს გრძნობა და ეს სითაფხედე.

უადგილოა ქადაგება უსინდისობის. —

თუ ვაქცატი ხარ,

თანაგრძნობით დაზგას დახედე,

ცეხში თუ როგორ დაღუპულა ჟანგის სისოვლით.

თითქოს მოხუცდა,

დაკარგვია დღის გამძლეობა, —

თითქოს დატოვა წარმოება რკინის ლეროსი...

— ძრავი როდესაც სამუშაოდ დენს იძლეოდა.

მას განუწყვეტლივ მზრუნველობა აკლდა ხელოსნის.

შენ ულაზათო,

ირხეოდი როგორც ფოთოლი,

სადღაც ნისლივით მომთაბარე გყავდა ოცნება...

ჯაფის მაგიერ სურვილები გწევავდა ლოთობის

და იყო მუდამ

დაზგისა და შენი მოცდენა.

სად არი ტემპი!

სოც-შეჯიბრი ასე გაიგე.

დაჰკარგე ნდობა. — ტოლ-კაცებში გაუარჯისდი.

დღეს რომ ცეხებში გამარჯვების დროშებს ვარიგებთ,

შენ რჩები მხოლოდ გამონაკლისი.

შავ დაფაზე ხარ. —

დანაშაულს გიმხელს საამქრო.

დანაშაულზე აღშფოთებით გიტევს გაზეთი.

შენში ლაჩრობამ დამკვრელობის ტემპი დააქრო...

— მაინც მაკვირვებს:

— რად დაუშვი საქმე ასეთი.

ხომ ის არ იყავ, ვინც ცხოვრებას დიდათ არ გვიდეცს,
დააქვს ფიქრები ჩამორჩენილ ემიგრანტივით...

— შენ ხომ მუშა ხარ,

თანშეზრდილი ამქრის მაგიდეებს

და მანქანებთან ხომ გჩვევია ყოფა მარტივი.

ვწუხვარ ძალიან,

— ბრიგადელი ასე დაეცი,

დღიურ გეგმათა შენებაში გახდი მოვაქრე. —

როცა გიყურებ სამარცხვინოდ ტემპში დალეწილს,

შგონია, მტრებზე მოქნეული მკლავი მომაქრეს.

რა დროს ეგ არი.

— შშენებლობის ტალღა გვაწვება,

ამ დროს მტრობაა, რომ დაგვიცენ ერთი ხრახნილიც. —

დაკვრით ხუთწლედის მესამესთვის ბრძოლის დაწყება,

ანთებულა საბჭოეთის მებრძოლ ხალხივით.

ამ დაძახილზე,

გაიფიქრე აბა სად დგეხარ,

გზნება ვაეკაცის, რა სურვილზე შეგებერტყია...

— შეიგენ, ფეხქვეშ უბარაქოდ გზა რომ გერხევა,

მგზავრობა ასე, მავნებელის ნაღმზე მეტია.

შავ დაფაზე ხარ. —

დანაშაულს გიმხელს საამქრო.

დანაშაული ავდარივით თვალს გებურება.

ადამიანო.

დღე ლაჩრობის დროა დააქრო.

თორემ დაგადგა სიკვდილივით განადგურება.

ქართული
ზინგლიწოთაქს

ხ ა ტ ი ჯ ე

მ ი ო რ ე მ ო ქ მ ე დ ე ბ ა *

საბჭოთა მოხელე აზხ. ჯაბაური ზის თავის ოთახში საწერ მაგიდასთან. გართუ-
ლია მუშაობაში. გართ, კიბეებზე ნაბიჯს შემოდგამს ბადუღია.

1

ბადუღია. შუა კიბეზე რომ წამოწოლილხარ, განზე მიდექ, არ გამსვარო...

მათხოვარი. რა ვიცი შეილო რა გამეგება, ღარიბი ვარ... იქნებ მისაშველო რამე, შეილი პატარა მყავს, — ამ სიმაღლეა და ქმარი პარასკევს საღამოს რომ დაბრუნდა სამუშაოდან...

ბადუღია. ეხლა არ მცალაია, თუ არა მოგისმენდი, — მეორეჯერ რომ შეგხვდები მაშინ მომიყუევი....

მათხოვარი. რა ვიცი შეილო მე რა გამეგება ღარიბი ვარ... (მი-
წოდებს ქალაღდს).

ბადუღია. რა არის ეს?

მათხოვარი. მთავრობას ვეძებ. სამსახურში ვერ მიუსწარი, კრე-
ბაზეაო. კრებაზე ვიყავი და სახლში მიმასწავლეს.

ბადუღია. მერე მე რას შემომიჩინდი. მაგის გულისთვის მთავრო-
ბის თავმჯდომარეთ გინდა დამნიშნო? მომეშვი!..

მათხოვარი. დედას გაფიცებ მაჩუქე რამე...

ბადუღია. დედას გაფიცები, მომცილდი თუ არა...

მათხოვარი. (მიღის)

ბადუღია. უჰ... (ისწორებს ტანსაცმელს. ჯიბეში მოულოდნე-
ლად წააწყდება ფულს.) აჰ არ მჭონია, მე მეგონა უკაპეიკოთ ვიყავი...
დედი მოდი აჰ. ჯიბეებიდან აგროვებს ფულს. გაღითვლის.) ეს კალათი
აი, იმ კარებამდე ამიტანე და ორ შაურს მოგცემ...

მათხოვარი. ეჰ... (აჰქვს კალათი. შეისვენებს.) მამა კაცი ხარ
ჯანღონით სავსე, — მე როდი უნდა მაზიდიო ეს... ქალი ვარ...

*) დასაწყისი იხ. „პროლეტ. მწერლობა“-ს № 9-ში.

ბადულია. ჩამორჩენილი ყოფილხარ ცხოვრებას დედი, ქალი და კაცი რა ხანია გავათანასწორეთ.

მათხოვარი. ხომ ამოგიტანე. გამისტუმრე.

ბადულია. აწია რაც არი, თუ არა აქამდე მეც ამოვიტანდი. (კარებს არახუნებს. ოთახი განათდება)

აღვა. ააა, ბადულია!..

ბადულია. ნება მომეცით. (ხელზე ჰკოცნის) მომაწოდე აქ ეგ კალათი. წამომღები ვერავენ ვიშოვე და ეს დავიჭირავე... რა მექნა. ქუჩაში კალათს ხომ არ დავიკავებდი... ღვინო. ხორცეული პურმარილი... (იღებს ფულს. კაპიკიანი გაუვარდება. ეძებს.)

მათხოვარი. დედაშვილობამ...

აღვა. რაა ეს ქალაღი. დამზღვევი სალარო?..

მათხოვარი. რა ვიცი შვილო მე რა გამეგება ღარიბი ვარ.

აღვა. ბადულია ამას ხომ არ ეძებ.

ბადულია. ჰო. მაღლობ. ორკაპიკიანი კი არაფერია, მაგრამ ცუდათ მაქვს დაცდილი, — შარშან კაპიკიანის დაკარგვამ ხუთასი მანეთი წამაგებია... აილე შენი ფული.

მათხოვარი. ქმარი ავთ მყავს. მომიხუცდა.

ბადულია. გული ამომართვა ამ ქალმა.

აღვა. გამომართვი.

მათხოვარი. მთავრობას ეძებ. აი, გამოჭრილ ფანჯარასთან რომ ზის ხოლმე და ფულს არიგებს...

აღვა. სხვაგან არის.

ბადულია. (მიუკეტს კარებს) მაგის გამოჭრილი მთავრობა, საღ მოუნახო.

მათხოვარი. რა ვიცი შვილო, მე რა გამეგება ღარიბი ვარ...

ბადულია. არ შემოუხედიათ?

აღვა. იგვიანებენ.

ბადულია. რა ხანია წამოვიდენ. მხარი თუ ეცვალა.

აღვა. რას ლაპარაკობ, გელვასიმ ხელის გულივით იცის ბათოში. (გადიან სხვა ოთახში)

2

მოსამსახურე. ბატონო...

ამხ. ჯაბაური. ბატონები მე ორი კვირის სავალზე დავტოვე, -- ჩემო... შენ კი არ იქნა და ვერ მოგაშლევინე...

მოსამსახურე. იმერული ზრდილობა ეს არი ბატონო, და რა ვქნა...

ქართული
გიგლირთესა

ამხ. ჯაბაური. თქვი...

მოსამსახურე. ქალაქის საბჭოდან არიან.

ამხ. ჯაბაური. არ მცალია. ხვალ დილისთვის მოხსენებას ვამზადებ...

მოსამსახურე. ვეტყვი...

ამხ. ჯაბაური. უთხარი; — გადაუდებელა სამუშაო მაქვს. მთელი ღამე უნდა გავათიო...

3

გელვასი. ალვა ჩემო ალვის ხეო...

ალვა. აააა!..

გელვასი. მოულოდნელი სტუმარიც მოგიყვანე. ჯემალ, კარგი ვაუჟაცია.

ბადუღია. ჯემალ.

გელვასი. დაუმეგობრდი, არ ინანებ... ეს კი უკვე შეპირებული ძღვენი...

გიონ. გიონ რიონელი...

დილიკო. დილიკო...

გელვასი. თქვენ კი ალვას მეგობარი, და ამ ღამის დიასახლისი, რასაკვირველია. გამიცანით და სხვებიც გაიცანით... შენთვის საშიშია ალვა ასეთი ღამაში ქალის მეგობრობა...

ალვა. სოციალისტური შეჯიბრების წელიწადია...

ალვას მეგობარი. დაბრძანდით.

გელვასი. (პიანინოზე ამღერებს)

ბადუღია. ცოტა არ იყოს, შეიგვიანეთ.

გიონ. ჯემალმა დაგვაყოვნა, არ სურდა წამოსვლა.

ჯემალ. აბა რა ჩემი საქმეა აქ...

გიონ. ჩვენი ცხოვრების გასაცნობათ წამოგიყვანეთ...

დილიკო. შეხედე, რა სჯობს!..

ბადუღია. მკრტო ჩამოდი?..

ჯემალ. არა, სოფლის თავი-კაცებიც.

ბადუღია. ჰო, ესლა ახალი თავმჯდომარეა, შეიძლება უფრო გაგიწიონ ანგარიში...

გიონ და დილიკო. როგორ.

გიონ. შარშანდელს რა დაემართა?

ბადუღია. გადაუხვია.

გიონ და დილიკო. გადაუხვია?!

ბადუღია. ჰო, გადაიხარაო და მოხსნეს...

გიონ და დილიკო. უყურე...

ერქონესული

ბადულია. მიზეზიანია ეს პარტია, თუ არა კვლავ საჩუქრად უპულივით ხომ არ ივლის, ხან მარჯვნივ გადახრება და ხან მარცხნივ!..

გელვასი. რა პოლიტიკოსი მსჯელობს?..

ბადულია. რა გგონია!

გიონ. ქრილობა არ მოგიჩა?

ბადულია. როგორ გეკადრება, მაგით ვაპირებ, პარტიაში შესვლას.

გელვასი. არ შეგიხორცდეს თუ არა სტატი დაგეკარგება...

(იციინიან. გელვასი ღვინოს მოსვამს) კარგი ღვინოა.

დილიკო. კარგი ღვინო, ყელის კანიფოლია.

გელვასი. ალვა, რას ფუსფუსებ ჩემო, ჩამოგექ, მომიყევი, რას აკეთებ, როგორ ხარ...

ალვა. ორი თვეა არ გინახავარ.

გელვასი. რომ მენახე მეცოდინებოდა... მე და ბადულია კი დაღვივართ აჭარაში. ელსადგურებს ვაშენებთ, ქალებს ვანთავისუფლებთ...

ბადულია. ხანდახან ჩვენც გვანთავისუფლებენ...

გელვასი. თითის გულები გაგმაგრებია, ჩემო. ალბათ ისევ უკაცუნებ — მანქანას... და შენც რომელიმე გამგე გიკაცუნებს...

ალვა. კარები ჩაკეტილი მაქვს...

გელვასი. რომ გამჭირებია, თანჯრიდანაც გადავსულვარ... არ მოგბეზრდა ბათომში ყოფნა?.. წამო ერთი, ძველებურათ მთებისკენ შეუყვით...

ალვა. რა სჯობია! შევებულეხას რომ მოვახერხებდე...

გელვასი. შევებულეხა რათ გინდა, ჩემთან იმსახურე... ელსადგურის სამუშაოებზე...

ალვა. შენ იქ მოეწყევი?..

გელვასი. ჯამაგირი ერთი კვირაა დამინიშნეს.

ალვა. მერე, გუშინ რატომ არ თქვი. რა თანამდებობაზე!

გელვასი. ჩემი სპეციალობა, მართალი რომ ვთქვა, ჩემო ალვა, — ლამაზი ლაპარაკია. პორთველი არასოდეს არ მჭონია ჩემთვის ესეც საკმაოა... (ჯოხს შეათამაშებს.)

ალვა. შუამავალი ხარ?

გელვასი. გლებების, მთავრობის, ინჟინრების და ბუნების შუა...

ალვა. საქმეს კი ისინი აკეთებენ. მოხერხებული უსაქმური ხარ.

ბადულია. ნეტავ თუ ისმება ეს ღვინო.

ალვა. აღექ.

გელვასი. თერთმეტი საათი შესრულებულა... ვახშმის პროლოგი, — მე რომ მომეწონა გუშინ!... სტონს. მღერინან) გიონ, საქართველო არ შეარცხვინო, ებრაელი ქალია, ქართული ტემპერამენტი აჩვენე... სდექ!.. შენი დამით დაიკავებ იმ ორ სკამს...

ბადულია. რა ტურა ხარ, ნახე მე თუ არ დამაყინოს მის გვერდით.

გელვასი. აგრე იყოს... ჯემალი ჯდება ჩემთან ერთად სუფრის თავში. აქვე ხარ შენ, — ჩემო ალვა... ხოლო ყველაზე მოძრავი სკამი პიანინოს მხარეზე შენია. აბა!...

4

ამხ. ჯაბაური... რა უბედურებაა... გესმის?.. შემოდი!.. ასე ხმაურობენ ესენი ყოველთვის თუ დღევანდელი დამე შეარჩიეს... შეუძლებელია მუშაობა პირდაპირ...

მოსამსახურე. არა, ხშირად კი იციან, მაგრამ ყოველთვის პირველ და ხუთმეტ რიცხვებში, დღეს კი არ ვიცი.

ამხ. ჯაბაური. შენ გენაცვალე, თხოვე დღეს მაცალონ და მერმე თუ გინდა მთელი სახლი დაიხზონ თავზე... ხმაური შეანელონ, როგორმე...

მოსამსახურე. ეხლავე. დიასახლისს კარგად ვიცნობ.

ამხ. ჯაბაური. თერთმეტი საათია.

5

გელვასი. ზურგ შექცეული ხარ აღმოსავლეთს, დალიე, ალაპი სულ ერთია ვერაფერს დაინახავს.

ჯემალ. რა სქელია, თითქო სისხლი იყოს.

გელვასი. ასეთ ღვინოს მხოლოდ ქართველები აყენებენ, კარგ ვაეკაცს მკლავში სისხლად ჩაუდგება. შესეი!..

ჯემალ. სისხლი არ მაკლია ისედაც მომწოლია თვალეებში ჯაგრისაგან...

გელვასი. ღვინით დრო უნდა მოკლა კაცმა. დრო ყველაფერია, ჯემალ ჩემო. აი შემოდის სოფლად ახალი ცხოვრება და ვერაფერ შეაჩერებს თავისი გადადგომით!.. იმისთვის რომ დრომ მოიტანა. მთავრობაში ზის ვინმე მუშა და ბრძანებს. გააგებიე. სულერთია თავისას უეასრულებს, არა უშვავს. აშენდეს. ვიყოთ მარჯვეთ და ვეცადოთ ყველაფერი ჩვენდა საკეთილდღეოთ გამოვიყენოთ.

ბადულია. (ილუქმება) რა სჯობია!..

ჯემალ. ეგ მორჩილებაა გელვასი, მკლავი თუ მაქვს და გულს...
მერჩის, სხვა თუ ვერა, საკუთარ თავს მაინც არ დავანებებ!

გელვასი. მდინარის აღმა რომ იფიქრო გატურვა, ნაპირზე ვერ გახვალ, საქიროა მიჰყვე ნებაზე და მოხერხებულ დროზე უგანო... ამიტომ ვარ მე ასე როგორც მხედავ...

ჯემალ. ვერ დაგიჯერებ...

გელვასი. მასე იყოს, — გაუმარჯოს ახალ ცხოვრებაზე ამხედრებულიებს...

ალვას მეგობარი. ჯემალ...

გიონ და დილიკო. ასე დარდი დაგეცალოს.

ბადულია. ორივე თვალი იმას რომ გაუყარე, ცალი თვალი დამიტოვე შე ქალო.

გელვასი. გულბაათ რას შვება ნეტავ.

ჯემალ. გახელებულია. არავის ეკარება.

გელვასი. არც თქვენი წამოსვლა ეცოდინება.

ჯემალ. რა თქმა უნდა, რომ გაიგოს მოსისხლე გახდება.

გელვასი. მაგარი მოხუცია.

ჯემალ. მთელი სოფელი ფეხზეა გელვასი, გამოგვეზავნეს და მთავრობასთან შენ უნდა მიგვეყვე.

გელვასი. მე.

ჯემალ. განათლებული კაცი ხარ, — ჩვენ გულისთქმას უფრო ეტყვი...

გელვასი. რატომ. შეიძლება.

ალვა. სასაცილო თუ გინდა ეს არი, მათთან არ მსახურებ?

გელვასი. არა უშავს.

ჯემალ. სოციალიზმი უნდა ავიშენოთო, გვიქადაგებენ. — სოფელს არ უნდა ეს გელვასი. სოფელს მშვიდობიანი ცხოვრება უნდა.

გელვასი. თავისი ნება და თავისი წესები.

ჯემალ. დაე, ქალაქებში ააშენეთ ელსადგურები. გაანადგურეთ კლდეები და ტყე. ააშენეთ სოციალიზმი... ჩვენ შევხედავთ, თუ მოგვეწონება, ფულს გადავიხდით და გადმოვსახლდებით...

გელვასი. დაგეხმარები... (კარს არახუნებენ.) ვინ არი?!

მოსამსახურე. (გამოჩნდება) უკაცრავად.

გელვასი. ააა!..

ბადულია. ეს, რა ქვია, ის არ არის?

გელვასი. ჰო... იოსელიანი!..

მოსამსახურე. ბატონო.

გელვასი. იოსელიანი... სად არ განახავს კაცი. შენ, რესტორანში...
 არ მსახურებდი?

მოსამსახურე. ერთ დროს ჩემიც იყო მაგრამ რა, მოვხუცი და ხელზე მოსამსახურობა ვარჩიე.

გელვასი. ეს ღვინო დაგვილიე და ის გვითხარი, როგორ შემოდიოდით რასტორანში თავადიშვილობა... ყური დაუგდეთ.

მოსამსახურე. უწინ რომ რესტორანში თავადიშვილი შემოვიდოდა მის დახველებზე სანთლები ჰჭრებოდნენ... (ახველებს მედიდურათ) ეხლა კი შემოიპარება და (ხმა ჩაწყვეტილად ახველებს).

გელვასი. რომ არ შენიშნონ ა!.. რა სასაცილოა...

გიონ. დიდებულია! ეს უბის წიგნშია შესატანი, აუცილებლად არა. — დილიკო?

დილიკო. აუცილებლად.

მოსამსახურე. უკაცრავად, შეგაწუხეთ...

ალვას მეგობარი. რა გინდოდა...

გელვასი. საქმე გექნებოდა რამე...

მოსამსახურე. არაფერი... მადლობთ... (გადის.)

გელვასი. საცოდავი... ჰო, და მაგის წელის რხევას ჩოხა ახალუხი უფრო დაამშენებდა, მაგრამ დრო, დრო დადგა მოსამსახურეობა არ გუნეს...

ალვა. რაა გელვასი, მოხსენებების მოსმენა სამსახურში მომბეზრდა.

ბადულია. გასაბჭოებული სუფრაა... (ილუკმება)

გელვასი. აბა ერთი წვრილბურჟუაზიული მრავალჭამიერ...

(მღეროიან)

6

ახალმოსულები. ყველა მასალები ამოკრეფილია. დალაგება უნდა მარტო.

ამხ. ჯაბაური. მე უფრო მოლაპარაკება მაინტერესებს. ადგილობრივი წარმოება ყრუდ ვიცი. რამდენი თვეა გასული ვარ ზღვაში... აქ ელსადგურის შენებაც კი დაუწყიათ.

ახალმოსული. მაგ მხრივ მრავალი უნდა გითხრათ... მაგრამ რაა ეს, რა უბედური სიმღერაა!..

ამხ. ჯაბაური. მომიწინაა. მოხსენების გადადება მაინც შემეძლოს, ზევ უკვე გემი უნდა გავიყვანო ზღვაში.

ახალმოსული. არა, გადადებას ვინ იფიქრებს.

ქალაქი

ამხ. ჯაბაური. მე ასე ვფიქრობ: საჭიროა ხვალ დღეებში წავიხილო ადრე ერთმანეთს. ამელამ კი წავიძინებ. არც გზაზე დავდრეკილვარ... რა ჰქენი?

მოსამსახურე. ვიყავი. დავემუქრე კიდევ. ბოდიში მოიხადეს და ამ წამშივე დადუმდებიან...

ახალმოსული. აბა რა არის ეს სიმღერა... მილიციას უნდა—დაუძახოს კაცმა.

ამხ. ჯაბაური. არა, თვითონვე მორჩებიან...

ახალმოსული. შენ იცი!

ამხ. ჯაბაური. იმასაც კი იტყვიან: რომ საბჭოთა მოქალაქეებს მხიარულების ნებას არ ვაძლევთ.

ახალმოსულები. თორმეტი საათია.

ამხ. ჯაბაური. თქვენ ისე მოიქეცით როგორც გთხოვთ.

ახალმოსულები. ღამე ნების.

7

გელვასი. შენ გალამაზდი, თუ მე დამიჩლუნგდა გემოვნება.

აღვა. არ ვიცი ალბად ორივეა.

გელვასი. მაშ რა, არ გინდა?

აღვა. წამოსვლა?... სიამოვნებით, თუ გინდა ამ წამში.

გელვასი. სერიოზულად.

აღვა. რა თანამდებობაზე?

გელვასი. ეგ გამოჩნდება.

აღვა. არა გელვასი, თუ მართლა მეუბნები, უნდა ვიცოდე. მანქანაზე მუშაობა აქ ვერ ამიტანია, იქ კი არა... ჯამაგირი?

გელვასი. კარგი ცხოვრება.

აღვა. ეგ პარტიაქსიმუსაც აღემატება.

გელვასი. ნამდვილათ წამოხვალ?

აღვა. აკი ვთქვი. მაინც რა თანამდებობაზე?

გელვასი. სანამ სხვა იქნებოდეს, — ცოლის... (პაუზა)

აღვა. მოვიდვარ. მომე ხელი...

გელვასი. ასეა. ყოველ ახალ საქმეს, რომელსაც ხელისუფლება იწყებს, ჩემთვის ბედნიერება მოაქვს.

აღვა. არ მოველოდი, თუ ჩვენი უეცარი შეხვედრა ქორწილი იქნებოდა...

გელვასი. თქვენ რაო, რას გაჩუმებულხართ! ღვინო! — ყველაზე უფრო თქვენ უნდა ზეიმობდეთ. დღეს აქ ხართ, ხვალ და ზეგ აი კაცა რომელიც მერცხალივით გადაგაფრენთ საზღვარს. არა! ჯემალ. სა-

ნამდევ ელსადგური აშენდებოდეს და ტყენ გასჩეხდენ ერთი მგზავ-
რობა კიდევ გვმართებს...

გიონ. ფულს არ დავიშურებ, ოღონდ კი გავშორდეთ ამ ქვეყანას!

დილიკო. რა დროს გეითხრა უარი გულბაათმა!

ჯემალ. გადაგიყვანთ.

ბადულია. ვაშა!

გელვასი. უნდა გახსოვდეთ, მეგობრებო, ყოველი დიდი საქმე მარ-
ტო სუფრაზე თუ მოგვარებულა. ქართველი კაცი ყველგან სტყუის,
სუფრაზე კი მართალია გულამდე. და თავის სიტყვის ამსრულებელი
უსიკვდილოთ.

ბადულია. აბა ხელახლა უნდა გავიმეოროთ ყველაფერი.

გელვასი. ყველაფერის თქმა რა საჭიროა ზოგი უთქმელადაც ნა-
თელია.

ჯემალ. დაასხი.

ბადულია. შენ რა გიჭირს ცას ვარსკვლავი მოსწყვიტე. მე არ
მეშველა თუ არა.

გელვასი. გვერდში გიზის. უბჭკინე და მოწყდება.

ალვას მეგობარი. ხელები ჯიბეში აქვს, ვარსკვლავებს იქ თუ
ეთამაშება.

ბადულია. არ გამაწითლა!..

გელვასი. შენ რომ კაცი გაგაწითლებს ბადულია ის გვირგვინის
დასადგმელია.

ალვას მეგობარი. ვიმღერო თუ ვიცეკვო, მეგობრებო!..

დილიკო. ერთიც და მეორეც აუცილებელია. გთხოვთ.

გიონ. მიყვარს პირდაპირი. ზოგს კალთა უნდა დაახიო.

ალვას მეგობარი. ალვა!

გელვასი. სიხარული მოერია. ღვინო... ყური ათხოვეთ, რა დიდი-
ბული მუსიკაა...

გიონ. არასოდეს ისე არ ვაფასებ მუსიკას, როგორც ღვინის შემდეგ.

გელვასი. მუსიკის და ლექსების საშობლო ეს არის. მთვრალა
კაცი რომ არ ყოფილიყო, შორს ვერ წავიდოდა საერთოდ ხელოვნება...

ალვას მეგობარი. (ცეკვავს)

ამხ. ჯაბაური. (დალევს წამალს. თავს შეიხვევს და ისევ ჩაწეება.)

ბადულია. რა ქალია!

დილიკო. აი, ცეკვა, ქალის ტანის რხევა, სათაყვანებელი ხელოვნებაა თავისთავად.

ბადულია. სათაყვანებელია, რა თქმა უნდა. უყურე უყურე. გა-
მოგათაყვანებს, — აბა რა იქნება...

აღვას მეგობარი. კარგია ხალისი ხომ, ახალგაზრდებო! — ცეკვა! ერთ დროს ჩემი მუხლები ასე არ ცეკვავდნენ, ხმას დაეკარგა ენოცხლი!.. ღვინო... მაგრამ გული მეუბნება ცეკვას...

ჯემალ. (წამოიჭრება, მაგიდაზე, მუშტს დაარტყამს. ცეკვა და მუსიკა შეწყდება) რა საშინელია ეს ქალი, შეაჩერეთ!

გიონ. პოეტისათვის ეს ყველაფერია, მჭონდეს მე ჟრთების გასაშალი პირობები, ამაზე მთელ პოემას შეეკმნინდი... მაგრამ რა, საქართველოში ვარ და ქართველი ვარ.

დილიკო. პოეტები მაინც მრავალი ხართ.

გიონ. ლექსებს აქ ვინ არ სწერს, — რითმის მიგნება ყველას შეუძლია და ყველას თავისთავი პოეტი ჰგონია...

გელვახი. ჩუმაღ. ყოველივე კამათს ვწყვეტ... სტუმრები ვართ... რა იცოდა ჯემალმა რომ იგი, განთავისუფლებული ქალაქელი ქალია.

ბადულია. ჩადრში და მონობაში კი არ არის. (ეფერება)

გელვახი. მორიგი სადღეგრძელო: თქვენი სამშობლოდან გამგზავრების იყოს... თქვენი გაევროპიელების. პირველი ნაბიჯი გადადგმული გაქვთ, მაგრამ მარტო შარვალში... ბადულიას უფრო იაფი დაუჯდა ტანსაცმელის გადაბრუნება. ჩემ შარვალს მუხლებთან ტოტები გადაჭრა და, (ბადულიას) არ გეწყინოს, ამას შეხედეთ ჩარლსტონი თუ არ აცვია!

დილიკო. გაუმარჯოს შემდეგ ნაბიჯებს.

გიონ. რა ვარ მე საქართველოში ეხლა, მითხარით, — ნული, ათასჯერ მეტი ვიქნებოდი პარიზიდან ჩამოსული...

გელვახი. ცუდი ანგარიშია, მაგრამ პოეტს მიეტოვება. სამწუხაროდ ნული ათასჯერაც რომ გამრავლდეს ნული დარჩება... (სიცილი)

ამხ. ჯაბაური. (აანთებს ოთახს ხელმეორეთ. მოიხურავს პალტოს. გამოდის.)

ბადულია. შუალამე გადავიდა.

გელვახი. მერე? — ორბელიანი ამის შემდეგ იწყებდა ქეიფს მტკვარზე.

გიონ. ორბელიანი? — საიდან მოიგონე, — თირქოს ჩვენი ისტორია წინ გედოს და ჰკითხოლობდე...

დილიკო. საისტორიო დარგზე იქნებოდი უნივერსიტეტში.

გელვახი. ყოველ მამულიშვილს საისტორიო ფაკულტეტი სუფრაზე აქვს დამთავრებულნი.

გიონ. დიდებულია! ეს უბის წიგნშია შესატანი აუცილებლად, არა დილიკო.

დილიკო. აუცილებლად...

ბადუღია. სიმღერა რათ არ არის?

ალვა. რას გაჰკვივი ბიჭო, მეზობლებს სძინავთ... *ქარქინუნუნუნ*

ბადუღია. სამზობლო!.. (ცივი ხმით გასძახიან) *სამზობლო! სამზობლო!*

ამხ. ჯაბაური. (გულმოსული შემოაღებს კარებს).

გელვასი. ამხანაგო მეზღვაურო... კეთილი იყოს თქვენი სტიქიური მოსვლა... მე არ ვიცი ქართველი ხართ თქვენ, გერმანელი, რუსი და ან თუნდაც სომეხი... მაგრამ თქვენ გადაგიცურავთ, მრავალი ზღვები, დაგიმორჩილებიათ მრავალჯერ სტიქია... სტიქიურებო! მრავალ მოედანზე მოგმართავდნენ ორატორები. მომეცით ნება, მე; როგორც ქართველმა ტრიბუნის მაგიერ, სუფრა შეეარჩიო და დავლიო თქვენი ბრძოლების საღღევრძელო... სამზობლო!.. (მღერიან)

ამხ. ჯაბაური. (უსიტყვოთ, მიიკეტს კარებს).

გიონ. დიდებული კაცი ყოფილხარ გელვასი!..

დილიკო. მოგვედი სიცილით!..

ალვას მეგობარი. რაა ღმერთმანი... იცი ეგ ვინ არის!..

ბადუღია. მაგაზე ნუ ფიქრობ. ხომ ნახე, რომ გაიგო ვინც ვიყავით, სიტყვაც არ თქვა ისე გაბრუნდა.

გელვასი. გამიგონია—მოითხოვენ: ინტერნაციონალურ შინაარსის ნაციონალურ ფორმებში მოცემას, მე ვილაპარაკე ამ ღირებულების თანახმად...

ალვა. დაიწყო...

გელვასი. მეზღვაურებს კარგად ვიცნობ. მათ ჩვენზე დიდი ღვინის სმა იციან. შეჩვეულები ზღვის ტალღებს. მიწაზე ყოველთვის ღვინოს სვამენ, რომ ფეხ ქვეშ აზვირთებული ზღვა იგრძნონ მიწის მაგიერ.

ალვა. დროა. თუ არა მალე აქაურობას აიკლებთ.

გელვასი. მიდიხარ? ადრეა, მაგრამ ჩვენც შენთან ვიქნებით. გავაცილოთ. მერე კი სადმე მეზღვაურებთან! ა — გიონ! რას იტყვი? — რაა კაცო შესაფერი სახელი მაინც გერქვას.

გიონ. ჩემი სახელი გიორგია, რა იცოდა მამაჩემმა, რომ პოეტო ვიქნებოდი და მისი შეცდომა გამოვასწორო.

გელვასი. ვინ მოდის?

გიონ. შენთან ვარ.

დილიკო. ჯემალ... ჯემალ... დაითრო...

გელვასი. მხარში შეუდექით... (ემშვიდობებიან დიასახლისს...)

ალვას მეგობარი. ჩემი კარები მუდამ ღია იქნება თქვენთვის...

გელვასი. ზოგჯერ ჩემო, ფანჯრები სჯობია...

ჯემალ. ეჰ!.. (მიდიან)

ეპროზული

8

ბადულია. ლამაზი ქალი ხარ. გათხოვდებოდე სილამაზისთვის და სახელიც...

გელვასის ხმა. ბადულია!

ბადულია. (ხმას აძლევს)

აღვას მეგობარი. შენ ცოლი გყავს?

ბადულია. არა. თუ გინდა მყავდეს, მერე რა?

აღვას მეგობარი. როგორ აცხოვრებდი მას შენ?

ბადულია. ჩემი ცოლი სახლში იქნებოდა, სახლს მოსამსახურე ეყოლებოდა, ცოლი მოუვლიდა თავის სხეულს და თავის ვნებას... მე დღე სამსახურში ვიქნებოდი. ღამე მასთან. როგორც ეს საერთოდ მე შემეფერება...

აღვას მეგობარი. როგორ გგონია რა განსხვავებაა ჩემ და მის შორის...

ბადულია. როგორ თუ რა!..

აღვას მეგობარი. (სიცილით გავარდება მეორე ოთახში).

ბადულია. ეჰ... არ მესმის მე შენი ფილოსოფია!.. (წელში გასწორდება და შეჰყვება.)

ამხ. ჯაბაური. (ძილგატეხილი დადის ოთახში. დაბოლოს მიუჯდება ტელეფონს:) ცხრა და ოცდა რვა... სამსონი ხარ?... რა მალე მიპასუხე არ გძინავს?... მე? — ძილი მაქვს გატეხილი, რა მექნა არ ვიცოდი და შენ ვამოგელაპარაკე... ეგ კი არა მეზობლებთან მთელი ბრბოა თავმოყრილი. ჩხავეიან და არ იქნა... არა... იძულებული გავხდი თვითონ შევსულიყავი, მაგრამ სამასხაროდ ამიღეს... არა კაცო, მთვრალეები არიან... ეხლა არ ვიცი რა ვქნა — თუ კიდევ შემაწუხებს ავიკეცლოგინს და შენთან გადმოვსახლდები... კარგია ერთი. შენი საქმე გააგრძელე. სამსონ... არ გესმის...

მოსამსახურე. თვითონ. ცენტრალურს დაურეკეთ. ბატონო...

ამხ. ჯაბაური. ცენტრალურს. რატომ.

მოსამსახურე. მე როცა უძილობა შემაწუხებს ყოველთვის იმაო ვურეკავ ხოლმე... დიდებული ქალიშვილებია, ისინიც მოწყენილი არიან. ეშინიათ არ ჩაეძნოთ და ყოველთვის სიამოვნებით მესაუბრებიან...

ამხ. ჯაბაური. შენ?

მოსამსახურე. ეხლა თქვენ ხართ ჩამოსული და გაფრთხილებული მყვანან, თუ არა, თვითონვე მირეკავდენ...

ამხ. ჯაბაური. და ეარშიყებოდი — ამ ხნის კაცი.

მოსამსახურე. რა იციან, თვალთ არასოდეს არ უნახავართ. ჩმა
კი ყმაწვილის მაქვს. არც მე ვიცი როგორები... ისე კი დადი შეგნა...
რები ვართ, ბატონო... ყველასი თავადასავალი ვიცი, ჩამდენა...
ტანგახდილს. შემომთენებია მაგ ტელეფონთან...

ჯაბაური. ჰო. კარგი დაიძინე.

9

აღვას მეგობარი. (გამოვა ოთახში)

ბადულია. (გამოჰყვება)

აღვას მეგობარი. დაჯექ.

ბადულია. შეთენებულა, რა ეშველება ეხლა ჩემ საქმეებს, სა-
ხელმწიფო მაინც არ მავალედეს...

აღვას მეგობარი. ამხანაგო ბადულია... თუმცა ძნელია ამისი თქმა
მაგრამ გეტყვი. — სანამ ჩემი საქმაროდან ფული ჩამომვიდოდეს, —
უნდა მასესხო...

ბადულია. უცადე, გირჩეენია. საქმრო არასოდეს არ დაგიგვია-
ნებს.

აღვას მეგობარი. არა მართლა. ერთი ორი თუმანი.

ბადულია. ამ ხელად რომ არ მაქვს რა გიყო გენაცვალე, დღე და
ღამ ექვიფობთ, შემომხეხარჯა... შემოიარე ამ დღეებში და...

აღვას მეგობარი. ეხლა...

ბადულია. ფულს თუ აღმომიჩენ ჯიბეებში მეც მადლიერი დავ-
რჩები.

აღვას მეგობარი. სახუმაროთ არ გელაპარაკები.

ბადულია. ა, ბატონო ჯიბეები. ამის შეტი ხომ ხედავ, არაფერი
მაქვს.

აღვას მეგობარი. რა არის ეს?

ბადულია. კარგა წიკითხე. გამაგონე, მეც გამეხარდება.

აღვას მეგობარი. რა არის ეს!

ბადულია. დაუკვირდი. ზეპირათ ვიცი რაც სწერია: წარმომდგე-
ნი ამისა, ესა და ეს კაცი, ამა და ამ გვარის, ესე იგი: მე, მცხოვრები
კულაშის თემში, არის ულარიბესი გლეხი და განთავისუფლებულია
ყოველგვარ გადასახადისაგან... სოფლის საბჭოს თავმჯდომარე. მო-
ვანი და ბეჭედი...

აღვას მეგობარი. რას ნიშნავს ეს!..

ბადულია. სილარიბის მოწმობას, შენ გენაცვალე.

აღვას მეგობარი. ა! (ისტერიულად გააჩუყამს სილას. ორივენი
ეცემიან დაბლა. დიდი პაუზა. უეცრად შემოდის მილიციელების შთე-

ლი ათეული. მიიხედ-მოიხედავენ, ოთახებში, მეტი ატევიანა, საუბრის
 ყდებათ სიცილი.)

მილიციელი. ადექით...

ბადულია. (გამოერკვევა) ერთი... ორი... სამი... რამდენი ხართ?! –
 (მიიღებს ხელს ლოყაზე) ნუ თუ ქალაქის ყველა უბანში შემოგესმათ
 ამის ხმა... ყველანი რომ დამესხით... (ეცინება)

მილიციელი. დატუსაღებული ხართ...

ბადულია. გული არ შეგვიშინო, სამსონი არც ისე უპურმარაილო
 კაცია; თანამებრძოლი რომ დაატუსაღოს... გავიაროთ.

ფ ა რ დ ა

(გაგრძელება იქნება)

საბჭოთა რუსეთი

ისევ მანქანა ველებს მოჰკვივის,
ფრთები გაშალეს ცივმა ქარებმა,
გრივალის სევდა მიაქვს ბლოკივით
ყვითელ ფოთლების აშრიალებას.

ნევაზე ნისლი იდგა გუშინაც,
ნევამ ძლიერი გემი დაძირა,
და ისევ მიკვირს დიდმა პუშკინმა
ქალისთვის თავი როგორ გაწირა?!

მომელანდება შავი სახენი:
მაიაკოვსკის და ესენინისა,
რომ პოეზიის დიდი სახელი
სისხლის მორევით გადაინისლა.

მომავონდები, თითქო გზედავდე
შენ პეტერგოფის წყალთა აუზო,
და ეხლაც მიკვირს რკინის მხედარმა
ამ ქარტეხილებს, როგორ გაუძლო?!

როცა სიმხნევეს სხვაგან მივაგენ
და, მივესალმე „წითელ პუტილოვს“ —
მე შევითვისე რკინის სიმაგრე,
სად, მდუმარებას სახე უტირის.

ველარ მიზიდავს წყარო ანკარა
და ვერც ნაძვნარის ტყეთა შრიალი.
როცა ეპოქამ გრძნობებს აკმარა
მძიმე მანქანის ბორბლის გრიალი.

სიყვარული და „ლალატზე“ ფიქრი
დიდი ხანია გულში დავმარხე,
მე პოეზიით დავძლიე სიკვდილს
და სინამდვილეს ისევ ვამალებ.

რუსეთი წინსვლამ ველარ მოზალა,
ენტუზიასტურ ცეცხლით მოსილი
და ისევ დარჩა ფიქრებ მაღალი
ისევ მყვირალი მაიაკოვსკივით.

ცეცხლიან ქურბთან

ცეცხლიან ქურბთან
უროსა ვცემთ.
ნაკადებს ვაწვდით
გრიალა დისკებს.
როგორც კი ინათებს,
ჩვენ ვდგევართ დაზგებთან.
როცა ვარსკვლავები
ზეცაზე ბრწყინავენ, —
ჩვენ ვდგევართ დაზგებთან.

ანელებს ნებისყოფას
დღიური შრომა.
ჩლუნგდება გონება
დღიურ ჭირვარაშში.
კენესენ უროები.
თვითეულ დაკვრით
კენესენ გაშმაგებით:
— გესურს თავისუფლება —
როდის ვიმუშაებთ
არა ბატონთათვის?

როდის მოიპოვებს
ყოველი ჩვენგანი
საკუთარ ბედს?
როდის დაეუფლება
ირგვლივ დედამიწას

* კ. კლემბერი არის გერმანელი პროლეტარული პოეტი.

ქართული
ბიბლიოთეკა

ნეტარი შრომა?
როდის დაიპყრობენ
მუშათა ხელები
ქვეყნიურ საუნჯეს?
როდის, ო როდის?

ჩვენ ვდგევართ ქურებთან,
უროებს ვცემთ.
ვდგევართ და
შვების დღეს
ყველანი მოველით
ჩვენ —
შრომის ბურჯები!

მაგრამ ის არ ჩქარობს
წუთი სანატრელი.
ჩვენი უროები
ამაოდ შრომობენ.
კმარა! საყვირებმა
დაიწყონ სიმღერა.
ქუჩებში მასებო,
დასტოვეთ დაზგები,
დროა რომ აჯანყდეთ!

თარგმანი ვ. ზ.

ორი რონოდა დაბალ ვერეჩკიდან

ჩვენ, ორი
რკინის გზის რონოდა
დაბალ ვერეჩკიდან,
სლოვაკიაში,
საჯაროთ ვაცხადებთ პროტესტს.

გუშინ მოვიდა ვილაც ვიგინდარა,
და თითქოს დაცინვით
დასწერა ჩვენს კედლებზე:
„46 კაცი ანუ 6 ცხენი“.

ამხანაგებო!
ყველა ქვეყნების და გზების რონოდებო,
ასე არ ივარგებს
ამ საქმის დატოვება.
ყველანი გამოდით ქუჩაში!
გაბედულად!

... ესე იგი, როგორ?
სდუმხართ?

გგონიათ, ალბად, რომ თავის თავად
საქმე გაკეთდება.
თუ მხოლოდ ჩვენ ორი
ასე გავსულელდით?
თუმცა ექვსი წელია
ჩვენ არ გვიმგზავრობა

* ფ. ვაისკოვაჟი არის გერმანელი პროლეტარული პოეტი.

ნაკუწებად გვაქციოთ?
 ქუჩაში ყველა!
 ძირს ჯალათები!
 იგემონ ჩვენი
 პროლეტარული მუშტი!
 კმარა წარწერები: 46 კა....

ე. რ. მ. მ. მ. მ.
 გ. ი. მ. მ. მ. მ.

შეჩერდით!
 თანხმა ვართ?
 მაგრამ ასე:
 ყველა რონოდებზე ასე წააწერეთ:
 46 კაცი ანუ 6 ცხენი
 წითელი ჯარისა“.

თარგმანი ვ. გ.

დ ლ ე ნ ი დ ა წ ლ ე ბ ი *)

XI

წიგნი პირველი

„ვეზდის უპრავლენია“ დაბაში დაბის შუაგულში დგას, მაგრამ ის რალაც განზეა ბაზრიდან გვერდზე გაწეული, მაღლობ სერზე.

გზა მისადგომათ ცუდი აქვს, აღმართია, რამოდენჯერმე მოხვეული.

შენობა ქვიტკირისაა.

გძელი და ვიწრო სახლია; წინ გძელი ბალკონი აქვს მიდგმული. ახლო მახლო მოსახლეები იშვიათია.

მარჯვნივ „სტრანეიკების“ ყაზარმაა, წინ ცოტა გვერდზე სატუსალო, რომელსაც აქ „ნაობახს“ ეტყვიან.

ბალკონის წინ კარგა მოზრდილა მოტიტვლებული მოედანია დატოვებული.

კვირა დღეა.

ვეზდის უპრავლენიეს წინ ბლომათ არის ხალხი.

ეს ხალხი რალაცას მოლოდინშია.

ყველა უპრავლენიის კარებს შეჩერებია.

— ასეა, ბატონო, ვიცი მე ეს ამბავი; ცხრა საათზე ადრე არ გეიხსნება უპრავლენია. პრისუსტივის ჩლენები კი კაი თორმეტ საათამდე არ გამოჩნდებიან.

ამის მთქმელი შუახანს გადასული, სანახევროთ გაქალარავებული წვერით, ჩოხაში გამოწყობილი გლეხი ნაობახის კედელთან დგას. მის გვერდით და მის გარშემო ათიოდე ქალი და კაცია თავმოყრილი.

— კი ბატონო კირილე, მაგრამ დილით ვართ დაბარებული. ჩამოვწყდით ფეხზე დგომით. გვიქენი იმდენი სიკეთე, გაღმა მოკეთე გვყავს, იმასთან გავალთ და ამ მინუტში უკან გამოვბრუნდებით.

— კი, ჩემო ივანე, მაგრამ სამსახურის ამბავი ხომ იცი? თუ რომ ხალხი თავის დროზე არ იქნა თავის ადგილზე, ვის მოთხრიან კისრი-

*) იხ. „პროლეტარული მწერლობა“ № 9

დან? მამასახლისს! და შენი კირილე მამასახლისი ამ ნაობახში ამო-
ყოფს თავს!

— ნაობახიდან ღმერთმა დაგიფაროს და დაგიცოს, ჩემო ბატონო,
ნო, თანაგრძნობით მიაგება შავში გამოწყობილმა ქალმა, რომელსაც
ხელში ფუთა უკავია.

— ასეა კი, ჩემო ეფროსინე, და შენ როგორც გინდა, ისე გა-
სინჯე!!

— ყველაფერი-ყველაფერი, ბატონო კირილე, მაგრამ ამ ჩემს
საცოდობაში, რატომ უნდა ჩაიდგას ვინმემ ფეხი. ქვრივი ვარ; შენ
თვითონ კარგა იცი, როგორი სიმწარით მყავს ეს ორი ბავში გამოზ-
დილი. ის უფროსია და, თქვენ თვითონ მოგეხსენებათ, ოჯახს მისგან
არაფერი შეეფარება. მართალია გაყოფის ქალაღი არ გვაქვს დაწე-
რილი, თორემ ცაბა და ქვეყანამ იცის, რომ ცალკე ცხოვრობს. თავის
კოლ-შვილი ჰყავს.

— ახირებული ხალხი ქე ვართ მე და ჩემმა ღმერთმა, წამოსთქვა
კირილემ, ბოხობი თავიდან მოიხადა, შუბლზე ხელი გადაისვა და სა-
ქილეების შიგნი უბიდან ჰრელი ხელსახოცი ამოიღო. ახირებული
ხალხი ვართ. სამსახური არავის არ უნდა. შენ არ გინდა სალდათათ წას-
ვლა, მე არ მინდა, იმას არ უნდა, ამას არ უნდა. აბა, ერთი მითხარით,
ყველამ რომ სახლში მოიფთხნას, ხელმწიფის სამსახურს ვინ შეას-
რულებს?

— კი ბატონო, ხელმწიფის სამსახურზე უარს... ვერ ახერხებდა
სიტყვის დაბოლოვებას ეფროსინე.

— არა, ერთი მიბძანეთ, ხელმწიფეს, ბატონო, სამსახური არ
უნდა? არ უნდათქვა, მე შენ გეკითხები?!

— კი ბატონო, კი, შენი ჰირიმე, მაგრამ რაღა ამ ჩემ საწყალს
დაობლებულ და გაჭირებულს ოჯახს უნდა დააწვეს ეს ტვირთი?

— აგრე გეთქვა შე ქალო, თუ მაგის თქმა გინდოდა! შენ ერთი
შვილი ხომ გაგიტავისუფლეს. მიცეს შელავათი და ქე გიჯის სახლში.
მეორეც უნდა გაათავისუფლონ, ესე გინდა ხომ?

— მინდა კი რა, სამართალი თუ სადმეა, ასე უნდა მაკუთვნონ.
მე ამ საწყალ დედაკაცს ერთი შვილი მრჩენელად არ უნდა დამი-
ტოვონ?

— ერთი ქე დაგიტოვეს და ის იყო!

— ის, ჩემო ბატონო... ეფროსინეს ასე ვაგლახათ არ უნდოდა
კირილესათვის თავის დანებება, მაგრამ მამასახლისს ამ დროს რაღაც
საქმე გამოუჩნდა, ის მეორე ჯგუფიდან გაიხმეს.

— ჩვენთვის არ ცალია, ბატონო! კირილე მამასახლისის კისერი გაუსუქდა. დიდკაცობაში აქვს საქმე. სამღვდლოებასა და სასახლეს აზნაურობას ემტოვება. თვითონ გლენია, ჩვენი არჩეული, ჩვენს ცხელ ყენებულო, მაგრამ გლენი კაცის გატანა არ იცის. ლაპარაკობდენ იქ, სადაც უწინ კირილე იყო.

— ჩამწარდა ჩემ შტერს ყველაფერი სიამოვნება, ჩვენ ეს შემოდგომა ჩავამწარეს. იმ ბავშვს ქალი დავანიშენიე, მინდოდა, ამ სიბერის დროს თვალი გამეხილა, იქნებ ცოტა წელში გავსწორებულიყავი. თვინდან-თვობამდე ისე ვარ დამწყვრეული სახლში, რომ ლობეზე ფეხს ვერ გადავაბიჯებ. პუტუნობდა ეფროსინე და დამწუხრებული სახით შესჩიოდა მის გვერდით მდგომ მეზობლის ქალს.

— შენ, ღმერთმა გაგიძლიეროს, ოჯახი კარგი გაქვს, მე ვიკითხო, რომ მაგ ერთის შემხედვარე ვართ ყველა. მაგ რომ წავგართვან, ისე ამოგძვრება სული, რომ ვერც კი გეიგებს ვინმე. ჩვენი შემომხედავი და ჩვენი ამბავის გამგები აღარავინ დარჩება.

ხალხს თანდათან ემატებოდა. დროც ბლომათ გავიდა, მაგრამ ვეზდის უპრავლენიის გაღებას არაფერი ეშველა.

სასაღდათოდ გამოწვეული ახალგაზრდები, მათი შშობლები, ნათესავები და მახლობლები, ამბავის და სეირის სანახავათ მოსული ხალხი ბალკონის წინ იყო თავმოყრილი.

ზოგი იჯდა, ზოგი იდგა.

სოფლის ხალხი ცალ-ცალკე ჯგუფათ იყო შეკრული.

თვითეულს ჯგუფს თან ახლდა მამასახლისი და ნაცვალი.

— ივანე, ბატონო, ივანე. შორებლები ვართ, იქნება ჩვენ პირველად დაგვიბარონ, ეხვეწებოდენ შორეული სოფელ მოხურის მცხოვრებლები თავიანთ მამასახლისს, გვისაშვალე რამე.

სოფლიდან ჩამოსულ ხალხიდან გარჩევით და განკერძოვებით იდგა ადგილობრივი დაბის მცხოვრებლები.

საათის თერთმეტი იქნებოდა, როდესაც, ბოლოს, როგორც იყო, გაიღო კარბი და ბალკონზე გამოგორდა ტანმორჩილა მსხვილი რალაც არსება.

თავზე კოზირიანი ქუდი ეხურა.

ტანზე შალის ჩოხა ეცვა.

ფეხზე ნაბდის სათბური.

— სადღეისოთ ცხრა სოფელი ხართ დაბარებული. გამოაცხადა მან, სიიდან ამოიკითხა ამ სოფლის სახელები. აქა ხართ ამ სოფლის მამასახლისები? ამოღით ყველა ზევით და მოაწერეთ ხელი.

მამასახლისები გამოერჩენ და ბალკონისკენ წავედენ.

— ძალიან მამასახლისი გვყავს ჩვენ — ბარდოეთელებს, ლაპარაკობდენ ერთს ჯგუფში. ტანადობითაც სჯობია სხვებს და სიტყვა-პასუხითაც.

— ქირს წაუღია მაგის სიტყვა-პასუხი, ჩვენ მაგ არაფერს გვარგია, ჩაილაპარაკა ვილაცამ ცოტა უფრო დაბალი ხმით, არავინ გაიგონოს და მამასახლისთან ენა არ მიიტანოსო.

კვლავ გამოგორდა ბალკონზე სხილი და მოკლე ადამიანი.

ხელში ქაღალდი ეჭირა.

— ამ პირველად ორი საზოგადოება დარჩებით. დანარჩენები ხვალ გამოცხადდებით დილით.

— კი ბატონო, მაგრამ აღარ არის საშველი, მოვცდით სახლსაცა და კარსაც.

წამოიძახა ვილაცამ დაბლიდან.

— მაგის გამოძიებლათ მე არავის გამოუწვევებია! ასეა ნათქვამი და მეც ასე მითქვამს. ახლა დროს ნულარ აცდენთ. ვინც დასარჩენი ხართ, დარჩით, ვინც არა შეგიძლიათ მიბრძანდეთ.

ერთი წყება ხალხი იქვე დარჩა.

დანარჩენი კი წავიდ-წამოვიდა.

შეიქნა გამოწვეულების გამოძახება.

უძახოდენ ერთბაშით ათ-ათს.

დაძახებულებს ერთ პატარა ოთახში უყრიდენ თავს.

— აბა, მარჯვეთ!

დაგორავს ვეზდის უბრაველენიის იასოალი ეფრემა ზედაშენიძე, რომელსაც ბაზარში მეტ სახელათ კოლოტს უძახოდენ.

— იქით მიიწი ბოშო, ამ კარებში რომ ატუხულხარ! ხომ უყურებ კარებს წაღმა უკულმა ვალებ, გარეთ გავდივარ შემოვდივარ, შეუტია მან სოფლის ერთს ახალგაზრდას, რომელიც პირველ გამოძახებულების ჯგუფში მოჰყოლოდა.

— ვისი ხარ, ბიძია, შენ? მიუბრუნდა შემდეგ ეფრემა იმავე ყმაწვილს.

— ბესარიონ ედიბერიძის შვილი გახლავართ.

— სადაური?

— ტაბასუბნელი.

— დაბარებული ხარ?

— აბა, ბატონო, ისე რა მომიყვანდა აქ?

— შენ ზომაში არ გამოხვალ, ისე გატყობ, ჩაილაპარაკა ეფრემა; მე კარგათ ვიცი, შენ თავი ქულში გქონდეს.

ის ყმაწვილი, რომელსაც ეფრემა ელაპარაკებოდა, მართლაც კოდავი შესახედავი იყო.

მაღლად აწოწილს, გულის ფიცარი შიგნი შეზიდული ჰქონდა და მხრებში შესამჩნევით იყო მოხრილი.

— აბა ყმაწვილებო, ეხლა ყველამ მაგ თქვენი ტანისამოსი გეიხადეთ.

— გევიხადოთ?! კვირობდა და თითქოს ოხუნჯობას აპირობდა ერთი დაბელი ახალგაზდა, რომელიც ბაზარში ცხოვრობდა, მაგრამ სოფლათ იყო მიწერილი.

— გეიხადეთ, აბა?

— საცვლების ამარა უნდა დარჩეთ!

— თებზის საქერად ხომ არ გამოგვიწვიეს?! არ ისვენებდა დაბელი ახალგაზრდა.

— რილაცასთვის გამოგვიწვიეს, ამას ეხლაცე გაგაგებინებენ; შენ ის ჰქენი, რასაც გიბრძანებენ — მამა ჩემს აქვს ცხონება, ის გირჩევნია! ანკარგულებს ეფრემა.

ტანისამოს გახდილები სათითაოთ გაჰყავდათ მეორე ოთახში.

აქ მათ საცვლებსაც ახდევინებდენ და მთლად ტიტველს დააყენებდენ ხოლმე სიმაღლის საზომ — კედელზე მიმაგრებულ გძელ ფიცართან. ერთი ჩინოვნიკი რალაცას ინიშნავდა ქალაღდში.

ამის შემდეგ მოდიოდა ექიმი, უკაკუნებდა გულის ფიცარზე პატარა ჩაქუჩივით რალაც ხელსაწყოს და უსმენდა სუნთქვას ბოლო განიერი მილით, რომელსაც ხან ერთს ადგილზე მიაღებდა სასაღდათოთ გამოწვეულს, ხან მეორეზე.

ბოლოს გამოძახებულს აძღვედენ ტანისამოსის ჩაცმის უფლებას და იქვე აცდევინებდენ.

გაზომა გასინჯვის შემდეგ გამოწვეულებს სათითაოდ გამოუძახებდენ ხოლმე სხვა ოთახში, საღაც შუაგულში წითელ მაღლით გადფარებული სტოლი იღდა და სტოლის გარშემო სამი ფორმაში გამოწყობილი ჩინოვნიკი უჯდა.

ეს ჩინოვნიკები არც ერთი არ ლაპარაკობდა ქართულს, ამიტომ კოტა მოშორებით იჯდა „პრევიჩიკი“.

— გვარი, ამბობდა რუსულად ერთი ჩინოვნიკი და თარჯიმანი ქართულად უთარგმნიდა გამოძახებულს.

— ეღიბერიძე, ბატონო!

— მამის სახელი?

— აღმასხანი, ბატონო!

— შენი სახელი?

— მოგახსენეთ ბატონო, ალმასხანი!

— რა მომახსენე შე უგნურო? შეუბღვირა „პრემიერი“ ვინაა
ჰქვია ალმასხანი შენ, თუ მამა-შენს?

— ალმასხანი, ბატონო, მე ვახლავართ, მამა-ჩემს, ბატონო, ბესა-
რიონი ჰქვია.

— აგრე თქვი. რავა ურევ ერთმანეთში.

ჩინოვნიკები ქალაქში რაღაცას იხედებოდენ და ერთმანეთში
ბჭობდენ.

ალმასხანი თითქოს სიკვდილ-სიცოცხლის განაჩენს მოელისო პირ-
ში შეჩერებოდა ამ ჩინოვნიკებს.

— თავისუფალი ხარ, გეშველა! უთხრა ბოლოს თარჯიმანმა. ხვალ
შემოდი ქალაქს მოგცემენ.

მთლად წაუხდა საქციელი ალმასხანს ამის გაგონებაზე.

ეს სიტყვები ისეთი მოულოდნელი იყო იმისათვის, რომ ერთ ხანს
გალენჩებული იდგა.

„ემდეგ ერთი უცებ შეტრიალდა დაეტაკა კარებს, საღდაცა სკამს
წაედვა, წააქცია, მაგრამ ყურადღება აღარ მიუქცევია.

ჯიქურ გავარდა გარეთ და დაეშვა თავდაღმართისაკენ.

ელიბერიძის ქალაქებში ეჭიმებმა ჩანიშნეს „ქლეკი, ბეორე
ხარისხის. განთავისუფლებულია სრულებით“.

გზაზე მოსახვევში, წყაროსთან შეჩერდა.

მხოლოდ ეხლა შეატყო, რომ გული ბრავა-ბრუვით უცემდა.

შეჩერდა, სული მოითქვა. წყაროს პეშვი შეუშვირა, რამოდენიმე-
ჯერ მოსვა და იქვე ჩაიკცა.

— გვარი? ეკითხებოდა ამასობაში ეჭიმები და თარჯიმანი
უთარგმნიდა.

— ლაბუაშვილი.

— მამის სახელი, მამის შე რეგვენო, შენი კი არა მამა-შენის?

— წყალობა, ბატონო.

— წყალობა, რა სახელია? ნათლის სახელი მითხარი!

— მაგის მეტი სახელი, ბატონო, იმას არ ჰქვია; მაგ არის და მაგ!

— შენ რა გქვია თვითონ?

— ზალიკა, ბატონო!

— კიდევ უკეთესი! თქვენში ღვდელი არ გყავთ, რა სახელებია.
რომელ წიგნში ამოიკითხა? გული მოდიოდა თარჯიმანს.

სალამოზე დაბის მიკიტნებს კარგი ვაჭრობა ჰქონდათ.

ვისაც კენჭი შეხვდა, დარდს იკლავდა ღვინოში.

ვისაც კენჭი ასცდა, სიხარულით ცას ეწეოდა და ამისჯერო, მხოლოდ იყო უკანასკნელი გროშო ამოხევეტა ჯიბიდან და ამ საშინელი განსაცდელიდან გადარჩენა გემოიანი ქეიფით შეეზავებია.

კენჭში ზალიკას სულ მცირე ნომერი შეხვდა. ექიმების გასინჯვითაც არაფერი დაბრკოლება არ ეღობებოდა წინ იმის სალდათით წასვლას.

— ნურაფერს იჯავრებ, ჩემო შვილო, სხვასაც შეხვედრია მაგისტანა ამბავი. ჩვენ თავზე არ არის მართო ამგვარი მოვლენა. არ შეგხვედროდა კარგი იყო. შეგხვდა და რა გაეწყობა, ვინ იცის უფრო თავის თავს, თუ შეიღს ანუგეშებდა ზალიკას მამა.

კენჭის ამოსაღებათ ის სოფლის საზოგადოება, რომელსაც ეფროსინე ეკუთვნოდა მეორე დღისათვის დაიბარეს, ამიტომ გამობრუნდა თუ არა ვეზდის უპრავლენიის მოედნიდან, ეფროსინემ ბესარიონისაკენ გამოემშურა.

ბესარიონ ონთიბაძეს დაბაში კარგი „პრაშენიების“ დაწერის სახელი ჰქონდა გავარდნილი.

— მეძვირეა, მაგ ოჯახ-ქორი, თორემ მაგისტანა პრაშენიის დამწერი მეორე არ არის ამ ჩვენს პატარა დაბაშიო, ამბობდენ მის შესახებ.

— ბატონო, პრაშენიას კი არა აპელაციის დაწერა შეუძლია. რა ენა და რა თავი უძლებს, რომ მიადგება და წერს და წერს რუსულად, ერთი კაკალი სიტყვა არ შეეშლება. ყველაფერი იცის, რომელი სტატია უდგება, რომელი ზაკონით უნდა შეედაოს, რომელი კანონით მოიგებს საქმეს.

ადასტურებდა ყველა ხელიერთპირად.

ერთი სიტყვით, ბესარიონის ცოდნაში და გამოცდილებაში ეჭვი არავის შედიოდა, ოღონდ მეძვირეაო, ამას ამბობდენ და ამას უწუნებდენ, თუმცა სასაყვედუროთ არც ეს ჰქონდათ მიჩნეული.

— ბატონო, მირჩენია მეტი გადამახდევოს და საქმე გამიკეთოს. თორემ სხვა ფულსაც გამოგართმევს და არც საქმეს გაგიკეთებს. ხომ გაგიგონიათ: „იავ ფასიან ხორცს წვენი არ გაუკეთებდებო!“.

ბესარიონი შუა ბაზარში ცხოვრობდა.

კარგი ლამაზი ხის სახლი ედგა, მტრედის ფრად შეღებილი. ბესარიონს თხოვნების საწერათ მიმსვლელი ხალხის მისაღებათ ცალკე ჰქონდა ერთი ოთახი დატოვებული.

— მესმის, მესმის, ეუბნებოდა ბესარიონი, როდესაც ეფროსინე თავის გაჭირვებას მოუყვა, შეიძლება მაგ საქმის მოგება, მაგრამ მაგას ბევრი ზღაფგორთი და დავიდარაბა დაჭირდება.

— მისაშველე რამე, ჩემო ბატონო!

— საშველი რას ჰქვია, ფულის დახარჯვა დაგჭირდება. თუ უნდა ამ საქმეს ისე არ გაკეთდება, არწმუნებდა ბესარიონი. მე ერთი მირჩევია: — თუ საკმაოთ ფულის დახარჯვის თავი არ გაქვს, ხვალ ბარემლა წავიდეს მაგ შენი ვაჟი სალდათად და ის იქნება, თორემ, რომ დეიწყო და შუა-გზაზე საქმე მიატოვო, რა გამოვა, ტყულა უბრალოთ ფულის დაკარგვის მეტი?

— სად რა გამაჩნია მე უბედურს, თორემ რა შავ-წყლათ მინდა?

— მე ასე მითქვამს და შენ, როგორც გერჩიოს, ჩემო დაო სახეარელო!

— მაინც, რამდენს დამჯერდებით, ჩემო ბატონო, რომ საქმე იქნეს?

— მე რას დაგჯერდები? შენ სხვას ჰკითხე, ჩადი ქუთაისში, რაც თავი ადვოკატები იყოს, იმას გამოჰკითხე მაგ შენი საქმე. რაც იმათმა ფასი დაგიტქვან, მე იმის ნახევარის ყაბულსა ვარ!

— ვინ მომცა ბატონო ქუთაისში ადვოკატებში სასიარულო საშვალეება?

— აბა, ასე, რომ ბევრი არ გავაგრძელოთ, ორმოცი თუმანი მომეცი და მაგ საქმეს მოგიგებ. ოღონდ ერთი პირობა. თავიდან მე იქნება ვერ ვიპატიო შენი შვილი! — გვიან გაქვს დაწყებული საქმე. წაყვანით, იქნება ქე წიყვანონ, მაგრამ დიდი დიდი ერთი ან ორი თვე დარჩეს, ამის შემდეგ გავათავისუფლებ.

— ერთსა და ორ თვეს ვინ დაეძებს, თუ სამუდამოთ არ მომტაცეს. ეს კი არაფერია, მაგრამ ეს ამდენი ფული საიდგან გავაჩინო? რა მახადია? მთლად რომ გავყიდო მთელი ჩემი საცხოვრებელი ორმოც თუმანს მაინც ვერ მოუყრი თავს.

— მაგ შენი საქმეა. მოიფიქრე და, თუ დაგიჯდეს ქუაში, ბარემ დროით მითხარი, თორემ ერთი კვირის შემდეგ რომ მოხვიდე და ასი თუმანიც რომ შემომიძლიო ხელს ვერ მოგიცილებ. რატომ?! რატომ და მიტომ, რომ ყოველ საქმეს თავისი დრო და ალო აქვს. მაგ ისეთი საქმეა, რომ, რასაც მეტს დააგვიანებ, სულ უფრო და უფრო გაძნელდება.

ეფროსინე გამობრუნდა და შეპირდა ხვალ ამ დროს მოვალ და ყველაფერს შეგატყობინებ ბეჯითადო.

ნეფონტეს ბედმა გაუღიმა, მაგრამ ცალი თვალით. შეხვდა ისეთი ნომერი, რომ ის სალდათად არ უნდა მომხედარიყო, მაგრამ რამოდენიმე სასალდათოდ გამოწვეული ახალგაზრდა სრულებით არ გამოცხადდა კენჭის ამოსაღებათ და ამიტომ წასაყვანმა ნომრებმა აიწია და ნეფონტე სწორეთ უკანასკნელი იყო, რომელიც შეიტანეს სამსახურში მიღებულთა სიაში.

ქრისტეფორემ ფული მოითხოვა.

— მე ჩემი შეპირება შევასრულე, მაგრამ მაგისტანა და მისი გუნდი დან მე არაფერი არ შემიძლიათ.

ნეფონტეს ურჩიეს, თუ სალდათად წასვლა არ გინდა, წადი შენი ხარჯითა და შენი საშვალეებით მოძებნე, სასალდათო ვინცაა გადამალულები, შეატყობიე პოლიციას, იმათ დაიბარებენ, თუ ნებით არ გამოცხადდენ, ძალით მოიყვანებენ და შენ თავისუფალს გაგზლიანო.

სალდათად მიღებულები დაითხოვეს.

სახლში და ოჯახში მოსარიგებელი საქმეების მოსათავებლად და გამოუცხადეს — ამა და ამ ვადაში უნდა მოხვიდეთო.

სოფლად მანაც არავინ მიდიოდა. ყველა სამიკიტნოებში ათენებდა და აღამებდა. ყველა ღვინის იმედით აპირობდა დარჩენას და დროს გატარებას. ამის მეტი რაღა შეგვრჩებაო.

ნამეტან ჯაფაში ჩავარდენ მეღუჭნეები.

მეტადრე ისენი, ვისაც ხიდის ყურეში და მის ახლო-მახლო ჰქონდათ სავაჭროები. ეს სწორეთ ის ადგილი იყო, სადაც შაზრის სამართველოდან მომავალი გზა ჩამოდიოდა.

— მიკიტნები გაკეთდენ. იმათ დაუდგათ ქელეხიო, ამბობდენ დაბაში.

სასალდათოები ბარბაცით გამოდიოდენ ხოლმე სამიკიტნოებიდან.

..სალდათი ვარ.

..სალდათი ვარ საწყალი,

..ზურგით დამაქვს

..ჩემი სარჩო-საგძალი“.

ღრიალებდენ ღვინით ვალეშილი სასალდათოები.

..ვაი-მე ჩემო,

..ვაი-მე ჩემო ვენახო,

..ოთხ წელიწადს,

..ოთხ წელიწადს ვერ გნახო“!

ისმოდა დილიდან საღამომდის ქუჩებში.

— პირდაპირ შეუძლებელი შეიქნა გარეთ გამოსვლა, ჩიოდენ დაბელი ქალები, ამდენი მთვრალი ხალხი ჰყრია ქუჩებში. ნეტაი, პოლიცია რეიქნა, რომ ყურადღებას არ აქცევს?

— ვისა აქვს თავი მოძულებული, სასალდათოებია! თავზე ხელაღებული ხალხია. მე შენ გეტყვი პოლიციით შეაშინებ ეხლა მაგათ. მაგათ ეხლა მიცემული აქვთ აღნობის ქალაღი. მერე მაგ საწყლებს ისე მიაკოქავენ, ოთხი წლის განმავლობაში ცის სინათლეს არ დაანა-

სვებენ და მარტო შავი პური და რაღაცა ბორში ცოდნით, არაფერს აკმევენ თურმე.

— ნეტა რა ვშველებათ მაგ საწყლებს? ჩვენებურმა ადამიანის შვილმა, თუ იჯრაზე ღვინო არ დალია, ისე როგორ გაძლებს.

— მიტომაც არის რომ სვამენ.

— ასე ერთბაშათ დაღვევას რა ძალა აქვს. ერთბაშათ ხომ ვერ ჩაიხსამენ მუცელში ოთხი წლის სამყოფს.

— რა გვეიგონე, რა გვეიგონე, ქალებო, ამბობდა ერთი ქალი, თურმე იმ შავ პურს, რომელსაც მაგ სალდათებს აკმევენ აყალო მიწასავით ზილავენ ფეხით.

— ეს რა გეიგონა ჩემმა ყურებმა. ფეხით ნაზელი პური ადამიანის პირში რაღა ჩეიშობა.

„უპრავაში დაგვიბარეს,

„გაგვიზომეს ბეჭებიო,

„გაგვატიტვლეს, გაგვაწვალეს,

„ზურგზე დაგვკრეს ბეჭედიო“!

ისმოდა ნაწყვეტ-ნაწყვეტათ ღუქნების ღია დარბაზებიდან..

„ჩემო დაბა, ჩემო დაბა სოფელო

„შორს მივდივარ, შორს მივდივარ გშორდები!.....“

მოჰქონდა ღამის ნიავს მთელი დღის ნასვამი ხალხის ხმა.

ძნელი იყო იმის გარჩევა, სიმღერა იყო, ეს თუ ტირილი.

სახლ-კარის დატოვებით აჩუყებული გული, შორეული უცხო და საშინელი ცხოვრების მოლოდინი და ამ მომავალი ბედის დამორჩილების აუცილებლობით მოტეხილი ნებისყოფა.

ყველაფერი ერთად იყო შერეული ამ ყრუ ღმუილში.

— ვაი საწყალი, რამდენის დედა ატირდება ამ გაყოლებაზე, ამბობდა დედა-ჩემი. ყველას თავისი ნაშობი და ნაწვალეები უყვარს და არ ემეტება სასიკვდილოთ. ვინ იცის, რომელი ერთი დაბრუნდება სახლში. ოთხი წელიწადი ოჯახის და სახლის მოშორებას მეხუმრები!!

ერთ ხანს იქეთ სასაღდათოების ხმა მიწყნარდა დაბაში.

მიღებულები ქუთაისში დაიბარეს.

დაბა დაცალიერდა.

მყუდრო და ზანტი კალაპოტიდან ამოვარდნილი ცხოვრება ისევ ჩვეულებრივ თვლემას მიეცა. კვლავ გამოჩნდა წითელი გრეხილებით მხრებ დამშვენებული ისოულები.

წაება ერთმანეთს რუხი დღეები.

— არა, ღმერთმანი აღარ ღირს არაფრათ ჩვენი ცხოველები, ცხოველი და წყვეტილ ჩაილაპარაკა დედამ, როდესაც მამა-ჩემმა ჩამოიტანა სოფლიდან გადაწყვეტილი ამბავი, რომ დარკოს ივანე შაონიშვილის ვაჟზე გათხოვება გადაწყვეტილი ამბავიაო.

— აბა, დეებერებით სახლში გასათხოვარი ქალიშვილი? შეეება მამა-ჩემი. რა გააჩნიათ, რისი პატრონმა გადავს კუდი ყავარზე?!

— მაინც, რაც არ უნდა იყოს, კეთილშობილი ადამიანის შვილი გლების ოჯახში არ შეიშობა! ეს ლა გაგვანდა, ამით შეგვეძლო მაინც თავის მოწონება, ეხლა კი, რალათ ღირს ჩვენი გვარიშვილობა და შთამამავლობა, ბუზღუნობდა დედა-ჩემი.

— აგრე იცით ქალებმა, თქვენი რჯული გაწყდა; შენ არ იყავი იმ შენს რძალს ძალიან რომ მოუწონე — კარგი იქნება, თუ გაატანო?

— აბა, რა მეთქვა; ჩემი გულისათვის მაგ საქმეს ისინი მაინც არ მოიშლიდენ და მე რომ დამეშალა, ტყულა გულში ჩარჩებოდა.

იმ საღამოს ბიძა ჩემმაც გვინახულა და გადაწყვეტილ დაადასტურა ეს ამბავი.

შეიქნა თავდაროგი და სამზადისი.

— ის მამა-ცხოვებულის შვილი, ააშენა ღმერთმა მზითვს მაინც არაფერს არ მთხოვს. პირიქით შემპირდა ერთ რვა საპანე ყავარს გამოგიგზავნი, სახლის გადასახურავათო. შემოდგომა მომავალია, აწო, ზომ იცი წვიმები იქნება გადაუღებლად; ოდა და საჯალაბო სახლი სანახევროთ თავგადახდილი მიგდია. ამ პირველად ძალიან მეხმარება. აწი არ ვიცი, რას იზამს.

— როდის აპირობთ ჯვარის წერას? შეეკითხა მამა-ჩემი.

— როდი-ლა იცდის. ეჩქარება, ოჯახი მოუვლელი მაქვს, მიტოვებულია ყველაფერიო, ამბობს. გადავწერ ჯვარს და ერთი თვის შემდეგ გამოუწყობ ბარგსა და მივაყენებ კარებზე.

— ოჰ, და ეგ თქვი შენ, ბარგის მოწყობა მაგრე ადვილი საქმე როდია, ჩაერია ლაპარაკში დედა-ჩემი.

— ჩითი და მატერია, რაც რამე დამჭირდება, ამას პირდაპირ მისი საფართლო დუქნიდან გამოვიტანთ; დანარჩენი, ცოტა რამ უნდა მოვახერხო, სულ რომ თითით დავეკიდო, უნდა გავყიდო ყველაფერი და რამე უნდა ვისაშველო. სულ ცარიელ-ტარელა ქალს ვერ გავუშობ სახლიდან.

შეუდგენ საყიდელი ნივთების სიის შედგენას.

— თითო თავი ყველაფერი უნდა გავატანო. მზითს არ ვაძლევ. მის დედამამის შვილებს ყველას ერგო, მაგ რა სხვაში გამოსარჩევი მყავს. არ ისვენებდა ბიძია.

— აბა ჩამოვეწროთ. მოიტა ქალო კამუდის ზედა უჯრაში საწერ-
კალამია ჩადებული, მიუბრუნდა მამა-ჩემი დედას.

— ერთი კამული უნდა უყიდო, ხომ? ჰკითხავდა მამა და იქვე
სწერდა გძლად ჩამოხეულ ქალაქის ფარატინაზე.

ბიძიამ თანხმობის ნიშნად თავი დახარა.

კრაოტებს ეხლა ქე დაანებე თავი, ძვირიც დაგიჯდებდა და არც
არაფერი საჭიროა.

ბიძია ამბუდაც დაეთანხმა.

— ერთი კარგი ზანდუკიც უნდა გაატანო, ჩემო მახლო, ჩაუტოო
დედამ.

— არ არის საჭირო, ვინ-ღა იცის ეხლა ზანდუკები, მაგ დრო
გადავარდა, არ ეთანხმება მამა-ჩემი.

— რას ამბობ კაცო? მე თუ მომყვა მზითვში ის ზანდუკი ეგერ
რომ გვიდგია, გლახა საქონელია, მე შენ გეტყვი!

— მაგას, ვინ ამბობს, მაგრამ აღარ არის ახლა მაგის მოდა. კამუ-
დი, თუ კი ექნება, ზანდუკი აღარ არის საჭირო. ერთი ხალიჩა, უსა-
თუოთ ვინდა, ერთი ჟარდაგი, ესეც საჭიროა, ლაპარაკობდა მამა-ჩემი
და იქვე უმატებდა სიაში.

— ხალიჩა, ბეჩა ძვირი იქნება. არ აჯობებს, რომ ერთი, თუ ვინ-
ღა ორი მორჩილა ნოხი უყიდოთ? კიდევ ჩაერია საქმეში დედა.

— მეიცა, ადამიანო, ნუ წაიღე თავის ტვინი. ერთ ხალიჩას რომ
ფული უნდა, იმითი ერთ ყურს არ მოგიხევენ ნოხისას. მაინც არ
ეთანხმებოდა მამა-ჩემი.

— ერთი სამოვარი, უსათუოთ საჭიროა. გლახებია, მართალია,
მაგრამ განათლებული ოჯახი აქვთ. ცყოფილვარ მე იმათსა. სამოვარი
რავა არ ექნებათ. მაგრამ ეხლანდელ დროში მზითვით უსათუოთ უნდა
გაატანო. ახლა ჭურჭელია საჭირო, ერთი დუფინი დანა-ჩანგალი, ერთი
დუფინი მაინც ღრმა ტარელკების საინი, ჩაი-სტაქანი და ყველაფერი
მისი მოწყობილობა.

— რავა გააფუსტიაკე შენ ყველაფერი. მაგის ყიდვას, არ აჯო-
ბებს, რომ ერთი სპილენძის ქვაბი და კარდალა და თან ერთი სპილენ-
ძის თუნგი გაატანო? კიდევ შეერია ლაპარაკში დედა.

არც ეს რჩევა მოეწონა მამა-ჩემს.

ქვაბების ყიდვას ქალო მეზუმრები? მერე ვინღა ხმარობს ახლა მაგ
ქვაბებს.

— რატომაც არ ხმარობენ. სოფლის ალაგას ყველაფერს ხმარო-
ბენ. ბაზრის ალაგას რომ ათხოვებდეს, მაშინ, მართლაც რა საჭიროა.

მაგრამ სოფლად მაგისტანა გამოსადეგი და სამკინო საგანსა [სტრუქტურა] ფერი მოიძებნება თელს ოჯახში. არ ნებდებოდა დედა-ჩემსა [სტრუქტურა]

— რას ლაპარაკობ შენ ადამიანო, შენ წეეტოლვ ეხლა ივანე მარნიშვილს, თუ რომ შენ ბაზარში ცხოვრობ და ის სოფელში. რას ამბობ, რას?! შეუტია მამა-ჩემმა.

დიდი კამათის შემდეგ სია შეადგინეს, გამოიანგარიშეს საფასური და კარგი 15-20 თუმნის საღირალი გამოვიდა.

ბიძა-ჩემს ეს ძალიან ემძიბა.

დაუწყეს სიას ხელ-ახლა თვალიერება, იქნება რამე გამოვაკლოთო.

ბოლოს ვერცხლის კოვზები ამოშალეს და მის მაგივრათ ვერცხლის წყალში დაფერილი კოვზები შეიტანეს სიაში. გარდა ამისა კიდევ ზოგ-ზოგიერთი რამ მთლად ამოშალეს, ზოგი უფრო მდარე ხარისხის ნივთებით შესცვალეს.

ბიძია სახლისაკენ გაუდგა და დაგვიბარა, რომ ზევისათვის მე და ჩემი ცოლი დილა-ადრიანად ჩამოვალთ და საყიდლებზე უნდა წაგვეყვეთ, ამოგვარჩევით ყველაფერიო.

ჩემთვის ეს პირველი ქორწილის ყურება იყო, ამიტომ დიდი სიხარულით მოველოდი ამ დღეს.

დედა შემპირდა, თუ კვვიანათ იქნები, არაფერს დააშავებ და კარგათ ისწავლი, უსათუოთ წაგიყვან ქორწილზეო.

ჯერ კიდევ სანამ ქორწილის დღე გათენდებოდა, ჩვენსას ერთი დიდი ვაი-უშველებელი დატრიალდა იმის შესახებ, რომ, რა მიეტანათ თავზე გადასაგდებათ.

ეს საკითხი დედა-ჩემმა წამოიწყო.

დაიჩემა, ხელცარიელი ვერ მივადგები კარზე. ხალხში და ქვეყანაში ვერ გამოვისხლიტავ თავსო.

ათასი რამე არჩიეს, არა ეს ვიყიდოთ, არა ესო, მაგრამ მაინც ვერაფერი გადაწყვიტეს, ვინაიდან ყველაფერს ბევრი ფული უნდოდა, მამა-ჩემი კი, როგორც ყოველთვის, მაშინაც ფულზე ქესატად იყო.

— იცი, რა გითხრა ქალო, რალაი შენ შენსას არ იშლი, მაშინ შენ რომ თვლიანი ბროშკა გაქვს, ის გადავაგდოთ თავზე.

ამის გაგონება დედა-ჩემს არაფრათ ესიამოვნა.

— ერთად-ერთი ნივთი მაქვს, რომელის გარეთ გამოტანა არ შეგრცხვება ადამიანს, წევე, სულ მოდის კაბები და მოსართობი ჰქონდეს შენ ცოლს, რომ მაგ ერთად-ერთი რაც მაქვს, მაგასაც შეველიო; ანჩხლობდა დედა-ჩემი.

— რას იხევი მუცელზე? მე შენი ამბავი ვერ გამეფიქრებ [შენ უფრო] თონ არ დეიჯინე მაინცა და მაინც უნდა გადავადლო [რამე ყოველთვის] სამავისო ფულებს ენლა ბაბუა-ჩემი დაგიყავს!

ბევრი დავიდარაბის შემდეგ მორიგდენ იმაზე, რომ მამა-ჩემს უნდა ეყიდა დარაიას თავსაფარი.

მე და დედა ქორწინის წინა დღით წავედი ბიძიასას სოფლად.

ეს სოფელი არ იყო მაინცა და მაინც ჩვენგან შორს, სულ რაღაც შვიდი-რვა ვერსი იქნებოდა.

გზა ცოტა იყო, მაგრამ მეტის-მეტათ ძნელი.

რამოდენიმე დღე წინათ წაჯინებულმა წვიმებმა სოფლის გზაზე ნამდვილი ლაფის მორევი დააყენა, თანაც ერთთავათ სულ აღმართი იყო სასიარულო.

დედა-ჩემმა ვითომც მოიკრუსუნა, ანიშნა მამას, რომ ურმით წასვლა აჯობებსო, მაგრამ მამა-ჩემმა მკვახეთ და მოჭრით უთხრა:

— სანამ მე შენ ურემი არ მოგვეპოო, იმდენ ხანს შენ აქ იჯექი და კარგა დროით მიუსწრებ ქორწინსო.

გავუდექით გზას.

წინ მე მივდივარ, დედა-ჩემი უკან მომყვება.

— აჰ, ბიჭო, ნუ ხარ უხიაგი და უკულმართი, ურჩიე გზას ფეხი, პირდაპირ ტალახში ნუ მიძვრები, ხომ უყურებ. რავა გოზინაყივით ამოვიღე ტალახში მაგ ახალი შეკერილი შარვალი?! მისაყვედურებს დედა.

მე ტალახის ძებნა არაფრათ მეხალისება, მაგრამ ფეხის შესარჩევი მართლაც რომ ძნელი მოსანახავი იყო. თანაც აყალო მიწა, ისე ეკვრებოდა ფეხსაცმელს, რომ ფეხის გადადგმა სჭირდა.

აღმართში ასვლა მაინც ძალიან გაგვიძნელდა.

გზაში რამოდენიმე ალაგას წამოგვეწიენ მგზავრები.

ზოგი ნაცნობებიც გამოერია.

— სად წაბძანებულხართ, ჩემო რძალო?

— აგერ გადაღმა მივდივარ, ჩემი ქმრის ძმისას, ჩემი მაზლი ქალიშვილს ათხოვებს, ქორწილში ვართ დაბატიყებული.

შემოხვედრილი მგზავრი სოფლელი აზნაური იყო, სწორედ იმ სოფლიდან, სადაც დედა ჩემი იყო გათხოვილი.

— ისემც კარგი დაგემართოთ, მაგრამ ვერ მაქვს მაგ ამბავი კარგი ყურით გაგონილი; ამბობენ გლეხი კაცისათვის მიუთხოვებიაო.

— აგრეა, ბატონო, მართალი გაგვიგონიათ, მაგრამ არც თლა გლეხი კაცის ოჯახი ეთქმის, უფრო სასულიერო წოდების ხალხია, ბაბუა მაგისი...

— თავი დამანებე შენი ჭირიმე, სად სასულიერო წოდება, სად კეთილშობილი ადამიანი.

— სხვა საშველი რომ არ ექნება, შენს მტერსა და ავს, აბა, რა ძალა გაქვს, რომ არ მიათხოვებ?

— რა გოუჭირდა ამის ფასი, მოეცადა იმ მამა-ცხოვრებულის შვილს, რომ არაფერი ზანს გადასული ქალიშვილი ჰყავდა!

აღმართში სიარულმა არაქათი წაიღო. უბედურება კიდევ ის იყო რომ, დასასვენებლად დაჯდომა არ შეიძლება.

დიდის ვაი-ვაგლახით მიკალწით მასპინძლისას.

დღე და ღამე იყრებოდა.

ეზოში ხალხის ხმაურობა ისმოდა.

შებინდებულში შორიდან მოსჩანდა ეზოში დანთებული ცეცხლი.

ზოგი ჩაფით წყაროს წყალს ზიდავდა, ზოგი შეშას აპობდა ცეცხლზე გოქს სწევდნენ.

იქვე ჩამოკიდებული იყო სახელდახელოდ მოწყობილ საკიდელზე დიდი სარეხე ქვაბი და შიგ ძროხის ბეჭს ხარშავდნენ.

ეზოში მოსიარულე ხალხისაგან გათქერილი იყო მთლად ბალახი.

— ეს ოხერი ეს ნაჯახი, ამისთანა დაბლაგვებული და გაუქმებუ-ლი რა შეშხვდა, თანაც შეშაა ისეთი, რომ წყლით არის სავსე. ასეთ ნელ შეშას, ცეცხლი როგორ მოეკიდება? ჯავრობდა შეშის დამპობი.

— ახნაუშვილის ოჯახში მაგისთანაც რომ არის, ის არ გიკვირს? შეეხუმრა მას მეორე ჩამოხეულ ჩოხიანი, რომელიც ვებერთელა კო-კით დადიოდა მახლობელ წყაროზე წყალის მოსატანათ.

ბიძა ჩემის ოჯახობა საჯალაბო სახლიდან ოდაში გადასულიყო. იქ იყო ერთი ფაცა-ფუცი.

— ჩემი საპატარძლო გოგონა სად მყავს, ჩემი დარიკო? მოიკითხა დედამ საგულდაგულოთ.

— აგერ ზღუტუნობს, ვერ მოვაშლევინეთ ეს ტირილი. სიცილი-თა და მხიარულად შემოგვეგება მაკრინე-ბიცილა.

— აქ მომგვარეთ, აქ მომგვარეთ, ჩემი დარიკო, სატირალი ქე რა გაქვს შვილო, ღმერთმა შენს გაბედნიერებას მოგვასწრო.

გამოიყვანეს ნამტირალევი დარიკო. თვალები დაწითლებული ჰქონდა მეტის-მეტი ტირილისაგან.

დედა-ჩემმა გადაკოცნა, გულში ჩაიხუტა.

მე ატუნული ვარ. ხმის გამოლებას ვერ ვახერხებ.

დარიკო ბიძა ჩემის შვილებში თითქმის ყველაზე უნცროსი იყო. ჩვენსას ბევრჯერ ყოფილა, მეც ბიძიასას ხშირად დავიარებოდი. მახსოვს რამდენჯერ გვითამაშია ერთად.

მინდა ძველებურათ თავისუფლად მივიდე მასთან. ჩემს მამას, მამას, რაღაც გარეშე და უცნობი რამ ჩამოვწა ჩვენს შორის, ჩემს მამას რაღაც უბედურება დაატყდა თავზე და მე ვერ ვიპატივე, ვერ დავეხმარე. თითქოს მეც დანაშაული მიმიძლოდა ამაში.

ბოლოს დედა და ბიძოლა სხვაგან გავიდნენ და ჩვენ: მე და დარიკო დავრჩით ერთად.

ალბათ, შემატყო, რომ თავს გლახად ვგრძნობდი და თვითონ მოვიდა ჩემთან.

— დათიკო, მოდი ჩემთან, ბიჭო, მოდი ჩემი ძამია, არ გებრალეხა შენი დარიკო, რომ სალაცა უცხო ქვეყანაში უნდა გადამავდონ?

— რა ვუყოთ მერე? ძლივს წავილულულულე მე. მინდოდა, რაზე საამო და სისიამოვნო მეთქვა, მაგრამ ამის მეტი არაფერი მომადგა ენაზე.

— რაეა რა ვუყოთ, ბიჭო, დარიკოს რომ ველარ ნახავ, როცა აქ ამოხვალ ხოლმე?

— იქ მოვალ ხოლმე შენთან სტუმრად.

— აგრე, ჩემო ძამიკო, აგრე ჩემო დათიკო, მოდი ხოლმე. ნუ დაგავიწყდები, მეხვეოდა დარიკო. მე სირცხვილისა და უხერხულობისაგან თვითონ კინალამ დავიწყე ტირილი.

მეორე დილას ადრე გამოვვადვიდა საქონლის ბლავილმა, ხალხის ხმაურობამ.

ამინდი კარგი იყო.

გარეთ გამოვარდი, მინდოდა ხალხში გავრეოდი. მეყურებია ამ სასიერო ამბებისათვის.

— ბიჭო, ივანიკა, ივანიკა მეთქი, შენ გეუბნებიან, შე გამოშტერებულო. ვადადი პირდაპირ ამ სერებზე. ჩაირბინე, დუქნებში და ერთი აბაზის კოჭი და მიხაკ-დარიჩინი ამოარბენიე, ეუბნებოდა ბიძა-ჩემი საჯალაბოს კარებთან ატუზულ 18-20 წლის ახალგაზრდას.

ივანიკა, მართლაც, გამოშტერებული იდგა ერთს ადგილას, თითქოს სადღაც განზე იყურებო და ზანტათ აფხაზურებდა თვალებს.

— აჰ, ბიჭო, მოკიდე ხელი. შე გაჩენა-დამწეარო, აბაზიანია. გადაირბინე მარჯვეთ, რომ ამოხვალ მაგარ ღვინოს გადაგაკრევიებ ერთ დიდი მოზდილა ჩაის სტაქანს.

ივანიკამ უცბათ გამოსტაცა ბიძიას აბაზიანი და პირდაპირ გადასწორა ლობესკენ.

— დარიჯი, დაჯინი, დაიჯინი, იცი, იცი, მიბუტბუტებდა ის.

ივანიკა სოფლის გლახა იყო.

დადიოდა კარიდან კარზე და ღვთის გულისათვის უკან წაძლევდა, იმითი ირჩენდა თავს.

ერთს ალავას გაჩერება არ უყვარდა, ერთი მოსახლისას დიდხანს არ მოიცდიდა, თუმცა ივანიკას მისვლა არავის წყენდა, იმიტომ რომ არაფერი დავალების ასრულება ივანიკას არ ეზარებოდა.

ასაჭმებდენ, ამუშავებდენ ივანიკას.

ზოგს ყანაში ეხმარებოდა.

ზოგს წყალს უზიდავდა.

ზოგს შეშას უპობდა.

— აბა, შენი ჭირიმე მარჯვეთ, მაგ სეფას მორჩით ბარემლა ეხვეწებოდა ბიძა ჩემი ოსტატებს, რომლებიც ეზოში სარებს ასობდენ კაცის სიმალლეზე და ამ სარებზე ლამფა ფიცარს აკრავდენ „ჭიკარტუსლის“ ლურსმანით. სეფას მალლა ხის ნეშოს ახურავდენ.

— წვიმა, თუ დაგვესწრო, სულ ერთია მაინც ვერ იპატივებს და კარგ ამინდში მაგეც იკმარებსო, ამბობდენ ოსტატები.

ადრიანი საუზმის დრო იყო, როდესაც ბიძიამ გახედა შარას. საიდანაც მოელოდა სიძის მაყრებს და სწრაფათ შემბრუნდა სახლისაკენ.

— მაკრინე ქალო, მიშველეთ, მაყრები მოდიან. ხომ ყველაფერი მზათ გვაქვს? არ შევრცხვეთ, არ დავიღუპოთ!

მაკრინე ერთად ერთი იყო, რომელიც ამ საერთო ფუს-ფუსში თითქოს არ ერეოდა და მაინცა და მაინც დიდს ყურადღებას არაფერს აქცევდა.

— შენ მომიკვდე, ასეთი მაყარი კარგ თავადიშვილს არ ეყოლებოდა, ლაპარაკობდენ ეზოში, როდესაც მოფელილ ჭიშკარში ოცზე მეტი ცხენოსანი შემოემართა სიმღერითა და ხმაურობით.

მოსულებს საგანგებოთ იმ დღეისათვის მოსახმარებლად მოწვეული რამოდენიმე მეზობლის ახალგაზდები შეეგებენ ცხენების ჩამოსართმევათ.

მე დარიკო სულ აღარ მინახავს იმ დღეს.

არ ვიცოდი, სად იყო და რას შვრებოდა.

გუშინდელი მისი ტირილი და დღევანდელი სამზადისი. ასეთი დიდი ამბავი, ამის მზგავსი, რომ არ მინახავს არც ერთ დღესასწაულსა და უქმე დღეს. ვერ მოვაბი ერთმანეთს თავი და ბოლო.

— სიძე ვერაფერი თვალადია, შენ არ მომიკვდე, მოვკარი ყური ეზოში.

— ვერც ახალგაზდაა.

— მერე რა გოგო ჩეიგდო მაგ ღდინძალმა ხელში!

— აფსუს, აფსუს, დარიკო!

— აფსუს, მაგრამ ძმაო, ფული აქვს, მაგ ურჯულუკი ცხელია ძმაო. ფულშია ახლა ძალა და გავლენა. ფულის გულისათვის დაეხარებენ, თორემ სხვა რა აქვს დასახარებელი მაგ შენ სასიძოს.

— ნამქერივალიც რომ არის, ეს თქვი შენ და!

სიძე ერთი, შუა-ტანის კაცი იყო. წელი და ბექები ერთი სიგანის ჰქონდა. სირძებიანი ჩოხა ეცვა და გაბზილებულ ჩექმებზე მთლად ახლად-ახალი კალოშები ჰქონდა წამოცმული.

ეკლესია კარგა მოშორებით არის ბიძა ჩემის სახლიდან.

ალარ წავსულვარ. დიდის მოკრძალებით მოკაზმული დარიკო ფთხილად შესვეს ცხენზე და გაუყენეს გზას.

ნეფე-დედოფალის დაბრუნებას დიდი ამბითა და თოფის სროლით შეხვდენ. მაყრების სიმღერა უფრო ყიჟინას ჰგავდა.

ხან-გამოშვებით დამბაჩებს ცლიდენ ხოლმე.

თვითონ სიძეს სმიტა-ვისონის გძელ ლულიანი რევოლვერი ეკიდა. შეიქნა სმა და ქეიფი.

დიდი მორიდებით, მაგრამ მასპინძლისაგან შეჩენილი ხალხი, მოსულ სტუმრებს იარაღს ართმევდენ და მხოლოდ ამის შემდეგ პატიობდენ სეფში დასაჯდომათ. ეს მართლაც რომ საჭირო ზომა იყო. იშვიათად თავდებოდა ქორწილი, პირველი დღის პურის ჭამა მეტადრე, რომ ხანჯლის ტრიალი და რევოლვერების სროლა არ მოჰყოლოდა ხოლმე.

ნეფე-დედოფალი სუფრის თავში დააჯინეს.

ტოლუმბაშათ ივანე ქადაბიძე აირჩიეს, თავის მსმელის სახელი ჰქონდა მას ჩვენს მაზრაში მიკუთნებული.

სმა მართლა გასაოცარი იცოდა.

— უწინ კიდევ ამაზე მეტს სვამდა, მაგრამ დაბერდა და ღონეც ალარ შეჰყვა ძველებურიო, ამბობდენ დაბაში.

— ერთს პურის-ჭამათ მაგის სიტყვა და სადღეგრძელო ღირსო, ამბობდენ ივანეს შესახებ.

ივანე, მართლაც, წარმოსადეგი ვაჟაკი იყო. მოშვებული თეთრი თმა და გძელი წვერი რაღაც განსაკუთრებულ იერს აძლევდა მის სახეს.

— რა მოყვანილობის არის, შენატროდენ ივანეს, ადლი არ გადასწვდება ბექებზე! ივანემ ერთ ხანს იუარა, ალარ შემიძლია, მოგტყდი, ლვინოს ველარ ვსვამო, მაგრამ ცოტაოდენი თავ-პატივის შემდეგ, დათანხმდა და ისე შეუდგა თავის თანამდებობის ასრულებას, თითქოს, მართლაც და დიდი რთული და მძიმე საქმე მიენდოთ მისთვის. ტოლუმბაშმა თავისი განკარგულებით დანიშნა სუფრის სამ კუთხეში თანაშემწეები, მეოთხე თვითონ დაიტოვა თავის უშუალო განმგებლობის ქვეშ.

სტუმრები ჯერ დაუღეველები იყვნენ, ამიტომ ივანეს სიტყვებს უღელს
 ლა ყურს უგდებდა და ფიცხლავ ასრულებდა. ივანეს ტულუქი წყურ
 ბამ მთლად ჩაჩრდილა ნეფე-დედოფალი. იმათკენ აღარავინ არ აქ-
 ცევდა ყურადღებას.

— ეს პირველი სიტყვა, ჩვენი პირველი სადღეგრძელო წესითა და
 კანონით ეკუთვნის ჩვენს ნეფესა და დედოფალს. ჩვენმა წინაპრებმა
 ასე იცოდნენ, ივანემ ჩაახველა, წვერებზე ხელი ჩამოისვა, შემდეგ ყანწს
 შორე ხელიც შეაშველა და განაგრძო, ჰადი ჰქონდათ, ლენო მოჰ-
 ყავდათ და კეთილი გული. მამულს უვლიდნენ, მტერს მტრულად ეკი-
 დებოდნენ, მოყვარესთვის ღია ჰქონდათ კარი და გული. ეს დრო
 წავიდა.

— რა შორიდან დაიწყო, რა შორიდან დაიწყო? ჩაილაპარაკეს
 სუფრის ბოლოში.

— შორიდან დაიწყო, მაგრამ უყურებ საით დაუჭირა, იმ ხაზსა
 და იმ წერტილს არ ააშორებს.

— სხვა დროში ვცხოვრობთ. უწინ ხმაღს ჰქონდა სახელი, მისი
 პირი ჰქრიდა, მითი იყო სიმართლე დამყარებული. ეხლა ხმალი კედლის
 დასამშვენებელია, წელზედაც ჩამოიკიდებს ადამიანი, მაგრამ რისი
 მაქნისია. ეხლა სხვა ხმალი ჰქრის, სხვანაირათ უნდა მაჯას მომართვა.
 უწინ, თუ თავადი და აზნაური თავის ყმებთან ერთად ლესავდა ხმაღს
 და იგერებდა მოსულ მტერს, დღეს სხვა რიგ გვმართებს ერთმანეთისა-
 თვის მხარი-მხარს მიცემა. შრომა და გარჯა, მამულის მოვლა, ესაა
 ჩვენი დროის მთავარი ცნება და მიზანი. აქაც გვჭირდება ჩვენ ერთმა-
 ნეთში კავშირი და მეგობრობა.

— სწორეთ ეხლა იტყვის, რაც სათქმელი აქვს. ზედ კაკალ დღე-
 ვანდელ ამბავს.

— ეხლა იტყვის, ეხლა!

— ჩუმათ, ყმაწვილებო, გაგონება იყოს!!

— გვმართებს ერთმანეთის მხნეთ გატანა. დღევანდელი მაგალი-
 თი, როდესაც ჩვენი სისხლი და ხორცი მივეციით ჩვენი მეზობლის პა-
 ტივეცემული ივანე მარნიშვილის ოჯახის წევრს, პატიოსან ბაგრატ მარ-
 ნიშვილს, იმითაც არის ჩვენთვის საგულისხმო, რომ კეთილშობილი
 ოჯახის შვილი და მუდამ შრომას მიჩვეული, შრომით და გარჯით
 განთქმულს ოჯახში ჩვენი ოჯახის შვილი შეიტანს ჩვენს მამა-პაპურს
 კეთილშობილ იერსა და სასოებას.

— ძალიან არ გამოიყვანა, მაგრამ ნამეტანი შორიდან დაიწყო,
 ფუჩუნობდენ სუფრის შუაგულში.

— შორიდანაც დეიწყო და შორიდან მოუარა, მაგრამ მსგავსებაში გულოთ დღევანდელ ამბავს ვერ შეეხო, როგორც საჭაჭო ზეჩქაქი მსეკე

— თქვენი სადღინგრძელო იყოს, მიუბრუნდა ტოლუმბაში ნეფედლოფალს. გვენახოს თქვენი სიამ-ტკბილი ცხოვრება, გილხინოთ და გაგიძლიეროთ შვილი და შვილიშვილები.

— ვაშა, ტოლუმბაშს!

— ნეფედლოფლის სადღინგრძელოა ყმაწვილებო, ყველამ ძიირთვით, არავინ შეირჩინოთ.

სვამდენ, ყანწს ყანწზე გადადიოდენ.

სმამ დიდ ხანს გასტანა.

ზოგიერთები არამც და არამც არ ანებებდენ თავს სუფრას.

შეებენ ერთმანეთს ნამეტანი თავი მსმელები.

სუფრაზე სულ ოციოდე სტუმარი თუ დარჩა, მაგრამ თავი მსმელები სწორეთ ესენი იყვენ.

საქმე ჯიბრსა და ქიშპობაზე წავიდა.

— შენ არ მომიკდე, მაგრე შენ თავი ვერ დაგანებო. სადღეგრძელოს გამოცლა უნდა. სულ ბოლომდე, ბეს კაპლი!! არ შეიძლება.

— არა, შე კაი კაცო მინდორში კი ვზივართ, მაგრამ მასპინძლის ცოტა ხათრი და მორიდება მაინც გემართებს.

— რაშია საქმე?

— რაშია და მაგ ალაგას ბალახი აღარ ამოვა, ხომ წაუხდინე რაც კოლინდარი ამოდიოდა.

— რაო, ვინ მიბედავს მაგას?

— ნუ ჭინჭყლობთ, ყმაწვილებო! ნელი ხმით აწყნარებდა ივანე ჩხუბისთავ-სტუმრებს. მაგრამ მისი გავლენა ეხლა ისეთი როდილა იყო, როგორც ღხინის დასაწყისს.

მას თითქმის აღარავინ არ აქცევდა ყურადღებას.

— რაო, ვინ მიბედავსო? რას მიქვია ღმერთო მომკალი.

შეიქნა ხრიალი, ყვირილი.

ყველა ზეზე წამოცვინდა და იმ ღამინდელი ღვინის სმა ამით გათავდა.

მტრედის ფრათ ინათლა, როდესაც მიწყნარდა ფეხის ხმა და მსმელები თავ-თავისათ მიელაგენ დასაძინებლად.

ჩხუბი დიდი არ მოსვლიათ, ზეზე წამოდგომის შემდეგ მოჩხუბრები ბარბაციით გაეშურენ გარეთ და უკან აღარ დაბრუნებულან.

ბიბა ჩემი დილით აღრე ადგა მეორე დღეს.

— შენი ჭირიმე მირონისა, მომეხმარე ეს საქონელი უყურადღებოთ, არა, ჯერ კი ნუ გადადენი; ეცადე, რეკომენდირებო სამმა მოსულმა სტუმარმა მაინც დეინახოს, რომ საქონელი მიზია ეზოში და მერე დიდ ხანს ნულარ მოათევინებ, გადარეკე, თორემ ხომ იცი...

— ვიცი, ბეჩა ბატონო, როგორ არ ვიცი, ამბობდა მირონისა, მეზობელი გლეხი, რომელიც ბიძა ჩემისაგან გაყიდულ ალაგზე იყო დასახლებული, როგორ გეკადრებათ. მერე მაგ ულენტები მაინც არ მოსულიყვენ, მაგათთანა კინკლიანი და ყალილა ხალხი, ხომ სხვა არავინ დაიარება ამ ჩვენ კუთხე-ქვეყანაში.

ჩვენში ასე იცოდენ წესად: მეორე დღეს ქორწილში ნაჭეიჯარი და შემორჩენილი სტუმრები ერთი-მეორეს უნდა შეჯიბრებოდენ ხმალში და ამ ხმალს მასპინძელის საქონელზე: ხარზე, ძროხაზე, უშობელზე ავარჯიშებდენ.

დაკლულ საქონელს შემდეგ ისევ სტუმრებს უმზადებდენ. ბიძა ჩემს არც ხარი ჰყავდა და არც ძროხა. მე კიდევ გამიკვირდა, როდესაც მის ცარიელ ბოსელში საქონელი დავინახე.

თურმე, ეს საქონელი მეზობლის იყო.

იმ დღეს „მტრის თვალის დასაფსებათ“ ვადმოეყვანა ბიძა ჩემს თავის ეზოში დასაბმელად: — ნურავინ იფიქრებს და ნუ გაიგებს, რომ ასეთი გამორეკილი ოჯახის პატრონი ვარო.

თან იმისიც ეშინოდა, ეს სხვისი საქონელი არავინ გააფუტოს იარალითო, ამიტომ იყო, რომ უცაცხანებდა მირონისას. დანახვით ქე დაანახვე, მაგრამ ეზოში ნულარ გააჩერებო.

სტუმრები ნელ-ნელა წამოიშალენ.

გვიან ღვინის სმას შეყოლილ სტუმრებში ყველაზე გვიან ის ყმაწვილები ადგენ, რომლებიც წუხელი ჩხუბის დაწყებას აპირობდენ.

— არა, შენ მომიკვდე, სევერიან, წუხელი შენ ძალიან ხერხი იხმარე, თორემ მეტის გაჩერების თავი აღარ მქონდა.

— ასე უნდა ჰქნა ყმაწვილო აბა; მაგრამ შენმა ამბავმა გამაკვირა. შენ თავიდან ვერც კი მიმიხვდი, რომ მე ყასიტათ გესპორებოდი.

— მართალი ხარ, თავიდან ვერ მივხვდი. მაგრამ ბოლოს მაინც გამოვასწორე.

მოლაპარაკე ყმაწვილები გადადმა სოფლის ახნაურები იყვენ. ისინი საგულდაგულოთ არავის დაუპატიჟნია, მაგრამ მათი დაპატივება არც კი იყო საჭირო. მათ არასოდეს არ გამოეპარებოდათ არც სატირალი, არც ნათლობა, არც ქორწილი.

— ნეტავი იმათ არ გადმოებიჯებიათ ჩვენს ეზოზე ვეცხე, სამწუროთ ჩაილაპარაკა მათ დანახვაზე გუშინ ბიცოლა-ჩემმა, როდესაც დარი ნახა, რომ სევერიანე და სილიბისტრო ორლობეში მოდიოდნენ.

მოდიოდნენ ისეთი ხმაურობითა და დიდი ამბით, რომ მასპინძელს არ შეეძლო თვალი აერიდებინა და, რალაი შენიშნა, რალაი დაინახა, აუცილებელი იყო შემოპატიყება.

— გაწყვა მაგათი სახელი და სახსენებელი, პუტუნობდა ბიცოლა-ჩემი, როდესაც შემოსწრებული სტუმრები ეზოში შემოვიდნენ და ცოტაოდენი — წესის გულისათვის — თავპატიყის შემდეგ, დარჩენ და სტუმრებში გაერიენ.

— რომ არ წაგვამწარონ, არ იქნება, რალაცას უხიავს ასტეხენ, ბოშო, მაგ ღვთის პირისაგან გადავარდნილები. ყური უგდეთ ქე მაინც ამბობდა ბიცოლა.

— სილიბისტრო, ეს კაია შენ მომიკვდე, მაგრამ, რას გვიპირობს ეს ჩვენი მასპინძელი, რითი გვიმასპინძლდება დღეს, კაცმა არ იცის.

— რა აქვს, რა გაჩნია, რითი გაგვიმასპინძლდება, შენგან არ შიკვირს?

— მაგის დარდი მე სრულებით არ მაწუხებს! მაგ სატევარი ხომ ზედ გარტყია, აქეთ წამოდი, იქნება რამე ვიშოვოთ სისხლის გამოსადენი, თორემ მე რომ მაგათი ამბავი ვიცი, ისე არაფერს ისვინდისებენ.

— სატევარი კი მაქვს, მარა, მაგ აზნაუშვილის ამბავი მე ვიცი, მთლად დაფსილია. წლიდან-წლობამდე კრუხი არ დაუჯდება საბუღარზე, რისი პატრონი არის არ ვიცი, თუ?

— რას მელაპარაკები, შე კაცო, გუშინ ჩემი თვალით დავინახე, რომ აქედან საბძელის ქვეშ შენი მოწონებული უშობელი ება.

— უშობელს, ადამიანო, ახლა ეზოში რა უნდა და მერე, რათ გინდა ზაგის საცოდაობა მოიკიდო, სანათხოვროთ, ხალხის დასანახავათ ეყოლებოდა დაბმული.

ბევრი იქეთარეს, ბევრი ეძიენ, მაგრამ „სისხლის გამოსადენი“ მართლაც ვერაფერი ნახეს.

— გუშინდელი ნარჩენის ამარა ვყოფილვართ და ეს არის! ფუჰ ამისთანა ქორწილს კი რა უთხრა მე, ამბობდა სილიბისტრო.

— დღეს, ნუ გეშინია, ერთ სადილს კიდევ კი გავიკრავთ და ზეგისათვის საბარო-ლეღეში სატირალაია, გრიგოლა გარდიბაშვილს ცოლი მოკვდომია იმას ასვენებენ.

— რა მეტირება, შენ გენაცვალე, ორი დღის წუთისოფელი მაქვს, გემო ჩავატანო.

— კი ჩაატანე, შენ მომიკვდე, თუ გქონდეს ჩასატყეველად რამე, რამ იმ ცხონებულ მამა-ჩემს თვითონ თუ რამე ჰქონდა? ჩემთვის ყველაფერი დაუტოვებია.

XIII

უმთვარო ღამეა.

სოფელს ერთი პირი ძილი გამოძინებული აქვს.

წვრილათ ერინავს.

შემოდგომის ცივი ქარი დაჯინებით უბერავს სოფლის ორლობებში.

— წუნკალი ამინდია. გაჭირვება რას გაფიქრებებს ადამიანს, თორემ ასეთ ამინდში კარგი პატრონი ძალს არ გამოავდებს გარეთ, — მიდის მილაპარაკობს თავისათვის ქრისტეფორე.

— რა კუნაპეტი სიბნელეა, ეს დაწყევლილი. წევე ან ტანზე მეცვას ხეირიანათ, ან ფეხზე. ჩემს ჩექმებში ისე შედის წყალი, რომ სახლში აღარც კი შეესვლელება ადამიანს! საწყალო, ჩემო თავო, რა დღეში ჩავვარდი! ცხონებული მამა ჩემი კკუიანი კაცი იყო, როგორც ვატყობ. საწყალი სულ იმის ცდაში იყო, რომ მე ნასწავლი კაცი გამოვსულიყავი. მაგრამ აზნაუშვილს სხვა რაში აქვს შნო, რომ სწავლაში გამოჰყოლოდეს ყუათი და უნარი. ეხლა ქე მივხვდი, მარა, რალა დროის? პუტუნობს ქრისტეფორე.

ცდილობს, რომ ფეხი შეუჩიოს, ტალახს მოერიდოს, მაგრამ ღამე ნამეტანი ბნელია, სოფლის ორლობებში კი ტალახი ფაფასავით არის გაღესილი.

დღე რომ იყოს და ასე მორიდებით არ მიდიოდეს ქრისტეფორე, მაშინ ღობეებზე გადააბიჯებდა, მაგრამ ეხლა, ეს შეუძლებელია!

— ნეტავი ამ საქმეს მაინც რაიმე თავი მოვბმებოდეს ჩემს წვრილ კოლშილს ზამთრის შესამოსელს მაინც ვუყიდიდი.

— აქეთ, ბატონო, ქრისტეფორე, აქეთ! მობრძანდით!

ქრისტეფორე შეიყვანეს ოდაში, ფართე ბუხარში ქარბათ იყო ხმელი ჯირკები შეწყობილი. გძელ, თეთრი სუფრით დაფარულ სტოლზე შუაგულში იდგა მაღალ ფეხიანი ღამფა.

— არა, ჩემო მეზობელო, მე ერთი თუ არ გავთბი და არ შევიშვრე ეს ტანისამოსი, ისე ადამიანათ არ გამოვდგები, ისე არც საქმე და არც ღაპარაკი არ ივარგებს.

— გლახა თელხიანი ქარია, გამოეხმაურა მასპინძელიც, ძალიან უკაცრავათ, ბატონო ქრისტეფორე, რომ ასეთს უდროოდ დროს შეგ წუხნით, მაგრამ საქმე ისეთია, რომ სხვა საშველი ამას არ ადგება.

ქრისტეფორემ ამ სიტყვებს თითქოს განგებ აველო ყური, ბუხართან დამჯდარმა ოდას გადააველო თვალი, გაშლილ სუფრას ვერც ისე ჩქარა მოშორდა და ერთი გააჭრყოლა მთელს ტანში.

— თუ გიყვარდეს, სახლში, ვიცი შენი ამბავი — თავ-შენახული კაცი ხარ — ვოტკა გექნება, ან შინაური არაყი, პატარა დამალევინე, თორემ, თუ არ გავებთი დანა კბილს არ მიხსნის, მიუბრუნდა ის მასპინძელს.

— კი, ბატონო, როგორ არა. კნქის არაყი მაქვს ისეთი, რომ კანიაკს ჯობია! ერთმა ნაცნობმა კაცმა გადმომიტანა ქვემოთიდან. მასპინძელი გატრიალდა, მეორე ოთახში გავიდა, რაღაც ჩერებში გამოხვეული ბოთლი გამოიტანა, ჩერები შემოაშორა. ახალოხის კალთით გაწმინდა ბოთლი, რამოდენჯერმე სული წაუბერა. თითქოს შერჩენილი მტკვერის მოშორებას უპირობსო.

— გადანახული მაქვს, თქვენისთანა უცხო სტუმრისათვის; სტოლიდან ღვინის ქიჩა შუაში შეზნეჭილი, თავში და ბოლოში განიერი, აილო გაავსო თავამდე და მიაწოდა ქრისტეფორეს.

ქრისტეფორემ მოიყუდა ტუჩზე და ერთბაშით „რუსულად“ გადაპკრა.

— ქე არ მოვრჩი, შე კაცო! რა ყოფილა, რა ყოფილა!

— ჯერ ვერ დაგაძალებთ, ბატონო. აგერ სადაცაა ივანე და ნოშრევანი გადმოვა და მოვრჩეთ ბარემლა ჩვენ საქმეს; მაშინ კიდევაც დავლიოთ და გიახლოთ!

— კეთილი, მაგრამ. ხომ იცი, რა დროა, ბარემლა მოვრჩეთ.

— კი ბატონო, აგერ, სადაცაა მოვლენ.

ჩქარა დანარჩენებიც მოვიდნენ.

— აბა, ბარემლაც ნულარ ვიგვიანებთ, საქმე იყოს შენი ქირიზე ჯერ და დანარჩენს მერეც მოვესწრებით. სოჭვა მასპინძელმა. ჩვენ ეს სამი მოსახლე გელაპარაკებით მთელი ჩვენი გვარის პირით. გვისაშველე რამე და რამენაირათ ან მოგვარიგე იმ ჩვენ მოწინააღმდეგესთან კოსანდილე უჯმაჯუროძესთან. ცაბა და ქვეყანამ იცის, რომ ჩვენ ათ მოსახლეს ნაყიდი გვაქვს ის ადგილი, რომელსაც ეხლა კოსანდილე გვედავება.

— მე, ჩემო მეზობელო, სუდი კი არა ვარ, მე რათ მინდა მაგის მოყოლა, ნაყიდი გაქვთ თუ არა ის ადგილი, შენ საქმე გამაგებთ.

ქრისტეფორე ნამეტნავთ აწვებოდა ამ სიტყვას, — საქმე გამაგებინეთ, ბატონო საქმე! ამბობდა ის.

— საქმე, შენი ქირიმე ის არის, რომ იქნებ დაგვიდგე შენთვის და რამენაირათ სიამ-ტკბილობით იქნებ მოვათავოთ მაგ დავა.

— ძნელია, თქვენ ნუ მომიკვდებით, ძნელი. კარგი მეზობლები ხართ ჩემი და თქვენთან რა დასაფიცავია, სულში რომ საქმე წავა, მისი სიამ-ტკბილობით მოთავება საარაკო ამბავია. მაგის იმედი მე არა მაქვს და მაგას ვერც კი გავუმხელ კოსანდილეს.

— თქვენთან კი არ უნდა ვთქვათ, ბატონო, მაგრამ, ან კი რანაირათ დავფაროთ, ნამეტნავთ შეგვაფიწროვა მაგ ოჯახ.... აშენებულმა, უნდოდა მასბინძელს სხვანაირათ დაებოლოვებია ეს სიტყვა, მაგრამ, რაც სიტყვას დააკლო, ის კილოს გამოაყოლა.

— ყველაფერს რომ თავი დავანებოთ, გავცდით ამდენი ხალხი ამ სულებში ხეტიალით ჩაუტოო ქიათურიდან ჩამოსულმა ახალგაზდას, აღარა გვაქვს ამდენი თრევის თავი, იქნებ ჩამოგვცილდეს.

— მე, ჩემო მეზობელო, მაგისთვინ თუ მომიყვანეთ, ძალიან შემცდარხართ, მე იმ კაცის არც ვეჭილი ვარ და არც აბეკუნი. მე მაგის სარჩევათ და სალაპარაკოთ იმათთან ვერ მივალ! რამდენათაც მე გამიგონია, ის მაგ საქმიდან მოელის სულის მობრუნებას!

— იმას არ მოუბრუნდა წრეუნდელი წელიწადი, თქვენთან უკაცრავათ, ბატონო ქრისტეფორე! თქვენთან არ უნდა წამომცდენოდა მაგისთანა სიტყვა.

— აბა, არ დაგვანებებს, თავს? იმე, რაღა იქნება ასეთი უსამართლობა? ფული ჩაუთვალეთ მაგ სულ-ძალს, ტკიცინ-ტკიცინა თუმნიანები, ხელ-მოუკიდებელი გაუტეხელი თუმნიანები, რავარი წვითა და დაგვით თავმოყრილი. მუხლებზე ტყავი მაქვს გადაძრობილი ძანძალით, კაპეიკს კაპეიკზე ვაწუებ, რომ იქნება რამე ღონისძიებას გავხდე. საწყალი მამა-ჩემი რომ მოკვდა, ჩემთვის ერთი საჯალაბო სახლის მეტი არაფერი დაუტოვებია. მე შენ გეტყვი სასწავლებელში არ მივებარები; ერთი თავ-გადახდილი ქოხი დამრჩა და ხუთი სული ობოლი სარჩენი. რაც რამე მამადია შრომითა და ტანჯვით მაქვს ყველაფერი ნაშოვნი...

— კი, ყველაფერი მაგრე იყოს, მე არ გედავები, მარა მე რისი მაქნისი ვარ? თუ მაგის მეტი სათქმელი და სალაპარაკო არ გქონდათ! წაიბუზღუნა ქრისტეფორემ.

— გაჭივრება და გამწარება მალაპარაკებს, შენი ქირიმე, და ისაა!!

— კი, ძოსიმე ჩემო, მაგრამ მაგ საქმეში მე ვერაფერს დაგეხმარები, მიუგო ქრისტეფორემ.

— კეთილი, ბატონო, თქვენ მიბძანეთ, რა უშველის ამ ჩვენს გაჭირვებას?

— რა უშველის, რა უშველის, რამოდენჯერმე ჩილაპარაკა ქრისტეფორემ, რა უშველის და ის, რომ, რასაც გედავებათ კოსანდრელე უჯმაჯურიძე, იმაზე დაეთანხმეთ.

— ხომ დავიღუბეთ და ამოვარდით ამდენი მოსახლე. რაღა გვეშველება, ჩვენ ხომ ყველა მაგის შემჩურე და მაგის მოიმიდე ვართ?

— მაგას ეხლა თავი დავანებოთ. მე მხოლოდ ასეთი რჩევა შემიძლია მოგცეთ, ბარნაბა ღონღაძესთან უნდა მოაწყოთ საქმე, თუ იმან შოინდომა, მაშინ საქმეს წააგებს და თქვენ მოგებული დარჩებით.

— შეუსმენელი ხალხი ვართ, ვინ მოგვცა განათლება თქვენსავით, ბატონო ქრისტეფორე. გავვაგებიე მაგ საქმე, შეეხვეწა ძოსიმე.

— გასაგები აქ არაფერია. საქმე ბარნაბას აქვს აღებული, როგორც უნდა ბარნაბა ისე შეატრიალებს მაგ საქმეს, მაგრამ... აღარ ათავებდა სიტყვას ქრისტეფორე.

— მაგრამ კი არა-გვიმსახურე, რაც გავვეწყობა, ჩვენ თავზე შემოგვევლებით, ოღონდაც რამენაირათ.

— ჩვენზე იყოს, ბატონო, თქვენი სამსახური!

— ოღონდაც რამენაირათ დაგვიხსენი ემუდარებოდენ ქრისტეფორეს მასპინძელი და მისი სტუმრები.

— ყური დამიგდეთ, რა გითხრათ. ახლოს მოიწიეთ აქეთ. იმ ოთახში, ზომ არავიან არის ისეთი, რომ ლაპარაკი გაიგონოს?

— როგორ გეკადრებათ! სძინავს ბატონო ყველას. საჯალაბო სახლში ვართ ჩვენ ბატონო ყველა. აქ მხოლოდ თქვენისთანა მოსარიდებელი სტუმარის მოსვლის დროს გამოვიდევართ!

— ჰო და იმას ვამბობდი. ბარნაბას შეუძლია მაგ საქმე კიდევაც მოიგოს კიდევაც წააგოს, გაგძლებით დააბოლოვა უკანასკნელი სიტყვა ქრისტეფორემ.

— ვერ გამიგია ღმერთმანი...

— გასაგები აქ რომ არაფერია? გამოვა ის კაცი წესის გულისათვის, წადგება სუდის წინაშე და ილაპარაკებს, მარა ისეთს რამეს არაფერს იტყვის, რომ საქმე მოგებული დარჩეს, გეიგეთ?

— მივხვდი, მივხვდი, ბატონო, სთქვა ძოსიმემ.

— სიტყვას გაგება უნდა. ოჰ და მერე საქმე ისაა, რომ ვეჭილ კაცს ასეთი რამეებით სახელი უფუჭდება და ასე უბრალოდ ამას არ

იზამს, ფულით უნდა დაახარბოთ. ცოტა ფულის შეძლევით მაგ საქმე არ მოხერხდება, ეს უნდა იცოდეთ!

— კი ბატონო, მაგრამ, ნეტავი, რამდენს დაგვეჭირდება? —
რომ თქვას კაცმა?

— ბეჯითს ვერაფერს გეტყვით, იმიტომ რომ მე მაგ საქმე იმისათვის არც კი გამომხელია. ასე ადვილი კი არ არის მისი ამაზე დაყოფილება! სხვა რომ არაფერი იყოს, სახელის გატეხას მოერიდება! ამბობდა ქრისტეფორე.

— აბა, თქვენ იცით, ბატონო ქრისტეფორე, თქვენ მუდამ ჩვენისთანა საწყალი ხალხის მიმხედვარე იყავით, ეხვეწებოდნენ გლახები.

— საწყალი თქვენ კი არ ხართ, მე ვარ. თქვენ მამა-პაპას რაც არ ჰქონია — დღეს იმის პატრონი ხართ, მე კი მამა-ჩემსა და ბაბუა ჩემს რაც ჰქონდა იმის მეთაფი რომ გამაჩნდეს, ჩემს ბედზე ძალლი არ დაჰყევს.

— თუ რაზე გვაქვს, ბატონო, ნაშრომი და ნაოფლარი...

— ნუ გამოუდგებით ეხლა მაგას, ვინ რითი იშოვა, ვინ რატომ დაკარგა. ბატონი ბძანდებით, მე ბარნაბას მოველაპარაკები, რას მეტყვის და როგორ წავა ეს საქმე ყველაფერს გაგაგებინებთ. ვეცდები შევასმინო და მოვიყვანო თქვენს მხარეზე, თუ რამეს გავხდი. ხომ რა კარგი და თუ არა მე ნუ დამემდურებით.

— თქვენ იცით, ჩემო ბატონო.

— მე კი ვიცი, ჩემო ძოსიმე, მაგრამ ერთი საწაღე ფული მაინც უნდა გამოგართვათ, თორემ ასე ცარიელ-ტარიელი სიარულით მე ჩემს ცოლ-შვილს ვერ გამოვიტან ამ ზამთარში.

— რა ბრძანებაა! გვიმსახურე ბატონო!

— მე, ძოსიმე ჩემო, ასე გამიგონია — მენავეს ნაფი ჩაჯდომამდე უნდა გაურიგდეთ, თუ თქვენთვის საწყენი არ იქნება, მე ამ, თავით ხუთ თუმანს გამოგართმევთ, დანარჩენზე მაშინ ვილაპარაკოთ, როდესაც ბეჯითი პასუხი მოგიტანოთ ბარნაბასაგან.

გლახებმა ამდენი ფულის მიცემა იუარეს. ქრისტეფორე თავის ნათქვამს ფეხს არ უცვლიდა. ბოლოს, როგორც იყო შეთანხმდნენ სამ თუმან ნახევარზე. ოცდა ხუთი იქვე ჩააბარეს და თუმანიც მომავალი ორშაბათის კვირეში უნდა ჩაებარებია ძოსიმეს ქრისტეფორესათვის.

ამის შემდეგ მიუსხდნენ გაშლილ სუფრას. ქრისტეფორე რჯულზე გამოთვრა, მაგრამ მისი აქ დარჩენა არ ივარგებდა და დაგვიანებულ მამლებს ყივილისას გამოუდგა გზას.

ძოსიმე მეორე დღეს ამდგარი არც კი იყო, როდესაც ცოლმა შეატყობინა:

— ნინია ხშირადმე მოვიდა და შენი ნახვა უნდა...

— ვიცი, რისი გულისათვისაც იქნება მოსული, ჩაილაპარაკა ძოსიმემ. შეუძებნი ოთახში, უთხრა მან ცოლს, მე ესლავ ტანზე ჩევიცვამ და გამოვალ.

— ძოსიმეს ეახლავართ, მადლობა ღმერთს, რომ მშვიდობით გნახე და კარგათ, მიეგება ნინია, როდესაც ძოსიმე მოსული სტუმრის სანახავათ გავიდა ოთახში.

— მადლობელი ვარ, ჩემო ნინია, გვიდგია ღვთის მადლით სული. თქვენ როგორ გიკითხოთ?

— ჩვენი საქმე რაღა საკითხავია, შენი ქირიმე? პატარა ყანის მოსავლით ვიბრუნებდით სულს და ეს უკანასკნელი ორი წელიწადია, სულ შეიკრა ცა ჩვენთვის. შარშან და წრეულს ისეთი გვალვა იყო რომ სათესლე კაკალიც ვეღარ გამოვიბრუნეთ. მერე იყო, შენი ქირიმე და, თქვენ არ შემოგჩივლებთ, მტრისას და ავისას ის ვაჟ-კაცი ბიჭი მომიკვდა, წეილო თქვენი ქირი. სალდათათ იყო, ქე მოგეხსენებათ გაწვეული შარშან შემოდგომაზე, არ უნდოდა საწყალს წასვლა, რაღაცა წამალი ურჩიეს — ამას თუ დაღევ, შენ არაფერი დაგაკლდება, მაგრამ სალდათათ აღარ წაგიყვანებნო. ვიღაცა იყო, ნეტავი მიინც ვიცოდე, გამიბრიყვეს, გადამირიეს სვა საწყალმა რაღაც წამალი კი არა საწამლავი იყო. სალდათობას ქე გადარჩა, მაგრამ ამ წუთისოფელსაც გამოეთხოვა. მერე იყო და დიდი ბატონები — სახადი გეჭირდა ყველას, კინაღამ ამოეწყდით მთელი ოჯახობით. იმას კი გადავრჩით, როგორც იყო ღვთის წყალობით. არ მოგვკიდებია დიდი ყვავილ ბატონები ისე სასტიკათ, ვენაცვალე მის მუხლსა და მის ძლიერებას. ასე ვართ დალაღატებული, ღვთისა და ბედისაგან დაჩაგრული.

— რა გეეწყობა, ჩემო ნინია, ცოცხალი ადამიანის თავზე ყველაფერი მოსალოდნელია. ადამიანის ცხოვრება ასეთია, ღვთის განგებითა ყველაფერი.

— ღმერთია, ვენაცვალე მის სახელს, მაგრამ ნამეტანი დამემართა, ამდენი, რომ არაფერი დამიშავებია არც ღმერთისა და არც კაცისათვის, იმაზე ვარ გულდაწყვეტილი!

— ღმერთი მოწყალეა, ვინ იცის, იქნებ გამოიბრუნო ხელი...

— არა, ჩემო ძოსიმე, მე იმის მეტი ნურაფერი გეტკინა ნურც შენ და ნურც შენ ცოლშვილს, მე აწი ბედნიერებას ვერ მოვესწრო. ჩემი ბედნიერება წმინდა ბარბაღს საჯვაროზეა დამარხული... მიწა ქამს!

წასკდა ნინიკას თვალებიდან ცრემლები.

უკრინუნული

ძოსიმეს არაფრათ მოსწონდა ამ დილა ადრიანა მესტურას სტუმარი რის ბედის ჩივილი, მას ბაზარში მიეჩქარებოდა.

ახალციხედან ჩამოსულ საქონელის დალალებს უნდა გარიგებოდა დასაკლავი საქონელის ჩამოსარეკავათ.

— რალა თავი შეგაწყინო, ჩემო კეთილისმყოფელო, ჩემი იმედის მომცემო მეზობელო, იმაზე ვარ მოსული, ვალის თაობაზე. ვექსილს ვადა წრეულს მიუდის. იქნება მისაშველოთ, გადამიწეროთ ვექსილი, თორემ წრეულს მე მისი გადამხდელი არა ვარ თითითაც რომ დამკიდოთ.

— კი ჩემო ნინიკა, მაგრამ წრეულს მეც ძალიან მიჭირს. ფული მჭირდება, რამენაირათ უნდა მომიხერხო.

— თითით რომ დამკიდოთ, მაგის საშვალებას ვერ გავხდები.

— თავნი მაინც იქნება მოგეცა, სარგებელს გადროვებდი.

— რავე მეთქმის საყვედური, კარგი დროს გამიმართე ხელი, მადლობელი ვარ, მაგრამ ეს სამჯერ გადავწერეთ მაგ ვექსილი და ეხლა ვინ არის იმის გამრჩევი, რამდენი იყო მაგ ფულში თავნი და რამდენი სარგებელი წამოედო თავზე. თავნი ოცი თუმანი იყო. ოცი თუმანი გამოგართვი, მასუკან ამდენი იბარტყა ამ შენმა ფულმა, რომ აგერ სამოცდა თუთხმეტ თუმნამდი ავიდა.

— ჩემო ნინიკა, მე ფული არ შემომიძალებია შენთვის. მე ასე მგონია პირიანი სარგებელი გამოგართვი, ათშაურს დაგჯერდი მანეთზე, თვარა, იმდენი მე ვიცოცხლე რამდენი მანეთზე სამ აბაზსაც ახდევიბდეს.

ბევრი ლაპარაკისა და ვაჭრობის შემდეგ ნინიკა შეპირდა ერთი კვირის განმავლობაში ათი თუმანი ფულის შოვას, დანარჩენზე ხელახალი ვექსილი უნდა მიეცა 900 მანეთის „თავისი კანონიერი სარგებლით“.

ვექსილების წერა იმ დროს ასე იცოდენ: თავნსა და სარგებელს თავნათ სწერდენ და ყოველი წლის შემდეგ თავნსა და სარგებელს ერთათ შესმულს ისევ ახალ ვექსილში გადაიტანდენ ხოლმე როგორც თავნ ვალს.

ამრიგად ვალი სწრაფად იზრდებოდა.

ნინიკა სახლისაკენ გამობრუნდა, ძოსიმე კი ბაზრისაკენ გაეშურა.

— რაო, რაზე იყო ის საწყალი დედა-კაცი ჩამოსული შეეკითხა ძოსიმეს მისი ცოლი სალომე, როდესაც ძოსიმემ სტუმარი გააცილა.

— რაზე და ფულის თაობაზე. ვექსილის გადაწერას თხოულობს!

— საწყალს გლახათ წაუვიდა მაგას საქმეები, მაინც რა უნდა გაქნას ნუ მოუტერ ხელს.

— რას ამბობ, ადამიანო, ხელის მოკერა რას ჰქვია? ფული მიმიცია ნაღდი ფული, აბა შევაწიო, თუ როგორ არის შენი საქმე? შემოწერა ძოსიმე თავის ცოლს.

— შეწევა სხვაა და დახმარება სხვა. ჩვენსავით გლეხი კაცია. ყველას შენსავით კი არ წასვლია საქმე წინ...

— შენ მაგ საქმეს არავინ გკითხავს. გლეხი რომ ვარ, მე რა მადლიერი ვარ ჩემი თავის, რომ მაგის გულისათვის სხვას ჩემი ფულები შევაწიო? ცხარობდა ძოსიმე.

— შებრალება უნდა იქონიო ადამიანის. მერე მაგ ხშიადაძეები ჩვენ ქე გვენათესავეებიან ცოტას, დედი მაგის კვიდრი მამიდაშვილი...

— ყვაფი ჩხიკვის მამიდაო, აღარ დაათავებია ძოსიმემ. მე მაგეების გამოძიებაში ვერ შევალ. დაბარებული მყავს ვექსილის გამოსაცვლელად. ეს უკანასკნელია თუ გადაუხდია წლის თავზე. ჰო-რა კარგი და თუ არა მივაყენებ კარზე სუღებნი პრისტავს. ისაა და ის! მერე აღარც ეს ლაპარაკი იქნება და აღარც ნათესაობის გამოძებნა.

— ადამიანის შეცოდება უნდა გქონდეს. ამბობდა გულკეთილი ნალომე, მაგრამ ძოსიმეს მისთვის ყური აღარ დაუგდია.

ჩაიცვა და გზას გაუღდა.

(გაგრძელება შემდეგ №-ში)

ხ უ თ ი ღ ლ ე

I

— ხვალ რაიკომი სოფლად გვაგზავნის,
 მატარებელი დილით გაგვდენის,
 დაგირიგდებათ ყველას საგზალი
 წამოსასვლელად მოემზადენით...
 ასეთი ცნობა უჯრედს ეახლა,
 ასეთი ცნობა ჩამოყვა მდივანს
 რა მიხარია როცა მე აქ ვარ
 დასახმარებლად გლახებთან მივალთ.
 შევქმნით ბრიგადებს... ხმები მოზუის
 ახდის ყიჟინა მოტანილ ამბავს;
 გადმოისროლა ცეკამ ლოზუნგი:
 „ამხანაგებო, უშველეთ ბამბას“.
 წავიღებთ თოხებს, გავსტეხავთ ყამირს
 სიციხიან ალმურს ავიტანთ მზესთან,
 მოაქვთ ზუზუნით კოლოებს შხამი
 და მალარიას ქაობი სთესავს.
 ვინ წამიდგება ქალაქში ნათრევს
 ერთი მეორეს ჯანზე ვუთითებთ
 წაველთ ღიმილით შევხვდებით თათრებს
 რომ ქოხმახებში დავყოთ ხუთი ღლე.

II

მოვძებნი სადმე ბავშობის ჩანთას
 არ მინდა ისიც თუ არ ეშველა:
 გულში მგზნებარე ხალისი ჩადგა
 ჩადგა და ეხლაც აღარ მეშვება.
 ვილაც აკერებს დახეულ პალტოს

ზოგმა ჩემებზეც უკვე იშოვა
ფუსფუსებს ხალხი, ნელი-ნელ ვატყობ,
ებლა კი ჯერი ჩემზედაც მოვა.

რა დამაწყენარებს,

თუნდაც რომ მთხოვონ:

მე ჩემი დროის ამოცანებით ვიბრძვი და ვცხოვრობ.

უჯრედი ამბობს:

არავინ დარჩეს, ვინც ჩვენთან ბრძოლას

ისევე ლამობს;

ვხსნით დღის წესრიგს

და

შემდეგ გავარჩევთ

— სავალდებულო გაწვევის გამო.

III

რვა საათიდან ავსტეხავთ განგაშს,

მატარებელი გადახრავს სივრცეს,

გზა დილამდისინ თუ გაიფლანგა.

ხვალ ენერგიას ბორჩალოს მივცემთ.

ქართული
ბიბლიოთეკა

ს ა რ თ უ ლ ე ბ ი *)

XXVIII

ქალაქში შემოდგომის დღეები დაბანაკდა.

დღეები ნისლიანი, ბურუსიანი და აცრემლებული.

აჭმითინდა ცივი და მჭისე ქარშეთი...

აშრილდა და აჩიფჩიფდა გაცვენილი ფოთლები.

დამგლოვიარდა გაძარცვეული ქადრები და აკაციები.

გიგაურს არც კი ახსოვს, როგორ გაატარა ზაფხულის თონესავით ცხელი და დახუთული დღეები ტფილისში.

ვერც კი მოასწრო გიგაურმა დაფიქრებოდა პირადულსა და ოჯახურ საკითხებს, რომ ელვასავით გაიელვა ზაფხულის დღეებმა, და ტფილისში უკვე შემოდგომა შემოიჯგომა.

შეაშრა ოვლი, როგორც გიგაურს, ისე ქალაქის დანარჩენ მოსახლეობას, და თავმოპარსულები კვლავ ქუდების ტარებას შეუდგნენ. გამოჩნდნენ პალტოჩაცმულები...

ზოგიერთებმა პალტოს საყელოც წამოიწიეს...

გიგაურმაც მოძებნა ნაფთალინმოყრილი ზამთრის პალტო... გაფერთხა, გააწმენდინა...

როგორ თვალსა და ხელს შუა გაიპარა ზაფხული! — ეკითხება გიგაური თავის თავს. — როგორ გაიძურწა ლუდის სეზონი?! სხვათა შორის გიგაურს წყურვილის დროს მეტად უყვარდა ლუდი. ლუდის სმას გიგაური რუსეთში დაეჩვია, სამოქალაქო ომის პერიოდში, შემდეგ ბაქოშიაც არ უვლიდა გვერდს ცნობილ ჟიგულევის ლუდსა და ლუდხანებს საერთოდ.

— დაახსი ერთი „კრუჟკა“!.. ერთიც... — გიგაური უკვე კმაყოფილი გამოდიოდა ლუდხანიდან...

ასე გაატარა მან წელს ზაფხული ტფილისშიც.

*) დასაწყისი იხ. „პროეტ. მწერ.“ № 9.

— ერთი „კრუჟკა“. — ზოგჯერ „კიდევ ერთიც“ დაეკრუჯებოდა და შეუმჩნეველად პაპანაქება დღეები.

გამოსასვლელ დღეებში კოჯორი, ან დუშეთის მხარეს გასეირნება ავტოთი, ისიც იშვიათად, — აი ჯანმრთელობის გაფრთხილების ერთადერთი საშუალება გიგაურისათვის, ისიც იშვიათ გამონაკლის შემთხვევაში... ორ კვირაში ერთხელ, ხანდახან თვეშიც...

შეგებულება კი...

პირველიდან გადააქვს თხუთმეტში...

თხუთმეტიდან კი — მომავალი პირველი რიცხვისათვის...

— თხუთმეტი ივლისიდან აუცილებლად, უეჭველად. — კატეგორიულად განაცხადა მან ივლისის პირველ რიცხვებში, ლუარსაც შეპირდა უკანასკნელად (უკვე ერთი თვეა დაპირებებით კვებავდა), მაგრამ... მოახლოვდა თხუთმეტი ივლისი, და ტრესტშიაც გაჩნდა ახალ-ახალი საკითხები... წამოწყებები... პროექტები... გეგმები...

— არა, ასეთ დროს შეგებულებაში წასვლა შეუძლებელია, დაუდასტურა გიგაურმა საკუთარ თავს და...

„შეგებულება პირველი აგვისტოდან“ დააწერა კალენდრის სუფთა გვერდზე და თავსუფლად ამოისუნთქა, თითქოს თავისი ხელქვეითია, საქმისათვის აუცილებლად საჭირო თანამშრომლის შეგებულება გადაიტანა თხუთმეტიდან პირველში და არა თავისი, პირადი ჯანმრთელობის შენარჩუნებისათვის საჭირო და ფიზიკური თავდაცვისათვის აუცილებელი ერთთვიანი დასვენება...

გიგაურს გულის ფრიალი კარგა ხანია დასჩემდა.

-- პირველი აგვისტო... — გამოჩნდა კალენდრებზე, მაგრამ დღეს ხომ ა/კ. სასახლეს ჩაუყარეს საძირკველი ძერეინსკის ქუჩაზე... მაწასადამე ახლადდაწყებული საქმის მიტოვება შეუძლებელია.

ტუბდისპანსერიც რომ ახლა გამოიწყეს? არა, ყოველად შეუძლებელია... დაუშვებელიც...

— ჯანდაბას! თხუთმეტი აგვისტოდან... დიახ! თხუთმეტიდან. — განაცხადა მან, თითქო პირველსა და თხუთმეტ რაცხვებს გარდა შეგებულების განაწესები არ შეიძლებოდა...

— თხუთმეტი აგვისტოდან... უკაცრავად... თხუთმეტ აგვისტოს ერთი ქარხნის გამოკვლევა უნდა მოვახდინო... მაწასადამე, დავბრუნდები ოცდა ხუთს. Ну, максимум! ოცდარვას.

ამხ. ამბერკი გადაიტანეთ ჩემი შეგებულება — პირველი სექტემბრიდან, — ღიმილით მიუბრუნდა გიგაური საქმეთა მმართველს...

მესმის... თუმცა...

— რა, ამხ. ამბერკი? — გიგაური მიხვდა, რის თქმაც კეთილდღეობა კმეტა მმართველს, ამიტომ ღიმილითვე თვითონ განუხარტა უშავს რა, პირველი სექტემბერიც აქვეა... სულ ბევრი, ორი კვირის მანძილია შუაში...

— საქმე ის არის, რომ ეს უკვე მერამედენჯერზე გადაიტანეთ, თორემ...

ჰკადრა ამბერკიმ ტრესტის დირექტორს ჩვეულებრივი მოკრძალებით და ბრძანების წიგნი გადაშალა ხელმოსაწერად.

— არა უშავს რა, ამხ. ამბერკი! შეიძლება ათჯერაც გადავდოთ და გადავიტანოთ, ხოლო საბოლოოდ ამხ. გიგაურს სულ უარიც მივარტყათ შვებულებაზე მიმდინარე საბიუჯეტო წელიწადში...

— ეგ შეუძლებელია, ამხ. გრიგოლ! მით უმეტეს, რომ წელს თქვენ გულის ფრიალსაც უჩივით ხოლმე. აქ უარის თქმა დანაშაულს უდრის.

სხვა გზა რომ არ არის? აბა თვითონ გაიფიქრე, შეიძლება თუ არა ასეთ პირობებში ტრესტის მიტოვება და საკუთარ თავზე ზრუნვა, როცა საორგანიზაციო განყოფილების გამგე, ჩემი ფაქტიური მოადგილე, სრულიად ახალი და გამოუცდელი დაწინაურებული მუშაა, რომელსაც სათანადო ხელმძღვანელობა და საქმესთან დაახლოვება სჭირდება თავდაპირველად; ამხ. სარჭისოვი ეტყობა ფხიანი და საკმაოდ უნარიანი მუშაკი იქნება მომავალში, მაგრამ ეს იმას არ ნიშნავს, რომ ერთი თვის განმავლობაში ტრესტი სრულიად ახალი კაცის გამგებლობაში დავტოვო, სადაც მრავალი უსიამოვნება და შეცდომაა მოსალოდნელი ტრესტში ხელმძღვანელობის შესუსტების შემთხვევაში. ტენზიკური ნაწილის გამგეც ხომ სრულად ახალი და უცნობი ინჟინერია, გარდა იმისა, რომ სათანადო ხელმძღვანელობა სჭირდება, ამავე დროს საჭიროა მისი ერთგვარი მეთვალყურეობის ქვეშ დაყენებაც... ახალი კაცია, ჩემო ძმაო, ჯერ ვერ ვიცნობთ და მშასადამე, ვერც სრულ ნდობას გამოვუცხადებთ... ასე რომ... შეუძლებელია, შეუძლებელია...

მიდიოდა დღეები და გრიგოლ გიგაური ტრესტის გეგმებსა და ახალი თანამშრომლების ყოველმხრივი შესწავლით მიაცილებდა ზაფხულის თაკარ დღეებს და ქანცმიხდილი ზოგჯერ უსიცოცხლო და მოთენთილი ხდებოდა...

და აი სწორედ ასეთ დროს თუ დაატანდა თავს ძალას გიგაურა, ისიც გამოსასვლელ დღეებში, და კოჯრისკენ გაისეირნებდა ერთი დღით სუფთა ჰაერზე, თორემ სხვა დროს არც კი იცოდა რა იყო დალა და დასვენება...

— გავილახე... უთუოდ ძალა დაეატანე თავს, — იტყუდა თავისთვის ზოგჯერ გიგაური, მაგრამ აქ ისევ თავიდან წამოიჭრებოდა გრიგოლის თვალწინ ტრესტის თუ სხვა პოლიტიკური საკითხები, საკითხები, რომლებიც მოითხოვდნენ ჩაჯიჭრებასა და გადაწყვეტას, და გიგაურიც ხშირად საწოლშიც კი მთელი საათობით წრიალობდა ძილმიუკარებელი და ფიჭრებში განერვიულებული.

ცალკე უზომო მუშაობა, კრებები, სხდომები, გეგმები, პროექტები, გამოკვლევები და ათასგვარი მიწერ-მოწერა, და ცირკულიარი, ცალკე კიდევ ლუარას დაუსრულებელი გესლიანი საყვედურები, ირონიები და მეშინაური ახირება აგარაკებსა, დასვენებასა, ოჯახში თავის დროზე მოსვლა სადილ-ვახშმობისა, თეატრსა და სხვა ოჯახურ წვრიშალებზე, რაიცა ასე აღელვებდა და ანერვიულებდა გიგაურს...

აღელვებდა და ზოგჯერ უკიდურეს სივიცხემდე მიყავდა, სადაც საკითხი ხშირად აწეული ტონითა და გიგაურის კატეგორიული მოთხოვნით იჭრებოდა, ისე როგორც ამას საჭიროდ ხედავდა თვითონ გიგაური...

ლუარა დიდხანს ელოდა გრიგოლთან ერთად აგარაკზე გამგზავრებას, მაგრამ როცა პირველსა და თხუთმეტ რიცხვებს შუა მოგზაურობა აღარ დასრულდა, ლუარა და გურამი, გრიგოლის თანხმობით, ივლისის ბოლო რიცხვებში დაიძრნენ ტფილისიდან..

— წადვერში ვიქნებით... გელოდები გრიშა! — ასე გამოეთხოვენ ლუარა და გურამი გრიგოლ გიგაურს მატარებლის დაძვრის დროს.

მას შემდეგ კი თითქმის ყოველდღე ღებულობდა გრიგოლი საყვედურებითა და შინაურ-პირადულ საკითხებზე წუწუნით სავსე წერილებს, მაგრამ მათ წაკითხვას საღამოობით ძლივს ახერხებდა გიგაური, ისიც დაძინების წინ, ლოგინზე წამოწოლილი...

ლუარა ზოგჯერ მართალიც იყო... ამას გიგაურიც ნათლად ხედავდა. მაგრამ გამოსავალს რომ ვერ პოულობდა გრიგოლი, გამგზავრებას რომ ვერ ახერხებდა?

— შენ ფანატიკოსი ხარ, გრიშა, რალაცნაირი უცნაური და თავისებური, — წერდა გიგაურს ლუარა თითქმის ყოველ წერილში, შენ ყოველთვის საკუთარ თავსა, ოჯახსა და ცოლშვილზე მალლა აყენებ საზოგადოებრივს, სახელმწიფოებრივს, ეს ზოგჯერ მისაღებია და ასატანიც, მაგრამ როცა დასასრული აღარ აქვს შენს ასეთ ვატაცებას, როცა შენ მესაფლავედ უხდები საკუთარ თავს და შენი ფიზიკური არსებობისათვისაც კი არ ზრუნავ — ეს დანაშაულია და გამოუსწორებელი დანაშაული... არაფერს ვიტყვი იმაზე, რომ მე აქ ქერის უფრო წავგავარ და ან კიდევ ქმართან ვაყრილს, მაშინ, როცა ჩემი ამხანაგი ქა-

ლების ქმრები ყოველ კვირას აქ არიან ორი ხან კიდევ სამი დღით და ზოგიერთებს ქმრები უკვე ესტუმრენ კიდევ თავისი შვეპულტენების...
შენ კი... ალბათ ისევ გეგმებსა და პროექტებში იძირებ და უნდა მტკნალი იქნება სადილ ვახშმოვა აღარ გახსოვს, ძილი და მოსვენება...

აუტანელი ხარ, გრიშა, შენ ნუ მომიკვდები, აუტანელი, მაგრამ თუ ორი კვირით მაინც მოახერხებ ჩამოსვლას, იცოდე, რომ განუსაზღვრელი სიაშოვნებით დაიტვირთები და ცხოვრება სულ სხვანაირი მოგეჩვენება... გრიშა... გელოდები... გაკოცა გურამმა...

— ლუარა ზოგჯერ მართალია, მაგრამ დრო რომ არ არის? აბა, როგორ შეიძლება ასეთ დროს ტრესტის მიტოვება?.. არა, ეგ შეუძლებელია... კარგია დასვენება წაღვერში, სუფთა ჰაერზე. ციფწყარობთან, საკუთარ ცოლშვილთან...

გიგაურს ჩაეძინა.

ჩაეძინა და ქალი ჩაუჭრობელი დარჩა...

ლუარა და გურამი სექტემბერში დაბრუნდნენ აგარაკიდან ბრინჯაოსფრად შეღებილნი და გარუჯულნი...

მზისგან გარუჯულ ადგილებზე კანი სძვრებოდა დედა-შვილს, რაც მზის აბაზანების უსისტიემოდ მიღებას ამჟღავნებდა...

ლუარა დიდხანს ელოდა გრიგოლს აგარაკზე... უამრავი წერილი და დეპეშა გამოგზავნა და როცა დაინახა, რომ არცერთმა ხერხმა არ გასჭრა ქმრის წინაშე — უკანასკნელი თვის განმავლობაში, ერთხელაც არაფერი უცნობებია გრიგოლისათვის.

გრიგოლი ერთხანს ვერც კი ამჩნევდა წერილის შეგვიანებას, მაგრამ როცა გავიდა ერთი კვირა, ათი დღე, ორი კვირა, და წერილი კი არსაიდან ჩანდა, მან საჩქაროდ დასწერა დეპეშა და ფოსტაში აფრინა შიკრიკი: „ლუარა როგორ არის გურამი რატომ არაფერს იწერები“.

გურამი გაგიჟებით უყვარდა გრიგოლს... მისი მოგონებაც კი სიაშოვნების მომგვერელი ქიანქველებით უჩხვლევდა ხოლმე ტანის სხეულს და გაღიმებული რას არ იფიქრებდა თავის ერთადერთ პირმშოზე...

პასუხი არსაიდან ჩანდა...

გიგაურმა დეპეშა გაუმეორა ლუარას და როცა პასუხი კიდევ ვერ მიიღო, ერთ საღამოს მოულოდნელად გადასწყვიტა გამგზავრებულიყო წაღვერში...

დილით გიგაური წალვერში იჯდა მჟავე წყლის პირად და კრიალა კიჭიდან მჟავე სასიამოვნო წყალს დასვენებთ სვამდა. მუჯივით გაქანგული გურამი ვეფხივით აბრიადებდა. მასწავლებელი ვით თვალებს და სხვა ბავშვებთან ერთად ბალახზე თამაშობდა...

— რა საჭირო იყო, ლუარა ჩემი ასე გაბრიყვება? ესაყვედურებოდა გრიგოლი ლუარას, მაგრამ პასუხად ლუარას უღარდელი კისკისი და გურამისადმი აღერსი ესმოდა...

— დატვირთული ვიყავი, ადამიანო, — ყველაფერი მივატოვე... გურამის შემეშინდა... თორემ...

ლუარა კი ისევ კისკისებდა და აღზნებული თვალეებით გრიგოლს თვალეებში ისვამდა...

ლუარას სიწითლე აწვებოდა პირისახეზე და დაშინებული გრიგოლის სასტიკი ხასიათით, შეკითხვას ვერც კი უბედავდა სანამდე დარჩებოდა, მაგრამ გრიგოლმა თვითონ სთქვა, რომ ზვალ დილით უეჭველად სამსახურში უნდა ყოფილიყო... მაშასადამე, გრიგოლი მხოლოდ ერთი დლით ფიქრობდა წალვერში დარჩენას და ამიტომ ლუარამაც საჩქაროდ გადასწყვიტა გრიგოლთან ერთად დაბრუნებულიყო ტფილისში...

გიგაურები დაბრუნდნენ.

ისევ გამოცოცხლდა გიგაურების ბინა...

ახმაურდა სამზარეულო...

აწკრიალდა როიალი, და გამზეურდა ლუარას ლოგინი...

ფანისა ჩვეულებისამებრ მოემატა სამუშაო და სახლის სახურავზე ზედიზედ გაიფინა ლუარას ნააგარაკევი თეთრეული...

ლუარამ ძველი ადგილი მოუნახა ყოველ ნივთსა და ავეჯეულობას...

— დედიკო! სად აღის ახლა ბიძია ლევანი?

ლუარა მოიღრუბლა...

— სად აღის? — არ იშლიდა გურამი — მე ბიძია მენატლებს!..

ლუარა აქვითინდა, გურამი კი ცნობისმოყვარეობამ გაიტაცა და აცრემლებულ დედას კალთებზე მოეხვია...

— ლა იყო, დედიკო! სად აღის ლევანი?

ლუარამ დუმილი არჩია სინამდვილის გამოძედას... ლევანის საწერი მაგიდა აალაგა. მისი ფოტოგრაფიები ზოგი სასტუმროში გამოიტანა და ზოგიერთი სულ გადამალა...

ლევანის ლოგინიც დერეფანში გაატანია ფანისა.

ასე მოიშალა გიგაურის ბინაზე ლევანის მოსაგონარი ნივთები და საგნები...

ჩქარა საბავშვო სახლში გურამის სწავლის დრო მოახლოვდა, ლუარას მუსიკის გაკვეთილების გაცემისა და სამსახურის დასრულება და გურამის ხათრი, თორემ ლუარას არაფერად ებიტნა...
 შო სახლი და არც იქ სამსახური... მაგრამ...

გურამი ხომ საბავშვო სახლში უნდა აღზრდილიყო გრიგოლის სურვილის თანახმად!..

XXIX

ორი თვე იწვა საავადმყოფოში თავგატეხილი ლომჯარი. ორ თვეს მკურნალობდნენ საუკეთესო დოსტაქრები ლომჯარის თავისქალას; ჯრილობა ერთობ საფრთხილო აღმოჩნდა თავდაპირველადვე და საჭირო შეიქნა უიმედო ოპერაციების „აღალ ბედზე“ გაკეთება. თავისქალა შატრიანის სიბრტყეზე ჩამტვრეული აღმოჩნდა და რაც მთავარი იყო, შუშის ნაპტვრეების გამოღება ერთობ საძნელო საქმე შეიქნა.

— საჭიროა თავის ქალის ტრეპანაცია! — განაცხადა პროფეს. მუხაძემ.

საჭიროა და აუცილებელიც! — დამოწმა კოლეგა პროფესორს. ლომჯარმა უგონობლად გადაიტანა ზედიზედ ორი ოპერაცია, მაგრამ ავადმყოფს თან დაჰყვა დიდი სიცხე და უაზრო ბოდვა...

— ლევან გიგაურო, მიფრთხილდი, მიფრთხილდი! — მუშტის უმიზნო შეთამაშებით იმუქრებოდა ლომჯარი. ბურუსში გახვეული და სიციხისაგან დაწითლებულ თვალებს სულით ავადმყოფსავით აცუცებდა...

— რა გნებავთ, რას ამბობთ? — განგებ ეკითხებოდნენ მომვლელები აბესალომს და ხელის შეხებით აგრძნობინებდნენ, რომ მასთან ერთად სხვებიც იმყოფებოდნენ იმ ოთახში, სადაც ავადმყოფი ლომჯარი იწვა თავგატეხილი. მაგრამ ლომჯარს არაფერი ესმოდა, როცა მას ეკითხებოდნენ, და ის სულ თავისას გაიძახოდა: „მიფრთხილდი, გიგაურო, მიფრთხილდი“.

მეორე და უკანასკნელი ოპერაციის შემდეგ ავადმყოფს სიცხე დაუვარდა და ჩქარა ნორმალური აზროვნების უნარი დაუბრუნდა. მან დაწვრილებით გამოიკითხა ყველაფერი: თუ როგორ ან როდის მოიყვანეს ის საავადმყოფოში, ჯრილობა რისგან ჰქონდა მიყენებული, ვინ უპატრონა და სხვა რის შემდეგ მოაგონდა ამ ერთი თვის წინ „რაქა“-ში მომხდარი ინციდენტი, რომლის შედეგს ახლა აშკარად ხედავდა.

ლომჯარმა ყველაფერი გაიხსენა... მოაგონდა ისიც, თუ როგორ ესროლა მან ლევან გიგაურს მაუზერი, როგორ დაკარგა მესხიერება...

მაგრამ რა მოუვიდა დაქრილ გიგაურს ლომჯარმა ვერაფერი შეიტყო საავადმყოფოში.

აბესალომი ცნობისმოყვარეობამ აიტანა.

გაზეთების კომპლექტები სთხოვა მოწყალეების დას...

მეოთხე გვერდი გულმოდგინეთ გადაათვალიერა...

ვერაფერი იპოვნა, გარდა ინცინდენტის შესახებ მეორე დღესვე „შემთხვევებში“ მოთავსებული პატარა ცნობის, სადაც ორი თუ სამი სტრიქონით იყო აღწერილი ინცინდენტის მოკლე შინაარსი...

„აღბად მსუბუქად დაიჭრა და შეიძლება გაქცევიო უშველა თავს“ — დაასკვნა მან უკანასკნელად და ბრაზით ტუჩები დაიკვნითა...

— სხვები სადღა არიან? ნოდარი, თამაზი, ზალიკო...

არა, ყველაფერი დასრულებულია... საბოლოოდ გადაჭრილი და გათავებული...

ლომჯარს სიარულის ნება დართეს...

მან სცადა საავადმყოფოს დერეფანში გასეირნება... ხალათი და ფლოსტები ჩაიცვა და ჯოხზე დაყრდნობილმა ათიოდე ნაბიჯი გაიარა ახალფეხადგმულ ბავშვით, მაგრამ უცებ თვალთ დაუბნელდა მუხლები მოეჭრა და რომ მოწყალეების და არ მიშველებოდა, ის იყო აძიგბიგებული და ფერწასული უნდა გაშხლართულიყო გონებადაკარგული.

— ვალერიანის წვეთები!... ნიშადურის სპირტი! — დააფაცურა მოწყალეების ღამ საავადმყოფოს მომვლელები, და მოსულიერებული ლომჯარი ისევ ლოგინზე დააწვინეს...

საავადმყოფოში ზღვის ტალღებზე შეგდებულ გემსავით ქანაობდა ლომჯარის თვალში და ოთახში დალაგებული სხვადასხვა ნივთები ერთი-ორად ეჩვენებოდა.

ყველაფერი ბნელი და ბუნდოვანი ეჩვენებოდა ლომჯარს ხან-გადათეულ მოხუცივით და მოწყალეების და, რომელსაც თითქმის ყოველ წუთში ხედავდა თავის სასთუმალთან მჯდომარეს, ახლა უცხოდ მოეჩვენა და საცვლების ამარა ყოფნის გამო დარცხვენილმა საბანი ინსტიქტიურად წაიფარა გამხდარ სხეულზე...

ლომჯარი ფეხსადგმულ ბავშვით შეეჩვია მოძრაობას და სიარულს, გაზეთის კითხვას და მხოლოდ ორი თვის შემდეგ შესაძლებელი შეიქნა მისი საავადმყოფოდან გაწერა და განთავისუფლება...

XXX

საქსოვ ფაბრიკაში საამშენებლო სამუშაოები უნდა დასრულებულიყო...

დამკვრელმა ბრიგადებმა თავი ისახელეს შეჯიბრებაში და კაპიტან ლაქაურმა პირველობა ირგო შეჯიბრების დროს.

— ერგება კიდეც, — ადასტურებდნენ მუშათა ჯგუფები.

მას მიჰყვა კომკავშირელი ვანოს ბრიგადა, ბეტონზე მომუშავეთა ბრიგადა და ამრიგად წარსულ მუშაობაში დამარცხებულმა ფაბრიკამ თავი წამოჰყო საქმიანი მიღწევებით. ფაბრიკის ირგვლივ გამოცოცხლდა მუშათა ახალი ბინები, უაბრიკელთა ახალი მოსახლეობით.

აკვამლდა ქარხანა დინჯი და მძიმე ამოსუნთქვით, და აქეთ-იქიდან დაიკლანა სივრცეში ტყვიისფერი ბოლი მუშათა სახლების ბუხრებიდან...

სახლების მახლობლად გაჩნდნენ ბელურები...

ატყდა ქიჟიყი და ჟივილ-ხივილი.

მერქვეთა საყვირიც ახმაურდა ახლად დასახლებულ მუშათა უბანში...

შრომის რიტმი დაგუბდა დიდუბეში და უაბრიკის ქვივილა საყვირები მოძახილით შეხვდნენ მთ. სახელოსნოს ხორბოზ საყვირებს...

— აკი სულაკაური ვერ გაიმარჯვებს შეჯიბრებაშიო, — ამბობს ერთი და ცალი თვალთ სართავ დაზვას ეალერსება.

— ხვალისა დატრიალდება სართავი დაზვები, და ჰერი ბიჭო!..

— მე ბაკურიძე მათიქრიანებდა, თორემ...

— ახლა ხომ დარწმუნდი?

— რაში?

— იმაში, რომ ბაკურიძეზე შემცდარი შეხედულებისა იყავი...

— სრულიადაც არა, — იჩქარა პასუხი ხანშიშესულმა კალატოზმა და წერაქვი თაროზე შემოსდო. — მე, წარმოიდგინე, დღესაც იმავე აზრისა ვარ ბაკურიძეზე... არ ვიცი რატომ...

— შენც ერთი! ის რომ საექვო პიროვნება იყოს, შეჯიბრებაში როდი იმუყაითებდა...

— არა, ეგ... ეს ვერაფერი საბუთია... სულაკაურთან თაღლითობას, საიდან გააწყობდა... არა ეგ... ეგ...

— კარგი! უჯრედში რომ განცხადება შეუტანია პარტიაში მიღების შესახებ? — არ იშლიდა თავისას პირველი.

— რაო?

— დიახ! განცხადება შეუტანია პარტიაში მიღების შესახებ. სულაკაურიც ხელს უწერს და ორი ვილაც...

— ეს შეცდომაა. სულაკაური უმკველად ცდება თავდებობის საქმეში... არა, ეგ არ მესმის... არ ვიცი, არაფერი მესმის... ეგ... ეგ...--

აბუტბუტდა თავისთვის ხანშიშესული კალატოზი და უჭკრუდნუფი
მოიქექა. — ეგ... ეგ შეცდომაა...

— მე არ ვიცი, ვინ ცდება ამ შემთხვევაში, ხოლო ეს კი ფაქტია,
რასაც გეუბნები...

— მაშ — განცხადება შეიტანა?.. კი, მაგრამ — ჩუმ-ჩუმად რომ
რაღაცას ბუტბუტებდა მუშებში და, გარდა ამისა, მისი აქარელობა,
მისი მუსულმანობა, რომ რაღაც საიჭვო ამბავია და დაუჯერებელი?..

— ფაქტია, ძიაჯან, ფაქტი, და თუ არ გჯერა, აგერ სამშაბათს
უჯრედის ღია კრებაზე ისმება ეს საკითხი და...

— ღია კრებაზე? — კალატოზი ისევ ფიქრებში გაეხვია... დანა-
ღვლიანდა... იქვეები ალაპარაკდა გამოცდილებით სავსე ადამიანში...
უნდობლობის გრძნობა გახელდა მისი სხეულის ყოველ უჯრედში...
ცეცხლით აივსო მისი ხანშესულობით მიმქრალი თვალები.

— არა, ეგ... შეუძლებელია, — წაიბუტბუტა მან თავისთვის და
გაშორდა მოსაუბრეს.

„განცხადება? — ფიქრობდა კალატოზი — განცხადება შემოაქვს
პარტიის რიგებში მიღებისათვის და სულაკაური თავდებობს მას? მერე
ვის?.. ბაკურიძეს?.. ბაკურიძეს, ყოვლად უნდო და საეჭვო პიროვნებას?
არა, ეგ შეუძლებელია... თუმცა რა არის აქ გასაკვირი? სულაკაური
გულწრფელი და გულუბრყვილო ადამიანია, ისარგებლა ამით გაიძვე-
რამ და თავდებობაც კი დასტყუა სულაკაურს, მაგრამ... ეგ ხომ შეუ-
ძლებელია. ვინ იცის ბაკურიძის წარსული?.. ვინ რა იცის მისი სოცია-
ლური თუ პოლიტიკური მდგომარეობის შესახებ ფაბრიკაში მუშად
მოსვლამდე... თუმცა, ამასთანავე, ისიც საიჭვოა და გამოსარკვევ:
საიდან ან როგორ მოხვდა ის ფაბრიკის მუშად... დიახ, გამოსარკვე-
ვია... და რაკი საკითხი ღია კრებაზე ისმება, რაკი საჯაროდ ხდება
მისი განცხადების განხილვა, აქ, მე ვფიქრობ, საზოგადოებრივ აზრს
არაფერი დაემალება...“

ფიქრი არ არის, ყველაფერი გამოირკვევა... დიახ, ყველაფერი გა-
მოირკვევა...

გამოეწერა თუ არა ლომჯარი საავადმყოფოდან, შეეცადა გაეგო
მომხდარი ინცინდენტის შედეგი, თუმცა მასთან ორჯერ იყო გამომ-
ძიებელი საავადმყოფოში, სადაც მას ყველაფერი დაწვრილებით გა-
მოკითხეს და ლომჯარმაც ყველაფერი ხელახლად უამბო გამომძი-
ებელს, მაგრამ მან ვერაფერი ჰკითხა გამომძიებელს ყოფილ „თავისია-

ნების“ შესახებ, ამიტომ ლომჯარმა თუმცა გაიხსენა ინტერესები, მაგრამ რამ რა მოხდა მის შემდეგ და რა ბედი ეწია ლომჯარს ამ დღეებში... თანამესუფრეებს, არავითარი ცნობა არ მოეპოვებოდა...

ამიტომ ის პირდაპირ ნოდარის ბინაზე გაეჭანა საავადმყოფოდან...

საჩქაროდ აიღბინა ვიწრო ქუჩყიანი კიბეები შავი ასასვლელიდან, ასევე ჩქარა და სულმოუთქმელად გაიარა ვიწრო და ბნელი დერეფანი, ნესტის სუნითა და ნავთის ბოლით აყროლებული, და როცა ნახა, რომ ნოდარის ბინის კარი არ იყო ბოქლომით გამოკეტილი, მოუთმენლობითა და ჩქარი ნაბიჯების შემდეგ სუნთქვაშეკრულმა თამამი ხელით დაუკაკუნა ნოდარს კარზე და წამით შედგა პასუხის მოლოდინში.

სიჩუმე იყო.

მან კვლავ გაიმეორა, და მის გაკვირვებას საზღვარი არ ჰქონდა, როცა ნოდარის ბინიდან თავი გამოყო სქელმა, ცვირგაქყლენტილმა რუსის ქალმა, რომელმაც მდაბიო რუსული აქცენტით იკითხა:

— Чаво тебе?

— უკაცრავად. ნოდარი აქ აღარ ცხოვრობს?

— Шо? Надор? Нет.

ცვირდაქყლენტილმა დედაკაცმა აცნობა ლომჯარს, რომ იმ ვილაც ნოდარმა მიჰყიდა მას, ლიზავეტა ფედორის ასულ კუდახჩენკოს ეს ოთახი უკვე ერთი თვეა და რომ ამ ბინის პატრონი ახლა თვითონ ლიზავეტა ფედორის ასული კუდახჩენკოა და სხვა არავინ.

აბესალომი გააკვირვა ნოდარის მანევრებმა, მაგრამ ყველაზე უფრო საკვირველი და უცნაური შთაბეჭდილება დასტოვა მანზე ამ ვილაც კუდახჩენკომ თავისი უცნაური და უხეში პასუხით:

А вы шо! — იკითხა თავის მხრივ კუდახჩენკომ და კილო ვამოიცვალა, ხმაში სირბილე დაეტყო და თვალები ეშმაკურად გადაატრიალა.

— არაფერი, ბოდიში... უკაცრავად...

— Может вам квартира нужна... Кровать уступим.

აბესალომი შეშინდა... მოტრიალდა და უხმოდ ნაბიჯებს მოუხშიშა, ათიოდ ნაბიჯის გავლის შემდეგ ერთხელ კიდევ მოტრიალდა, კუდახჩენკოს შეხედა, რომელიც იდგა დონიჯ შემოდებული, ფეხებგაბაჯაჯგინებული და მიმავალ ლომჯარს მისჩერებოდა განცვიფრებული.

— უკაცრავად, უკაცრავად... წაიბუტბუტა ლომჯარმა თავისთვის და ამის შემდეგ უკან არ მოუხედა, ისე შურდულივით დაეჭანა ვიწრო კიბეებიდან დაბლა ებოსაკენ...

— Во черты окаянные! — არობროხდა დერეფანში დასაჩინო-
კო და ისევ ოთახში შებაჯბაჯდა. ლომჯარი ახლამ თამასისსკენ
გაექანა.

ვერც თამაზი იპოვნა ბინაზე.

მეზობლებისაგანაც ვერაფერი შეიტყო მის შესახებ.

— კარგა ხანია აღარ ვხედავთ, — ამბობდნენ მეზობლები.

ხალიკო ხომ დიდი ხანია დაკარგული იყო აბესალომისათვის,
კიდევ მეტიც — სწორედ ხალიკოს შესახებ მოუხდა ლომჯარს ლე-
ვანთან შეჯახება და...

— ლევანი უკვე აღარ არსებობს!

ლომჯარი დაფიქრდა...

ამ ფიქრებში მოიქანცა კიდევ.

საკუთარ ბინაზე მივიდა ლომჯარი.

ტახტზე წამოწვა.

არავის არავერი ჰკითხა... არც შეკითხვებზე უბასუხა შინაუ-
რებს...

სერიოზულ ფიქრებში ჩაეფლა ლომჯარი.

ფიქრებში, რომელიც უკვე ორი წელიწადია აწვალვდა მას და...

— არა, ყველაფერი გათავებულა... ვადაწყვეტილი...

ლომჯარი საწერ მაგიდას მიუჯდა...

აწრიბინდა დაქანგული კალამი სუფთა თაბახზე და ორი დღის
შემდეგ გაზეთ „კომუნისტ“-ში გაჩნდა ასეთი განცხადება:

„ვლელულობ რა მხედველობაში საბჭოთა ქვეყნის გიგანტური ნა-
ბიჯებით განვითარებას. ვგმობ ჩემს წარსულს, სამარცხვინო, სამწუ-
ხაროდ, სამარცხვინო, მუშაობას და მთლიანად და სავსებით ვდგები
საბჭოთა პლატფორმაზე. აბ. ლომჯარი“.

ამასთანავე ლომჯარმა ითხოვა წარმოებაში მუშად წასვლა რა-
ზედაც, ცხადია, მას უარი არ უთხრეს და გააგზავნეს სამუშაოდ ტფი-
ლისის საქსოვ ფაბრიკაში.

ლომჯარმა თავისუფლად ამოისუნთქა...

ხანგრძლივ უსაქმოდ ხეტიალსა და ლანჩლანდარობის შემდეგ
ის ხარბად დაეწაფა მისთვის სამძიმო ფიზიკურ მუშაობას და ჩქარა
მის ფაფუკ ხელლებზე გაჩნდა აბედები და ჳრჩხილებში ჩაჯდა ლითონის
ქანგი... დაისერა ხელისგული ზოლებად, და ლომჯარის ნაცნობმა
ქალებმაც იგრძენეს აბესალომის ტლანქი ხელები, შეხვედრის დროს
ხელის ჩამორთმევით...

მაგრამ...

ლომჯარი ველარ ამჩნევდა ასეთ წვრილმანებს...

XXXI

ერყენული

— განუწყვეტელი საწარმოო კვირა? როგორ? *ერყენული*
 — ისე, რომ წარმოება-დაწესებულებანი განუწყვეტლივ იმუ-
 შავებენ, განუჩეველად კვირა-უქმე დღეებისა, ხოლო მუშა-მოსამსა-
 ხურეები ყოველ მეხუთე დღეს დაისვენებენ, სულერთია, კვირადღე
 იქნება თუ ორშაბათი.

— დღესასწაულებზე?

— აკი გეუბნები, სულერთია მეთქი... ახალ კალენდარში არ-
 სებობს მუშათა მხოლოდ ხუთი დღესასწაული... დღესასწაული ანუ
 იგივე დასვენების დღე. ეს არის: ლენინის გარდაცვალებისა და სის-
 ხლიანის კვირის დღე, ანუ 22 იანვარი, პირველი და ორი მაისი (ინტერ-
 ნაციონალის დღეები) და შვიდი-რვა ნოემბერი (საოქტომბრო დღესას-
 წაულები)... ამ დღეებში ფაბრიკა-ქარხნები და წარმოება-დაწესებუ-
 ლებანი მუშა-მოსამსახურეებთან ერთად ისვენებენ, დანაჩენ დღეებ-
 ში კი ყოველ მეხუთე დღეს ისვენებენ...

— სკოლებში?

სკოლებშიაც ასევე იქნება, ცხადია. რკინისგზებზე, ფაბრიკებში,
 ქარხნებში წარმოება-დაწესებულებებში და, ერთი სიტყვით, ყველ-
 გან და ყველა საბჭოთა ქალაქსა და სოფელში... საბჭოთა მიწა-
 წყალზე...

— კი, მაგრამ...

— დიახ, დიახ, ასე იქნება და ვერაფრითარ „მაგრამ“ ვერ გადაე-
 ლობება ამას წინ... — ირწმუნებოდა რომელიღაც აგიტატორი.

მართლაც, გამოცხადდა თუ არა განუწყვეტელი საწარმოო კვირა,
 პირველად ყველას ეხამუშა იმ დღეებში დასვენება, როცა მისი ამზა-
 ნაგები მუშაობდენ. ან პირიქით, მაგრამ განვლო ცოტა ხანმაც, და
 როგორც მუშები, ისე მოსამსახურეები შეეჩვიენ დასვენების ახალ
 ცხრილებს და ერთი თვის შემდეგ უკვე აღარაფერ არ კითხულობდა,
 თუ რატომ ბლაოდენ კვირადილით ქარხნის საყვირები...

პირველად ხომ ყველა გააოცა კვირის საყვირებმა...

— განგაშია?

— შაბათობა ხომ არ არის?

— ცეცხლი ხომ არ გაჩენილა?

— გლოვის დღე ხომ არ არის?

— კითხულობდენ განცვიფრებულნი, მაგრამ დღეს უკვე ყველა
 შეეჩვია კვირადილით საყვირზე გამოღვიძებას და ჩვეულებისამებრ
 სამუშაოზე გამგზავრებას სპეცტანსაცმელით.

ლუარასაც ეუცხოვა ახალი წესებით ცხოვრება და სამსახური...

ეუცხოვა ისე, როგორც ყოველთვის განცვიფრებაში შედიოდა ის საბჭოთა ყოველი ახალი წესით... ეუცხოვა და გაუხეხდა კიდეც კვირადილით სამსახურში წასვლა და გაკვეთილების მიცემა, მაგრამ ერთხელ, მეორეჯერ—და შემდეგ უკვე დავიწყებას მისცა კვირადღეს დასვენება და სხვა უმნიშვნელო დღესასწაულები და უქმეები.

ლუარა შეერგია ყოველ მეხუთე დღეს დასვენებას... შეერგია კი არა, შეეგუა და შეესადაგა ახალი ყოფის ახალ განაწესებს...

და, აი, „მთავარანგელოზობას“ ლუარამ ჩვეულებრივად ახსნა მუსიკის გაკვეთილები საბავშვო სახლში და მეორე დღეს, თავისი დასვენების დღეს, მართლაც მოსვენებას მისცა თავი...

დილის საუზმის შემდეგ ლუარამ დიდხანს ბუჯგნა წიგნების შკაფში აღფაბეტზე დალაგებული წიგნები, ერთმანეთში არივდარია კლასიკოსები და პერიოდული გამოცემანი, ბოლოს ევროპულ განყოფილებას მიადგა მწვერავი თვალით და მარსელ პრუსტის უკანასკნელი რომანი აირჩია წასაკითხავად.

ლუარა გატაცებული იყო ცვაივით, პრუსტით, დოსტოევსკით... თუმცა ნერვებაშლილობის დროს დოსტოევსკის უფრო მეტის გატაცებით კითხულობდა ლუარა და განსაკუთრებით ექსტაზში მოდიოდა ავტორის მიერ ფსიქოლოგიური მომენტების მუქი ფერებით გადმოშლის შემთხვევებში...

ლუარა პროფესიონალ ქალაღდის მოთამაშესავით განიცდიდა დოსტოევსკის ავტობიოგრაფიულ „მოთამაშეს“ ზოგიერთი აზარტული თამაშის მომენტებს და თვალები უბრწყინდებოდა კრუპიეს წამოძახილზე: „Чет, первая половина, третья дюжина“! და სხვა.

ლუარა თითქოს თვითონ გამოდიოდა ამ დროს რულეტკის გაკოტრებულ მოთამაშის როლში და რულეტკის ყოველ დატრიალებას თითქოს საკუთარი თვალთ უცქერდა „მოთამაშე“-ს გვერდებზე...

პრუსტის თაყვანისმცემელი შემთხვევით გახდა ლუარა.

კლოდ ფარერიც მისი საყვარელი ავტორთაგანი იყო.

კიდევ მეტი, როცა „კაცი, რომელმაც მოჰკლა“-ს კითხულობდა, ლუარა ისე გაღიზიანდა და გაბრუნდა აღმოსავლური ეკზოტიკის უბადლო აღწერით, რომ ის იყო გადაწყვიტა კიდევ სტამბოლს გამგზავრება, და რომ ლევანის საზღვარგარეთიდან დაბრუნებას არ შეეშალა ხელი, ვინ იცის, იქნებ ლუარა სტამბოლის სტუმარიც კი შეიქნებოდა. თუ ოფიციალური ვიზით არა, გაპარვთ მაინც...

ქალის სულიერი განწყობილების ზუსტი აღწერა და აღმოსავლური ეკზოტიკა, აი რა უფრო აინტერესებდა ლუარას, რა გრძობდა ნებში, ისე პირად ცხოვრებაშიაც.

ამრიგად, ლუარას დასვენება საყვარელი ავტორების კითხვა იყო, და დღეს კი პრუსტის რომანით აპირებდა დასვენებასაც და მოსვენებასაც...

გურამი, ლუარას სურვილით, მისი დასვენების დღესვე ისვენებდა და დღეს აივანზე გასული, სათამაშოებში ჩაფლული, მარტოდ-მარტო ერთობოდა და რბილი ხმით მტრედით ლულუნებდა.

უწყინარი ბავშვი იყო გურამი, თვალადი და სათუთი...

ფანია სარეცხს აუთოვებდა.

ქუჩიდან ისმოდა ბავშვების მწყობრი ფეხის ხმა და დოლის ბრაახუნი.

გურამმა ყურები სცქვიტა ხმაურობაზე.

საბავშვო სახლი მოაგონდა მას, ბავშვები, ტოლ-ამხანაგები...

გურამი ზეზე წამოხტა...

კიბე ჩაირბინა.

ფოიე ღია დაუხვდა, და ცნობისმოყვარე გურამი ჩქარა ქუჩაში გაჩნდა.

ბავშვთა მწყობრი კარგა მანძილით გაშორდა ეზოს, სადაც გიგაური ცხოვრობდა, და ქუჩაში გასულმა გურამმა თვალი მოჰკრა, ბავშვების გუნდი როგორ მიიძალა ქუჩის შორეულ მოსახვევში. საბავშვო სახლისკენ მიდიოდნენ ბავშვები.

გურამი ახლა კიდევ უფრო დარწმუნდა იმაში. რომ ეს ბავშვები მისი ტოლ-ამხანაგები იყვნენ. მას თამაშობა მოუნდა ტოლ-ამხანაგებში...

გურამი ქუჩას აედევნა, უქულო და ფლოსტების ამარა...

ბავშვთა ურბანული თანდათან შენედა მოსახვევიდან...

გურამი გზას აცდა, მაგრამ არ შეშინდა, — ქუჩაში მოფუსფუსე ხალხს ღიმილით შეეგება... ბევრის ალერსი და სამაგიერო ღიმილი დაიმსახურა, მაგრამ...

გურამი მიდის წინ... წინ... ნელი, მოზომილი ნაბიჯით, და...

აი, გურამი მიუახლოვდა ჯვარედინ ქუჩას, სადაც ტრამვაის სახიც ჯვარედინდება და აქეთ-იქიდან მომდგარი ავტოები, ეტლები, ფურგონები, ჯაგები, და სხვა სამგზავრო თუ საბარგო სატრანსპორტო საშუალებები ელოდებიან ხაზის გაწმენდას.

გურამი გადავიდა ფილაქანიდან ქვაფენილზე...

ტრამვაის ვაგონი დაიძრა ადგილიდან...

დაიძრა ავტოები...

დაიძრა და ახრიგინდა ფურგონები...

ახვიზინდენ ცხენები, და ქუჩის სიღრმეში დაგუბდა დაქუჩიერი ბელი ხმაურობა, უწყსრივო ხმაურობა და ღრიანცელი.

გურამი დაფრთხა, თვალეზი გააცეცა, მაგრამ ყოჩალობის გზას დაადგა და სწორი და პირდაპირი მიმართულება დაიჭირა მეორე ფილაქანზე გადასასვლელად...

აძვიძვიდა ტრამვაის ვაგონები. სისწრაფეს უმატა გაჩერებიდანვე... აბოყინდა ავტოები, მოტოციკლები, იღმუვლა სადღაც ჩქარი დახმარების ავტომობილმა...

„Берегись!“ — დაიღრიალა წელშეხვეულმა მეეტლემ.

მეეტლები ჯერ კიდევ ატარებენ ნაოჭიან კაბას — ტფილისში...

გურამი მიიწევს წინ...

მიიწევს, მაგრამ შიში ფართოვდება მის თვალეზში და უკან დახევაც შეუძლებელია.

გურამი გამოუსვლელ რკალში მოემწყვდა.

გაფითრდა...

სასოება დაკარგა...

ირგვლივ ხმაურობა და ხორხოცი... გაურკვეველი ორომტრიალი...

შეიკრა გზები ყოველი მხრიდან.

შეგუბდა მოძრაობა და...

— ეი, ეი... ი... ი... აბლუკუნდა გაურკვეველი ხმები გურამის საფრთხის მოლოდინში...

ამას უცქერიან ფილაქნებზე თავშეყრილი მგზავრები...

ყველა უცქერის საშიშროებასა და თითქმის აუცილებელ უბედურ შემთხვევას, მაგრამ...

ვუბნ ვერავის გადაუდგამს გადასაჩენად...

ხმაც ვერავის ამოულია გაფრთხილებისათვის...

დამუნჯდა ერთი წამით სულყველა და ერთი წამი ხომ ასეთ დროს საუკუნოზე უფრო გრძელია და უბოლოვადი.

— Берегись! — გაისმა ისევ მეეტლის ხრინწიანი ხმა და შოფერმა სცადა პაკარდის სწრაფი დამუხრუჭება, მაგრამ... ტრამვაის ვაგონი მობრუნდა ჯვარედინზე, გაქანებული ეტლი მოასკდა შეჩერებული ეტლის კოფოს, აგრიალდა ფურგონი... და დაბნელდა თითქოს ირგვლივ ყველაფერი.

მილიციელმა ამართა მალლა წითელი კვერთხი და ამ დროს ხმელი, მალალი ტანის ახალგაზრდა მუშა მოწყდა ფილაქნიდან გურამის ასეთ რკალში მომწყვდევის დანახვისთანავე და...

— უიმე! გაქულიტა! — იკივლა ვილაც მგზავრმა ქალმა.

ერთი წამიც, და შეჩერდა ისევ მოძრაობა, კვერთხი, დაუჭვავსე
შეჯგუფდა ხალხი ყოველი კუთხიდან და...

— ცოცხალია? რა მოუვიდა? ხომ გადარჩა?

ფერწასული გურამი ხელში ეჭირა ლურჯხალათიანს.

ეს იყო აბესალომ ლომჯარი, საქსოვი ფაბრიკის მუშა, ლევანის მკვლეელი და წარსულში ყოფილი ადამიანი, რომელმაც სულ რაღაც რამდენიმე თვეა, რაც მოქალაქის უფლება დაიბრუნა, ფაბრიკის მუშა გახდა.

დაიბრუნა და... არა, თვითონ ეცადა დაებრუნებია, იბრძოლა კიდევ... იბრძოლა საკუთარ წრეში, ყოფილი ადამიანების ვიწრო წრეში და დღეს, აი, ლომჯარი უკვე ფაბრიკის მუშაა...

ლომჯარი ბედით კმაყოფილია...

მაგრამ...

მის ახლანდელ კმაყოფილებას, ბავშვის გადრჩენით გამოწვეულ კმაყოფილებას საზღვარი არ აქვს...

— ვისია ბავში, ხომ არ იცი? — იკითხა ლომჯარმა და ფერწასული გურამი სამშვიდობოზე გამოიყვანა.

ლომჯარი ბავშს დააკვირდა...

— თითქოს საღლაც მინახავს, — გაიფიქრა მან, — მაგრამ ეგ ხომ სულერთია, ბავში ვისიც გინდა იყოს.

საინტერესოა თვითონ ფაქტი, ბავშვის უვნებლად გადარჩენის ფაქტი, და ლომჯარმა აიტაცა შიშისგან გაბრუებული და ღონემიხდილი გურამი, აიტატა, მაგრამ სად წაიყვანოს?

— ვისია ბავში, ხომ არ იცი? — იკითხა კვლავ ლომჯარმა.

— გიგაურიანთ ეზოდანაა! — წამოიძახა ვილაცამ შემთხვევით თავმოყრილი ხალხიდან.

— გიგაურიანთ? — დასკყიტა თვალეზი ლომჯარმა და გურამს დააკვირდა...

გურამი იცნო, უკვე დარწმუნდა, რომ ბავში გრიგოლ გიგაურის იყო.

— აგე, იმ სახლში ცხოვრობს, — გაიშვირა ხელი ქუჩის მიმართულეზით ხანში შესულმა დედაკაცმა.

— იმ სახლში... გიგაური... წავიდე? — შექოქმანდა ლომჯარი... მასში უეცრად გაიღვიძა მკვლელმა, მასში ამოდრავდა საშუალო საუკუნოებს რაინდული გრძნობაც გურამის სიცოცხლის დახსნის გამო, და ლომჯარმა „გიგაურიანთ ეზოსკენ“ დაიჭირა მიმართულება.

— მერე რა, რომ ლევანი მოკვდა ჩემი გასროლილი ტყვიებით... ბრძოლა ხომ... არა, პირველად ხომ მან დამარტყა ლუდის ბოთლი, ალბათ სასიკვდილოდ, და მე შემთხვევით გადავურჩი... შესაძლო იყო ჩემი განადგურებაც... თავისქალის სახიფათო დახიანება... მაგრამ ვადამარჩინეს და... — ლომჯარი შედგა... — რა საჭიროა უადგილო მოგონებები და თავის მართლება?..

ლომჯარი ეზოს მიუახლოვდა... ნაბიჯებს უკლო და ეზოში ჩაუხვია...

ამ დროს...

თმაგაწიწილი ლუარა და არობრობებუი ფანია ლოყების პოტნით ჩამორბოდნენ მარმარილოს კიბეებზე...

ეზოში გამოსულმა ლუარამ დაფეთებული თვალები მოავლო ბავშვით ხელში ეზოში შემოსულ ლურჯხალათიანს.

მუხლები მოექრა ბავშვის დანახვაზე და ის იყო გონებადაბნეულს უნდა ეკვილა, რომ:

— ნუ გეშინიათ, ბავში უვნებლად გადარჩა: — დაასწრო ლომჯარმა და გურამი ლუარას გაუწოდა...

— დედიკო!..

— გურამ... გურამ... როგორ ხარ, გენაცვალე?

გურამი გამოერკვა, ლუარა იცნო და გულზე მიეკრა...

— მეშინია. — დაილულულა გურამმა და თავი დედის უბეში შეინახა...

— რა მომვიდა... როგორ დამემართა?? — ეკაბასებოდა თავის თავს ლუარა და ლომჯარს შეყურებდა თვალმოუშორებლად...

ლუარამ იცნო აბესალომი... იცნო და შეწუხდა...

— უკაცრავად... თქვენ თითქოს მეცნობით კიდევც... გმადლობთ... დაუფასებელი იქნება თქვენი ამაგი...

ლუარას სიტყვები უსულგულო იყო, ნაძალადევი...

— რასა ბრძანებთ... ასეთ დროს მადლობა აბა რა საკადრისია... უბრალო მოვალეობის საკითხი იყო, ადამიანური მოვალეობის და ამისათვის...

— რას ამბობთ! გურამი ხომ თქვენ დაიხსენით... უკაცრავად, მე თქვენ... მე თქვენ მეცნობით, მაგრამ თქვენი სახელი არ მაგონდება, ისე ვარ გონებაარეული...

— მე აბესალომ ლომჯარი ვარ...

— ლომჯარი!..

ლუარამ თავი დედოფალსავით დაიქნია, თითქო თავზე ხელი წამოკრესო...

— ?!

— ლომჯარი! — გაიმეორა თავისთვის ლუარამ და პირი გვერდზე მიიბრუნა... გაშეშდა, გაუფერულდა. გურამი ერთის წამით გადავიწყდა და...

— ლომჯარი! — წაიბუტბუტა მან მესამეჯერ.

აბესალომმა წასვლა დააპირა...

— შოთმინეთ, ოჯახში ავიდეთ... ცოტა ხანიც და. — ძალა დაატანა თავს ლუარამ.

— ბოდიში, ქალბატონო ლუარა, მაგრამ... ფაბრიკაში მიმეჩქარება... თანაც...

ლომჯარმა ამის მეტი არაფერი თქვა... სიტყვა უადგილოდ გასწყვიტა და მნიშვნელოვანი ეესტით ეზოს მოეფარა....

თავზარდაცემული ლუარა მოკვეთილი მუხლებით აბორძიკდა კიბეზე და სასტუმროში შესული ტელეფონს დაეძგერა აკაპასებული.

XXXII

გიგაურის კაბინეტში თათბირი იყო ფაბრიკის საზეიმო გახსნის შესახებ, როცა ლუარამ ტელეფონით აცნობა გიგაურს გურამის „ალალბედზე“ გადარჩენის ამბავი... აკაპასებული ლუარა ტყვიამფრქვევით სკრიდა სიტყვებს ტელეფონის ყურმილიდან... ბრაზობდა, იმუჭრებოდა და საყვედურობდა... „აი შენი საბავშვო სახლი... ახალი აღზრდის მეთოდები... ახალი ყოფის საკითხები... რად მინდა, ადამიანო, შენი ახალი ყოფა და ახალი ადამიანები, თუ ბავშვის სიცოცხლე „ალალბედზე“ იქნება შეგდებული... ერთი წუთით მომშორდა თვლიდან და კინალამ სამუდამოდ დავიღუპე, კინალამ სამუდამოდ დაგკარგე ჩემი ერთადერთი, ჩემი ნუგეში, ჩემი ბიჭიკო... შენ კი... ახალი ყოფა, ახალი ადამიანები... კომუნისტური აღზრდა და რა ვიცი... დღეს კი ბავში გონებადაკარგულია... შიშისგან ტოკავს, ჩიტივით ფეთქავს, ნერვებს ვერ იმაგრებს... რა მომივიდა!.. რა მომივიდა?!“

მაგრამ...

გრიგოლს არაფერი ესმოდა...

მას ფერი დაკარგოდა ტელეფონით საუბრის დროს, რაც თათბირზე მოსულეებმაც ადვილად შენიშნეს და დაუყოვნებლივ იკითხეს აქეთიქიდან:

— რა ამბავია, გრიშა?

— ბავში... კინალამ ავტომობილს გაუტანია და შეშინების გამო ცუდ მდგომარეობაში ყოფილა...

გიგაური ჩაფიქრდა უნებლიედ... დანისლული ფიქრებით დაი-
ბურა მისი აზროვნება... შიში განმტყველდა მის ძვალრბევში...

— ე-ე, იმაზე შეფიქრდი, ამხანაგებო! — გიგაურმა ხელაჩეჩქვე
გადაისვა და გაცეცებული თვალებით დღის წესრიგი ჩაათვალიერა...
ფაბრიკის სამუშაოები, სააღმშენებლო სამუშაოები უკვე დასრულდა,
ამხანაგებო, საცაა ფაბრიკა მთელი ასი პროცენტით უნდა დაიტვირ-
თოს და მე ვფიქრობ, დროა მისი საზეიმო გახსნისა და ოფიციალური
ამუშაების... ამიტომ არ იქნებოდა ურიგო და...

გიგაურმა ამოიხენწა... სიტყვა უადგილოდ გაწყვიტა და მოხე-
ტიალე თვალებით უაზროდ მიაშტერდა თათბირზე მოსულ მუშათა
წარმომადგენელს გიორგი სულაკაურს...

სულაკაურმა იგრძნო დირექტორის სულიერი განწყობილების
უთანასწორობა...

— დიახ, ის უნდა მეთქვა... — ამეტყველდა ისევ გიგაური, მაგ-
რამ მას კვლავ გადაავიწყდა, თუ რაზე ლაპარაკობდა. — უკაცრავად,
ველარ მოვიგონე, ყოფ!

გიგაურს მწარედ გაელიმა ენის დაბორძიებასა და მეტყველების
დაჩლუნგებაში, საკუთარი სისუსტე აღმოაჩინა... ხასიათისა და ნების
სისუსტე... თორემ აბა რას უნდა მიეწეროს გიგაურის ასე უცაბედი
დარეტიანება? ფიქრობს ის თავისთვის. — აბა რა მოხდა ისეთი?...
კატასტროფა, უბედური შემთხვევა! მერე? დაფუშვათ, რომ... მაგრამ...
გრიგოლს ტანში გააფრთხილა... შეეშინდა... ფიქრებსაც მოერიდა...

ის ჩქარა გამოერკვა...

— ჰო ფაბრიკის სააღმშენებლო სამუშაოების დასრულების გამო...

— ამხ. გრიშა!

გიგაური შედგა...

— ამხ. გრიშა, იქნებ თქვენი წასვლა იყოს საჭირო... დავასრუ-
ლოთ თათბირი.

— არა, მოვრჩეთ... სულ რაღაც ორიოდ საკითხი-ლა დარჩა და...

— არა, სჯობს გადავდოთ, — არწმუნებდნენ ამხანაგები.

— გადავდოთ... გადავდოთ, ამხ. გრიშა! იქნებ, ვინ იცის, რამე
დახმარება იყოს საჭირო.

— გარდა ამისა, ფაბრიკის საზეიმო გახსნის დღე ცაკში უნდა
იქნას შეთანხმებული, — განაცხადა დირექტორის მოადგილე სარჭი-
სოვმა, — ამიტომ ხვალ მე შევეცდები ამ საკითხის ცაკში მოგვარებას
და თათბირიც ხვალვე შეგვიძლია განვაგრძოთ დანარჩენ საკითხებზე...

— კარგი, თანახმა ვარ... მხოლოდ თათბირის გაგრძელება ხვალ
12 საათიდან.

გიგაური წამოდგა...

ერქინული

— ამხ. ევეენი, — მიმართა გიგაურმა მთავარ დაამხადეთ ფაბრიკის საბოლოო ანგარიში... ამბერკი! მოხსენებისათვის საქირო მასალები შეკრიბეთ...

--- მესმის! — იყო პასუხი.

გიგაური მსუბუქი ნაბიჯით დაეშვა სამშენიდან და...

— შინისკენ! — ბრძანების კილოთი მოესმა შოფერს.

შოფერი გააკვირა გიგაურის საქციელმა.

აგუგუნდა მერსედესი და აბუქდა პროსპექტი.

მილიციელმა სტვენა გააყოლა დაჩქარებულ ავტოს.

შოფერი შეკრთა, მაგრამ...

— გასწი!

აქეზებდა შოფერს გიგაური...

XXXIII

ფაბრიკაში დასრულდა სააღმშენებლო მუშაობა.

ტრიალ მინდორზე უკვე აღიმართა მუშათა სახლები და მტკვრის განაპირას დაირაზმა სიმაღლესა და მოცულობის სიდიდეზე შეჯიბრებული სართულები...

სართულები მუშური მოსახლეობის...

სართულები მრეწველობა-მშენებლობის.

ფაბრიკის ეზო გაიწმინდა სააღმშენებლო მასალებიდან.

რამდენი ხანია ფურცულებით ეზიდებიან ნარჩენ-ნამტვრევებს.

ეზოში გაჩნდა ქვაფენილი, წყალსადენი, და ფაბრიკამ მიიღო თავისი სპეციფიური სახე...

საწყობებზე აღმართეს ურდულები...

ურდულები რკინის, ფრანგული ბოქლომებით გადარაზული.

დარაჯები უთვალთვალებენ საწყობებსა და ბოქლომებს...

ალაყაფის კარებში შემოაქვთ მატყლის „გორგლები“.

რამდენიმე დაზგა უკვე ამუშავდა.

არაზრახდა სართავი მანქანები.

მატყლის მტვერი დადგა ფაბრიკაში... მატყლის სპეციფიური სუნი, მატყლი მოგზაურობს დაზგიდან დაზგაზე, მაგრამ რამდენიმე წუთის განმავლობაში უკვე აღარ ჩანს ფანტელებად და ნაფლეთებად.

ძაფი ეხვევა თითისტრებზე და უკანასკნელ დაზგაზე მაქობი ერთმანეთს ეჯიბრებიან სიმარდეში.

ეჯიბრებიან, და საბჭოთა კოვერკოტი იკეცება ქაბჭოთა უცაბქო
რიკაში...

ზიგლიქოთიქა

შეუღებავი თეთრი კოვერკოტი...

ზოგი ქლალი და უფერულიც.

მოქსოვეს, მაგრამ შეღებვა თურმე ყველაზე რთული პროცესი ყოფილა სამანუფაქტურო წარმოებაში.

კარგი საღებავი ხომ ყველა ქვეყნისათვის სახელმწიფო საიდუმლოებაა და თუ არა ეს საიდუმლოება, ინგლისი რამდენჯერ დაკარგავდა აქამდე პირველობას კამფოლის დამზადების საქმეში.

საქმე თურმე საღებავი ყოფილა...

აგერ სამღებრო საამქროც...

ფაბრიკა ღრმა ამოსუნთქვას ელოდება...

ღრმა თავისუფალ ამოსუნთქვას...

კარბოვმა ერთხელ კიდევ დაათვალიერა დაზგები, გასინჯა მანქანები და...

— ფაბრიკა მთლიანად უნდა ამუშავდეს, — განაცხადა მან ხელმძღვანელ წრეებში.

მუშებიც მოუთმენლად ელოდებიან ფაბრიკის საზეიმო გახსნას... ხმები დადის:

„აქტივმა გამოიმუშავა სია საპატიო დამკვერელთა, წითელ დაფისა და შრომის გმირების“.

ელოდებიან...

— ხვალ უნდა მოხდეს საზეიმო გახსნა? — კითხულობს ერთი.

— ეი და ჭოვ! შენ შრომის გმირი იქნები... დამკვერელი მაინც, — დასცინა კომკავშირელმა ვანომ, ბრიგადის წევრმა, აჭარელ ბაკურიძეს და ლომჯარს რალაც ანიშნა მიმიკით.

ბაკურიძემ განგებ არ შეიმჩნია დაცინვა და გზა განაგრძო.

— აჭარელი! მოდი ახლო, რას იბუტები, თუ იცი?

— სადაურია? — იკითხა ლომჯარმა.

— აჭარლად ასაღებს თავს და...

ბაკურიძემ ნაბიჯს მოუჩქარა... ლომჯართან შეხვედრას მოერადა... მოერიდა კი არა, შეგნებულად გაექცა...

რაც ლომჯარი ფაბრიკაში მოვიდა, იშვიათად, რომ ბაკურიძე სალაპარაკოდ შეხვდეს ვისმე ან დასვენების დროს ეზოში გამოვიდეს... არავინ იცის ისიც, თუ სად საუზნომს ამ ბოლო ხანებში ბაკურიძე. წვერი კი ეზრდება და ეზრდება მას...

როცა ბაკურიძემ ნაბიჯს მოუჩქარა, ლომჯარის ყურადღება მიიპყრო მისმა სიარულმა და ტანის გრაციოზულმა რხევამ, რაიც მეტად

საეჭვო და მოულოდნელი იყო გაუნათლებელი აქუჩაეუფუხარი
რასაგან...

ზ ი ვ ლ ი რ ი თ ე კ ა

XXXIV

— გრიშა! გურამს რომ რაიმე მოუვიდეს ახლა, იცოდე, არ გაგა-
ხარებ... იცოდე, თვალებს ამოგჩიქნი... დაგახრჩობ, ჩემი საკუთარი
ხელებით დაგახრჩობ... და შენ ეს გეცინება კიდევ?

— ისევ ისტერიკა და წუწუნი? რა მოგდის, ლუარა? — შეიცვა-
ლა სახე გიგაურმა და ირონიული ღიმილის ნაცვლად მზად იყო გულ-
ლია ქუხილისათვის, მაგრამ ავადმყოფი?! — ლუარა, შენ ისევ ძველე-
ბურად დაიწყე?

— გრიშა, გრიშა! შენი უცნაური ჯიუტობის წყალობით რომ
გურამს ამჟამად რაიმე შეემთხვეს, შენი საბავშვო სახლის ამოჩემე-
ბით, შენი სოციალისტური აღზრდის წყალობით, შენი ახალი
ადამიანისა და ახალი ყოფის, ცხოვრების...

— ლუარა!

— არა, გრიშა! შენი ჯიუტი ხასიათის მეოხებით, შენი პირადი ამო-
ჩემებით ხომ გურამი დღეს საფრთხის წინაშეა, შენ ეს გაეჭვებს? შენ
ეს არ გინდა დაიჯერო?

— არაოდეს.

გაფითრებული და აკანკალებული ლუარა დივანში ჩაიკეცა.

— შენი წყალობით, შენი ჯიუტობით... — ბუტბუტებდა დაბალი
ხმით ლუარა, და მისი სასოწარკვეთილი მზერა ოთახის კედლებზე
მოგზაურობდა... ლუარა ჭკუას კარგავდა გურამის ლოგინად ჩავარ-
დნის გამო და ამის მიზეზად გიგაურის „ჯიუტობას“ ასახელებდა,
გურამის საბავშვო სახლში ვაბარების ამოჩემებას...

— რომ საბავშვო სახლი არა, განა გურამს ეს შეემთხვეოდა?
არაოდეს.

— რას ამბობ, ლუარა!

— გარწმუნებ, გრიშა, გარწმუნებ, რომ გურამს ეს უბედურება
არ შეემთხვეოდა.

— აუტანელია, აუტანელია ასეთი მეშინაური წუწუნი და მკით-
ხაობა... აუტანელია და გულის ამრევი იმ ზომამდეც კი, რომ ლამის
ოჯახში მოსვლა შემჯავრდეს, ლამის...

— ლამის გაიქცე ოჯახიდან, არა? ვგონებ ასე უნდა გეთქვა! —
აიმაღლა ხმა ლუარამაც.

— დიახ, ლამის გავექცე, ლამის გავექცე მეშინაურ წუწუნსა და
მკითხაობას. მაგრამ... ეს საქმეს არ შველის..

ჩვენს შორის ყველაფერი უნდა გათავდეს... ლუარა, უნდა დასრულდეს ძალდატანებული, გულცივი და ხელოვნურად შეკონსერვებული ცოლქმრობა.

— გურამი?

— გურამი...

— დიახ, გურამი. შენ როგორ გგონია, გურამი ვისთან დარჩება?..

— გურამი... — გრიგოლი დაფიქრდა, უცებ ვერაფერი გამოიგონა, ფეხზე წამოდგა და ჯიბეში ხელჩაწყობილმა ოთახში ნერვიული სიარული დაიწყო. — გურამი... ისევ საბავშვო სახლს დაუბრუნდება. — წყნარად განაცხადა ბოლოს მან და პაპიროსის კოლოფი ამოიღო შარვლის ჯიბიდან.

— სცდები! — წამოიჭრა ზეზე ლუარაც. — გურამი ჩემთან დარჩება.

— არაოდეს...

— რატომ? ღირსი არა ვარ თუ...

— როგორც აღმზრდელი, უძღური ხარ და უსუსურიც.

— ნუთუ...

— ყოველ მიზეზ გარეშე... შენი მეთვალყურეობის ქვეშ ბავშვს ყოველთვის საფრთხე მოელის... ფაქტის წინაშე კი. ვგონებ, ახლავდგავართ...

— გრიშა, გამოღმა მედავები?

— სრულიადაც არა. გურამის ქუჩაში გაპარვა მხოლოდ შენი სუსტი მეთვალყურეობით უნდა აიხსნას...

— მე კი მგონია, რომ აქ სოციალისტური აღზრდის პრინციპებია დამნაშავე და შენი თავგამოდებული ჯიუტობა.

— ეგ ბოდვია და მკითხაობა...

გრიგოლმა პაპიროსი გააბოლა, ასანთის ნამწვი საფერფლეზე დასლო და...

— დედიკო, — მოისა გურამის მიბნედილი ხმა საწოლი ოთახიდან.

ლუარა უაზროდ მოტრიალდა ადგილიდან და გურამის ოთახში გაეჭანა.

— დედიკო, — ბუტბუტებდა თავისთვის სიციხაწეული გურამი და ხელებს ისე აფათურებდა, თითქო ვისმეს ესაუბრებო...

— რა გინდა, დედიკო, გენაცვალა დედაი!

გურამმა გაიღიმა, ლუარას თვალებში შემოხედა და ოდნავ გასაგონი ხმით აღულუნდა:

— დედიკო, მე ბიძია ლევანი ვნახე... აი, ახლა იქ...

— არა, დედიკო, ბიძია ლევანს აქ რა უნდა...

დედიკო, ძალიან შორს...

ლუარას გააურჯოლა, შიში გაფართოვდა ლუარას გონებაში.

გიგაური შეიკუმუნა, სიციხიდან ანთებული გურამის სახე იქვე ულად დაათვალიერა, შუბლი გაუსინჯა და კონსილიუმის დასკვნას დააკვირდა...

— აი... აი, ბიძია ლევანი! — წამოიყვირა გურამმა უცებ და თითო კუთხისკენ გაიშვირა.

— არა, დედიკო, გენაცვალე; ბიძია ლევანს აქ რა უნდა...

— მე მინდა ბიძია ლევანი... მამიკო, მე ქამალი მინდა... ქამალ-ზანჯალი ბიძიასავით...

გრიგოლი აიძვრა... უგუნებობა და გულისწყრომა გულჩვილობამ შესცვალა, და ფითრის ორი მარცვლი გადმოეკიდა თვალის უბებზე...

გრიგოლი თვითონ განცვიფრდა თავის საქციელზე, მაგრამ ცრემლი სინამდვილე იყო, აშკარა სინამდვილე, რაც ლუარამაც შეამჩნია. ამან სინდისის ქეჯნა გამოიწვია ლუარას სულიერ განწყობილებაში გრიგოლის მიმართ უსაფუძვლო საყვედურების გამო... ახლა ლუარასაც ღრმად სწამდა, რომ გიგაური უგულო არ იყო და ყოველ შემთხვევაში ისეთი უგულო მაინც, როგორც ეს ლუარას ეგონა აქამდე...

ლუარა მოაღბო ამ შემთხვევამ... მოაღბო და ოდნავ შეარცხვინა კიდევ, მაგრამ...

გურამი რომ სერიოზული ავადმყოფია, გურამი რომ სიკვდილა და სიცოცხლეს შუა არის მომწყვედი და საფიქრელია და საექვო, თუ რა გადასძლევს?!

ტელეფონის წკრიალმა დაფარა მყუდროება...

— ალო. ყველაფერი მზად არის? მოვდივარ... ახლავე...

— გრიშა...

— ?..

— გრიშა, არსად წახვიდე, იცოდე!..

— დღეს ხომ ფაბრიკის საზეიმო გახსნის დღეა...

— მერე?

— არაფერი... გახსნას ვინ უნდა უხელმძღვანელოს?

— რა, გაწყდა შენს გარდა მომუშავეები თუ...

— კარგი, ლუარა. კარგი... კარგი... თორემ... — გრიგოლმა ხელი

შოდულებით ჩაიჭნია და ყელში მობჯენილი გულისწყრომა ლუკმასაკეთი გადაყლაბა...

— ადამიანო, ბავში სიგიჟის კარზე გყავს, სიცხით იწვის და შენ-
დღეს ზეიმის ხასიათზე ხარ? შენ კდევ ორატორობასა და სანჯიშოს
სხდომაზე გამოსვლას ფიქრობ? შენ აზროვნებისა და საღი მსჯელობისა
უნარი ასეთ დროსაც გაქვს...

მაგრამ...

გრიგოლს უკვე აღარაფერი ესმოდა...

გრიგოლი ენერგიულად მიაბიჯებდა დიდუბისაკენ და ოჯახური-
წვრილმანებით თავბრუდახვეული საზეიმო სხდომის გახსნის გეგმას
ამუშავებდა...

ნელა უბერავდა ტფილისის ცივი და მშრალი ქარი... გიგაურის
ფეხქვეშ იმსხვრეოდა ყინულის მუშები, რაც ერთგვარ სიამოვნებას
ჰგენდა გრიგოლს სახეზე...

აჩქარებული ნაბიჯით მიუახლოვდა ის ფაბრიკას. ეზოსთან
მწკრივეში იდგა საზეიმო სხდომაზე მოსულ სტუმართა ავტოები. „მე-
ზიძია ლევანი მინდა“ — მიაფინდა გიგაურს გურამის ბოდვა და სახეზე
ჰქარე ღიმილი გადეკრა...

— ლევანი... ლუარა... გურამი. — გრიგოლმა უეცრად თვალემა
გახილა. თითქოს სძინავდაო, გამოუხიზლდა და ალყაფის კარი შეა-
ლო. ეზოში თავმოყრილი მუშები და სტუმრები შენიშნა...

გიგაური მუშებს ესალმება, თითქოს მორცხვობს, რალაც არა-
ჩვეულებრივს მოელის, ტანში ქრუანტელი უვლის, ქრუანტელი სი-
ხარულისა და ალტკინების...

ფაბრიკის საკვამლური ყომრალ კვამლს აბოლებს, აქშიტინებას
ელოდება...

მოჩანს გაელვარებული დაზგები და დაზგებთან სპექტანსაცმელ-
ში მორთული მუშები...

ფეიქრები...

მემანქანები...

გიგაურმა ვერც კი მოასწრო ყველაფრისთვის თვალის მოვლება,
რომ ჰეჰა-ქუხილივით იგრილა ყოველი მხრიდან ტაშმა და ოვა-
ციებმა...

„მხურვალე სალამი შრომის გმირებს, საპატიო დამკვრელებსა
და წითელი დაფის ღირსეულ კანდიდატებს“, — ეწერა დაფებზე. „ჩვენ
შევასრულებთ ხუთწლედს ოთხწლედში“ — ყვიროდენ პლაკატები, და-
ათასეული მუშახელი ესალმებოდა ტრესტის დირექტორს...

გიგაური შედგა...

გამოურკვეველსა და უხერხულ მდგომარეობაში ჩავარდა...

— ვაშა შრომის გმირსა და თავდადებულ მშენებელს მებოდენ გალიმებული ტუჩები გიგაურსა და ალტაცებაში მოსული ხელები ლამობდენ გრიგოლის მაღლა აბურთავებას...

წუთიც, და გიგაური გამოჩნდა ტრიბუნაზე.

ტრიბუნა მოუჩითავთ კოვერკოტებით, შევიოტით, ძვირფასი ქსოვილებით...

საკუთარი ქსოვილებით...

საბჭოთა ფაბრიკის ძვირფასი ქსოვილებით...

აქუხდა კვლავ ტაში და...

— საზეიმო სსდომას გახსნილად ვაცხადებ, — მღელვარე და შეგუბებული ხმით გადასძახა პრავლარიცხოვან მიტინგს გიგაურმა...

აქუხდა ინტერნაციონალი...

აქუხდა დაკოყრებული ხელისგულები, და გიგაურმა გადაჭრა კოვერკოტი ნიშნულ ადგილას...

აგუგუნდა ერთხმად საყვირები, და აქამდე მიძინებული ელვარე დაზგები ელვის სისწრაფით დატრიალდენ საერთო ღვედებზე...

დაიბლანდა ძაფის ხვეულები...

აროზროზდა მაქოები, და საკვამლურებმა გადმოყარა ნისლის ნაფლეთები...

— ჩვენ ვზეიმობთ მორიგ გამარჯვებას, — ისმოდა გიგაურის მთრთოლვარე ხმა, და ინტერნაციონალის გუგუნს ერთვოდა მუშებისა და მთავრობის წარმომადგენელთა შრომის ზეიმი, მოხეთქილი უსაზღვრო ხალისი და მხიარულება...

ტფილისი მართლაც ზეიმობდა მორიგ გამარჯვებას...

(დასასრული)

პროლეტარული მწერლობის შემოქმედებითი საკითხები

წინასწარი შენიშვნები

დისკუსია პროლეტარული მწერლობის შემოქმედებითი მეთოდის შესახებ უკანასკნელ ხანებში საკავშირო მასშტაბით ვართოდ გაიშალა. ამის მიზეზი სხვათა შორის უნდა ვეძიოთ იმ ძვრებში, რომელსაც ადგილი აქვს მთელ ჩვენ კულტურულ აღმშენებლობაში. კლასი — მშენებელი მოითხოვს დროულად გამოიმუშაოს მწერლობამ თავისი შემოქმედებითი პროგრამა, შემოქმედებითი მეთოდი. ამ პროგრამის შესრულება ნიშნავს მწერლობა აქტიურად და ორგანიზულად ჩაებას სოციალისტურ აღმშენებლობაში. ხდება ძიება უფრო სრული, გამახვილებული და გამოცდილი იარაღის — მეთოდის.

ამასთანავე შემოქმედებითი მეთოდის გამოიმუშავების პრობლემის ასე მკვეთრად დაყენება გვიჩვენებს თვით პროლეტარული მწერლობის მხატვრულ-შემოქმედებითი ზრდას. პროლეტარული მწერლობა თანდათან თავს აღწევს წარსული ლიტერატურის საგრძნობ გავლენებს.

პროლეტარული მწერლობის შემოქმედებითი პროგრამა, შემოქმედებითი მეთოდი, ძირეულად განსაზღვრავს გზას იმ დიდი მისიის შესასრულებლად, რომელსაც ეწოდება ჰეგემონიის მოპოება. პროლეტარული მწერლობა მხოლოდ სწორი გზით, გამართლებული შემოქმედებითი მეთოდით შესძლებს დაუპირდაპირდეს და კიდევ გაასწროს მოწინააღმდეგე მწერლობას. იდეურ-კლასიური მარაგი პროლეტარულ მწერლობას აქვს (რითაც რასაკვირველია, იმის თქმა არ მინდა, თითქოს აქ ყველაფერი თავის რიგზე იყოს), საჭიროა მისი მიზანშეწო-

ნილად მოხმარა. ამიტომ ისმის სწორედ ასე მკვეთრად მეთოდის პრობლემა.

საზოგადოებრივ პროცესის საერთო ხასიათი სათანადო გველეწის ახდენს ლიტერატურული ცხოვრების მიმდინარეობაზედაც. პროლეტარული მწერლობის შემოქმედებითი მეთოდის გამომუშავება ისევე ბრძოლის წესებით და პირობებში მიმდინარეობს, როგორც ეს ხდება იდეოლოგიის სხვა სფეროებშიაც (მაგ. ფილოსოფიაში, პოლიტიკურ ეკონომიაში და სხვ.).

შემოქმედებითი მეთოდის საკითხები მტკიცე კავშირში იმყოფებიან ლიტერატურულ-პოლიტიკურ საკითხებთან. მაგრამ ნათქვამი ისე არ უნდა იქნეს გაგებული თითქოს ჩვენ იგივეობის ნიშანს ვსვამდეთ შემოქმედებით და ლიტერატურულ-პოლიტიკურ საკითხებს შორის.

დასასრულ: „ჩვენთვის საკითხი მხატვრული მეთოდის გამომუშავების შესახებ, — როგორც სამართლიანად ამბობდა აშხ. ფ. ა. დ. ე. ე. ვ. ი. ლენინგრადის პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციის უკანასკნელ კონფერენციაზე, — არის არა მარტო საკითხი იმის შესახებ, თუ რა ვსწეროთ და რის შესახებ ვსწეროთ, არამედ აგრეთვე თუ როგორ შევასრულოთ ეს ამოცანა“.

„უშუალო შთაბეჭდილებების“ თეორია და „გვირის დაბაღება“

ეხლა შევეხოთ იმ შეცდომებს, რომელსაც ადგილი ჰქონდა უსათუოთ „ნაპოსტოველურ“ ხელმძღვანელ ამხანაგების თეორიასა და მხატვრულ პრაქტიკაში. უპირველეს ყოვლისა აქ უნდა შევჩერდეთ ლიბედინსკის „უშუალო შთაბეჭდილებათა“ თეორიაზე. რას წარმოადგენს ეს თეორია?

ლიბედინსკი საკავშირო პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციის პირველ ყრილობაზე შემდეგს ამბობდა თავის მოხსენებაში:

„... ეს, ხშირად შეუცნობელი შთაბეჭდილებანი უმეტეს (კურსივი ლიბედინსკისაა შ. რ.) შემთხვევაში (თუმცა, იგულისხმება, აგრეთვე კლასიურად განსაზღვრული სახით), გადმოგვეცემენ ადამიანის ობიექტიურ მდგომარეობას სინამდვილის მიმართ, ვინც ერთის შეხედვით, წინაპართა ცდით შემოწმებული ყოფითი სენტენციები...“

... რამდენად უშუალოა შთაბეჭდილება, რომელიც საუფძველად უდევს ხელოვნურ ნაწარმოებს, იმდენად ის ღრმაა ათვისებით, იმდენად ხანგრძლივია მისი არსება...

„უშუალო შთაბეჭდილება — აი ეს არის ხელოვნების საფუძველი“ (იხ. „Творческие пути пролетарской литературы“ **წიგნი II ნიკი второй გვ. 22).**

სწორია თუ არა ლიბედინსკის ეს მოსაზრება? რასაკვირველია, არა. ლიბედინსკი გარკვეულად არა მარქსისტულ, იდეალისტურ, მეტაფიზიკურ მოსაზრებებს აყენებს, როდესაც ამბობს, რომ უშუალო შთაბეჭდილებას ყველა უპირატესობა აქვს მოაზროვნე გონებასთან შედარებით. ლიბედინსკის აზრით უშუალო, გრძნობიერი შემეცნება მოვლენების სამყაროს უფრო სრული და ობიექტიურია, ვინემ აზროვნებითი, გონებითი მისვლა მასთან.

აღსანიშნავია: ლიბედინსკი ისე შორს მიდის რომ მასთან შედარებით იდეალისტი ჰეგელი უფრო „მარქსისტად“ გამოიყურება.

ჰეგელი ამბობდა: იმისთვის, რომ საგნის ნამდვილი არსება შევიცნოთ, საჭიროა განსჯა, მსჯელობა, ხოლო ის, რაც პირველი შეხედვით გვეძლევა არის მოვლენის ზედაპირი, ზერელე სახე:

„მეხუთე პარაგრაფში ჩვენ მოვისმინეთ ძველი მსოფლმხედველობის შესახებ, რომ საგნებში (თვისებებში, მოვლენებში) ჭეშმარიტია, რაც მასში ფარულად გვევლინება, რაც არსებითია, რაც მასში ძირეულია, რომელიც ჩვენ უნდა ვიცოდეთ მაგრამ, რაც არ უკავშირდება უშუალოდ ჩვენ შემეცნებას, არ არის ის, რასაც ჩვენი პირველი შეხედულება და თავში პირველად მოსული აზრია, არამედ საჭიროა უპირველესად და ა ა ზ რ ე ბ ა, ნივთის, ჭეშმარიტ ღირებულების შემეცნებამდე მისაღწევად“ (Гегель соч. т. I, გვ. 48. კურსივი ჰეგელისაა. შ. რ.).

მეორე ადგილას ჰეგელი აღნიშნავს, რომ უშუალო შთაბეჭდილება არ გვაძლევს საერთოს. ის მხოლოდ ცალკეულს გვაძლევს, რომ საერთომდე მივალწიოთ. ამისათვის საჭიროა მსჯელობა (იქვე. გვ. 44).

ლიბედინსკი აქ უსათუოთ ბერგსონს იმეორებს, რომელიც ამტკიცებდა, რომ მსჯელობითი ცოდნას, რომელიც მოვლენების ანალიზს ახდენს, არ შეუძლია მოგვეცეს ჭეშმარიტი ხელოვნება.

ლიბედინსკის ეს თეორია დიდ შეცდომას წარმოადგენს. ლიბედინსკი ამ თეორიით დაეშვა სუბიექტიურ-იდეალისტურ სკოლის შეხედულებებამდე.

სიიდან გამომდინარეობს ლიბედინსკის ეს შეცდომა ხელოვნების თეორიის საკითხებში? — ის გამომდინარეობს მის შემცდარ ფილოსოფიურ საფუძვლებისაგან. ლიბედინსკი სამართლიანად სთვლის გამოსავალ პუნქტათ. სინამდვილის შესამცნობათ ჩვენს შეგრძნობებს. ე. ი. იმას, რასაც გვაძლევს ჩვენ გრძნობის უშუალო გარეგანი ორგა-

ნოები, მაგრამ ის ამავე დროს ამ გამოსავალს წერტილურ ცვლის ხელ-
ლოვნების საფუძველს. მას არ ესმის, რომ ხელოვნების საფუძველი და-
საწყისი არ დადის შიშველ გრძნობიერებამდე, უშუალო შთაბეჭდილე-
ბებამდე. მან ვერ გაითვალისწინა ჰეგელის ღრმა სიტყვები, რომელიც
ლ ე ნ ი ნ ს მოჰყავს (იხ. *Лен. სპ. IX, გვ. 57*) იმის შესახებ, რომ
„არაფერი არ არის არც ცაში, არც ბუნებაში, არც სულში არც არსად.
რაც ამავე დროს არ შეიცავდეს ერთად უშუალოს და შველობითს“.
აქ ლენინი ხაზგასმით აღნიშნავს სწორედ შველობით მომენტს.

ლიბედინსკის კი არ აქვს გადასვლა შეგრძნობიდან აზრამდე. მის
თეორიაში შეგრძნობა მტრულ განწყობილებათა გონებასთან. მაშინ,
როდესაც ორივე აუცილებელი მომენტია სინამდვილის დიალექტიურ
შემეცნების პროცესში. ლიბედინსკი გვერდს უხვევს, ივიწყებს მარქ-
სიზმის უდაო დებულებას იმის შესახებ, რომ „სამყარო უშუალო
ქვრეტის (ე. ი. შემეცნების) საფხურზე ჩვენ წარმოგვიდგება ბრმა
სინამდვილეთ“, რომ „გონების გარეშე შეუძლებელია შივალწიოთ
რაიმეს განსაზღვრულს“ (*А. Деборин. „Философия и марксизм“*
გვ. 222).

ლიბედინსკი თავისი თეორიით ზღუდავდა აზროვნების, იდეო-
ლოგიის როლს. მისი უშუალო შთაბეჭდილებანი, ეს ბერგსონის და
ვრონსკის გამეორებაა. ლიბედინსკი ვერ აფასებდა არსებითად შე-
მეცნების როლს. ის ერთმანეთს უპირისპირებდა გრძნობიერ შემეც-
ნებას და აზროვნებას, რითაც ამცირებდა მსოფლმხედველობის აქ-
ტიურ როლს.

მარქსისტული ფილოსოფია არავითარ შემთხვევაში არ იზიარებს
იმ მოსაზრებებს, რომ არა ცნობიერს, უშუალო შთაბეჭდილებას შეე-
ლოს უფრო ობიექტიურად და სრულად შეიმცნოს მოვლენები. დ ე-
ბ ო რ ი ნ ი ამის შესახებ შემდეგს სწერს:

„საგანსა და აზროვნებას შორის იმყოფება გრძნობიერება. არ
არის აზროვნება გრძნობიერების ქვრეტის გარეშე, მაგრამ არ არის
გრძნობიერება, ქვრეტა და წარმოდგენა საგნის გარეშე... აზროვნება
ხასიათდება უმთავრესად ობიექტიურობით, რომელიც უწყვეტად და-
კავშირებულია გრძნობიერებასთან და რომელთა საფუძველზედაც
აღმოცენდება აზროვნება“ (*Гегель, т. I. გვ 38-39, წინასიტყვაობა*).

სხვა ადგილას დებორინი შემდეგს სწერს:

„უშუალო ქვრეტა თუმცა წარმოგვიდგენს სინამდვილეს თავის
შრავალ ფეროვანებაში, მაგრამ სწორედ ამისათვის ის წარმოადგენს
ბნელ და ნისლიან განუსაზღვრელობას... ქვეყნიერება უშუალო შთა-
ბეჭდილებათა საფხურზე წარმოგვიდგება ჩვენ ბრმა სინამდვილეო

სწორედ სისრულისა, ე. ი. უსაზღვრო მრავალფეროვანობის გამო" („Философия и марксизм“ გვ. 255).

გამომდინარე აქედან, უშუალოდის თეორია უარყოფლი იქნას, რადგანაც ის უცხოა მარქსიზმისათვის.

ლიბედინსკის შემცდარი ფილოსოფია იძლევა შემოქმედებით პრაქტიკაში მახინჯ ნაყოფს, მსგავს „გმირის დაბადებისა“, რომლის ობიექტიურ-კლასიური როლი გამოიხატება მკითხველის წაყვანაში-კლასიური ბრძოლის საკითხებიდან „უშუალო შთაბეჭდილებათა“ საწყაროში, ინტელიგენტურ თავისთავის ჯიჯგნაში, ჩაკეტილ-ოჯახურ-ყოფითი სამყაროში.

„გმირის დაბადება“-ს ახასიათებს კამერულობა, ვიწრო-ოჯახური განსაზღვრულობა და ფართო სოციალურ სინამდვილისაგან ჩამოშორებული იდეები. რომანში სოციალური იდეა მინიმუმამდეა დაყვანილი, ხოლო პირადი განცდანი ჰიპერტროფიამდეა აყვანილი.

ამ რომანში თვით ჰერეტას მთავარი ადგილი აქვს დათმობილი. გმირები ცოტას მოქმედებენ და ბევრს ფიქრობენ.

„გმირის დაბადებაში“ საზოგადოებრივი მუშაობა, კლასიური ბრძოლა უკანა პლანზეა გადაწეული და მის მაგივრად მოთხრობილია კომუნისტ შოროხოვის მშვიდი სასიყვარულო ისტორია. რასაკვირველია, სიყვარულზე წერა არ არის აკრძალული, მაგრამ თანამედროვე პირობებში არ შეიძლება ყველაფერი დაჩრდილოს მან. არ შეიძლება კომუნისტი დავხატოთ მხოლოდ სასიყვარულო თავგადასავალებების გზით. სიყვარული წარმოვიდგინოთ მასში, როგორც მთავარი — ნიშნავს ისტორიული სინამდვილე დავამახინჯოთ.

„გმირის დაბადების“ ძირითადი ხაზია: შოროხოვი ლიუბასთან ერთად იკეტება თავის მშვიდ ბინის ოთხ კედელში. ეფლობა ოჯახურ მყუდროების განწყობილებებში. ლიუბასათვის გარდა ამ ოთხი კედლისა არ არსებობს არაფერი. არც საზოგადოება, არც მახლობლები. ჩაკეტილი ცხოვრება მისთვის ყველაფერი ხდება. ლიუბა წარმოადგენს სიმბოლოს ძველი მახინჯი ოჯახური ურთიერთობის. ძველ-ბოლშევიკი და პასუხისმგებელი პარტიული — ამხანაგი შოროხოვი ექცევა ამ მუშჩანურ — ოჯახურ იდილიის გავლენაში.

„გმირის დაბადება“-ს არავითარ შემთხვევაში არ შეუძლია მკითხველში დაბადოს რევოლიუციონური ნება და შემეცნება.

„უშუალო შთაბეჭდილებათა“ თეორია და მის საფუძველზე აგებული „გმირის დაბადება“, უსათუოთ მემარჯვენე ხასიათის გადახრა პროლეტარულ მწერლობაში. ამის უარყოფა არავითარ შემთხვევაში

არ შეიძლება. აუცილებელია სასტიკი ბრძოლის წარმოება ამ გადახრის წინააღმდეგ *).

„სოცხალი ადამიანი“

ეროვნული
შეზღუდვის

ამ რამოდენიმე წლის წინეთ, დაახლოებით, 1927-28 წლამდე პროლეტარულ ლიტერატურას ახასიათებდა სქემატიზმი, შტამპა, აბსტრაქტიულობა და ნატურალიზმი. ამ დროს ნაწარმოებთა მოქმედების არე ვიწრო-პრიმიტიული და ერთფეროვანი იყო.

სწორად ლაპარაკობს ამის შესახებ ლიბედინსკი:

„წინად ადამიანებს ჩვენ ამ სახით გვაძლევდნენ: აი, ასეთი და ასეთი კომისარი, მას უნდა ჰქონდეს ასეთი და ასეთი განსაზღვრული ნიშნები. ჩვენც ვაძლევდით ასეთ ნიშნებს და უშვებდით მოქმედებაში. შემდეგ ბურჟუა — ის უნდა ჯობდეს ასეთ და ასეთი ნიშნებით. ინტელიგენტიც ასევე განსაზღვრული ტრაფარეტით არის მოქმედებაში. მსგავსად იმისა, როგორც სრულიად ურყევი ლოლიკით ვითარდება გეომეტრიული თეორემა, ისევე ვითარდებოდა ჩვენთან სიუჟეტი“.

ასეთი მოვლენები პროლეტარული მწერლობის განვითარების განსაზღვრულ საფეხურზე, რასაკვირველია, აუცილებელი იყო. ის გამოხატავდა პროლეტარული მწერლობის განვითარების გარკვეულ პერიოდს.

ასეთ მდგომარეობის საწინააღმდეგოთ წარმოიშვა ლოზუნგი „სოცხალი ადამიანის“ ჩვენებისა. ეს ლოზუნგი უპირისპირდებოდა „კუზნიცას“ სქემატიზმს, კოსმიზმს და შტამპს, რადგანაც ეს უკანასკნელი არ შეეფერებოდა რევოლუციის განვითარების ახალ საფეხურს.

„ბლოკა“ **) ამ ლოზუნგის წინააღმდეგ საერთოდ მთელი ჯვაროსნული ომი მოაწყო. ის გამოაცხადა უპარტიო და დამლუპველ

*) მაგრამ თუ ერთი სახის უკიდურესობაში, გადახრაში ვარდება ლიბედინსკი, უკეთეს მდგომარეობაში არც „ბლოკა“. ამ საკითხში, ისიც მეტაფიზიკაში ვარდება თავისი რაციონალისტური შეხედულებებით. „ბლოკის“ მიერ წამოყენებული მოსაზრებები ადამიანს აქცევს უსულო მანქანათ, რომელიც ვერაფერს გრძნობს. „ბლოკი“ პრიმატს ხელოვნებაში რაციონალისტურს ანიჭებს, და აქედან ადამიანს მექანიკური სახით წარმოგვიდგენს. თუ „ბლოკი“ ერთის მხრივ, ებრძვის „უშუალო შთაბეჭდილებებს“, მეორე მხრივ, თვით ვარდება შეცდომაში, როდესაც რაციონალიზმს აყენებს შემოქმედების მთავარ სახეთ. სწორედ ამან მიიყვანა „ბლოკი“ წერილობურუბაზიულ „ლედის“ მშრალ და მსჯელობითი მეთოდის მიღებამდე.

შ. რ.

**) „ბლოკი“ თავის რიგებში აერთიანებს მენშევიკ პროფ. პერვერზევის ყოფილ მოწაფეებს (ბესპალოვი, გელფანდი, ზონინი და სხვ.), ყოფილ „შემარტბენებს“ (ბეზიმენსკი, როდოვი), ნახევრად ფორმალისტებს (გორბაჩოვი და სხვ.)

შ. რ.

ლოზუნგათ—პროლეტარული მწერლობისათვის ყოველ დროში. თავა
დეკლარაციაში „ბლოკი“ სწერს:

„ჩვენ ვიბრძვით „ცოცხალი ადამიანის“ ლოზუნგის წინააღმდეგ
ლიტერატურაში, ვინაიდან ის უპარტიო ლოზუნგია. მასში დავიწყე-
ბულია მთავარი, ძირითადი, სავალდებულო თვითეული პროლეტარუ-
ლი მწერლისათვის, სახელდობრ — მოთხოვნილება გარკვეული პო-
ლიტიკური, კლასიურად მოქმედი დამოკიდებულებისა სინამდვილი-
სადმი“. (იხ. „Литературная газета“ 19/V ა. წ.).

მაგრამ „ბლოკი“-ს წარმომადგენლები საწინააღმდეგო, სხვა მო-
საზრებასაც აყენებენ „ცოცხალი ადამიანის“ ლოზუნგის შესახებ,
გელფანდი, ლენინგრადის პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციის
მე-3 კონფერენციაზე სხვათა შორის შემდეგს ამბობდა:

„როგორ ვაფასებთ ჩვენ ლოზუნგს „ცოცხალი ადამიანისა“-ს.
ჩვენ ვლაპარაკობთ, რომ განსაზღვრულ მომენტამდე, დროს განსაზ-
ღვრულ ისტორიულ ნაწილზე, როგორც წმინდა ნ ე გ ა ტ ი უ რ ი
(კურსივი გელფანდისაა შ. რ.) ფორმულიროვკა, როგორც განსაზღ-
ვრული მითითება, რომელიც უარყოფდა, აკრიტიკებდა საერთო განუ-
საზღვრელ, გაზვიადებულ ნიშნებით — პროლეტარული ლიტერატუ-
რის პირველი პერიოდის „კუზნიცა“-ს ეტაპის სქემატიზმს, ამ ლო-
ზუნგს ქონდა განსაზღვრული პრაქტიკული მნიშვნელობა“. (იხ. „О
творческом методе пролетарской литературы“... გვ. 28).

ამასვე იმეორებდა, დაახლოვებით, ბეზიმენსკიც. ერთ-ერთ თავის
წერილში „ლიტ-გაზეტაში“ (26 ივნ. ა. წ.) და გორბაჩოვი თავის
წიგნში „Современная русская литература“.

რასაკვირველია, აქ წინააღმდეგობასთან გვაქვს საქმე. თუ ეს
ლოზუნგი როდისმე მაინც დადებითი მოვლენა იყო პროლეტარულ
მწერლობაში, თუ მან როდისმე დადებითი საქმე შეასრულა, მაშინ ის
არ შეიძლება იყოს უპარტიო ლოზუნგი საერთოდ. როგორც ამას
„ბლოკი“ ლაპარაკობს დეკლარაციაში.

ასეთია საქმის ვითარება.

დღეს „ცოცხალი ადამიანის“ ლოზუნგი გან-
ვლილი საფეხურია პროლეტარული მწერლო-
ბისათვის. ის შეიცვალა სხვა, ახალი, უფრო
მაღალი ლოზუნგით, რომელიც შეეფერება რე-
კონსტრუქციის პერიოდს*).

*) შემდგარათ მიგვაჩნია ერმილოვის მიერ წამოყენებული ლოზუნგი „პარ-
მონიული ადამიანის“ შესახებ. ეს ლოზუნგი უპარტიო ხასიათისაა. თვით მისმა
ავტორმაც ადრე უარყო ეს ლოზუნგი.

ბუნებით. ამავე დროს მიღწევებთან ერთად გვიჩვენოს თვით ჩვენი
ნაკლოვანებებიც.

პიროვნება და კოლექტივი

ეროვნული
ზიგზაგაობა

გელფანდი თავის მოხსენებაში ლენინგრადის პროლეტარულ მწე-
რალთა კონფერენციაზე აღნიშნავდა, რომ „ცოცხალი ადამიანის“ ლო-
ზუნგის ირგვლივ ბრძოლა იწყება იქიდან, თუ რა კონკრეტული ში-
ნაარსი, რა იდეები და მსოფლმხედველობა იდება მასში განვითარების
თანამედროვე საფეხურზე. მისი აზრით აქ პირველ ადგილზე ეხლა „ნა-
პოსტოველები“ აყენებენ პრობლემას ერთის მხრივ, — ინდივიდუუმის,
პიროვნების, და მეორეს მხრივ — კლასის, კოლექტივის ურთიერთ და-
მოკიდებულებისა. ეს უკანასკნელი მოსაზრება სწორია. „ნაპოსტო-
ველებს“ ეს უკანასკნელი პრობლემა არსებით საკითხათ მიანჩიათ გან-
ვითარების თანამედროვე ეტაპზე.

დასცხეთ „ცოცხალ ადამიანს“, ძირს ინდივიდუმი, გაუმარჯოს
კოლექტივის! კმარა ცალკე პიროვნებათა ფსიხოლოგიაზე ზრუნვა, ყუ-
რადღება მიაქციეთ მოვლენათა საერთო სახეს — ასეთია ის ძირითადი
ლოზუნგები, რომლითაც გამოდის „ბლოკი“ „ნაპოსტოველების“ წი-
ნააღმდეგ.

„ბლოკის“ გაგებაში იკარგება პიროვნება, როგორც კოლექტივის
ნაწილი. აქ ის „ლეფის“ და პროლეტკულტის შეხედულებებს იმე-
ორებს. ამ ხასიათისა იყო ბეზიმენსკის და როდოვის ერთ-ერთი წყ-
რილი „Комсомолская правда“-ში.

მაგრამ არა მარტო თეორიაში, არამედ პრაქტიკაშიაც, მხატვრულ
შემოქმედებაშიაც ანხორციელებს „ბლოკი“ თავის შეხედულებებს
პიროვნების და კოლექტივის დაპირისპირებაში და პირველის დავიწ-
ყებას. ამ მხრივ დამახასიათებელია ბეზიმენსკის „ღღენი ჩვენი ცხოვ-
რების“. რა არის მოცემული ამ პოემაში?

ქარბანაში ეყარა რკინის ნატეხები, რომელსაც არავინ აქცევდა
ყურადღებას და ამიტომ ჟანგი ეკიდებოდა მას. კომკავშირელმა პეტ-
რემ გადასწყვიტა ამხანაგების დახმარებით მოიხმაროს რკინის ეს ნამ-
ტვრევები გლეხებისათვის სასოფლო ხელსაწყოების შესაკეთებლად.
კომკავშირელებს გაუძნელეს ამის შესრულება. მაშინ მათ მოიპარეს
რკინის ნატეხები და სოფლისათვის გააკეთეს მრავალი სასარგებლო
ნივთი. დაიწყო იერიშები „ქურდ“ — კომკავშირელებზე ბიუროკრა-
ტიების მხრივ... მაგრამ საბოლოოდ მაინც კომკავშირელები გამოვიდნენ
მართალნი და გამარჯვებულნი.

ასეთია ამ პოემის შინაარსი.

მაგრამ აქ საყურადღებოა, თუ ვინ უნდა შეაქოს რეტიკულაში რე თუ კომკავშირი?

„Кого прославить нам?

Ну, это ясно:

всех

Всех, кто во времени, таком большом и жестоком

Не только в праздниках,

Но в трудных буднях смог

Всем сердцем

Мускулами,

Мыслью

Кровью,

Мозгом

Вливаются капелькой в невиданный поток!!

რასაკვირველია, ჩვენ სრულიად არ უარვყოფთ კლასიურის პრიმატს პიროვნულისაზე, მაგრამ არ შეიძლება ისეთ უკიდურესობაში ჩავარდნა, როგორც ეს „ბლოკს“ და ბეზიმენსკის ემართება. ნუ თუ თავის თავად ცხადი არაა, რომ ცნება — კოლექტივი — იტევს ინდივიდუალთა კრებულს, რომელსაც ანგარიში არ შეიძლება არ გაეწიოს: „ბლოკი“ ივიწყებს მომქმედ და მეზობელ კონკრეტულ ადამიანს და მას რაღაც მექანიკურ-აბსტრაქტიულ მოვლენათ წარმოგვიდგენს. განა შეიძლება კონკრეტულ ადამიანის დავიწყება მაშინ, როდესაც ვმუშაობთ, ვიბრძვით ადამიანთა მასალის გარდაქმნისათვის. აბსტრაქტიულ მოვლენის გარდაქმნა შეუძლებელია. მხედველობაში უნდა გვქონდეს კონკრეტული, რომელსაც ამ შემთხვევაში წარმოადგენს პიროვნება.

მეტად დამახასიათებელი ფაქტი ამ მიმართულებით მოჰყავს ერმილოვს. ერთ-ერთ მის მოხსენებაზე გამოვიდა მუშა, რომელსაც შემდეგი მაგალითი მოჰყავდა: ქარხანა, სადაც ის მუშაობდა, მთელმა ცეხმა თავის თავი დამკვრელად გამოაცხადა. ამ დეკლარაციიდან ორი დღის გასვლის შემდეგ ცეხში აღმოჩენილ იქნა დიდი მავნებლობა. რომ ვფიქრობდეთ, რომ პიროვნება გაჰქრა კოლექტივში, მაშინ ლოლიკურად, როგორც ამბობდა ეს ამხანაგი, მთელი კოლექტივისათვის უნდა დაგვედგა ბრალი, მავნებლობაში, რაც, რასაკვირველია, არ იქნებოდა სწორი. აი, ასეთ შეუსაბამობამდე მივყევართ მწერლობაშიაც პიროვნების და კოლექტივის ისეთ გაგებას, როგორსაც იძლევა „ბლოკი“-ს თეორია და მხატვრული პრაქტიკა.

„ბლოკი“ თავისი დაპირისპირებით კოლექტივისა და პიროვნების შესახებ და ამ უკანასკნელის დაეწეებაში — არსებობდა უკვე მოძველებულ შეხედულებებს.

ბეზიმენსკის „Выстрел“-ში არ აქვს მოცემული მუშის ფსიხოლოგია. ის ყველა მუშებს ერთნაირად და ერთფეროდ გვიხატავს.

სამართლიანად სწერდა ეურ. „Рост“-თან არსებული მუშათა კრიტიკოსების წრე „Выстрел“-ის შესახებ:

„Выстрел“-ის მომქმედი პირები არ წარმოადგენენ ცოცხალ მხატვრულ სახეებს, არამედ ისინი არიან მოძრავი სქემები, აუტორიზმები და მონოლოგები, რომლებიც ორ ფეხზე დგანან. განსაკუთრებით სუსტადაა პიესაში მოცემული მუშათა სახეები, რომლებიც მეტის-მეტად უფერულნი არიან. „პროლეტარული კოლექტივი მოცემულია, როგორც სრული ერთსახიანი და ქრელი მასა. რეკონსტრუქციის პერიოდში პროლეტარული მწერლობის მთავარი და რთული ამოცანაა — გეიგენოს მუშა-ბოლშევიკი და მრავალსახიანი კოლექტივი — ბეზიმენსკიმ კი ეს ვერ შესძლო“.

სად უნდა ვეძიოთ ამის მიზეზი? სწორედ იმ შემოქმედებით მეტოდში, რომლითაც მუშაობს ბეზიმენსკი, რომელსაც აყენებს „ბლოკი“.

მარქსიზმი სრულიად არ მოითხოვს კოლექტივის და პიროვნების ისეთ გაგებას, როგორსაც „ბლოკი“ იძლევა.

პ ლ ე ხ ა ნ ო ვ ი ს წერდა: „მომქმედ პირთა ფსიხოლოგია... არის ფსიხოლოგია მთელი საზოგადოებრივი კლასების, ან ყოველ შემთხვევაში, ფენების და აქედან გამომდინარე პროცესები, რომლებიც ხდება ცალკე პიროვნებათა სულში წარმოადგენს ისტორიულ მოძრაობის გამოხატულებას“.

ლ ე ნ ი ნ ი ს წერდა: „საერთო არსებობს მხოლოდ ცალკეულში. ცალკეულის მეშვეობით. თვითიული ცალკეული ასე თუ ისე არის საერთო“.

დ ე ბ ო რ ი ნ ი ს წერს: „ცალკეულობა არ არის უარყოფა ერთიანობის, არამედ არის მისი განხორციელება. კონკრეტულ ცალკეულში, ან კონკრეტული ინდივიდი, თავის თავად, რამდენადაც მასში ერთიანობა განხორციელებულია, როგორც სინამდვილე, არის ერთიანობა“.

სწორედ ამ უკანასკნელთა შეხედულებების მიხედვით უდგება „ნაპოსტოველობა“ კოლექტივის და ინდივიდის ურთიერთობის გაგებას.

ამასთანავე არ არის მართალი, თითქოს „ნაპოსტოველები“ მოუწოდებდნენ პროლეტარულ მწერლობას ინდივიდუალისტურ ჩიჩქინსაყენ.

ფსიხოლოგიზმის შესახებ

ერყინული

ფსიხოლოგიზმის საკითხი მეტის-მეტად სადავო პრინციპზეა დაყრდნობილი. „ბლოკმა“ თავისი სასტიკი იერიშები ამ ტერმინის და მასში ჩადებული შინაარსის წინააღმდეგ მიიტანა.

არ შეიძლება არ აღინიშნოს, რომ ამ მცნებამ ზოგიერთი პროლეტარული მწერალი გაუგებრობაში ჩააგდო და ამიტომ თავიანთ მხატვრულ ფაქტებში მთლიანად, ბურჟუაზიული ფსიხოლოგიზმ-დოსტოევსკის მსგავსი ავადმყოფური განწყობილებები მოგვეცეს. რასაკვირველია, ასეთ მოვლენას შეუბრალებლად უნდა ვებრძოლოთ. პროლეტარული მწერალი, რომელიც ბრძამდ მისდევს ბურჟუაზიულ მწერლების ფსიქოლოგიზმის გზას, დიდი საშიშროებისა და გადახრების წინაშე სდგას, რასაც შეუძლია გამოიწვიოს მასში კლასიური ალლოს დაკარგვა, ჰამლეტიზმისა და „დოსტოევშინის“ სამფლობელოში შეტურება.

„ბლოკი“ ებრძვის არა თუ მარტო იმ შინაარსს, რომელსაც ფსიხოლოგიზმის მცნებაში სდებს „ნაპოსტოველობა“, არამედ თვით ტერმინსაც (*), მაგრამ მოუსმინოთ ამის შესახებ ამხანაგებს.

თვით ტერმინ ფსიქოლოგიზმის შესახებ კრებულ „Творческие пути пролет. литер.“ (II, გვ. 95), რომელიც წარმოადგენს საკავშირო პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციის პირველი ყრილობის ანგარიშს — შემდეგს ვკითხულობთ:

„აღვნიშნავთ ყოველგვარი გაუგებრობის თავიდან ასაცილებლად, რომ ეს ტერმინი („ფსიქოლოგიზმი“ შ. რ.) ჩვენ მაინც და მაინც კარგად ვერ გვაწყობს, რადგანაც იყო დრო, როდესაც ეს ტერმინი იხმარებოდა პროლეტარულ მწერლობისათვის მიუღებელი შინაარსით“.

ა. ფადეევი ლენინგრადის კონფერენციაზე ამბობდა: „როდესაც გამოდის ზოგიერთი წრის წევრი და ჩვენი მეთოდი ესმის, როგორც მეთოდი რაღაც ფსიხოლოგიური რეალიზმისა, ეს გვიჩვენებს იმას, რომ ცუდად განვმარტეთ ჩვენ პოზიციები. ჩვენ არ შეგვიძლიან ვიდგეთ „ფსიქოლოგიურ რეალიზმზე“. ჩვენ უნდა გვკონდეს სხვა, ახალი მეთოდი“.

*) ერთ-ერთ თავის მოხსენებაში გორბაჩოვი ერთმანეთს უპირისპირებდა ფსიქოლოგიზმს, ნარკვევს და სატირას (იხ „Налитпосту“ № 10 — 1930 წ.). აქ დიდ არეკ-დარეკასთან გვაქვს საქმე. ფსიქოლოგიზმი მეთოდია, იდეოლოგიური კატეგორიაა. ნარკვევი, სატირა, — ენური, ფორმა, ამგვარად გორბაჩოვი მეთოდს უპირისპირებს ენარს, იდეოლოგიური წყების საკითხები გადააქვს ფორმალურში. ეს არ არის შემთხვევითი.

ამის გაგება არ სურს „ბლოკს“, რადგანაც ის სტრუქტურულად რაციონალიზმს ქადაგებს მხატვრულ შემოქმედებაში.

პროლეტარული მწირობა და კლასიკოსები

აქამდე ჩვენ ცოტა გავაკეთეთ იმისათვის, რომ პროლეტარულ მწერლობისათვის მიგვეცა პრაქტიკული მითითებანი, თუ როგორ ისწავლიან კლასიკოსებისაგან. საჭიროა მივცეთ პრ. მწერ. კონკრეტული მასალები/ ამა თუ იმ კლასიკოს მწერლის შემოქმედებითი მეთოდის შესახებ.

„ბლოკი“ პრ. მწერ. უწერს „რეცეპტს“ თუ ვისგან ისწავლის პროლეტარულმა მწერალმა. ის ასახელებს რამდენიმე მწერალს და ამით კმაყოფილდება.

ჩვენი აზრით არ შეიძლება განვსაზღვროთ რომ პრ. მწერალმა მხოლოდ ამათუიმ კლასიკოსისაგან ისწავლოს და სხვას კი არ მიაქციოს ყურადღება. ჩვენ უნდა შევისწავლოთ და კრიტიკულად დავსძლიოთ მთელი წარსული ლიტერატურა და მისი წარმომადგენლები, მაგრამ კარგათ უნდა გავითვალისწინოთ ის კონკრეტული არე, რომელშიაც ცხოვრობდა და ქმნიდა ესა თუ ის მწერალი.

არავითარი უბედურება არ არის, როდესაც პროლეტარული მწერალი სწავლობს კლასიკოსისაგან, მაგრამ უბედურება ისაა, როდესაც მოწაფეობა ხდება მძიმე ტვირთათ. შპარგალკათ, რომელიც ხელს უშლის მწერლის წინსვლას. ამიტომ სწორია ლოზუნგი კლასიკოების გადაცილების და არა მათი მექანიკური ათვისებისა.

იმისათვის კი საჭიროა პრ. მწერალი სრულიად ფლობდეს დიალექტიურ მატერიალიზმის მეთოდს. ამის გარეშე შეუძლებელია წარსული ლიტერატურის ხვეულებში გასვლა.

„ბლოკი“ სხვის შემოგვიდებითი დროებით აწარმოებს ბრძოლას.

აღსანიშნავია, რომ „ბლოკი“ უმეტეს შემთხვევაში „ნაპოსტ-ველობის“ მხატვრული პლატფორმის კრიტიკას უნდობა. ხოლო თავის დადებით პროგრამას ნაკლებათ იძლევა. გზა და გზა სადაც „ბლოკი“ თავის დადებით პროგრამას იძლევა, მის საკუთრებას არც ის წარმოადგენს, ის სხვისაგანაა ნასესხები. მან ისარგებლა უმთავრესად „ლეფს“. პერევერზევის და სხვათა შეხედულებით. ასე, რომ „ბლოკს“ ორიგინალური ბევრი რამ არ გააჩნია. ავალაპარაკოთ ფაქტები!

ბ ე ს პ ა ლ ო ვ ი სწერს:

„ცენზურის ბრტყალებში ჩაჭერით პოლიტიკურ ცხარეებს, ნაწილობრივ ლიტერატურაში, საზოგადოებრივ აზრის შევიწროებას ბრძანებებს ლიტერატურა წარმოადგენდა ერთ-ერთ ყველაზე უფრო მისაწვდომ საშუალებას სოციალურ აქტივობისათვის.“

„ეხლა მდგომარეობა შეიცვალა. უჩვეულოთ გაიზარდა როლი გაზეთის და შეხედულებათა უშუალო გაცვლა გამოცვლის (კრებებზე და ყრილობებზე) იმის შესახებ, თუ „რა ვაკეთოთ“.“

„სხვადასხვა პრობლემები: ყოფის, ადამიანის ფსიქოლოგიის, საზოგადოებისათვის საჭირო პირობების ტიპის, ახალი სოციალიური ამოცანები ხდება ერთის მხრივ მეცნიერების და მეორეს მხრივ პოლიტიკის ობიექტი.“

„მეცნიერება და პოლიტიკა უპასუხებს კითხვებს „რა არის“ და „რა ვაკეთოთ“ ცხოვრების სხვადასხვა სფეროებში სწრაფად, ვინემ ამ კითხვების აღნიშვნას შესძლებს ლიტერატურა და უფრო სწორეთ ვინემ ამას მოახერხებს ლიტერატურა.“

„ყველაფერი ეს თანდათან ლიტერატურას უმცირებს ტერიტორიას, თავის სამფლობელოს“.

ს. ტ რ ე ტ ი ა კ ო ვ ი სწერს:

„მწერლის პრობლემათიკის სფერო ხელ მცირდება, ცოტა კიდევ და მწერალს აღარ ექნება აღარაფერი გასაკეთებელი „მასწავლებლობის“ ხაზით — ადამიანი მეცნიერების, ადამიანი ტექნიკის, ინჟინერი, მატერიის და საზოგადოების ორგანიზატორი, დგება იმ ადგილზე, სადაც არც ისე დიდი ხნის წინათ მოსჩანდა ცხოვრების უკანასკნელი მასწავლებლის სახე“.

როგორც ვხედავთ არავითარი განსხვავება არ არის ორტოდოქსალურ „ბლოკისტის“ ბესპალოვის და ორტოდოქსალურ „ლეფელის“ ტრეტიაკოვის შეხედულებათა შორის ლიტერატურის როლის შესახებ თანამედროვე პირობებში.

მენშევიკ პერევერზევის შეხედულებათა არსენალიდანაც ბევრი რამ „განძეულობა“ აქვს ამოღებული „ბლოკს“.

ამგვარად „ბლოკი“ სხვისი შემოქმედებითი დროშით აწარმოებს ბრძოლას. (რასაკვირველია, ცუდი არ არის, როდესაც ესა თუ ის მიმართულება მეორე მიმართულებიდან სესხულობს დადებითს, კარგს. მაგრამ სამწუხაროთ ასე არ იქცევა ბლოკი, ის ყველაფერს უარყოფითს სესხულობს).

არსებითად „ნაპოსტოველობის“ და „ბლოკი“-ს შეხედულებათა შეჯახება ეს არის დიალექტიური მატერიალიზმის და ლენინური მარქსისტური — პერევერზიანულ შეხედულებათა დაპირისპირება.

სხვადასხვა საკითხები

არიან ისეთი „მოაზროვნეები“ „ბლოკში“, რომლებიც მოითხოვენ რომ პრ. მწერლობაში დავაკანონოთ ერთი რომელიმე ენარი. მაგრამ ეს შეცდომაა. ჩვენი აზრით არავითარი აუცილებლობა არ მოითხოვს ენარების განსაზღვრას. რაც მრავალფეროვანი იქნება ენარები, მით უკეთესი. საჭიროა ფართო ასპარეზი მიეცეს პრ. მწერლობაში ნარკვევის, სატირის, პამფლეტის და სხვ. ენარს...

მეთოდის საკითხთან მჭიდროთ არის დაკავშირებული თემატიკის საკითხი. რეკონსტრუქციის პერიოდი მოითხოვს პრ. მწერლობის თემატიკის რადიკალურ გადახალისებას. ის გრანდიოზული მოვლენები, რომელსაც ადგილი აქვს ჩვენს ქვეყანაში ყოველ მიზეზს გარეშე უნდა აისახოს მხატვრულ მწერლობაში. მაგრამ არც ეს არის საკმარისი.

პროლეტარიატის მწერლობა არ შეიძლება იყოს პასიური. ეს მარქსისტული მსოფლმხედველობის უდავო დებულებაა. ლიტერატურა არ შეიძლება დღეს მარტო სახავდეს სინამდვილეს. ის აგრეთვე აქტიურად უნდა ეხმარებოდეს პროლეტარიატს სინამდვილის გადახალისებაში თანახმად თავის კლასიურ ინტერესებისა.

ნაკოსტოველობა თუ ტატულოვზინა

ა ნ უ

დაბნეულობისა და ოპორტუნიზმის წინააღმდეგ მარქსისტულ
ლიბერატურულ კრიტიკაში

1

ვინ გინდა, რომ ეხლა არ ეწეოდეს კამპანიას პროლეტარული მწერლობის წინააღმდეგ, ვინ გინდა, რომ არ ერეოდეს პროლეტარული მწერლობის საკითხებში — ეხება იგი მას თუ არა, არის იგი პროლეტარული მწერლობის მოყვარე თუ მტერი.

რამ გამოიწვია ასეთი მდგომარეობა პროლეტარულ მწერლობაში, ნუ თუ იმან, რომ იგი რეკონსტრუქციული პერიოდის წინაშე — მთელი რიგი სიძნელებითა და სირთულით დადგა. ნუ თუ იმან, რომ დამკვერელი ტემპებით მუშაობა სუსტად სწარმოებდა.

აშკარაა ძირითადი მიზეზი — სწორედ ის სიძნელებებია და ის შეცდომები, რომელიც პროლეტარული მწერლობის მიმდინარე ეტაპზე შეიქნა ყველაზე მეტად ხელშესახები. მაგრამ ყველაფერი ეს სრულიად არ ნიშნავს იმას, რომ გაბატონდეს და გაძლიერდეს ყველაზე ცუდი ხარისხის უპრინციპობა და ეკლექტიზმი, „მემარცხენეობის“ ისეთი რეციდივები, რომელიც მემარჯვენეობასთან, როგორც მთავარ საშიშროებასთან ბრძოლაში — თავად გადაიქცეს იმ მღვრიე ტალღათ, რომელიც თავის მიმდინარეობაში გააერთიანებს ყოველი და ყოველგვარი სახის უპრინციპობას, და „მემარცხენე“ ფრაზაში გამოხვეული მემარჯვენეობისა და ოპორტუნიზმის ჭაობს დააყენებს.

ასეთ სამარცხენო შედეგამდი, მივიდა პროლეტარული მწერლობის გენერალური ხაზისაგან „მარცხნივ“ გადახრილი პროლეტმწერალთა ის ჯგუფი, რომელიც მეორე ნაირად „ბლოკად“ და „ლიტფრონტის“ სახელითაა ცნობილი.

მართალია მთავარ საშიშროებად პროლეტარული მწერლობის შიგნით მემარჯვენეობა რჩება, რომლის წინააღმდეგ მიმართული უნდა იქნეს შეუნიელებელი ცეცხლი, მაგრამ ეს სრულებით არ ნიშნავს

იმას, რომ მივიწყებული იქნეს ისეთი ტენდენცია, („მემარცხენეობა“) რომელიც თავის თავში ორმაგი სახის საპროტესტს ატარებს. ესე იგი, ამ შემთხვევაში „ეკლექტიური ბლოკი“, რომლის მუშაობა ნაპოსტოველობის დეზორგანიზაციისკენაა მიმართული.

თუ მემარჯვენეობა ოპორტუნიზმისა და იდეალიზმის ჭაობისაკენ მიათრევს პროლეტარულ ლიტერატურას „მემარცხენეობის“ გზაც ამავე ჭაობისაკენაა, ამავე ოპორტუნიზმისაკენ. მათ წინააღმდეგ ბრძოლა კი აუცილებლად გენერალური ხაზის დაცვას უნდა ნიშნავდეს. უკანასკნელი კი ორ ფრონტზედ ბრძოლის წესიერ წარმოებას მოითხოვს. ამ დროის ნიშნის ქვეშ იბრძვის გენერალურ ხაზისათვის და გადახრების წინააღმდეგ ნაპოსტოველობა. ამ ლოზუნგით იბრძვიან თითქოს პროლეტარულ მწერლობაში ტომის, ბეკისა და ქიქოძის ჯგუფი, მაგრამ მათ ავიწყდებათ, რაც მთავარია, პროლეტმწერლობის გენერალური ხაზი. ამიტომ იგი წარმოადგენს ჭაობის „შესამე ხაზი“ ბუფერულ პოზიციას.

ორ ფრონტზედ ბრძოლის ლოზუნგით გამოვიდნენ თითქოს საბრძოლველად პროლეტარულ მწერლობაში ანტინაპოსტოველები. მაგრამ მათ დაივიწყეს არა თუ პროლეტარული მწერლობის გენერალური ხაზი. არამედ მის წინააღმდეგაც დააწყეს ბრძოლა. ჩვენ სწორად მიგვაჩნია, რაპის ლიტერატურულ-პოლიტიკური ხაზი, აცხადებენ ისინი, მაგრამ უარყოფთ რაპის ყველა შემოქმედებით ლოზუნგებს და ამ ლოზუნგების რეალიზაციაქნით პრაქტიკას. რატომ უარყოფენ ისინი პროლეტმწერლობის ამ საფუძვლებს, რასაკვირველია, იმისათვის, რომ მათ რაპის ეს შემოქმედებითი საფუძვლები იდეალიზმად და თავადურ-ბურჟუაზიული ლიტერატურის უცუდეს პრაქტიკად მიაჩნიათ.

ღმრთება კითხვა თუ ეს მართლა ასეა, როგორ შეიძლება, რომ რაპის ლიტერატურულ-პოლიტიკური ხაზი მაშინ სწორი იყოს! ხომ არაა აქ რაიმე შეუსაბამობა. აშკარაა აქ საქმე გვაქვს თვალთმაქცობასთან და ორჭოფობასთან. მაშ რას უნდა ნიშნავდეს ასეთი განცხადება, რაპის ლიტერატურულ-პოლიტიკური ხაზი როდი ნიშნავს ჩვენი „საკუთარი ხაზის“ უვარჯისობასაო (იხ. „Удар за ударом“ გვ. 277).

სწორედ ამ საკუთარი ხაზისათვის ბრძოლამ, მიიყვანა პროლეტარულ მწერალთა ეს ჯგუფი უპრინციპო დაჯგუფებამდე, მაგრამ იგი მებრძოლ და მანე ძალათ გადაიქცა მას შემდეგ, რაც ეს დაჯგუფება „ეკლექტიურ ბლოკად“ გადაიქცა. უკანასკნელიდან „ლიტერონტად“ და ასე შემდეგ — მასში თავი მოიყარა სხვადასხვა

სახის ეკლექტიკებმა, ფორმალისტებმა, პერევერზევეს, ჯეკუტულოვს, გობრებმა, რაკისის პერმანენტულ მოკინკლავეებმა, ურეხატიშვილს, ჭიჭიანთაძეს და სხვებს გაამოიტანეს თავისი ფრაქციულობა და უპრინციპობა.

რამდენად „ბლოკში“ ძლიერია „მემარცხენეობის“ ელემენტები, იმდენად მასში — მისი უპრინციპობის ნიადაგზე ძლიერია მემარჯვენეობის საშიშროება. ამიტომ იგი არა თუ მარტო „მემარცხენე“ — ბლოკია, არამედ „მემარცხენ-მემარჯვენე“.

რით არაა მაგალითად ბლოკის იდეური ბელადის გ. გორბაჩოვის შეხედულებები მემარჯვენე ოპორტუნისტული, როცა ის უარყოფს, მწერლის შემოქმედების პროცესში მსოფლმხედველობის წამყვან როლს, ამტკიცებს ყოველ მხრივ ანტიმარქსისტულ შეხედულებებს, თითქოს ნაწარმოების სოციალ-ესტეტიური ეფექტი ან ამ ეფექტის პოტენცია სხვადასხვა სოციალურ წრის ათვისებაში — ნაწარმოების „იდეაა“ (იხ. „Назад к Шулятикову и Айхенвальду“ გვ. 37).

ასე რომ ამის მიხედვით გამოდის, რამდენი სოციალური უენაა, ნაწარმოების წამკითხველი წრე, ნაწარმოებებში იმდენი „იდეაა“. ესაა ასე ვთქვათ კლასიური შეფასების უარყოფა, მაგრამ თუ გავიხსენებთ გორბაჩოვის შეხედულებას ლიტერატურის კლასიურობის შესახებ ეს მაშინ უფრო აშკარა გახდება. „Литература сწერს იგი — гораздо менее корректируется прямым классовым интересом, чем право или политические декларации (გვ. 21) უფრო მეტიც. იგი ჟანრების ისეთ გაგებას იძლევა, რომელიც მხოლოდ წმინდა წყლის ფორმალისტს თუ შეეძლო: „Лишние люди“ дворянских романов „живут“ по законам жанра семейно-любовного романа“ (გვ. 52) სწერს იგი. ამ დებულების მიხედვით ნაწარმოების შინაარსს, მწერლის კლასიურ შეხედულებებს, არა ობიექტიური სინამდვილის მოვლენები ქმნიან, არამედ რაღაც იმანენტურად მყოფი ზეკლასიური „ჟანრები“ და სხვა.

რით არაა ოპორტუნისტული თუ გინდ „ბლოკის“ მეორე ბელადის ი. ბესპალოვის შეხედულებები, შესახებ იმისა, რომ „ничего обелять наших классовых врагов“. კამეგულოვის აზრი, რომ „ჩვენთვის ეხლა მავნებელია და არ გვესაჭიროება წერა გადაგვარებულ ქარხომის თავმჯდომარეზე“ (იხ. „Литер. учеба“ № 1).

გალაქული სინამდვილის ეს აპოლოგეტები, ამ დასკვნამდე ასე ადვილად არ მივიდოდნენ ალბათ, რომ მათ არ ჭონდეთ პერევერზევის გავლენა, განა ესენი არ იყვნენ, რომ სინამდვილის ობიექტიური შემეცნების საკითხებში გაუმართეს ბრძოლა ნაპოსტოველებს? და აი მაშინაც, როცა ნაპოსტოველობა პროლეტარული მწერლობის ძირა-

თად შემოქმედებით მეთოდით დიალექტიურ-მატერიალისტურ მეთოდს აყენებს — „ბლოკი“ ამ მეთოდსაც უკეთებს რევიზიონისტულ-დიალექტიურ მეთოდს უპირდაპირებს ენარებს, იბრძვის ნაპოსტოველურა ლოზუნგის „ყოველი და ყოველგვარი ნიღბთა ახდის“ წინააღმდეგ, ამტკიცებს თითქოს ბეზიმენსკის „გასროლა“ რეკონსტრუქციული პერიოდის ტიპური ნაწარმოებია, მაშინ, როცა ამ ნაწარმოების მეთოდი მეხანისტურია, ანტი-დიალექტიური. ამითვე აიხსნება ის გარემოება, რომ მათ წაშალეს პიროვნება კოლექტივში, უარყვეს ინდივიდუალობა, ფსიხოლოგია, პროლეტარული მწერლის მეთოდით მაიაკოვსკის მეთოდი გამოაცხადეს, რაპპის ცნობილ მიმართვას „მანევრი“ უწოდეს და მას ლიკვიდატორული დეკლარაცია დაუპირდაპირეს („С кем и за что боремся“) მოითხოვეს პროლეტარული მწერლობის შემოქმედებითი საფუძველის გადასინჯვა და უქუგდება.

მაშინ როცა ნაპოსტოველობა ბრძოლას აწარმოებს კომუნისტურ ძალთა კონსოლიდაციისათვის — „ბლოკი“ ცალკე ლიტერატურულ ორგანიზაციით ყალიბდება (ლიტფრონტი). სიტყვით თითქოს გენერალურ ხაზს იცავს, მაგრამ საქმით მის წინააღმდეგ იბრძვის, გაყვირის მისი გადაგვარების შესახებ.

სიტყვით იგი დიალექტიურ-მატერიალისტურ მეთოდისათვის იბრძვის, საქმით კი მეხანისტურ, ანტი-დიალექტიურ მეთოდს აყენებს. სიტყვით პროლეტმწერლობის ბოლშევიზაციისათვის იბრძვის, საქმით ყოველგვარი ჯურის ეკლექტიკებს და კაპიტულიანტებს აერთიანებს. ასეთია „ბლოკის“ უპრინციპო და ეკლექტიური სახე.

2

შემოქმედებით საკითხებზე გამართულ ბრძოლაში, როგორც მოსალოდნელი იყო პროლეტარული მწერლობის დიდი უმრავლესობა ნაპოსტოველობის მხარეზე დადგა. ნაპოსტოველობა გარდაიქცა იმ ძალათ, რომელსაც რევოლიუციის მიმდინარე ეტაპზე ხვდება წილათ პროლეტარული მწერლობის უდიდესი ამოცანების გადაწყვეტა, სწორი ლიტერატურულ-პოლიტიკური გეზის წარმოება, პროლეტარული მოძრაობის ყველაზე მძიმე და საპასუხისმგებელ მომენტში ხელმძღვანელობა. მაგრამ ნაპოსტოველობა ცარიელ საქმედ დარჩებოდა, რომ მის დროშის ქვეშ და მისი მებრძოლი პრინციპებით არ ეწეოდნენ ბრძოლას პროლეტმწერალთა საუკეთესო ფენები და ორგანიზაციები.

ნაპოსტოველური პრინციპებით ბრძოლის ბრწყინვალე დემო-
სტრაციას წარმოადგენს ამ მხრივ ის პოზიცია, რომელიც ჩვენს სიყვარულში
დვილედში გამართულ შემოქმედებით დისკუსიაში საქართველოს პრო-
ლეტარულ მწერალთა დიდმა უმრავლესობამ დაიჭირა.

ერთი რამ უსათუოდ აღსანიშნავია, ის რომ ჩვენს სინამდვილეში
შემოქმედებით დისკუსიამ მეტად მახინჯი სახე მიიღო. ჯერ კიდევ
როცა შემოქმედებით საკითხებზე არ გაშლილა ფართო დავა და აზრ-
თა გაცვლა-გამოცვლა, ის უკვე მთელი რიგი პრინციპიალური, ლიტე-
რატურულ-პოლიტიკური რიგის უთანხმოების საგნად გადაიქცა. გან-
საკუთრებით შემოქმედებითი უთანხმოება მას შემდეგ გართულდა,
რაც ჩვენი ორგანიზაციის მუშაობის თვითკრიტიკის საკითხები შემო-
ქმედებითი საკითხებს გადაეზარდა.

ამ უთანხმოების პირველ ნიშანს ამიერკავკასიის სამდივნოს უმ-
რავლესობის რეზოლიუცია წარმოადგენდა, რომელიც მიმართული იყო
რაპპის ცნობილი მიმართვის გამო. იგი ფაქტიურად მთელი სამოქმედო
პროგრამა შეიქნა იმათთვის, ვინც ამ რეზოლუციით კაპიტულიაციას
ახდენდა „ბლოკის“ წინაშე და მის უპრინციპობას სოლიდარობას
უცხადებდა. მაგრამ საქმე არც ასე ადვილად გადაწყდა, საქართვე-
ლოს პროლეტარულ მწერალთა უმრავლესობა, რაპპის მიმართვის
ნიადაგზე დადგა, ნაპოსტოველობის დროშის ქვეშ აირჩია ბრძოლა.
ამის დასამტკიცებლად მიღებული იქნა საქ. პროლეტარულ მწერალთა
ასოციაციის პრეზიდიუმის რეზოლიუცია, რომელიც ამ დღეებში სა-
ფუძვლად დაედო მეოთხე პლენუმის რეზოლიუციას.

უთანხმოების საკითხები ფაქტიურად ამ რეზოლიუციებში გამოი-
ხატა. ამიერ-კავკასიის ასოციაციის სამდივნოს რეზოლიუციამ ხელი
დააფარა „ბლოკის“ შეცდომებს, რითაც დაამახინჯა ორ ფრონტზედ
ბრძოლისა და კონსოლიდაციის პრინციპები. ხელი გაუწოდა ბლოკის
საერთო ბრძოლას რაპპის წინააღმდეგ.

ამ რეზოლიუციის ერთ ადგილას გარკვეულად სწერია, თითქმის
რაპპი ამახინჯებს კონსოლიდაციას, როცა „ყოველად დაუსაბუთებლად
უყენებს ბრალდებებს შემოქმედებით უმცირესობას, უპრინციპობაში.
მემარჯვენე და „მემარცხენე“ ოპორტუნისტების მეხანისტურ გარ-
თიანებაში“ (იხ. უფრ. „ნა რუბეჟე ვოსტოკა“ № 7-8. გვ. 16).

ეს ასე ვთქვათ კაპიტულიაციისა და მფარველობის პირველი ნა-
ბიჯია. მაგრამ რეზოლიუციის იმ ადგილას, სადაც „ბლოკის“ შეცდო-
მათა კრიტიკის ცდაა, ირკვევა, რომ თითქმის ბლოკის ყველა ბელა-
დები მემარჯვენე და „მემარცხენე“ შეცდომების მატარებლები ყო-
ფილან. „შემოქმედებითი უმცირესობიდან უსათუოდ ცალკეული აზ-

ხანაგების მიერ დაშვებულია ფრიად სერიოზული — დემოკრატიული მოუსწორებელი შეცდომები“ (გვ. 17).

ისმება კითხვა ვინაა ნეტავ ეს „ცალკეული ამხანაგები“? ნუ თუ ბლოკის არა ყველა წევრები! აქედან აშკარაა, თუ ბენზინსკის შემოქმედებითი მეთოდი მეხანისტურია, თუ ბესპალოვს, გელფანდს, ზონინს, ჯერ კიდევ თავი ვერ გაუნთავისუფლებიათ პერევერზევის გავლენისაგან, თუ გორბაჩოვი ფორმალისტია და ეკლექტიკი, როდოვი ძველი მოკინკლავე — ვინლა დარჩა ამ შემოქმედებით უმცირესობაში ისეთი რომ მსგავსი შეცდომები არ ქონდეს, ან რატომ არ შეიძლება ამის შემდეგ მათ დაჯგუფებას უპრინციპო ეწოდოს?

აშკარაა აქ საქმე გვაქვს ამ რეზოლიუციის ავტორებისა და მისი დამცველების სახით შემთანხმებლებთან და უპრინციპო კაპიტულიანტებთან. მაგრამ ამ უპრინციპობას ნიღაბი ეხდება იქ, სადაც რეზოლიუცია ცდილობს დადგეს შემოქმედებითი უმცირესობის პოზიციაზე, მაგრამ ეს ხდება არა გარკვეულად და პირდაპირ, არამედ ეკლექტიზმისათვის დამახასიათებელი ყველა წესების მიხედვით, მიკიბულ-მოკიბული ქარაგმით და ტონით, მაგრამ ის რაც მთავარია მაინც გამოძვლავნებულია — პროტესტი შესახებ იმისა, რომ: „მიმართვა დაუშვებელი პოლემიკისა და კრიტიკის არა ამხანაგურ მეთოდებს მიმართავს“; „დევნის ბოლშევიკ-მწერლებს, რომელთა შემოქმედებითი პოზიციები ძირითადად ისწორია“ (გვ. 16). რით არაა ეს ყველაფერი გოტენტოტური უპრინციპობა? ნუ თუ ბოლშევიკი მწერლები მართო „ბლოკის“ წევრებია, რომელთა ხსენება თურმე ცუდათ დაუშვებელია, მაშინ, როცა ი. ლიბედინსკის, ერმილოვის და სხვა ნაპოსტოველ ამხანაგების გინებით თითქმის ეს რეზოლიუცია აჭრელებულია.

ამ ტრიუკის მთავარი მახინაცია აშკარაა სხვა რამეშია, ბლოკის შემოქმედებითი პოზიციის გამართლებაში და მის დაცვაში. ამაშია სწორედ ამიერ-კავკასიის სამდივნოს რეზოლიუციის მთელი საიდუმლოება.

მართალია, რეზოლიუციის დამცველებს ოფიციალურად არსად არ განუცხადებიათ, რომ ისინი ბლოკელებია, მაგრამ „ბლოკის“ წინაშე კომპრომისების ის გზა რომლითაც ისინი მათ შემოქმედებით პოზიციებს მიუახლოვდნენ — უპრინციპობისა და უილაჯობის ისეთი წუმბეა, რომლის ნიადაგზე არ შეიძლებოდა არ გაფურჩქნილიყო ეკლექტიზმისა და უპრინციპობის საუკეთესო ყვეილი — ტატულოვშინა.

ტატულოვშინა გოგენტოტური ტატულოვშინა პობის შედეგია გიმნაზისტური მოძრაობის მიმდინარე ეტაპზე თუ ერთი მხრივ ერმილოვშინა მემარჯვენე ოპორტუნის გამოხატულებაა, ტატულოვშინა ამავე ოპორტუნის მეორე მხარეა — „მემარცხენეობის“ სამოსში გამოხვეული. იგი ოპორტუნის თავისებური სიურპრიზია, რომელიც ჩვენს სინამდვილეში დაიბადა, როგორც შემოქმედებითი დისკუსიის მახინჯი მოვლენა. რომ ეს ასეა ამის დამამტკიცებელია აშხ. ნაზარლის გამოსვლა ამიერ-კავკასიის პროლეტ-მწერალთა უკანასკნელ პლენუმზე — სადაც იგი ტატულოვშინის ენით რაღაც თავისებურ შემოქმედებითი პოზიციების გამომუშავებაზე ლაპარაკობდა, ემიჯნებოდა მთლიანად რუსეთის პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციას და სხვა. (იხ. ამიერ-კავკ. პროლ. მწერალ. ასოციაციის III პლენ. სტენოგრამა) რომლიდგანაც სათანადო პოლიტიკური დასკვნებია საჭირო, რამდენად მისი სათავე ისევ უპრინციპო ტატულოვშინაშია.

ტატულოვშინა — საკავშირო მასშტაბის უპრინციპობის ქაობია. მართალია იგი არაა დიდი ხნისა და დიდი ისტორიის მებრძოლი მოვლენა, მაგრამ სამაგიეროდ დიდი ხნისა და დიდი გამოცდილების სისტემა თვით იმისათვის, ვინც ამ მოვლენის ავტორია.

ტატულოვშინის ავტორი აშკარაა აშხ. გ. ტატულოვია. მაგრამ ვინაა აშხ. ტატულოვი? ყოფილი პერევერზეველი, ყოფილი „ნაპოსტოველი“, ეხლა ეკლექტიური ბლოკის ეპიგონი.

3

ძველი და გაცვეთილი თქმულებაა, თითქოს მინერვის კოტი მხოლოდ ღამით ჩნდება, ყოველ შემთხვევაში ტატულოვშინის სიბრძნის კოტი დაბრკოლებებისა და სიძნელეების მომენტში გამოჩნდა.

გამოწყობილი თვითკრიტიკისა და „მემარცხენეობის“ სამოსელში, მან ლიტერატურული ტიაპკინ-ლიაპკინების ხარჯზე იმდენად გაიზარდა, რომ ხლესტაკოვშინის თვალთმაქცობამდინაც მიახწია. რამოდენიმე ხნის განმავლობაში, რამოდენიმე პოზიცია გამოიცვალა. ვის გინდა, რომ არ მიაკერა გადახრები. ბევრი იხმაურა და იგანგაშა, სანამ არ შექმნა უპრინციპობის მთელი ქაობი, რომელთა შორის ბევრმა თავი ისახელა უნიკო წერილების წერით, (მაგ. ნევეროვიჩმა) ბევრმა ეპიგრამული მელექსეობით.

ასე მოიქცა ყოველ შემთხვევაში გ. კრეიტანი. ამ ბრუნვებში ერთ-ერთი დიდი ნიჭი არას დროს არ აწუხებდა, მაგრამ ეპოქის ცვლილებების დროსაც, იგი დიდად არ შეუშლიდა მას ხელს, მაგრამ რაც მთავარია ამ ეპოქარამებით მან თითქოს „მემარცხენეობა“ დაიმტკიცა, მაგრამ მეორე მხრივ ისეთი სამარცხენო საქციელი ჩაიდინა, რომლითაც ისევე ტატულოვს ამოუდგა გვერდით.

თავისი ლექსების წიგნს, რომელშიაც ქარხნებზე და მუშებზეა ლაპარაკი — ყდაზე საკუთარი ცოლის სურათი დაახატა. „მრისხანე“ კრიტიკოსს — ამხ. ტატულოვს ამის გამო ჯერ ხმაც არ დაუძრავს მაგრამ აღბად მომავალშიც არ დაძრავს. რადგან კრეიტანის ამ გვარი მემარჯვენეობა მასაც ხომ შეუღალავს რეპუტაციას.

კრეიტანის საქციელი მეტად დამახასიათებელია ბლოკური ოპორტუნისმისათვის, მაგრამ ასეთი კუროვნებით მართო კრეიტანი როდია ჩვენში ცნობილი. რით არაა სანიმუშო და სამავალითო უპრინციპობისა და უილაჯობის დასამტკიცებლად ის გზა, რომელიც ამხ. ტატულოვმა გაიარა ტატულოვშინის შესაქმნელად?! ამისათვის უკეთესია მოუსმინოთ ჟაქტებს, ტატულოვშინის „ყოველი და ყოველგვარი ნიღაბთა ახდის“ ამ ძლიერ საშვალებას.

რომ ამხ. ტატულოვის ლიტერატურული მუშაობა თავიდანვე არ იყო დაზღვეული ოპორტუნისტული ხასიათის შეცდომებისაგან იქედან მტკიცდება, რომ ჯერ კიდევ ერთი წლის უკან, თანამგზავრობის პრობლემის გარკვევაში იგი ვორონსკისებურ შეხედულებებს ანვითარებდა: „В процессе завоевания гегемонии пролетарской литературой, роль подлинно попутнической, идущей в нашу сторону, литературы возрастает“ (იხ. ჟურ. „На рубеже востока“ № 11 — 12 1930 წ. გვ. 106)—სწერდა იგი. თანამგზავრობის ასეთი გაგება უდაოა ყალბია და მემარჯვენე.

უკანასკნელ ხანებში გავხ. „მოლოდინი რაბოჩის“ საშვალებით ამხ. ტატულოვმა ბევრი იხმაურა შესახებ იმისა, რომ თითქოს საქართველოს პროლეტარსურალთა ისოციაციის მთელ რიგ ხელმძღვანელ ამხანაგებს არ ესმოდათ ორ ფრონტზედ ბრძოლა, იგიწყებდნენ და ჩქმალავდნენ მემარჯვენეობისა და „მემარცხენეობის“ წინააღმდეგ ბრძოლას და სხვა. არავინ უარყოფს რომ მსგავსი ბრძოლა მართლაც სუსტად სწარმოებდა, მაგრამ თუ გადავითვალისწინებთ ამხ. ტატულოვის მთელ რიგ წერილებს, რომელსაც იგი ჩვენს ჟურნალ-გაზეთებში ათავსებდა. აღმოვაჩინებთ არა თუ ორ ფრონტზედ ბრძოლის დამახინჯების ელემენტებს, არამედ მემარჯვენე ოპორტუნისმის გარკვეულ მეთოდოლოგიას.

ასე მაგალითად თუ თავის უკანასკნელ წერილებში (კვ. კავუდუ...
 тывание самокритики в ассоциации пролетарских писателей...
 зии“ იხ. „გაზ. მოლოდოი რაბოჩი“) ამხ. ტატულოვი ცეცხლს აფრ-
 ქვევდა იმათ წინააღმდეგ ვინც კი ამახინჯებდა ორ ფრონტზედ ბრძო-
 ლის ლოზუნგს, გაათრებული ჩხრეკდა და ეძებდა ყველგან გადახ-
 რებს. ერთ-ერთ თავის წერილში (იხ. ჟურ. „ნა რუბეჟე ვოსტოკა“
 № 11-12 1929 წ. „Ковалерийская методология“) იგი სასტიკად
 ილაშქრებს იმათ წინააღმდეგ, ვინც პროლეტარულ მწერლობაში მე-
 მარჯვენეობის შესახებ ლაპარაკობს საერთოდ. მას ვერ წარმოედგინა
 თუ შეიძლებოდა ასეთი გადახრის არსებობა პროლეტარულ მწერ-
 ლობის შიგნით.

სად პროლეტარული მწერლობა და სად მემარჯვენეობა, რო-
 გორ შეიძლება პროლეტარული პოეტის შემოქმედებაში, „ტკბილი
 ლირიკის“ სიჭარბეს მემარჯვენე გადახრა ეწოდოს, ეს ხომ რბილათ
 რომ ვთქვათ წარმოუდგენელია“ (გვ. 107) სწერდა იგი ამ წერილში,
 რომლითაც ამხ. პ. ქიქოძეს ეკამათებოდა.

ტატულოვი სწერდა: „უკანასკნელი რითაც მოისურვა ამხ. ქიქო-
 ძემ ქვეყნის გაბედნიერება ესაა მემარჯვენე გადახრის აღმოჩენა პრო-
 ლეტარულ ლიტერატურაში, მის შემოქმედებაში. ქიქოძე იტანჯება
 სულიერად შესახებ იმისა, თუ რად არ ხდება მემარჯვენე და „მემარ-
 ცხენე“ მცნებების გამოყენება ლიტერატურაში“ (გვ. 107).

ნუთუ შეიძლება ორ ფრონტზედ ბრძოლის ამანე მეტი დამახინ-
 ჯება და უარყოფა? რით არაა ასეთი განწყობილება ოპორტუნისტუ-
 ლი! მაგრამ ამხ. ტატულოვი არ შეიძლებოდა ამ დასკვნამდი არ მისუ-
 ლიყო, რაკი გონია, რომ მემარჯვენეობა ლიტერატ. პოლიტიკაშია
 მხოლოდ შესაძლებელი და არა მწერალის შემოქმედებაში. უფრო მე-
 ტი. მას პროლეტარული ლიტერატურა რაღაც ორანჟერიულ ბალაჰ
 წარმოუდგენია, სადაც მხოლოდ სიწყნარეა და სიმშვიდე და არავეითა-
 რი კლასიური ბრძოლის, იდეოლოგიური გადახვევის ნიშნებია შესაძ-
 ლებელი. მემარჯვენე გადახრა, „მემარცხენე“ გადახრა — სწერს ამხ.
 ტატულოვი — „სპეციფიური პარტიული ტერმინებია, რომელიც
 მხოლოდ: „პარტიის გამძლე კლასიურ, ბოლშევიკურ ხაზისაგან გა-
 დახრას ნიშნავს წვრილ-ბურჟუაზიული პოლიტიკური იდეოლოგიისა-
 ენ“ (გვ. 107).

ტატულოვი ოპორტუნისტული დაბნეულობის კურიოზს აღწევს
 იქ, სადაც იგი ცდილობს დაამტკიცოს, რომ მწერლის „წვრილ-ბურ-
 ჟუაზიულ გადახრას“, თითქოს არ შეიძლება „მემარჯვენე გადახრა“
 ეწოდოს. „ლიტერატურული პოლიტიკის დარგში ამხ. ლორთქიფანი-

ძეს არა თუ შეიძლება ეწოდოს არამედ ნამდვილად უწყობილოდ რული მწერალი, სწორ პარტიულ პოზიციებზე მდგომარეობის ლექსში მან ობიექტიურად განიცადა წვრილ-ბურჟუაზიული ფსიხოლოგიის გავლენა და ამ რიგად ამ ლექსში გამოამჟღავნა წვრილ-ბურჟუაზიული გადახრა“ — აცხადებს იგი პირდაპირ და აშკარად. არ სწამს, რომ წვრილ-ბურჟუაზიული გადახრა — მემარჯვენეობაა. უფრო მეტი — დაბეჯითებით ამტკიცებს; რომ არავითარ შემთხვევაში არ შეიძლება მემარჯვენე გადახრა ეწოდოს პროლეტარული მწერლის შემოქმედებაში — „უცხო კლასიურ გავლენის გამოხატულებას“ — ესაა განაგრძობს იგი „დიდი ვულგარიზაცია და დაწვრილმანება“.

კეთილი და პატიოსანი, მაგრამ ძნელად დასაჯერებელია, თუ რომ ამ აზრების ავტორი ამხ. ტატულოვია, რომელიც არც ისე დიდი ხანია წერილში (იხ. „მოლოდინი რაბოჩი“, значительный пролетарский писатель“) თავს ესხმოდა ამხ. ლუარსამიძეს და შემარიგებლობის ბრალდებას უყენებდა, იმისათვის, რომ უკანასკნელმა ი. ვაკელის მემარჯვენე გადახრებს არა საკმაოდ კლასიური ანალიზი მისცა და მიუხედავად მისი წვრილბურჟუაზიული გადახრებისა მას „მნიშვნელოვანი პროლეტარული მწერალი“ უწოდა.

მაგრამ თუ გავიხსენებთ იმ აღფრთოვანებას, რომელსაც თვით ამხ. ტატულოვი განიცდიდა ოდესღაც ი. ვაკელის შემოქმედებით — მაშინ აშკარა გახდება რა უცნაურ დაბნეულობასთან და უპრინციპობასთან გვაქვს საქმე. „И. Вакели пишет многостопными хореями и ямбами поэмы — оды Загесу“, „Октябрю“ — სწერდა იგი ვაკელის შესახებ (იხ. „ნა რუბეჟე ვოსტოკა“ № 7. 1928 წ. გვ. 114) და ერთი სიტყვაც არ დაუძრავს მისი გადახრების შესახებ, სამაგიეროდ ეხლა მასში რეაქციონერი აღმოაჩინა.

დამახასიათებელ დაბნეულობასთანაა უსათუოდ დაკავშირებული ამხ. ტატულოვის ის შეცდომები, რომელიც მას მოუვიდა პერვერზევიზმის გავლენით, როცა უკანასკნელი მარქსისტული ლიტერატურათმეტყველების ახალ ეტაპად გამოაცხადა: — „ძირითადში პერვერზევის წერილი, (იგულისხმება პერვერზევის წერილი მოთავსებული „Литературоведение“-ში) უსათუოდ საკითხებს აყენებს სწორად“ — სწერდა პერვერზევის შესახებ ტატულოვი. „ნაკლად უნდა ჩაითვალოს მხოლოდ ზედმიწევნით სქემატიური დასაბუთება“ (იხ. „ნა რუბეჟე ვოსტოკა“ 1929 წ. № 4 „На новом этапе марксистского литературоведения“). კრილოვის ცნობილ გმირივით ამხ. ტატულოვმა აი რა ნაკლი აღმოუჩინა მაშინ პერვერზევს. შემდეგში ამხ. ტატულოვმა ეს შეცდომა უსათუოდ გამოასწორა, მთელი შრომაც კი გა-

მოსცა, (იხ. „Механистическая теория литературы“) სადაც პერევერზევის ლიტერატურათმეტყველება ზემატერიალისტურ ელემენტურ, რევიზიონისტურ ლიტერატურის თეორიად გამოაცხადა, მაგრამ ფაქტი ფაქტად დარჩა, რომ მან ოდესღაც „ეზიარა“ პერევერზევის ამ მეხანისტურ „მოძღვრებას“, რომლის გავლენა ერთხელ კიდევ გამოამჟღავნა, როცა შემოქმედებითი მეთოდის სადაო საკითხებში ორქოფული პოზიცია დაიკავა. პერევერზევის ყოფილ მოწაფეებთან ურთად (ბესპალოვი, ზონინი, კინი), ნაპოსტოველობას გამოუცხადა ბრძოლა, გაილაშქრა ლოზუნგი „ყოველი და ყოველგვარი ნილაბთა ახდის“ წინააღმდეგ, (იხ. საქ. პროლ. მწერალ. IV პლენუმის სტენოგრამა) რითაც ამ კონკრეტულ მაგალითიდანაც უპრინციპობა დაიმტკიცა, მაშინ როცა ამ ლოზუნგის შესახებ იგი წინეთ შემდეგს სწერდა: „Метод „срывания всех и всяческих масок“ умело применен Чаренцом в весьма для этого метода удобном сатирическом жанре“ (იხ. „На рубеже востока“ № 7. 1928. გვ. 118).

როგორც ვხედავთ ტატულოვისათვის შეხედულებების ცვლა და უარყოფა არც ისე საძნელო საქმეა, მაგრამ ის დაბნეულობა და უპრინციპობა, რომელიც ტატულოვმა განსაკუთრებულად შემოქმედებითი დისკუსიის საკითხებში გამოამჟღავნა — რეკორდს ამყარებს.

ამიერ-კავკასიის ცნობილ რეზოლუციამდი, რომლის კომენტარიებით ამხ. ტატულოვმა ბლოკური რეპუტაცია მოიხვეჭა — როგორც ცნობილია იგი თითქმის ნაპოსტოველობის მხარეზე იდგა, მაგრამ დამახასიათებელი უპრინციპობის ნიადაგზე, მას საბოლოოდ ვერ შეჩა და ოპორტუნისზმის ისეთი ქაობი დააყენა, როგორიცაა ტატულოვშინა.

თუ ამიერ-კავკასიის რეზოლიუციასთან ერთად და შემდეგ კიდევ მთელ რიგ გამოსვლებში და დოკუმენტებში, ამხ. ტატულოვი შემოქმედებითი უმცირესობის შემოქმედებით პოზიციას მიემზრო, ბლოკის მხარეზე დადგა საბრძოლველად, სამაგიეროდ ამ კაპიტულიაციამდი, მას არც ბლოკი დაუტოვებია დაუხასიათებლად; ბლოკი წარმოადგენს ამტკიცებდა მაშინ ამხ. ტატულოვი „შეუერთებელი ელემენტების შეერთებას, ვინაიდან ბესპალოვი ისეთი ადამიანია, რომელიც ცოტა ხნის წინედ მენშევიკ პერევერზევის თეორეტიულ შეხედულებებს იზიარებდა, გორბაჩოვი კი ფორმალისტია თეორიის დარგში“. (იხ. გაზ. „ზარია ვოსტოკა“ № 162).

ბლოკის და მისი ბელადების ამაზე უკეთესი დახასიათება ორტოდოქსალური ნაპოსტოველობის თვალსაზრისით თითქმის შეუძლებელია. მაგრამ დახეტ „ხან ისე და ხან ასეს“ კომედიის თამაშობას. ამხ.

ტატულოვი „ფორმალისტ გორბაჩოვის“ წისკვილზე წყაოს როგორ მალე ასხამს, რომელმაც იმ ხანებში თბილისში მოხსენება წაიკითხა. „კამათში გამოვიდა ამხ. ტატულოვი, რომელმაც ხაზი გაუსვა თავის სოლიდარობას მომხსენებელის ძირითად დებულებასთან“ (გაზ. „ზარია ვოსტოკა“ № 211).

მომხსენებელის ძირითადი დებულებები კი ბლოკის დებულებებს შეიცავდა. რაკი ეს პირველი ნაბიჯი ადვილად გადაიდგა, შემდეგი იგი აშკარაა უკან არ დაიხევდა და აი შედეგად მივიღეთ ამიერ-კავკასიის სამდივნოს რეზოლიუცია, კომენტარიები და სხვა—რომლითაც იგი გარკვეულად წავიდა კომპრომისებზე, კაპიტულიაციაზე. მაგრამ ყველაზე სამარცხვინო ეტაპი ამხ. ტატულოვმა, მაშინ გაიარა, როცა ამ ახალი მოღვაწეობის დასაწყისში „ლიტერატურნაია გაზეტას“ მიერ (№ 34) გამოქვეყნდა როგორც ბლოკის მოწინააღმდეგე. მას ჯერ კიდევ ბლოკელობამდე წერილი გაეგზავნა (23 მარტს) ამ გაზეტაში ბლოკის წინააღმდეგ, რომელიც დაგვიანებით სწორედ მაშინ დაბეჭდა, როცა იგი უკვე ბლოკის მხარეზე იდგა. შექმნილ მდგომარეობას განმარტება ესაჭიროებოდა და აი ტატულოვის მიერ სასწრაფოდ დაიწერა წერილი რედაქციის მიმართ (იხ. „ლიტ. გაზეტა“ № 37).

რას სწერდა მერე ამხ. ტატულოვი ვაპის სამდივნოზე ამა წლას მაისში: „მე შემოქმედებითი უმცირესობას, ვახსიათებდი, როგორც „უპრინციპო ბლოკს“, რაც ჩემს მიერ შემოქმედებითი უმცირესობის არა საკმაო ცოდნით იყო გამოწვეული“. („Письмо в редакцию“).

ქურდს ქუდი ეწვის ამბობენ ასეთ შემთხვევის დროს, რომ ამხ. ტატულოვი კაპიტულიანტი არ ყოფილიყო, რად დასჭირდებოდა ასეთი გულუბრყვილობა. მაგრამ ტყვილად არაა ნათქვამი: „ფიცი მწამს და ბოლო მაკვირვებსო“, განა ამ წერილში არაა გაპარებული ის აზრი, რაც შემდეგ ტატულოვშინას საფუძვლად დაედო? განა ამ წერილში არაა ნათქვამი, რომ ბლოკი „ძირითადში დგას სწორ შემოქმედებით პოზიციებზე“. ან კიდევ არ ვთვლი შემოქმედებით უმცირესობას „მემარცხენედ“.

თურმე ნუ იტყვით „ბლოკი“ არაა „მემარცხენე“, ბლოკის „შემოქმედებითი პოზიცია სწორია“. აი სადაა კაპიტულიაციის სათავე, უპრინციპო ტატულოვშინის დასაწყისი, ოპორტუნისმი, ორ ფრონტზედ ბრძოლის დამახინჯება.

პროლეტიტერატ. მოძრაობის მიმდინარე ეტაპზე ყოველგვარ დაბნეულობა და უპრინციპობა უსათუოდ ხელის შემშლელი მოვლენაა. მით უმეტეს თუ ეს მომქმედ ძალად გადაიქცევა. ასეთია ამ შემთხვევაში ტატულოვშინა. რომელიც პროლეტარულ მწერლო-

ბის შემოქმედებითი ძიების მაღალ ეტაპზე, მას უსათუოდ ოპორტუნიზმის ჭაობისაკენ მიათრევს. ტატულოვშინა—შემოქმედებითი დიკუსიის მახინჯი და მავნე გამოვლენაა, რომელსაც სსსრკ-ში ბოლო უნდა გამოეცხადოს.

ოდესღაც ბისარევს უთქვამს: ილუზიები ქრება, ფაქტები რჩებაო. მაგრამ ხდება ხშირად ასედაც, რომ ფაქტებიც ქრება და რჩება მხოლოდ ილიუზიები. ენახოთ მომავალში ტატულოვშინიდან რა ილიუზიები დარჩება, ჯერ-ჯერობით კი იგი დაბნეულობის, უპრინციპობისა და ოპორტუნიზმის ვაჭტია.

პროლეტარულ ლიტერატურის შემოქმედებითი მეთოდის შესახებ *)

იდეური მომენტის იგნორაცია მხატვრულ ფაქტში დამახასიათებელია, როგორც ვორონსკის, ისე პერევერზევის და ფორმალისტი შკლოვსკის მეთოდოლოგიური სისტემებისათვის. კლასი, რომელსაც შეერყევა რეალური არსებობის საფუძველ და ამ ნიადაგზე დაეკარგება ყოველგვარი პერსპექტივა, იძულებული ხდება გვერდი აუხვიოს არსებულ სინამდვილის სწორ მხატვრულ შემეცნებას და სამაგიეროდ ინტუიციის საშუალებით გააცოცხლოს წარსულის დანგრეული იმედები. ასეთი კლასი არის დღეს ბურჟუაზია, ამიტომ ინტუიტივიზმი ბურჟუაზიულ ხელოვნების მთავარი თეორიული დასაყრდენია. პროლეტარიატს, როგორც ამომავალ კლასს არა სჭირდება ასეთი პასიური ფილოსოფია. უშუალო შთაბეჭდილებათა თეორიის უშუალოდ მიღება ეს იქნებოდა უკან დაბრუნება ბერგსონიზმისა და ნეოკანტიანიზმისაკენ. ბერგსონის აზრით სინამდვილეს ჰფარავს ობივატელურ ყოველდღიურობის, პრაქტიკის მოთხოვნილებები, ზერელე შთაბეჭდილებები, უშუალო ჭკრეტა სამყაროსი მოითხოვს მისგან სავსებით განთავსუფლებას. ¹⁾ ჩვენ ვამტკიცებთ, რომ არ არსებობს არავითარი უშუალო შთაბეჭდილება, ყოველი უშუალობა გულისხმობს „განაკვანძს გარეშე მსოფლიოსთან“, ²⁾ ასეთია დიალექტიურ მატერიალიზმის თვალსაზრისი.

ინტუიციის ფართოდ გამოყენება მხატვრულ პრაქტიკაში -- ეს იყო მთავარი საქმიანობა „პერეველისა“. ეს თეორია გაიზარდა აშკარა ანტი-მარქსისტულ პოზიციად და დაუპირისპირდა დიალექტიურ მატერიალიზმს ისეთ ძირითად საკითხებში, როგორიცაა ხელოვნების რაობის პრობლემა. ვორონსკინის თეორეტიკოსებმა აზროვნუ-

*) დასაწყისი იხ. „პროლეტარული მწერლობა“ № 9.

1) იხ. В. Асмус — „Эстетика Бергсона“.

2) Лен. сбор. IX, გვ. 37.

ლი მომენტის სრული იგნორაციის გზით ხელი შეუწყვეს ზემთაგონების იდეალისტური სისულელეების პოპულიარიზაციას. აქედან გამომდინარეობს მათი განსაზღვრა ხელოვნებისა. „He ~~სწერს~~ ~~სწერს~~ ეს არის ვორონსკის აზრით ხელოვნების ძირითადი დამახასიათებელი ნიშანი. ამ გაგებით ყოველი მწერალი, რომელიც საკმაო შემოქმედებითი უნარს იჩენს იმდენად უფრო „თავისუფალია“ აზროვნების კონტროლისაგან, რამდენადაც ლიტერატურულ კვალიფიკაციის მაღალ საფეხურზე სდგას:

„გ. ვ. პლехანოვი ამტკიცებდა — სწერს ვორონსკი — რომ გონება ცუდათაა განწყობილი ხელოვნებისადმი. პუშკინი შესაძლებლად სთვლიდა, რომ პოეზია ყოფილიყო სისულელე“¹⁾. ასეთ დებულების მსგავსი პლехანოვს არასდროს, არსად არაფერი არ უთქვამს²⁾. ასეთი უაზრობა მხოლოდ ვორონსკის „ინტუიციას“ შეუძლია შექმნას! პირიქით, როგორც ქვემოთ დავინახავთ პლехანოვი ყოველთვის ამტკიცებდა წინააღმდეგს.

ამრიგად ვორონსკინა არსებითად აბსურდამდე მიდის. მას არ ესმის ის აზრი, რომ ხელოვნება არის კლასობრივი ბრძოლის, კლასობრივი შეგნების მკვეთრი გამომხატველი. აი რას ამბობენ „პერველის“ თეორეტიკოსები:

„პუბლიცისტკა და კრიტიკა აწესრიგებენ მსჯელობებს, აზრებს... მაგრამ მხატვარი მიდის არა აზრებისაკენ, არამედ უაზრობისაკენ“³⁾ ასეთი გაგება ლიტერატურისა უკვე მოქალაქეობრივი უფლებითაა აღჭურვილი იდეალისტ-თეორეტიკოსებს შორის. ისინი არავითარ როლს არ ანიჭებენ იდეურ მომენტს ხელოვნებაში.

გარდა ლიბედინსკისა ამ თეორიის ზეგავლენის ქვეშ მოექცა ამხ. ნ. ბუხარინი, რომელმაც მისცა გამოკვეთილი ფორმულიროვნა ყველა ამ „მოხეტიალე“ აზრებს.

აი რას სწერს ბუხარინი:

„მეცნიერებას სისტემაში მოჰყავს ადამიანთა აზრები... მაგრამ საზოგადოებრივი ადამიანი არა მარტო აზროვნობს, არამედ გრძნობს (ხაზი ავტორისაა — გ. ნ.) კიდევ; იტანჯება, სტკება, უხარიან, დარდობს, ეძლევა სასოწარკვეთილებას და სხვ. მისი გრძნობები შეიძლება იყოს მომართული ხან ერთ ტონზე, ხან მეორეზე. —

1) იხ. ა. ვორონსკი — Искусство видеть мир. გვ. 91.

2) იხ. Л. Авербах — „Долой Плеханова“.

3) იხ. ს. პაკენტრეივერი — Заказ на вдохновение. Сб. статей „Федерация“.

ხელოვნებას სისტემაში მოჰყავს ეს გრძნობები. ეხლა გასაგებია თუ რა არის ხელოვნება. ეს არის გრძნობების მატრიზაცია სახეებში“¹⁾.

ასეთი გაგების წინააღმდეგ პლენანოვი ყოველთვის იბრძოდა. როგორც ვხედავთ აქ ღრმა უფსკრულია გათხრილი ხელოვნებასა და მეცნიერებას შორის. ჩვენ რასაკვირველია არ ვამტიკებთ მათ იგივეობას, ეს ლეფსტური რაციონალიზმი იქნებოდა, მაგრამ ამავე დროს ვამბობთ, რომ იდეური მომენტის იგნორაცია მხატვრულ ფაქტში ეს ნიშნავს მარქსიზმის აბსოლიუტურ არცოდნას. ლიტერატურულ ცხოვრების ზრდა-განვითარების მანძილზე სათანადო პოლიტ-სოციალურ და საზოგადოებრივი ფაქტორების ზედმოქმედების შემდეგ იდეები წამყვან როლს ასრულებენ. პრაქტიკულად ამასში ისახება ხელოვნების აგიტაციონური მნიშვნელობა. თუ მივიღებთ ბუხარინის განმარტებას, რომ ხელოვნება მხოლოდ გრძნობების სისტემატიზაციაა, მაშინ უნდა დავეთანხმოთ ვორონსკისაც, რომლის აზრით ხელოვნება არსებული სინამდვილის უშუალო კვრეტაა. ასეთი გაგების წინააღმდეგ იბრძოდა პლენანოვი. იგი სწერდა: „არ არის მართალი აგრეთვე ის აზრი, რომ ხელოვნება გამოხატავს მხოლოდ ადამიანის გრძნობებს. არა, ის გამოხატავს გრძნობებთან ერთად აზრებს არა განყენებით, არამედ ცოცხალ სახეებში“²⁾.

ეს ციტატა უკომენტარიოდაც ნათლად ამტიკებს ვორონსკის და ბუხარინის აზრების უსაფუძვლობას.

„რომელი სოციალური ჯგუფებისათვის არის დამახასიათებელი დაპირისპირება ხელოვნებაში გრძნობისა და გონებისა? იმ ჯგუფისათვის, რომელიც მიდის წინ, აღმავალი კლასებისთვის, თუ პირიქით იმ კლასებისათვის, რომელთაც აკლდებთ სოციალური აქტივობა, იმ კლასებისთვის, რომელთაც უკვე აღარ შეუძლიათ ითანაშონ აქტიური როლი საზოგადოებრივი განვითარების პროცესში? კაცობრიობის აზროვნების განვითარების ისტორია გვიჩვენებს, რომ ასეთი დაპირისპირება დამახასიათებელია დაცემულობის, საზოგადოებრივ წყობილების არენიდან მიმავალ კლასისათვის, რომელსაც წინ საიმედო არაფერი ეგულება“³⁾. პროლეტარიატი, ვერ მიიღებს ისეთ

1) იხ. ნ. ბუხარინი — Теория исторического материализма.

2) იხ. Г. Плеханов, — соч. т. XIV, стр. 2. ხაზი პლენანოვისაა.

3) იხ. ი. ნოვიჩი — Певцы классового мира.

ლიტერატურას, რომელიც დაიბადა ქვეყანად იმისთვის, რომ ასიათასობის და გაართოს მოკლილი ფილისტერი. ალ. კლუგის თქმით სები კუნთებს აღუნებსო, სადაც წავიკითხე ერთხელ. მისთვის ფერი ასულების და ოცნების ნისლში მოსიარულეთა პოეზია ლოლიკურად 'მიდის პასივობის აპოლოგიისაკენ. პროლეტარიატი კი მებრძოლი კლასია, მისთვის ხელოვნება ბრძოლის საშუალებაა და არა განყენებული თვით მიზანი. იდეური მომენტის მიჩქმალვით ლიტერატურა ჰკარგავს აქტიური მოქმედების შესაძლებლობას¹⁾.

ვორარნსკის თეორია უშუალო შთაბეჭდილებათა შესახებ მოკლებულია ყოველგვარ მეცნიერულ საფუძველს. უსუსურია მისი ყოველი საბუთი: პუშკინს ყოველთვის ენატრებოდა ბავშობის სუფთა დღეების დაბრუნება, ლერმონტოვისათვის პირველ დასაწყისი შთაბეჭდილებანი წარმოადგენდნენ შემოქმედებითი სტიმულს; ასევე ამბობდა ლევ ტოლსტოი, ნ. გოგოლი, ალექსანდრე ბლოკი, ჰენრიხ იბსენი, გუსტავ ფლობერი, ესენინი და სხვები. ამ მწერლების პირადი შთაბეჭდილების ყალბ საფუძველზე აგებულია ის მანერე იდეალისტური თეორია, რომელმაც საწყუხაროდ თავისი ღრმა გავლენის კვალი დააჩნია ლიბედინსკის შემოქმედებას. დროა ჩვენი აზროვნების ფორტიდან აიბარგოს ინტუიტივიზმის თეორია თავისი სისულელის აპოლოგიით და სხვა მხიარული აბონემენტის გარეშე თანდართული გასართობებით, როგორცაა ბავშვური პრიმიტივიზმი და სხვა.

* * *

ნაპოსტოველობის ზოგიერთი თეორეტიკოსი უშვებდა ხშირად შეცდომებს, მაგრამ ამ შეცდომების გაზვიადება და ამრიგად ბრძოლა ნაპოსტოველობის ყველა შემოქმედებითი ლოზუნგების წინააღმდეგ.

¹⁾ როგორც ი. ნოვიჩი შენიშნავს ერთ ადგილას, ამ მხრივ ვორარნსკინა ძლიერ ახლო სდგას პროფ. პერვერზევის ვულგარულ თეორიასთან. ვორარნსკის აზრით ლიტერატურაში იდეებს არავითარი მნიშვნელობა არა აქვს, ამასვე ამბობს პერვერზევი: „იდეალისტი, რომელიც ებებოდა მხატვრულ ნაწარმოებს, ეძებდა მის საფუძველში ჩადებულ იდეას“. შემდეგ, „ანალიზი მხატვრულ ნაწარმოებისა—განაგრძობს პერვერზევი — უნდა იყოს ანალიზი ცოცხალი სახეებისა და არა ძიება იდეებისა და შეხედულებისა“. ასეთ იდეურ განიარაღებისაკენ მოუწოდებს ხელოვნებას იდეალისტი ვორარნსკი. ამრიგად მექანიისტი ვულგარიზატორი და ნეოკანტიანელი იდეალისტი შეთანხმებული არიან. მათ არ ესმით, რომ „არ შეიძლება იყოს მხატვრული ნაწარმოები, რომელიც მოკლებული იყოს იდეურ შინაარსს. თვით ის ნაწარმოებებიც, რომელთა ავტორები მხოლოდ ფორმას აქცევენ უფრადლებას... ასეთ თუ ისე გამოხატავენ განსახლვრულ იდეას“ (პლენანოვი).

ჩვენ აშკარა უპრინციპობად მიგვაჩნია. ასეთი უპრინციპობის ქსელში გაება „ბლოკი“, რომელმაც იერიში მიიტანა პროლეტარულ მოძრაობის გენერალურ-შემოქმედებითი ხაზის პროლეტარულ მოძრაობის წინააღმდეგ. „ბლოკი“ მექანიკური შეერთებაა ცალკეული მოაზროვნეებისა, რომელიც ერთიანდებიან მხოლოდ ერთ პუნქტში. ეს არის ბრძოლა ნაპოსტოველურ ტრადიციების წინააღმდეგ. სხვა არაფერი არ აერთიანებს გორბაჩევს ბესპალოვთან, ხოლო უკანასკნელს ბენზიმენსკისთან და ოლხოვთან.

გ. გორბაჩევი აშკარა ფორმალისტურ გადახრის მატარებელია. მისი აზრით უნარი განსაზღვრავს გმირის ხასიათს, მის იდეოლოგიას და საერთოდ მოქმედებას. ამ მხრივ გორბაჩევი აშკარა მემარჯვენე პოზიციებს იკავებს. ამასთან ერთად ისიც უნდა აღინიშნოს, რომ გორბაჩევი მოითხოვს სიმვოლიზმის მეთოდით სარგებლობასაც. მიუხედავად ამისა გორბაჩევი ნახულობს საერთო ენას ანტინაპოსტოველურ მოძრაობის ბელადებთან, რომელნიც თავის თავს დიალექტიურ მატერიალიზმის მიმდევრებათ სთვლიან. „ბლოკი“ ობიექტიურად ხელს უშლის პროლეტარულ ლიტერატურის ზრდას, ის კაბინეტში მოგონილ თეორიებით უხეზად ამახინჯებს დიალექტიურ მატერიალიზმის მეთოდს და მისი ეკლექტიკი მოაზროვნენი გაბედულად აფორიალებენ პერვეერზევისეულ დროშას. ბესპალოვი დღესაც აშკარა პერვეერზეველია¹⁾, მისი მექანიკური აზროვნება ჯერ ვერ გასცილდა მენშევიკი პროფესორის მიერ განსაზღვრულ ფორმულებს. ამიტომ არის, რომ „ბლოკის“ მხატვრული პლატფორმა ძლიერ უახლოვდება მექანიკურ-ვულგარულ მატერიალიზმს. „ბლოკის“ შემოქმედებითი პლატფორმის მთავარი საფუძველი არის ლეფსტური რაციონალიზმი და ანტიფსიქოლოგიზმი.²⁾ ეს განსაკუთრებით მეღაწენდება „ბლოკის“ თეორეტიკოსების მიერ წარმოებულ „ცოცხალი ადამიანის“ ლოზუნგის კრიტიკაში. „ცოცხალი ადამიანი“-ს ლოზუნგი ეს იყო პროლეტარულ მწერლობის განვითარების განსაზღვრული ეტაპი.

1) იხ. Иезуитов — „Ментор механизма в литературоведении“.

2) აქვე უნდა განვაცხადოთ შემდეგი: ტერმინი ანტიფსიქოლოგიზმისა და ფსიქოლოგიზმის ნამდვილი შინაარსის არასწორად განსაზღვრის გამო ჩემს მიერ დაშვებულ იქნა ამ რამდენიმე ხნის წინ ზოგიერთი შეცდომები. პროლეტარული რეალიზმის მეთოდის გარშემო დაშვებულ შეცდომების აღიარება ჩემი წინა წერილების ძირითადი საფუძველების სწორად აღიარებასთან ერთად აუცილებლად მიმაჩნია. იხ. ჟურნალი „დროშა“ № 10 (34) და № 17 (41) წერილები „ლიტერატურულ შენიშვნების“ სათაურით. შენიშვნა ებება ამ წერილებში არსებულ ზოგიერთ არასწორ ფორმულიროვკას.

დღეს ამ ლოზუნგმა შეასრულა თავის ისტორიული დანიშნულება და მისი მოხსნა დღის წესრიგიდან აუცილებელია.

„ბლოკის“ მხატვრული პლატფორმის პრაქტიკულმა შედეგებმა არსებული მოვლენის მექანიკური დამახინჯების სახით განსაკუთრებით თავი იჩინა ბეზიმენსკის შემოქმედებაში („დღენი ჩვენი ცხოვრების“) ბეზიმენსკი ამბობს:

„Кого прославить нам?

Кого назвать героем!

Всю комсомолию

Иль одного Петра?

.....

Ну, это ясно:

всех“ (გვ. 17—18).

ასეთ ნიადაგზე კოლექტივის მაგიერ ვიღებთ მექანიკურ ჯამს ცალკეული ერთეულებსა. ბეზიმენსკი ვერ იძლევა მუშების ფსიქოლოგიას. ესაა მისი ნაკლი. ოლხოვი კი პირიქით ბეზიმენსკის მიღწევებს მის მექანიკურ გადახრებში ხედავს.

„აი აგერ ორი წელიწადია გობაჩევი და სხვა მტრები „ცოცხალი ადამიანისა“ იმეორებენ ერთ ად-ერთ საშიშ არგუმენტს: „არ არიან ცოცხალი ადამიანები, არიან მხოლოდ კლასობრივი ადამიანები“, და რამდენს არ უხსნიან მათ, რომ წინააღმდეგობაში ვარდებიან, რომ ყველა კლასიური ადამიანი ცოცხალია და ყველა ცოცხალი ადამიანი კლასიური, მიუხედავად ამისა მათი „არგუმენტაცია“ უცვლელი რჩება. ჩვენი მოწინააღმდეგენი, რომ ცდილიყვნენ ჩაეხედათ საქმის შინაარსში და გაეგოთ თუ რამ წარმოშვა ლოზუნგი „ცოცხალი ადამიანის ჩვენებისა“, ვის წინააღმდეგ არის ის მიმართული, რა პრაქტიკული შედეგები მოგვცა მან, მაშინ თითონ ბევრ რამეს ისწავლიდნენ. ესლა ჩვენ პირდაპირ შევუდგებით დიალექტის მთელ რიგ არსებით მომენტების დამუშავებას მხატვრულ მეთოდში. წამოიჭრა ჩვენს წინაშე მაგალითად „წინააღმდეგობათა მთლიანობის“ პრობლემა, უნდა ვიგულისხმოდ, რომ მასზე მუშაობის შედეგათ „ცოცხალი ადამიანის“ ლოზუნგი ჩაბარდება ისტორიას და შეიცვლება მთელი რიგი ახალი სხვა ლოზუნგებით. მხოლოდ მკოდნე და დაფიქრებული ადამიანები გაიგებენ, რომ ეს არის არა უარყოფა „ცოცხალი ადამიანის ლოზუნგისა, მისი შეცდომად აღიარება, არამედ პირიქით მისი განმტ-

კიცება უფრო მაღალ ფორმებში“. (ვ. სუტერინის წიგნი „სუტერინისა“—გ. ნ.).

შეიძლება ამხ. სუტერინს არ დავეთანხმოთ ზოგიერთ საკითხებში, მაგრამ ძირითადად იგი მართალია: იგი ხაზს უსვამს იმ გარემოებას, რომ ცოცხალი ადამიანის ლოზუნგმა თავის დროზე ფრიად მნიშვნელოვანი როლი ითამაშა. დღეს ცოცხალი ადამიანის ლოზუნგმა დაჰკარგა თავისი აქტუალური მნიშვნელობა, იგი ერთგვარ ლიტერატურულ რუდიმენტად გარდაიქცა.

პროლეტარიატი დღეს იმყოფება დიადი გარდატეხის ეპოქაში. შენდება, იზრდება სოციალიზმი, ამ პროცესების თანაბრად მოძრაობს ადამიანთა მასის სულიერი რაობა. ამ მოვლენებთან მექანიკური მიდგომა დაუშვებელია, ეს არ არის პროლეტარულ რეალიზმის გზა. ამით რასაკვირველია, ჩვენ არ ვამცირებთ ბეზიმენსკის მხატვრულ შემოქმედების ღირებულებას, მაგრამ მაინც აღვნიშნავთ, რომ მას ძლიერ ბევრი ზიანი მოუტანა ნაწილობრივმა მექანიკურმა „ჩავარდნებმა“.

დებორინის²⁾ და საერთოდ დიალექტიურ მატერიალიზმის თეორეტიკოსების სამართლიანი ბრალდება მექანიკების წინააღმდეგ იმის შესახებ, რომ ეს უკანასკნელი აღიარებენ კლასის არა რეალურ, არამედ აბსტრაქციულ, იდეალურ არსებობას, გელფანდმა „დაუფიქრებლად“ გაიმეორა ნაპოსტოველობის თეორეტიკოსების (ლ. ავერბახი, და ა. სელივანოვსკი) მიმართ³⁾. ეს რასაკვირველია არაა სწორი. გელფანდის ეს „მტკიცება“ სრულებით აცილებულია რეალურ სინამდვილეს. ასეთი ბრალდება შეიძლება წაყენებულ იქნეს „ბლოკის“ და არა ნაპოსტოველობის თეორეტიკოსების მიმართ. „ბლოკის“ მთავარი დებულებები ვერ უძლებენ კრიტიკას. მარქსიზმის თეორია — ეს არის საფუძველი პროლეტარულ მწერლობის მუშაობის ყველა მხარეებისა. აქედან ცხადია, რომ კლასის და პიროვნების ურთიერთ დამოკიდებულების საკითხები ნაპოსტოველობის მიერ გადაჭრილია დიალექტიურ მატერიალიზმის მიხედვით.

* * *

„გმირის დაბადება“ თავის პრინციპიალური რაობით და მეთოდოლოგიური საფუძვლით აშკარად იდეალისტურ გადახრების ელენ-

1) იხ. ვ. სუტერინი — „О благородных предках“.

2) იხ. А. Деборин — Дialeктика и естествознание 1929 г.

3) М. Гельфанд — О творческом методе пролетарской литературы и об ошибках налитпостовцев. 1930 г. ლენინგრადის კონფერენციაზე გაკეთებულ მოხსენების სტენოგრამა.

მენტებს ატარებს. საჭიროა ამ რომანის საფუძვლიანი კრიტიკა, ვერც ერთგვარი სიგნალია გადახრების ახალი ტალღისა..

რომანის გმირები მოქმედობენ მხოლოდ ინტუიციით, ისინი წუთიერად ითვისებენ ყველაფერს¹⁾, მოქმედობენ გრძნობის პრიმატიით, მათ დაჩლუნგებული აქვთ ნორმალური აზროვნების უნარი და რაც ყველაზე უფრო სამწუხაროა ი. ლიბედინსკი აშკარად მოქცეულია ფრეიდიზმის ზეგავლენის ქვეშ.

რომანის მთავარი გმირი არის შოროხოვი, ძველი ბოლშევიკი „ცესეკას“ აქტიური მუშაკი. ეს უკანასკნელი სფერო შოროხოვის მუშაობისა ძლიერ მკრთალად სჩანს, ან მეორე ხარისხოვან როლს ასრულებს. სამაგიეროდ ლიბედინსკის მთელი ყურადღება საზოგადოებრივ საკითხებიდან მოხსნილია და გადატანილია ვიწრო ფსიქოლოგიურ მოვლენათა დეტალურად ასახვისაკენ.

ბრძოლა ამ რომანის მეთოდთან აუცილებელია პროლეტარულ მწერლობის ინტერესებისათვის, მაგრამ „ბლოკი“ შემოქმედებითი გადახრებთან ბრძოლის ნიღაბით ებრძოდა მთელი ნაპოსტოველობას. ამაში იყო მისი უბრინციობა და სიყალბე.

შოროხოვის ნევრასტენიული შიში შეჭრილია ყოფითი არსებობის ყოველ დეტალში. ზის მთელი ღამეები ძველი ბოლშევიკი შოროხოვი, ფიქრობს გარდაცვლილ ცოლზე და ამავე დროს ოცნებობს თავისი ცოლისდის ლიუბას შერთვაზე. ამ ფიქრებს დღისით ეჯახება რეალური სინამდვილე და ამ ჰამლეტს ემინია ლიუბას ყოველი ნაბიჯისა. შოროხოვმა გაიგო „ახალი და საშიშარი ძალა — ლიუბას მოულოდნელ გაცინებაში“ — სწერს ლიბედინსკი. სამწუხაროდ ავტორი ნაწილობრივ მოქცეულია ფრეიდიზმის ჩიხში და მისი გამოყვანა აქედან შეუძლია მხოლოდ იმ მეთოდის უარყოფას, რომელიც უცხოა ნაპოსტოველურ მოძრაობისათვის და სამაგიეროდ ბუნებრივი და აუცილებელია „პერველისა“ და ვორონსკის აზროვნებისათვის. შოროხოვი ძალზე უცნაური ადამიანია, იგი მთლიანად ინტუიციის მიხედვით მოქმედებს. მის ცხოვრებაში არსად არ მოსჩანს გონების კონტროლი. ავტორი იქამდის მიდის, რომ ამ გმირის საქმიანობას პარტიულ სფეროში ინტუიციის ზეგავლენით ხსნის. შო-

1) „ხელოვნების პროცესი მსგავსად ძილისა — წუთიერია“ ასე სწერდა დეკადენტი ალექსეი ტოლსტოი. ლიბედინსკის რომანში ზოგიერთი ადგილები უშუალოდ ადასტურებენ ამ აზრს.

როხოვი თითქოს ვერც კი იცნობს პარტიულ პროგრამას, საერთოდაც რევოლუციონურ კანონიერებას. მას პირიქით ეშინიან, რომ უარს ეთქვას ლის. შორიხოვი „დასცინოდა ეიდნუნენს, რომელიც ეთიკის სფეროში თეორეტიულ დებულებით, ყოფის პრობლემით იყო გატაცებული“ (იხ. „გმირ. დაბად.“). შორიხოვი გაურბის ყოველგვარ იდეურ გადაფასებას საკუთარი ინტუიციისა.

„— საჭიროა რაიმე მტკიცე მორალური დებულებანი მოიძებნოს, ამბობს ეიდნუნენი.

სტეპან გრიგორიჩი დაჟინებით მიშტერებოდა მას და უსმენდა მის ხმის თანაბარ კილოს. მან უკვე იცოდა ეიდნუნენის ეს აზრები... ვარეგნულად აზრთა ამ სისტემას სისწორის უპირატესობა გააჩნდა, მაგრამ პრაქტიკულად შორიხოვისათვის მას არაოდეს არაფერი არ აუხსნია. შორიხოვს თავისთვის არავითარი სისტემა არ შეუმუშავნია. იგი მუდამ იმას სცდილობდა, რომ ადამიანურად და გაგებით შესულიყო იმ მდგომარეობაში ვისაც ასამართლებდა. მას შეეძლო ყოველი დანაშაული გაეგო თუ კი დამნაშავეის თვალსაზრისზე დადებოდა და არც იმაზე ჰფიქრობდა, როგორ და რატომ გამოდის ისე, რომ მის მოქმედებაში პარტიული სამართლიანობა ხორციელდება“.

აქ მთელი თავისი სიგრძე-სიგანით ვადმოშლილია ინტუიციის „ყოვლის შეძლე“ რაობა. შორიხოვი ვერ გრძნობდა, რომ მისი ინტუიცია სხვა დანაშაულის განხილვის დროს პარტიის პროგრამის მიხედვით მიიმართებოდა წინ. ასეთია ლიბედინსკის შეხედულება. ასეთი მაგალითების მოყვანა მრავალი შეიძლება მისი რომანიდან. წამიერობის, გრძნობის, ინტუიციის პრიმატი რეალურ საღ გონებაზე — აი რა გამოსკვევის შორიხოვის (და სხვა მომქმედი პირების) თითოეულ ნაბიჯში. ამ თვალსაზრისით ადამიანის ცხოვრებას განაგებენ არა სოციალურ გარემოდან ნაკარნახევი იდეები, არამედ რაღაც მოულოდნელი, სტიქიური წამიერი და უეცარი განცდები, შთაბეჭდილებები.

„ტანი მისი გონების კონტროლს გაურბოდა, ეს ლტოლვილება ლიუბას ხელშესახებ მკვრივ იერს იღებდა. იგი ლიუბა — იზიდავს თვისკენ თბილი და უტყვი სუნნელებით და როგორც ცხადათ შიშველია იგი, ასევე აკრძალული და საშიშია!“.

1) ალბად ავტორი გულისხმობს ლიუბას, როდესაც შორიხოვენა ის შიშველი დაინახა, ამ დღიდან დაიწყო მისი ტრალედია.

„ეიდნუნენს როდი უთქვამს ეს, მაგრამ ყოველივე მან მის ტყენ-
ში გაიარა და იგი გრძნობდა, რომ შოროხოვი სწორედ
ამას ხვდება“.

კიდევ აუარებელი მაგალითების ამოწერა შეიძლებოდა, მაგრამ ჩვენი აზრის დასამტკიცებლად ესეცა კმარა. შოროხოვს თავის საქმიანობაში ორიენტაციას აძლევს მხოლოდ და მხოლოდ მოულოდნელი აფექტები და არა სალი ბოლშევიკური გონება. ეს ფსიქოლოგიური არანორმალურობა არის ამხ. ლიბედინსკისათვის იდეალური მდგომარეობა ადამიანისა. ყოველშემთხვევაში ასეთი დასკვნა შეიძლება გამოყვანილი იქნეს მისი რომანიდან.

როგორც ვიცით ბრძოლა გონებასა და გრძნობის შორის დამახასიათებელია უმთავრესად ბურჟუაზიულ ლიტერატურის გმირისათვის; მის მსგავსად ვერ იმორჩილებს შოროხოვი თავის თავს; როდესაც მას სურს იფიქროს სტატისტიკურ ცხრილების შესახებ, ამ დროს მთლიანად იბნევა და მისი ყურადღების ცენტრი გადადის „ოჯახის ცხოვრების მოწყობაზე“ ან კიდევ ლიუბას სილამაზეზე. იგი უხსნის ლიუბას პოლიტიკურ ეკონომიის ფორმულებს, ამავე დროს მას ახსოვს მხოლოდ ქალის სქელი ნაწნავები. შოროხოვი ყოველ დროს დაფიქრებით უცქერის ლიუბას, ათვალეირებს მის ყოველ უბრალო თვალის დახამხამებასაც კი. ერთი სიტყვით იგრძნო შოროხოვმა ძლიერი სტიმული, რომელმაც იგი გააქანა მთელი არსებით ლიუბასაკენ. ამის გამო შოროხოვის ცხოვრება ავტორის სიტყვით მუდმივი სიმწარით და შფოთით იყო გაბოლილი¹⁾.

ლიბედინსკის არა სწამს „შეგნების ძალა“. ვიდრე შოროხოვს, ცოლის სიკვდილით მგლოვიარეს, ახსოვდა მხოლოდ სამგლოვიარო ბაფთა წითელი კუმბოს სახურავზე, მანამდის იგი უდიდესი სინაზის ბადეში ეხვეოდა ნატაშას სახელის გახსენებით. შემდეგ კი როდესაც მის ბუნებაში მომწიფდა ცოლისდის შერთვის საკითხი ამ პროცესის შედეგად გარდაცვლილი ცოლის ხსოვნამ დაჰკარგა ემოციონალური ზედმოქმედებითი ძალა. და ეს მოხდა შოროხოვის უნებურად. მისი შეგნება წინააღმდეგი იყო ამ ფაქტისა, მაგრამ „სულის მეორე ნახევარი“ აქტიურად იბრძოდა საზოგადოებრივი შეხედულებების და შოროხოვის პირადი უწინდელი განცდების წინააღმდეგ. ამ ხანებში ლიუბა შოროხოვისთვის ნახევრად მისტიურ არსებად გარდაიქცა. (ასე უნდა მომხდარიყო ფრეიდიზმის თვალსაზრისით) თვით ქალის

¹⁾ ჩვენი აზრით ფსიქოლოგიური რეალიზმის ბურჟუაზიული სახე არის პრაქტიკა უშუალო შთაბეჭდილებათა თეორიისა.

ხელები და კისერი შორხოვის წარმოდგენით „საშინლად ბრწყინავენ“. ამ გრძნობის გასაფანტავად შორხოვი იშველებს გარდაცვლილი ცოლის ავტორიტეტს:

„ტალია... ტალია“ — ჩურჩულებს იგი და სურს კვლავ მოიშველოს სამყარო ნაღვლიანი და უმაღლესი სინაზისა. მცხუნვარე თრთოლვა სასიყვარულო წვრილმანებისა, მაგრამ შეგნებისაგან ძალით გამოწვეულნი, ისინი ასე უსულონი და ფერმკრთალნი წარსდგებიან მის წინაშე, რომ იგი კრთომით უკუაგდებს მათ. და ტყუილ უბრალოდ ჩურჩულებს ცოლის სახელს“ („გმირის დაბადება“).

ასეთი უძლური, უსუსური და პასიურია შეგნების როლი — ლიბედინსკის წარმოდგენით.

ამ მხრივ ლიბედინსკის მიერ საგრძნობლად გაყალბებულია ადამიანის ფსიქოლოგიური რაობა¹⁾. „შორხოვმა მყის ჩაიხშო ყველაფერი ეს, თითქოს ელექტრონის სანთურის შტეპსელი გამოაძრო“. ასეთი წარმოდგენა გრძნობების უცებ ჩახშობის, წამიერი გარდაქმნისა შესაძლებელია წარმოდგენილი იქნეს მხოლოდ ინტუიციის საფუძველზე, რომელსაც რეალურად გამართლება არა აქვს. ი. ლიბედინსკის რომანის გმირები მთლიანად განსაზღვრულ ტიპებად არიან ჩამოყალიბებული, ისინი არ წააგავენ სპილენძის ხურდა ფულები-ბივით ერთიმეორეს; „გმირის დაბადებადან“ მაგალითად მკითხველისათვის დაუვიწყარი დარჩება ფორმალისტი ეიდენუნენის „საქმიანობა“, მისი ჩინოვნიკური ხლადფორთი. ტიპების ასეთი კრისტალიზაცია რომანის აქტივში შედის. რომანის დადებით მხარედ უნდა ჩაითვალოს აგრეთვე მეტად დროული პრობლემების წამოჭრა ყოფითი სფეროდან, ამ მხრივ „გმირის დაბადება“ ურთულესი წინააღმდეგობის გზით მიდის.

1) ფსიქოლოგიური მეთოდის ყველაზე უფრო რელიეფური წარმომადგენელი ჩვენს ლიტერატურაში არის ელ. პოლუმორდინოვი. მისი მოთხოვნის გმირები ისევე სტიქიურად მოქმედებენ, როგორც ეს გვხვდება ლიბედინსკის რომანებში. აი ზოგიერთი მაგალითებიც: „თითქო ფარდული გადაეხსნა მის გულსა და გონებას, რომ გადაფარვოდა და უცბად აღმოაჩინა ახალი გრძნობები, ახალი სურვილები“ (შაშვილარ გვ. 8—9) „მისი თეთრი მკერდი ათრთოლდა თავის თავად ახალგაზრდა ყმაწვილის დანახვაზე და სრულიად უნებლიეთ აუჩქროლდა გული“ („ვერცხლის ქამარი“ მოთხოვნები გვ. 52). ასეთი ადგილების ამოწერა მრავალი შეიძლება მაგრამ აზრის ნთელსაყოფად ესეც საკმარისია. პოლუმორდინოვს ამრიგად შემოქმედებითი ხაზი ამ მიმართულებით აქვს გადალუნვილი.

ეროვნული
შეზღოვანება

* * *

ყოველგვარი ოპოზიცია, რომელიც ძირითადად უპირისპირდება ნაპოსტოველობის შემოქმედებითი მეთოდებს, პირველ რიგში მოითხოვს პროლეტარული რეალიზმის იდეურ (?) და ხერხობრივ რევიზიას. ამ დებულების აშკარა ილიუსტრაციას წარმოადგენს „ბლოკის“ მიერ წარმოებული დისკუსია. ისინი მოითხოვენ რომანტიულ ფორმებს პროლეტარულ ლიტერატურაში. ჩვენ ვფიქრობთ, რომ რომანტიზმის ელემენტების შეტანის ცდა პროლეტმწერლობის მხატვრულ მეთოდებში არის მხოლოდ გაუგებრობის შედეგი. არავითარი რომანტიული და არც ნატურალისტური „რეფორმა“ რეალიზმისა არაა ნაკარნახევი ობიექტიურ გარემოებათა მიერ. ეს არის მხოლოდ „ბლოკის“ მანევრები, რომელსაც არაფერი აქვს საერთო პროლეტარულ მწერლობის გენერალურ შემოქმედებითი გზასთან. ჩვენ ქვემოთ დავამტკიცებთ, რომ რომანტიულ განხრას დღევანდელ დამკვირვებელ ტემპის ეპოქაში შეუძლია შესრულოს მხოლოდ რეაქციონური როლი. რომანტიკოსი მშფოთვარე, ანარქიული და მოუწესრიგებელი ტემპერამენტის მქონე ყოველთვის პროტესტანტულადაა განწყობილი არსებულ სინამდვილის მიმართ, იგი ებრძვის დროულს მარადიული და ზეკაცური იდეების სახელით. მით უმეტეს შილლერის რომანტიზმი, მისი უაჩაღების ლეგენდარული ისტორიაა. პროლეტარული მხატვრული მეთოდის მთავარი დამახასიათებელი თვისება არის ცოცხალი დიალექტიკა მატერიალისტური შინაარსით; ყოველგვარ რომანტიზმის მსოფლმხედველობითი საფუძველი შეიძლება იყოს მხოლოდ სუბიექტიური იდეალიზმი და არა დიალექტიკური მატერიალიზმი. რომანტიკოსისათვის „მე“ ეს არის სამყაროს არსებობის გამოსავალი წერტილი. რომანტიზმი მიმავალი კლასის ხელოვნებაა.

რომანტიზმთან და განსაკუთრებით შილლერის შემოქმედებითი მეთოდებთან პრინციპიალურად სწორ და ბოლშევიკურ მიდგომას იჩენს ნაპოსტოველობა. სამაგიეროდ „ბლოკის“ შეხედულება ამ საკითხში მთლიანად მიუღებელია. მემარჯვენე საკმის ზოგიერთი „მემარცხენე“ ფრაზიორი (მაგალითად გორბაჩევი) აშკარად მოითხოვს შილლერის მხატვრულ მეთოდების მკვდრეთით აღდგენას. ესაა ძველი დროის პროფესორული ეკლექტიზმით გაჟღენთილი აზროვნება. შილლერის „მემარცხენე“ აპოლოგეტები ვერ უფიქრდებიან იმ გარემოებას, რომ დიალექტიკური შემეცნების პრინციპი მტრულადაა

განწყობილი ყოველგვარ სუბიექტივიზმთან. ამ მიმართულებით უმწიკრალი ყოველთვის იცქირება „სულში“, აქ ეძებს იგი ყოველგვარ ექსტრემულ ქანების სტიმულებს, გარემო ცხოვრება მას არასდროს არ აკმაყოფილებს. რომანტიზმი არ არის მარტო იდეოლოგიის საკითხი, ეს არ ესმის გორბაჩევს. თვით მისი მხატვრულ-შემოქმედებითი რაობა აშკარა სუბიექტიურია. სუბიექტივიზმის გარეშე რომანტიზმი ფიქციაა და არა ნამდვილი ლიტერატურული მიმდინარეობა. გორბაჩევის მთავარი შეცდომა იმაში გამოიხატება, რომ მას რომანტიზმის ცნება ძალზე ბუნდოვანად აქვს წარმოდგენილი. რევოლუციონური რომანტიზმი არ არსებობს; ამ ცნების მაგიერ მასეები ხმარობენ სიტყვას: რევოლუციონური ენტუზიაზმი, არ შეიძლება ამ ორი ცნების ერთი მეორეში არევა.

გ. გორბაჩოვი სცდილობს „იდეური“ გამართლება მოუძებნოს რომანტიზმს; იგი სწერს:

„როდესაც ზოლა ჩამოჰშორდა წმინდა ბურჟუაზიულ სტატიურ თვალსაზრისს და დაიწყო ბურჟუაზიულ ჩიხიდან გამოსავლის ძიება ის ამავე დროს თავის ნატურალიზმიდან გადავიდა ცნობილ რომანტიზმზე... მართალია მან ეს პროცესი ვერ დასძლია, მის უკანასკნელ რომანებში ეს აღარ გამოჩნდა, ეს რომანები სუსტია, მაგრამ ეს იმას არ ნიშნავს, რომ ჩვენ უნდა ვიაროთ უთუოდ წმინდა ნატურალისტური გზით, გარდა ჩვენი რეალიზმის ძირითადი საფუძვლებისა, მე ვფიქრობ, რომ პროლეტარული ლიტერატურის ზრდის საქმეში თავისი როლი უნდა ითამაშონ რომანტიზმის და სიმვოლიზმის ნაწილებმა, რომანტიზმს აქვს არსებობის უფლება. რომელ რომანტიზმს? იგი არის ორგვარი, არის რომანტიზმი, რომელიც გვეძახის უკან, საშუალო საუკუნოებისაკენ „სამყაროს მეორე მხარესაკენ“, გარდა ამისა არის სხვაგვარი რომანტიზმიც. ახალგაზრდა გორკი უკმაყოფილო იყო თანამედროვეობით, ის მიისწრაფოდა სადღაც „წინ და მაღლა“, ძლიერი, დასრულებული და თავისუფალი, ადამიანებისაკენ. აქედან წარმოსდგა ცნობილი „ბოსიაჩესტვოს“ იდეალიზაცია. ავილოთ თუნდ ამალღებული რომანტიზმი გორკის „დედაში“. რატომაა აქ რომანტიზმი? იმიტომ, რომ როგორც ვიცით ასეთი დედები თითქმის არ არსებობდენ, ყველაფერი ასე გმირულად არ ჰხდებოდა, რევოლუციონერსაც აქვს თავისი საკუთარი ყოფაცხოვრება.

მაგრამ საქმე იმაშია, რომ გორკის რომანტიზმი საჭირო იყო, ის ამალღებდა სულს, ეძახოდა ბრძოლისაკენ. ეს იყო რომანტიზმი... ამომავალ კლასისა. სრულიად სამართლიანად რუსეთის მუშები და

წერა, არადიალექტიური მისვლა მოვლენასთან ახასიათებს ნატურალიზმს და არა რეალიზმს. ხოლო ნატურალიზმი კი რეალიზმის წინაპრად ერთი სახეობაა.

კიდევ ერთ საკითხზე მინდა შევაჩერო მკითხველის ყურადღება: გორბაჩევის აზრით თურმე შესაძლებელია არა მარტო რომანტიზმის, არამედ... სიმვოლიზმის გამოყენებაც! ისტორიული თვალსაზრისით სიმვოლიზმი ნეორომანტიზმის მთავარ შტოს წარმოადგენდა, რომელიც შემდეგ თავის შხრივ ექსპრესიონიზმის და სხვა ათასგვარი იზმების სახით დაქუცმაცდა. სოციალისტური აღმშენებლობის მიმდინარე ამოცანები და სახ. მეურნეობის რეკონსტრუქცია თავისი თემატიკური ბუნებით ვერ შეურიგდებოდა სიმვოლიზმს. მე მგონია, რომ ამას ძლიერ დიდი მტკიცება არა სჭირდება. სიმვოლიზმის გამოყენება არ შეიძლება. შეიძლება გორბაჩევმა რევოლუციონური სიმვოლიზმის შემოღებაც მოითხოვს, მაგრამ ეს ისეთივე სისულელე იქნება, როგორც მაქსიმ გორკის მონათვლა ბურჟუაზიულ რევოლუციის უკანასკნელ რომანტიკოსად. ლ. ტროცკიმ კლასიურ მტრად და ემიგრანტულ თეთრგვარდიელთა კულტურის მემკვიდრედ გამოაცხადა გორკი, ხოლო გორბაჩევმა იგი კაპიტალიზმის იდეოლოგთა წრეში მოაქცია!). წინააღმდეგ ტროცკისა და გორბაჩევისა ჩვენ ვამტკიცებთ, რომ გორკი იდეალური პროლეტარული მწერალია. რომელი გორკი? „ჩელკაშისა“ და „ფსკერზე“ პერიოდში გორკი ბოსიაკური ინდივიდუალიზმით იყო გაყენებული და მამასადამე პროლეტარიატის მოწინავე მებრძოლ ავანგარდში ვერ ექცეოდა. ცხრაასხუთიანი წლების შემდეგ გორკიმ მთლიანად მიატოვა ფსკერზე დაძირული ხალხის იდეოლოგია და შეუერთდა პროლეტარულ მასებს, ლენინს და საერთოდ ჭეშმარიტ რევოლუციონურ მსოფლმხედველობას.

სიმვოლიზმის არავითარი ელემენტის გამოყენება არ შეიძლება პროლეტარული მწერლობაში. სიმვოლიზმი არის არა მარტო დაცემულობის ფილოსოფია, არამედ იგი თავისი შატრულ ხერხებითაც მკაფიოდ გამოხატავს ბურჟუაზიულ ლემების გახრწნის სურნელს. სიმვოლიზმის იდეური წინამორბედი იყო ნიცშე, რომელსაც გააფთრებით სძაგდა პროლეტარიატი. ამას უკარნახებდა მას ზეკაცის და ეგოცენტრიზმის ფილოსოფია. სიმვოლიზმის რეს-

!) იხ. გ. გორბაჩევი — „ბურჟუაზიულ დემოკრატ. რევ. უკანასკ. რომანტიკოსი“. ამ წერილში გორბაჩევი „ამტკიცებს“. რომ გორკი, ყოველთვის გაყენებული იყო ბურჟუაზიულ იდეოლოგიით და მას ჰსურდა მხოლოდ აზიური რუსეთის გარდაქმნა კულტურულ ბურჟუაზიულ ვერობიულ კვანდად.

ტავრაციაზე ლაპარაკი აშკრა მემარჯვენე გადახრა და გადაგვარებაა. სიმვოლიზმის გარშემო დატრიალებებიდან სჩანს, რომ გორბაჩევი რომანტიულ ელემენტებზე ლაპარაკის დროს გულისხმობს რომანტიზმის იმ რეაქციონურ ფორმას, რომლის წინააღმდეგ ჩვენ ვიბრძვით. გორბაჩევი რომანტიულ „გადაკეთებაზე“ მსჯელობამ ლოლიკურად მიიყვანა სიმვოლიზმის ჩიხში. ეს შეცდომები აღმოცენებულია რეალიზმის არ გაგების ნიადაგზე. ამხ. ფადეევს აქვს მეტად მახვილი წერილი პროლეტარულ მწერლობის შემოქმედებითი გზების შესახებ („Долой Шиллера“). იგი ილაშქრებს პირველ რიგში იმ ვულგარიზმის წინააღმდეგ, რომლის მიხედვით რეალიზმი არის არსებულის ასახვა, „რაც არის“, ხოლო რომანტიზმი — „რაც უნდა იყოს“. ეს მეტად ბანალური, გიმნაზისტური განმარტებაა. პროლეტარულ მწერლობას შეუძლია იოცნებოს, იმღეროს მომავალზე, იგი ვალდებულია მოგვეცეს ისტორიული პერსპექტივები ჩვენი ეპოქისა, მაგრამ რა შუაშია აქ რომანტიზმის, სიმვოლიზმის და სხვა იზმების მოთრევა. ეს უკანასკნელი დიდი დემაგოგიური ექსტაზის შედეგი შეიძლება იყოს მხოლოდ. ამ საკითხში გორბაჩევი და მისი თანამოზიარენი ხელს უშლიან პროლეტარულ მწერლობის ნორმალურ განვითარებას. „ბლოკის“ წევრებს არ ესმით შილლერის რომანტიზმის სოციალური საფუძველი, მისი ფილოსოფიური რაობა. შილლერი სუბიექტიური იდეალისტი იყო, ბალზაკს კი მარქსი „სოციალურ მეცნიერებათა დოქტორს“ უწოდებდა. ვინ უფრო პროგრესიულია ამ ორი მწერალიდან? რასაკვირველია ბალზაკი. დ. ცირლინი¹⁾ ცდილობს დაამტკიცოს შილლერის მეთოდების უპირატესობა. იგი განსაკუთრებით ხაზს უსვამს შილლერის, ჟორჟ ზანდის, ვოლტერის, რუსოს, სალტიკოვ-შჩედრინის, გლებ უსპენსკის და სხვათა მხატვრულ მემკვიდრეობის გამოყენების საჭიროებას. ჩვენ ვფიქრობთ, რომ დღეს პროლეტარულ მწერლობისთვის უფრო დიდი მემკვიდრეობითი მნიშვნელობა აქვს ბალზაკსა და ტოლსტოის, ვიდრე შილლერსა და ბაირონს. რატომ? იმიტომ რომ შილლერის რომანტიზმის ყველაზე უფრო კონკრეტულ სახეს ყაჩაღური პროტესტი წარმოადგენდა.

შილლერი წარმოადგენელი იყო „გერმანიის რევოლიუციონური ბურჟუაზიისა“. კარლოს შორის აზროვნება ეს თვით შილლერის მსოფლმხედველობაა. ვილჰელმ ტელი, კარლოს შორი და სხვა გმი-

¹⁾ იხ. დ. ცირლინი — Долой Толстовство.

რები შილლერისა ყოველ ნაბიჯზე გაჰკვირვებდა თავისუფლების შესახებ, მაგრამ როგორც ამხ. ა. ფადეევი შენიშნავს, მოხსენიებული გმირული წამოსასხამი და ხელში შეგარტყმის შემდეგ მანისის „რევოლუციონური“ მედუქნე, რომლის ყვირილი თავისუფლებათაზე კონკრეტულად ნიშნავს ვაჭრობის თავისუფლებისათვის ბრძოლას.

რომანტიული მეთოდის სხვა კონკრეტული სახეები არის ინდივიდუალისტური ფორმები პოეზიისა, ელეგია და მარადიული სევდით აღსავსე მხატვრული ფაქტები. შეიძლება გვითხრან, რომ „ბლოკის“ წევრები ამ გვარ რომანტიზმს არ გულისხმობენ, მაგრამ სხვაგვარი რომანტიზმი „ჯერჯერობით“ არ არსებობს და არც შეიძლება არსებობდეს. რა შუაშია მაშინ შილლერის რეაქციონური მეთოდი, ან და გორბაჩევის მიერ მოთრეული სიმვოლიზმი? ეს არის დაბნეულობის შედეგი. პროლეტარული რეალიზმი, როგორც გენერალური ხაზი ძალაში რჩება, რადგან არავითარი მეცნიერული საბუთი „ბლოკს“ არ გააჩნია ამ მეთოდის წინააღმდეგ.

ლენინი განსაკუთრებით წინააღმდეგი იყო რომანტიზმისა, რევოლუციის გენიალურ ბელადს არა სწამდა რეალურ ინტერესების ყოველგვარი უგულვებლყოფა. ამიტომ ლენინი მძაფრ კრიტიკას აწარმოებდა სინამდვილიდან გაქცევის წინააღმდეგ. პროლეტარული რეალიზმი ოცნებას არავის არ უკრძალავს.

„ყოველ წინააღმდეგობას რომანტიზმი სათანადო სანტიმენტური ფრაზით ჰფარავს, ყოველ კითხვაზე სათანადო გულუბრყვილო სურვილით უპასუხებს და მიმდინარე ცხოვრების ყველა ფაქტზე „იარლიკების“ დაკვრას საკითხების „გადაქრას“ უწოდებს.“ შემდეგ ლენინი სწერს:

„რომანტიზმი სინამდვილის პირველ შეხებისთანავე დამარცხდა საცემბით. იგი იძულებული გახდა თავისთავისთვის მიეცა სილატაკის მოწმობა და თითონვე მოეწერა ხელი მის მიღებაზე“.

დაბოლოს ლენინი აღნიშნავს რომანტიულ ფანტაზიის ზერეულეობას:

„ის (ე. ი. რომანტიკოსი — გ. ნ.) მშვენიერად გრძნობს თავს კეთილი სურვილების და ოცნების ნისლში, ოსტატურად თხზავს სენტენციებს, რომელიც უდგება საერთოდ „საზოგადოებას“ (და რომელიც ამავე დროს არ უდგება საზოგადოების არც ერთ ისტორიულად განსაზღვრულ საფეხურს) ხოლო როცა ფანტაზიის სამეფოდან ნამდვილად ცხოვრების და ინტერესთა ბრძო-

ლის ორომტრიალში ვარდება — მას ხელში კრიტერიუმიც არ რჩება კონკრეტულ საკითხების გადასაჭრელად“ (ლენინი — *შენსულობა* — ნი ტ. II).

აქ გენიალურადაა გამოთქმული ყოველგვარი სახის რომანტიზმის უშინაარსო, ბანალური და ზერეღე სახე. დიალექტიური მატერიალიზმი ვერ შეურიგდება რომანტიულ მეთოდს, ყოველი ლიტერატურული მიმდინარეობა სათავეს იღებს ერთი მხრივ სოციალურ ყოფიდან, ხოლო მეორეს მხრივ არსებულ ეპოქის ფილოსოფიიდან. ამ პრინციპის მიხედვით სუბიექტიური იდეალიზმის და ფილოსოფიური პესიმიზმის მიერ ხელისშეწყობის ნიადაგზე გაიზარდა რომანტიზმი, პოზიტივიზმის აღორძინებამ მისცა სტიმული კლასიკურ რეალიზმს ახალი პოზიციების დაპყრობისაგან. დიალექტიურ მატერიალიზმის ფილოსოფიურ ჰეგემონიას თან სდევს პროლეტარულ რეალიზმის ტრიუმფალური წინსვლა. ეს უკანასკნელი არის პროლეტარულ მწერლობის ერთად-ერთი სწორი გენერალური გზა. ბლოკის მიერ მოჩმახული „შესწორებები“ არის აშკარა უპრინციპო ბრძოლის შედეგი.

პროლეტარულ რეალიზმის, ნაპოსტოველური ტრადიციების გარეშე პროლეტარულ მწერლობას არ შეუძლია რეალური არსებობა.

საქართველოს პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციის გამგეობის მე-4-ე პლენუმის ჩაჯოლიუცია შემოქმედებ- ითი უთანხმოების შესახებ

საქართველოს პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციის გამგეობის მე-4-ე პლენუმში ამტკიცებს საქართველოს პროლეტმწერალთა ასოციაციის პრეზიდიუმის რეზოლიუციას, რუსეთის პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციაში მომხდარ ლიტერატურულ-პოლიტიკურ და შემოქმედებითი უთანხმოებათა შესახებ, როგორც ძირითადად სწორ დოკუმენტს, რომელიც იძლევა რუსეთის პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციის ხელმძღვანელობის მემარჯვენე შეცდომათა სწორ შეფასებას და ააშკარავებს რუს. პრ. მწერ. ასოციაციის ზოგიერთ შემოქმედებითი ლიხუნგების და გზების შეცდომებსა და მემარჯვენე იდეალისტურ რაობას.

საქართველოს პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციის პრეზიდიუმის რეზოლიუცია სწორად ახასიათებს „ლიტფრონტის“ (ბლოკის) ლიტერატურულ-პოლიტიკურ ფრაქციულობას, უპრინციპობას, „მემარჯვენე“ — მემარჯვენე რაობას და შექმნის შემოქმედებითი გზებს, საქართველოს პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციის პრეზიდიუმის რეზოლიუცია მიმართავს რა უმთავრეს ცეცხლს მემარჯვენე საფრთხისაკენ, როგორც უმთავრესი საფრთხისკენ, საცხებიტ სწორად უჭერს მხარს პროლეტარულ ლიტერატურის ძირითად შემოქმედებითი პრინციპებს და საჭირო თავგამოდებით ილაშქრებს პროლეტარულ ლიტერატურაში „ნაპოსტოველობის“, როგორც ხელმძღვანელ-იდეურ პოლიტიკური მიმდინარეობის ლაიციდაციის ყოველგვარი ტენდენციების წინააღმდეგ.

იდებს რა ძირითადად საქართველოს პროლეტარულ მწერ. ასოციაციის პრეზიდიუმის რეზოლიუციას, პლენუმს აუცილებელ საჭიროდ მიაჩნია კატეგორიული ხაზგასმით აღნიშნოს ხსენებული რეზოლიუციის შეცდომები. პლენუმში აღნიშნავს, რომ საქართველოს პროლეტმწერალთა ასოციაციის პრეზიდიუმმა დაუშვა ლიტერატურულ-პოლიტიკური შეცდომა, მით, რომ გვერდი აუხვია აკავასიის პროლეტმწერალთა ასოციაციის სამდივნოს რეზოლიუციას, რუსეთის პროლეტ-მწერალთა ასოციაციაში მომხდარ უთანხმოების საკითხის შესახებ, რომ სრულიად არ მოიხსენია ამ რეზოლიუციის არსებობა და არ გამოამჟღავნა მისდამი თავისი დამოკიდებულება. პლენუმში აღნიშნავს, რომ ამ შეცდომის მნიშვნელობა არ მცირდება მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოს პროლეტმწერალთა ასოციაციის ხელმძღვანელობა შეუდგა მის გამოსწორებას. — მან დასვა და დაამუშავა უთანხმოებათა საკითხი და ამიერ-კავკასიის პრ. მწერ. ასოციაციის სამდივნოს რეზოლიუცია — სამხრეთ და ჩრდილოეთ ოსეთის პრ. მწერ. პირველ ყრილობაზე, აფხაზეთის პრ. მწერ. ასოციაციაში, აჭარისტანის პრ. მწერ. ასოციაციაში, საქ. პრ. მწერ. ასოციაციის სომხურ სექციაში, საქ. პრ. მწერ. ასოცია-

ციის ქუთაისის განყოფილებაში, საქართველოს მუშა-მწერალთა წრეში და ახალ-გაზრდა პრ. მწერალთა ცენტრალურ წრეში, რომელიც შეუერთდა საქართველო-ლიტმწერალთა ასოციაციის პრეზიდიუმის რეზოლუციის და გურჯაანის [ქუთაისის] დელეგაციის სამდივნოს უმრავლესობის რეზოლუციისადმი, აღნიშნავდა კონკრეტულ შეცდომებს, რომელიც დაუშვა ამიერ-კავკასიის პრ. მწერალთა ასოციაციის სამდივნოს უმრავლესობამ, მოითხოვდნ მათ გამოსწორებას, „ნაპოსტოველური“ პრინციპების საფუძველზე კონსოლიდაციის მიზნით.

პლენუმი აღნიშნავს, რომ საქართველოს პროლეტმწერალთა ასოციაციის პრეზიდიუმის რეზოლუციის, რომელიც სწორად ილაშქრებდა პროლეტ-ლიტერატურის ყოველგვარ მემარჯვენე საფრთხის წინააღმდეგ, უნდა კიდევ უფრო მეტად გაეკრიტიკებია მემარჯვენეობის კონკრეტული წარმომადგენლები, — უნდა აღნიშნა, ერილოვის სხვა შეცდომებიც (გარდა აღნიშნულისა), უნდა აღნიშნა მიუღებლობა და არა მარქსისტული რაობა გროსმან — როშინისა და „გროსმან — როშინოვშინის“.

პლენუმი ესალმება რუსეთის პროლეტმწერალთა ასოციაციის სამდივნოს მიმართავს, როგორც ბოლშევიკური თვითკრიტიკისა და კონსოლიდაციის დოკუმენტს და სავსებით და მთლიანად უერთდება რუს. პრ. მწერ. ასოციაციის სამდივნოს წერილებს „შემოქმედებითი დისკუსიის გაშლის შესახებ“.

გამოდის რა პრ. მწერლობის გენერალური ხაზისა და „ნაპოსტოველური“ მებრძოლი პრინციპებისაგან, საქარ. პრ. მწერ. ასოციაციის გამგეობის პლენუმი აუცილებელ საჭიროდ სთვლის, აღნიშნოს ამიერ-კავკასიის პროლეტმწერალთა სამდივნოს უმრავლესობის რეზოლუციის უმთავრესი შეცდომები, ძირითადად ეს შეცდომები მდგომარეობს შემდეგში: ამიერ-კავკასიის პროლეტ. მწერალთა ასოციაციის სამდივნოს რეზოლუცია სწორად მიმართავს რა ცეცხლს უმთავრესი მემარჯვენე საფრთხის წინააღმდეგ, სრულიად არ იხსენიებს მემარცხენე საფრთხეს, — თუმცა მიუთითებს „ბლოკ“-ს ზოგიერთ „მემარცხენე“ შეცდომაზე. მაგრამ რეზოლუცია მათ არ უწოდებს „მემარცხენე“ შეცდომებს, ორ ფრონტზე ბრძოლის საკითხის არა სწორად დაყენება არის პოლიტიკური შეცდომა. ა-კავკასიის პრ. მწერ. ასოციაციის სამდივნოს რეზოლუცია ვერ იძლევა, რუს. პრ. მწერ. ასოციაციის სამდივნოს მიმართვის სწორ შეფასებას, სთვლის რა მის დოკუმენტად, რომელიც აფერხებს და ხელს უშლის კონსოლიდაციის საქმეს. ა-კავკასიის პრ. მწერ. ასოციაციის სამდივნოს რეზოლუცია უარყოფს რუს. პრ. მწერ. ასოციაციის ყოველგვარ შემოქმედებითი გზებს და მაშასადამე საბჭოთა კავშირში ყველა ხალხთა პრ. მწერლობის შემოქმედებით გზებს, — რამდენადაც ეს შემოქმედებითი გზები არის საერთო. ა-კავკასიის პრ. მწერ. ასოციაციის სამდივნოს რეზოლუცია ყველა ამ შემოქმედებითი გზებს სთვლის შემცდარად, უსუსურად და იდეალისტურად. ა-კავკასიის პრ. მწერ. ასოციაციის სამდივნოს რეზოლუცია ძირითადში გარკვევით იყენებს თავის მფარველობის ქვეშ „მემარცხენე“ და მემარჯვენე „ბლოკ“-ს. რეზოლუცია მიუთითებს ბლოკს მხოლოდ ზოგიერთ უმნიშვნელო შეცდომებზე, ის არ არკვევს ბლოკის ძირითად შეცდომებს, მის მემარჯვენე — „მემარცხენე“ რაობის შემოქმედებითი და პოლიტიკურ არა სწორ გზებს და უარყოფს ამ ბლოკის ფრაქციულობასა და უპრინციპობას.

ა-კავკასიის პრ. მწერ. ასოციაციის სამდივნოს რეზოლუცია აცხადებს რა რუს. პრ. მწერ. ასოციაციის შემოქმედებითი პლატფორმის შემცდარ და უსუსუ-

რად იღებს, როგორც ერთ-ერთ სწორ გზას, — „ბლოკი“-ს („ლიტერატორი“-ს) შე-
მოქმედებითი გზასა და პლატფორმას. აკავასისის პრ. მწერ. ასოციაციის მანდატის
ნოს რეზოლუციის ეს შეცდომები — აკავასისის პროლეტარულ რევოლუციურ
აწუდიან ათ სწორ ორიენტაციას და წარმოადგენენ განდგომას „ნაპოსტოველუ-
რი“ პრინციპებისა და მთლიანად „ნაპოსტოველობისაგან“.

საქ. პრ. მწერ. ასოციაციის გამგეობის პლენუმი აუცილებელ საჭიროდ
სთვლის ამ შეცდომათა გადაწყვეტ გამოსწორებას და კონსოლიდაციის ლოზუნ-
გებით აყენებს კონსოლიდაციის „ნაპოსტოველუ“-ს ლოზუნგს, რომელიც გამო-
ქვეყნებული იყო რუს. პრ. მწერ. ასოციაციის სამდივნოს წერილში: „შემოქმე-
დებითი დისკუსიის გაშლის შესახებ“.

საქარ. პრ. მწერ. ასოციაციის გამგეობის პლენუმი გადაჭრით ხაზს უსვამს,
რომ დაუშვებელია მოხდეს ჩაჩეკება საქართველოს, სომხეთის, და
აზერბაიჯანის პრ. მწერ. ასოციაციების შორის. საქართველოს პროლეტმწერალ-
თა ასოციაციის გამგეობის პლენუმი მომავალშიაც მიიღებს ყოველ ზომებს აკავ-
ასისის პრ. მწერ. ორგანიზაციების შორის პრინციპიალური მთლიანობის შესა-
ნარჩუნებლად. აკავასისის ხალხთა ემური პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციე-
ში, მთელი თავისი არსებობის მანძილზე აწარმოებენ საცემბით შეთანხმებულ მე-
გობრულ მუშაობას. საჭიროა მიღებულ იქნას გადაწყვეტი ზომები რათა ეს მე-
გობრული მთლიანობა არაერთარ შემთხვევაში არ იქნეს დაარღვეული. აუცილე-
ბელია ყველა პროლეტ-ლიტერატურულ ძალთა გაერთიანება, კონსოლიდაციის
„ნაპოსტოველურ“ ლოზუნგების საფუძვლზე.

კუთარისის პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციის გან- ყოფილების რეზოლუცია რუს. პრ. მწ. ასოც. სამდი- ნოს მიმართვის შესახებ

ის შემოქმედებითი დისკუსია, რომელიც ამ ბოლო დროს გაიშალა პრო-
ლეტ-ლიტერატურულ მოძრაობაში, უსათუოდ მის განვითარების იმ საფეხურს
წარმოადგენს, როცა პროლეტ-ლიტერატურა რევოლუციური პერიოდის ამო-
ცანებთან დაკავშირებით სდგას ურთულესი და უმაღლესი ამოცანების წინაშე.
ამ ამოცანებს ესაჭიროება ბოლშევიკური სისწორე და სითამამით გადაჭრა, რომ
პროლეტ-ლიტერატურა თავისი დანიშნულების სიმადლეზე იდგეს, არ ჩამორჩეს
ეპოქის დამკვირვებელ ტემპებს და წარმოადგენდეს მებრძოლი კლასის ღირსეულ ლი-
ტერატურას.

რამდენათ რევოლუციური პერიოდის ამოცანები რთულია, იმდენათ
პროლეტ-ლიტერატურის ცენტრში უნდა იდგეს საკითხი მისი ბოლშევიზაციისა,
ფართოდ გაშლისათვის თვითკრიტიკის ნიადაგზე მუშაობისა, პარტიის მიერ მო-
ცემული ორ ფრონტზე ბრძოლის ლოზუნგის რეალიზაციისა. ამ თვალსაზრისით
უსათუოდ დიდ მნიშვნელოვან ნაბიჯათ უნდა ჩაითვალოს რაპის მიმართვა
პროლეტ-მწერლობისადმი, სადაც ბოლშევიკურად აღიარებულია ყველა ის შე-
ცდომები, რომელიც მიმდინარე ეტაპზე პროლეტ-ლიტერატურულ მოძრაობას
თან ახლდა.

მიმართვაში საცემბით სწორად არის აღნიშნული, რომ ბრძოლა ორ ფრონტ-
ზე არა, საკმარისად სწარმოებდა, რის გამოც დაშვებული იქნა მთელი რიგი ხელ-

მძლავრელი ამხანაგების მიერ ფრიალ სერიოზული შეცდომები. მაგრამ მიუხედავად ამისა, ნაპოსტოველურ ხელმძღვანელობას ჰქონდა და აქვს სწორი ლიტერატურულ-პოლიტიკური ხაზი.

რაპის მიმართვა გარდა იმისა, რომ იძლევა შეცდომათა კონკრეტულ სწორ კრიტიკას, ამივე დროს წარმოადგენს რეკონსტრუქციული პერიოდის ამოცანების გადაჭრას და ღონისძიებათა დოკუმენტს. რომ რაპის მიმართვა არ წარმოადგენს თავისი შეცდომების მიჩქვალვის ცდას, ან რაიმე „მანევრს“, როგორც ამას უწოდა ნაპოსტოველურ ხელმძღვანელობის მოწინააღმდეგეებმა, ეს იქიდანაც მტკიცდება, რომ ის არ დაკმაყოფილდა მარტო მიჩქვითით, არამედ გადადგა მთელი რიგი რეალური ნაბიჯები, ახალი ამოცანების გადასაჭრელად. დაიწყო კამპანია პროლეტარულ ლიტერატურაში დამკვირვებელ მუშების გაწვევისა, გამოუშვა მეორე წერილი სადაც უფრო საფუძვლიანად და კონკრეტულად — კრიტიკის ქარცეცხლში გაატარა ყველა თავისი იდეალისტური-ოპორტიუნისტული რიგის შემოქმედებითი შეცდომები. „უშუალო შთაბეჭდილებათა თეორია“, „კოსტახლ ადამიანის ლოზუნგი“, „ფსიხოლოგიკი“ და სხვ.

ნაპოსტოველურ ხელმძღვანელობის ეს ყველა ღონისძიება ერთხელ კიდევ იმის შესახებ ლაპარაკობს, რომ ის იყო და რჩება ერთად-ერთ-ბოლშევიკურ მიმართულებად ლიტერატურაში, პროლეტ-ლიტერატურის წამყვან ძალათ, რომლის წინააღმდეგ ბრძოლა აშკარად პროლეტ-ლიტერატურის წინააღმდეგ ბრძოლას ნიშნავს.

რაპის სამდივნოს მიერ ზოგიერთ ხელმძღვანელ ამხანაგების შემარჯვენე ოპორტიუნისტული შეცდომების ბოლშევიკური აღიარება არავითარ შემთხვევაში არ ნიშნავს პროლეტ. მწერ. გენერალური ხაზის უფარვისობას, ეს ხაზი მრავალი წლების განმავლობაში ბრძოლებითაა მოპოვებული და მისი რაიმე დამახინჯების ცდა პარცნიდან ან მარჯვნიდან ყოველთვის გამოიწვევს პროლეტარულ მწერალთა უმრავლესობის მძაფრ და საღ კრიტიკას. ამიტომ სრულიად სწორად და გამართლებულად უნდა ჩაითვალოს შემარჯვენე შეცდომების და ამ შეცდომების კონკრეტულად მატარებელი ამხანაგების ისეთი კრიტიკა, რომელიც მოცემულია რაპის მიმართვაში (ლიბედინსკი, ერმილოვი და სხვ.).

რამდენად შემარჯვენეობა და მასთან შემარაგებლობა რჩება მთავარ საშიშროებათ, იმდენათ მთავარი ცეცხლი მომავალშიც აქეფ უნდა იქნეს მიმართული, მაგრამ არავითარ შემთხვევაში დავიწყებული არ უნდა იქნეს „შემარცხენეობის“ რეციდივები, რომლის მძლავრ გამოხატულებას ამ დისკუსიის დროს უსათუოდ წარმოადგენს ე. წ. „ბლოკი“, რომ „ბლოკი“ შემარცხენეობის გამოხატულებაა — ისიც უტუდესი სახის, — იქედან მტკიცდება, რომ ის ფრაქციული ბრძოლით გათამამებული იკამედი მივიდა, რომ ცალკე ლიტ-ფრონტით გადაიქცა „ბლოკი“ ამავე დროს უპრინციპო და ეკლექტიური, ვინაიდან თავის რიგებში აერთიანებს პერვერზუვის ყოფილ მოწაფეებს. რომელთაც დღესაც ვერ მოუშორებიათ თავიანთი შეცდომები (ბესპალოვი, ზონინი, გელჟანდი), ყოფილ რაპის შემარცხენე ფრაქციონერები (როდოვი, ბეზიმენსკი), ფორმალისტურ განწყობილების მატარებელი (გორბაჩოვი და სხვ.).

ყველა ამ „შეთუავსებელ“ ძალათა შეთავსებამ „ბლოკში“ ის შედეგი გამოიღო, რომ მან მთლიანად უარყო პრ. მწერ. ყველა შემოქმედებითი ლოზუნგები და ის პრაქტიკა, რომელც ამ ლოზუნგების ნიადაგზე იქმნებოდა.

„ბლოკის“ შემოქმედებითი პოზიცია, მაშინ როცა ნაპოსტოველმა აწარმოებს პროლეტარულ მწერლობაში ბრძოლას დიალექტიურ-მატერიისტული მეტოფიზიკის, როგორც ძირითადი მეთოდისათვის, მხოლოდ ენაზე დასაყრდენით განისაზღვრება, მაგრამ თუ ამას მიუმატებთ ბეზიმენსკის შექმნილ მწერლობაში შემოქმედებით მეთოდს, ბესპალოვის სინამდვილის „გალაქული“ წარმოდგენის თეორიას, გორბაჩოვის ფორმალისტურ მოსაზრებებს, შესახებ იმისა რომ ენარი განსაზღვრავს მეთოდს და სხვა, აწვარად გახდება მათი უპრინციპობა და „მემარცხენე-მემარჯვენეობა“.

რამდენათ პროლეტ-ლიტერატურის განვითარების დღევანდელ ეტაპზე აუცილებელ ამოცანად რჩება კომუნისტურ ძალთა კონსოლიდაცია, იმდენად ეს კონსოლიდაცია არ შეიძლება უპრინციპო დათმობისა ოპორტიუნისტული შემართებლობის გზებით მოხდეს. არამედ ბოლშევიკურ პრინციპიალურ საფუძველზე, სამუშაოდად კი გერაგრობით „ბლოკი“ არ იძლევა ამის საშუალებას და საფუძველს.

როგორც მოსალოდნელი იყო რაპპის მიმართვამ ფართო გამომხატურება ჰპოვა პროლეტ. მწერ. ორგანიზაციებში, რომელთა შორის ყურადღებას იქცევს ჩვენს სინამდვილეში ა/კავკასიის პრ. მწერ. ასოც. სამდივნოს უმრავლესობის რეზოლუცია, რომელიც საფუძველში იძლევა, რა მემარჯვენეობის სწორ კრიტიკას ხელს აფარებს უპრინციპო „ბლოკს“, რითაც ობიექტიურად წარმოადგენს „ბლოკის“ დოკუმენტს და ამახინჯებს ორ ფრონტზე ბრძოლის ლოზუნგს, რის გამოც მის მიერ ხაზგასმული კონსოლიდაციის საკითხი ოპორტიუნისტული უპრინციპო კომპრომისების სახისაა.

ქუთაისის პროლეტარულ მწერ. ასოციაცია მოითხოვს ა/კავკასიის პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციის სამდივნოს უმრავლესობის მიერ დაშვებულ შეცდომათა გამოსწორებას, რომლის გარეშე შეუძლებელია ნამდვილი პრინციპიალური კონსოლიდაციის მოპოვება.

ქუთაისის პრ. მწერ. ასოციაცია სავსებით გამართლებულად და სწორად თვლის საქართ. პრ. მწერ. ასოციაციის პრეზიდიუმის რეზოლუციას და პრინციპიალურად უერთდება მას, დარწმუნებულია, რომ ის მომავალშიაც აწარმოებს პრინციპიალურ საფუძველზე კონსოლიდაციისათვის ბრძოლას, ფართოდ გაშლილ თვითკრიტიკას. ორ ფრონტზე შეუძნელებელ ბრძოლას და პროლეტარულ მწერლობის ბოლშევიზაციას.

საქარ. პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციის ქუთაისის განყოფილება.

ახალგაზრდა პროლეტმწერალთა ცენტრალური წრის რეზოლუცია რუს. პრ. მწ. ასოციაციის სამდივნოს მიმართვის შესახებ

1. ახალგაზრდა პროლეტმწერლებმა მოსმინეს რა ამხ. ბენ. ბუაჩიძის მოხსენება რუს. პრ. მწერ. ასოციაციის შიგნით ლიტერატურულ შემოქმედებითი უთანხმოების შესახებ სთვლის, რომ მიმდინარე შემოქმედებითი დისკუსია პროლეტარულ მწერლობის ბოლშევიზაციისათვის. მთლიანი მხატვრული პლატფორმის გა-

მომუშავეების საქმეში საზოგადოებრივ ლიტერატურულად დროულია და აქტუალური.

2. რუს. პრ. მწერ. ასოციაციის სამდივნომ თავის მიმართულებით სამართლიანად შეაფასა პროლეტარულ მწერლობის ახლანდელი მდგომარეობა და ძირითადად ხაზი გაუსვა იმ თეორეტიულ შემოქმედებითი შეცდომებს, რაც დაშვებული იქნა პროლეტარულ ლიტერატურის ზოგიერთ თეორეტიკოსების მიერ. მიმართვაში მთავარი ყურადღება აქვს მიტყეული მუშაობის ძირითად გარდაქმნის აუცილებლობას. დღეს ადვილი შესაშინეია პროლეტარულ მწერლობის შეუჩერებელი ზრდის პროცესი, ეს ზრდა მიმდინარეობდა ბოლშევიკურ ნაპოსტოველების ხელმძღვანელობის ნიშნის ქვეშ. მიმართვა წარმოადგენს ისტორიულ ხასიათს დოკუმენტ პროლეტარულ მწერლობის შემდგომი განვითარების გზაზე. იგი სრულიად სამართლიანად ხაზს უსვამს რუს. პრ. მწერ. ასოციაციის პოლიტიკურ-ლიტერატურულ ხაზის სისწორეს. ახალგაზრდა პრ. მწერ. ცენტრალური წრე სთვლის თავს ვალდებულად გამოეხმეუროს მიმართვაში წამოჭრილ საკითხებს და მიუთითოს ყველა იმ შეცდომების წინააღმდეგ ბრძოლის აუცილებლობაზე, რომელიც დაშვებული იქნა ზოგიერთ ამხანაგების მიერ და რომლის წინააღმდეგ ბრძოლას მოითხოვს ზემოხსენებული მიმართვა. რუს. პრ. მწერ. ასოციაციის შემოქმედებითი პლატფორმის ძირითადი საფუძვლების სწორად აღიარებასთან ერთად ჩვენ უნდა ვებრძოლოთ იმ გადახრების წინააღმდეგ, რომელთა მეოხებით დამახინჯებული იქნა ნაპოსტოველურ მოძრაობის ლენინური პრინციპები: ასეთი შეცდომები დაშვებული იქნა ანხ. ლიბედინსკის, გროსმან როშინის, ელსპერგის და სხვ. მიერ, რომელთა გაღრმავებულ ფსიქოლოგიზმის და სხვა ეკლექტიურ „თეორიების“ დაყენებით არსებითად დამახინჯეს ის შემოქმედებითი პრინციპები, რომელიც მიღებული იქნა პროლეტარულ მწერლობის საკავშირო ყრილობის მიერ. აშკარა იდეალისტური და მემარჯვენე შეცდომაა „უშუალო შთაბეჭდილებათა“ თეორია, რომლის პოპულარიზაციასაც დიდხანს უწეოდა ანხ. ლიბედინსკი. ასეთივე შეცდომათა რიგს უნდა მიეკუთვნოს „მომქმედი თვით ანალიზის“ თეორიას. „მხატის“ მეთოდზე ორიენტაციის სარგებლობის საკითხები. ბრძოლა ამ მემარჯვენე შეცდომების წინააღმდეგ წარმოადგენს პროლეტარულ მწერლობის ორგანიზაციების ძირითად ამოცანას, მაგრამ არავითარ შემთხვევაში არ შეიძლება ეს ბრძოლა გადაეაქციოს, საკავშირო ნაპოსტოველურ პრინციპების წინააღმდეგ ბრძოლად, როგორც ამას „ბლოკი“-ს თეორეტიკოსები ჩადიან. ჩვენ მოვითხოვთ ცოცხალი ადამიანის ლოზუნგის მოხსნას, რომელმაც უკვე შეასრულა თავის ისტორიული დანაშაულობა პროლეტარულ მწერლობის სქემატიზმის ჩიხიდან გამოყვანის საქმეში. თავის დროზე ეს ლოზუნგი სრულიად პროგრესიულ მოვლენას წარმოადგენდა. მაგრამ შემდგომი ზოგიერთმა ამხანაგებმა მისში გაახვიეს ეკლექტიურ-მემარჯვენე შინაარსი და ამრიგით გადააქციეს მემარჯვენე გადახრის პრაქტიკულ გამოხატულებად.

მიმართვა სასტიკი კრიტიკის ქარცეცხლში ატარებს ყველა იმ გადახრებს პროლეტარულ რეალიზმის შემოქმედებითი გენერალური ხაზიდან. პროლეტარული მწერლობის შემოქმედებითი მეთოდი უნდა იყოს დიალექტიური მატერიალიზმი, ჩვენ განსაკუთრებით აღვნიშნეთ, რომ მიმართვა ითვალისწინებს ყოველგვარ გადახრების შესაძლებლობას რუს. პრ. მწერ. ასოციაციის ძირითად პოლიტიკურ-ლიტერატურულ ხაზიდან და ამ ნიადაგზე იგი აშკარა ბრძოლას უცხადებს, როგორც მემარჯვენე გადახრებს, ისე „მემარჯვენე“ გადახვევებს.

3. ხსენებული მიმართვა ხაზგასმით მოითხოვს ორ ფრონტზე ბრძოლის გაძლიერებას. მთავარი ცეცხლი მიმართული უნდა იყოს მემარჯვენე ოპორტიუნისტულ გადახრების წინააღმდეგ, როგორც მთავარი საფრთხე ~~საგარეო მსაჯულნი~~ იქნეს დაიწყოებული „მემარცხენე“ გადახვევები და გადახრებები ~~საგარეო მსაჯულნი~~ „მემარცხენე“ გადახვევები რუს. პრ. მწერ. ასოც. შიგნით საგონობია. ამ შერი თავე იჩინა „ბლოკი“, რომელმაც „ლიტ-ფრონტის“ სახელს დაუპირდაპირა თავისი თავე რუს. პრ. მწერ. ასოციაციის ძირითადი ლიტერატურულ ხაზს და ნაპოსტოველურ ხელმძღვანელობას.

„ბლოკი“ წარმოადგენს აშკარა უპრინციპო დაჯგუფებას, მასში მექანიკურად გაერთიანებულია პროლეტარულ-ლიტერატურულ მოძრაობის მემარჯვენე და „მემარცხენე“ ელემენტები. „ბლოკი“ მიეზიდება პროლეტარულ მწერლობას „ლევ-ფოვშინისაკენ“. ამით ის უხეშად ამახინჯებს პროლეტარულ მწერლობის ბოლ-შევიკურ ლიტერატურულ-პოლიტიკურ ხაზს. „ბლოკი“-ს აქტივი ჯერ კიდევ გუშინ გააფთრებით ებრძოდნენ ერთი მეორეს. პერვევრზევის ყოფილი მოწაფეები (ბესპალოვი, ზონინი, გელფანდი), ფორშალისტურ გავლენის მატარებელი (გორბაჩოვი), როდოვშინის ნაშთები შეერთდნენ და მიიტანეს საერთო ლოზუნგების და ბაჩოვი), როდოვშინის ნაშთები შეერთდნენ და მიიტანეს საერთო იერიშები პრო-მხატვრული პრაქტიკის წინააღმდეგ, რაც არსებითად უდრიდა ნაპოსტოველობის ამ ლიტერატურულ ბოლშევიკურ მიმართულების ლიკვიდაციის ცდას.

4. როგორც მოსალოდნელი იყო რუს. პრ. მწერ. ასოციაციის მიმართვის გამოხსნა ყველა პრ. მწერ. ასოციაციებზე, სადაც ყურადღებას იპყრობს ის შემოქმედებით უთანხმოება, რომელიც დაიბადა ა/კ პრ. მწერ. ასოც. სამდივნოს უმრავლესობის რეზოლიუციასა და საქართველოს პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციას პრეზიდიუმის რეზოლიუციის შორის. ამ ორ ორგანიზაციის რეზოლიუციებს შორის შემოქმედებითი უთანხმოება იწვევს ის ხაზი, რომელიც გამო-მელაგნდა ა/კ პრ. მწერ. ასოც. სამდივნოს უმრავლესობის რეზოლიუციაში, როგორც კაპიტულიაცია „ბლოკის“ წინაშე. ა/კ პრ. მწერ. ასოც. სამდივნოს უმრავ-ლესობის რეზოლიუცია მთლიანად სდგას „ბლოკის“ შემოქმედებითი პლატფორ-მის პოზიციაზე.

ა/კ პრ. მწერ. ასოც. სამდივნოს უმრავლესობის რეზოლიუციამ ხელი და-აფარა „ბლოკის“ ყველა მექანიკურ შეცდომას, უპრინციპო-ინტელიგენტურ „მე-მარცხენეობას“, რითაც დაამახინჯა ორ ფრონტზე ბრძოლის პრინციპები, ამიტომ უნდა აღინიშნოს, რომ ა/კ პრ. მწერ. ასოც. სამდივნოს უმრავლესობის რეზოლიუ-ცია ობიექტიურად „ბლოკის“ პოლიტიკურ-ლიტერატურულ ხაზზე დგას და „ბლოკის“ ლიტერატურულ დოკუმენტს წარმოადგენს. ეინაიდან რეზოლიუცია სათანადოთ აკრიტიკებს რა რუს. პრ. მწერ. ასოც. ხელმძღვანელობის ზოგიერთ შემოქმედებითი აშკარად მემარჯვენე შეცდომებს, მემარჯვენე ოპორტუნის-ტულ გადახრებს, როგორც მიმდინარე პერიოდში მთავარ საშიშროებას პრ. მწერ. შიგნით, რომლის ამავე დროს განსახიერება არის პოლიტიკურ-ლიტერა-ტურული ფრაქცია — „ლიტერატურული ფრონტი“. რეზოლიუციაში სრულებით არაა ნახსენები „მემარცხენე“ გადახვევები სწორად არაა დასმული ორ-ფრონტზე ბრძოლის ლოზუნგი, რაც ჩვენი აზრით პოლიტიკურ შეცდომას წარმოადგენს რეზოლიუცია აკრიტიკებს რა, რუს. პრ. მწერ. ასოც. ხელმძღვანელობის ზოგი-ერთ აშკარა მემარჯვენე ხასიათის შეცდომას — გამოდის „ბლოკის“ პოზიციე-ბიდან და ობიექტიურად ერთგვარ „მემარცხენე“ თავდასხმას წარმოადგენს სა-

კავშირო ნაპოსტოველობაზე, რადგან ა/კ პრ. მწერ. ასოც. სამდივნოს უმრავლესობის რეზოლუცია „ბლოკთან ერთად რუს. პრ. მწერ. ასოციაციის მიერ შემოქმედებითი პლატფორმის შეცდომით სთვლის. ა/კ პრ. მწერ. ასოციაციის უმრავლესობამ თავის „მემარცხენე“ შეცდომები უნდა აღწეროს“ და მწერლობის ბოლშევიზაციისათვის. ჩვენ ახალგაზრდა პრ. მწერლობის ყოველთვის ეციკადით და დაციკავთ მომავალშიც, რასაკვირველია პრინციპიულად საფუძველზე საკავშირო ნაპოსტოველობას, როგორც მემარჯვენე ისე „მემარცხენე“ ელემენტებისაგან. ვიბრძვით და ვიბრძობებით საკავშირო ნაპოსტოველობისათვის. რუს. პრ. მწერ. ასოც. ნაპოსტოველური ხელმძღვანელობისათვის.

ახალგაზრდა პრ. მწერ. ცენტრალური წრე ხაზგასმით აღნიშნავს ა/კ პრ. მწერ. ასოც. სამდივნოს უმრავლესობის მიერ დაშვებულ შეცდომების აღიარების აუცილებლობას იმ მიზნით, რომ მიღწეულ იქნეს ა/კ პრ. მწერალთა ორგანიზაციების ნამდვილი პრინციპიალური კონსოლიდაცია პროლეტარული მწერლობის ძირითადი მებრძოლი პრინციპების საფუძველზე.

5. მიუხედავად იმისა, რომ ა/კ პრ. მწერ. ასოციაციის სამდივნოს უმრავლესობის რეზოლუციაში ლაპარაკი არის კონსოლიდაციის შესახებ, ამავე დროს ეს რეზოლუცია, როგორც უპრინციპო კომპრომისი „ბლოკის“ წინაშე ფაქტურად ხელს უშლის ყოველგვარ კონსოლიდაციის შესაძლებლობას. ა/კ პრ. მწერ. ასოც. სამდივნოს ამ ფაქტზე სრულიად სამართლიანად მიუთითებს ბელორუსის პრ. მწერ. ასოციაციის სამდივნოს რეზოლუცია. ახალგ. პრ. მწერ. წრეს საჭიროდ მიიჩნია აღნიშნოს, რომ ის პრინციპალურად ეთანხმება და უერთდება საქარ. პრ. მწერ. ასოციაციის პრეზიდიუმის რეზოლუციის და შოითხოვს იმ ღონისძიებათა გატარებას, რომელიც დასახელებულია რეზოლუციის მიერ.

6. მომავალში არავითარ შემთხვევაში დაიწყებულ არ უნდა იქნეს გაძლიერებული ბრძოლა ორ ფრონტზე, როგორც მემარჯვენე მთავარ სამიშროების. ისე „მემარცხენე“ გადახვევების და ამ გადახრებისადმი შემარიაგებლობის წინააღმდეგ.

იგრეთვე ბრძოლა უნდა გამოეცხადოს ყოველგვარ „ბუფერულ“ — „კაობის“ განწყობილებებს — მესამე „ხაზის“ ძიებას. ფართოდ უნდა გაშლილ იქნას ბოლშევიკური თეორიკრიტიკა. მუშაობის ყველა ფრონტზე. უნდა მიღწეულ იქნას მთლიანი კონსოლიდაცია. მეტი ყურადღება პრ. მწერ. ასოციაციის ხელმძღვანელობის გამუშურების რეალიზაციას, მეტი მუშური კადრების წამოწევის და გაზრდის მიზნით. გამოეცხადოს ბრძოლა ყოველგვარ აპოლიტიზმს, ესთეტიზმს, ყოყოობას და საერთოდ პროლეტარულ ლიტერატურის მოძრაობის შემაფერხებელ ტენდენციებს.

**ახალგაზრდა პროლეტარულ მწერალთა
ცენტრალური წრე.**

**საპარტიველოს პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციის —
მუშათა წრის რეზოლუცია რუსეთის პროლეტარულ
მწერ. ასოციაციის სამდივნოს მიმართვის შესახებ**

1. საქარ. პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციის მუშა მწერალთა წრე აუცილებელ საჭიროებად სთვლის გამოეხმაუროს იმ შემოქმედებით დისკუსიას, რომელიც ამჟამად მიმდინარეობს რუს. პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციის რი-

გებში. მუშა მწერალთა წრეს ეს დისკუსია მიაჩნია მეტად დროულ და აქტუალურ მოვლენად, რომელშიც ხელი უნდა შეეწყოს პროლეტარულ მწერალთა რიგების გადახალისებას, პათი გამუშურებას და ბოლშევიზაციას. ამ მიზანს შეესაბამებოდა საესებით დროულად მიგაჩნია რუს. პრ. მწერ. ასოციაციის სამდივნოს მიერ ჩვენ ხაზს უსვამთ ამ ვარემოებას, რომ მიმართვა წარმოადგენს ისტორიულ დოკუმენტს, იგი პირველ რიგში მოითხოვს ორ ფრონტზე წარმოებულ ბრძოლის უფრო გამახვილებას. ამასთანავე ერთად მიმართვა ბოლშევიკურად აღიარებს და კრიტიკის ქარცეცხლში ატარებს ყველა იმ დაშვებულ აშკარა მემარჯვენე და „მემარცხენე“ ხასიათის შეცდომებს, რომელსაც ადგილი ჰქონდა ჩვენს სინამდვილეში. ჩვენ ვესალმებით რუს. პრ. მწერ. ასოციაციის სამდივნოს მიმართვას, როგორც ისტორიულ დოკუმენტს და ბოლშევიკურ თვითკრიტიკას პროლეტარულ ლიტერატურის ბოლშევიზაციის საქმეში. ამჟამად მემარჯვენე საფრთხე წარმოადგენს მთავარ საშიშროებას, ამ საშიშროებამ იპოვა თავისი გამოხატულება აშხ. ლიბედინსკის, ერმილოვის, გროსმან-როშინის და სხვების გამოსვლებში. ლიბედინსკის მიერ სინამდვილის და ხელოვნების ურთიერთ დამოკიდებულების საკითხის შეცდარად დაყენებას შედეგად მოჰყვა აშკარა იდეალისტური გადახრა „უშუალო შთაბეჭდილებათა“ თეორიის მიღების სახით. ეს თეორია წარმოადგენს აშკარა გადახრას რუს. პრ. მწერ. ასოციაციის შემოქმედებითი პლატფორმის გენერალურ ხაზიდან და ამ მხრივ იგი უხეშად ამახინჯებს ნაპოსტოველურ მოძრაობის ბოლშევიკურ პრინციპებს. ასეთივე შეცდომათა რიგს ეკუთვნის „პარმონიული ადამიანის“ ლოზუნგი, „მზატის“ მეთოდის სარგებლობის საკითხი, „მომქმედი თვით ანალიზის“ და „შიშველი ფსიხოლოგიზმის“ გამოყენების ლოზუნგები. ამ ლოზუნგებმა იპოვა კონკრეტული გამოხატულება აშხ. ლიბედინსკის რომან „კვირის დაბადებაში“, რომელსაც არ ეწეოდა სათანადო სისტემატიური კრიტიკა. აშხ. ლიბედინსკიმ თავისი შეცდომა უკვე აღიარა.

ჩვენ ვაცხადებთ, რომ შეცდომების აღნიშვნასთან ერთად რუს. პრ. მწერ. ასოციაციის ძირითად ლიტერატურულ-პოლიტიკურ შემოქმედებითი ხაზს ეფელოთ საესებით სწორად. რუს. პრ. მწერ. ასოციაცია აწარმოებდა ბრძოლას ერთი მხრივ მემარჯვენე, როგორც მთავარ საფრთხის, მეორე მხრივ „მემარცხენე“ ნახტომების და ამ გადახრებთან შემარიგებლობის წინააღმდეგ.

2. საქ. პრ. მწერ. ასოციაციის მუშა მწერალთა წრეს საესებით სწორად მიაჩნია რუს. პრ. მწერ. ასოციაციის სამდივნოს მიმართვის მიერ „ბლოკია“ შეფასება, „ბლოკი“, რომელშიც მექანიკურად გაერთიანებულია პრ. ლიტერატურის მოძრაობის მემარჯვენე და „მემარცხენე“ ელემენტები, წარმოადგენს აშკარა უპრინციპო, დემაგოგიურ ფრაზებით შეიარაღებულ ლიტერატურულ-პოლიტიკურ ფრაქციას, რომელიც იბრძვის რუს. პრ. მწერ. ასოციაციის ყველა შემოქმედებითი ლოზუნგების წინააღმდეგ და მათთანადაე მთელი მხატვრული პრაქტიკის წინააღმდეგაც.

პერვეტოვზევის ყოფილი მოწაფეები (ბესპალოვი, გელფანდი, ზონინი), ფორმალისტი გორბაჩოვი და სხვა ეკლექტიკები ცდილობენ დაამტკიცონ რუს. პრ. მწერ. ასოციაციის შემოქმედებითი ლოზუნგების რეაქციონურ-პუმიანისტური გადავირება, ეს პროვოკაციული ცილისწამება აშკარა ყალბია. „ბლოკის“ ანტინაპოსტოველური ლაშქრობა ხელს უწყობს პრ. მწერ. რიგების დარღვევას და არა მის კონსოლიდაციას. თუმცა „ბლოკი“ დეკლარატიულად აცხადებს, რომ ის არ ეწინააღმდეგება რუს. პრ. მწერ. ასოციაციის ლიტერატურულ-პოლიტიკურ

ხაზს, მაგრამ ეს განცხადება პაერში გამოკიდებული რჩება. „ბლოკი“ პრ. მწერ-
 აშკარად მიეზიდება ლეფოვშინისსაყენ, მეჭინისტურ ვულგარულ მატერიალიზმი-
 საყენ. ამხინჯებს დიალექტიურ მატერიალიზმის პრინციპებს. საჭიროებს [ქვემოთ] [ქვემოთ]
 მთელი შემოქმედებითი პლატფორმა წარმოადგენს მემარჯვენე [ქვემოთ] [ქვემოთ] [ქვემოთ]
 შეცდომების ეკლექტიურ შეერთებას. „ბლოკი“-ს მიერ ნაჩვენები გზით პრ. მწერ-
 ვერ მიხვდება ჰეგელისას.

3. გათმობიანარე აქედან საქ. პრ. მწერ. ასოციაციის მუშა მწერალთა წრე
 აღნიშნავს, რომ ა/კ პროლეტ. მწერ. ასოციაციის სამდივნოს უმრავლესობის რე-
 ზოლიუცია საგსებით არა სწორ ორიენტაციას აძლევს პროლეტ. მწერ. ნასებს
 მიმდინარე დისკუსიის შესახებ. ა/კ პროლეტ მწერ. ასოც. სამდივნოს უმრავლეს-
 სობის რეზოლიუცია აშკარად სდგას „ბლოკის“ პლატფორმის საფუძვლებზე და
 ამით ხელს უშლის პრ. მწერ. მთლიან კონსოლიდაციას. ეს რეზოლიუცია არა
 სწორად აშუქებს ორ ფრონტზე ბრძოლის საკითხს: აკრიტიკებს რა ნაპოსტოვე-
 ლების ზოგიერთ თეორეტიკოსის აშკარა მემარჯვენე შეცდომას, ამავე დროს ხელს
 აფარებს „ბლოკის“ „მემარჯვენე“ ინტელიგენტურ გადახრას და ამით უშვებს აშ-
 კარა პოლიტიკურ შეცდომებს. ჩვენ მუშა მწერალთა წრე მოვითხოვთ ა/კ პრ.
 მწერ. ასოციაციის სამდივნოს უმრავლესობამ აღიაროს თავისი შეცდომები. სრუ-
 ლიად სამართლიანად მიუთითა ა/კ პრ. მწერ. ასოციაციის სამდივნოს უმრავლეს-
 სობას ბელორუსიის პრ. მწერ. ასოციაციამ. იმ ფაქტზე, რომ ა/კ პროლეტ. მწერ.
 ასოციაციის სამდივნოს უმრავლესობის რეზოლიუცია საგსებით არა სწორად აშუ-
 ქებს პრ. მწერ. განვითარების ახლანდელ საფეხურს, და გარდა ამისა ამ რეზო-
 ლიუციამი დაშვებულია აშკარა ოპორტიუნისტული და აგრეთვე „მემარჯვენე“
 შეცდომები.

4. ჩვენ საქარ. პრ. მწერ. ასოც. მუშა მწერალთა წრე საგსებით ვურთდებ-
 ბით საქარ. პრ. მწერ ასოციაციის პრეზიდენტის რეზოლიუციას, რომელშიაც
 სწორად დასახულია ორ ფრონტზე ბრძოლის პრინციპები. ხსენებული რეზოლიუ-
 ცია ხაზს უსვამს ბრძოლის აუცილებლობას მთელ რიგ მემარჯვენე აშკარა ოპორ-
 ტუნისტულ გადახრის, ისე „მემარჯვენე“ ჩხირკედელაობის წინააღმდეგ. საქარ.
 პრ. მწერ. ასოციაციის პრეზიდენტის რეზოლიუცია ხაზს უსვამს პრ. მწერ. რი-
 გების გარდაქმნის აუცილებლობას ბოლშევიზაციის ნიშნის ქვეშ. მიმდინარე მო-
 მენტში პრ. მწერლობის მთავარ ამოცანას წარმოადგენს რიგების გამუშურება,
 ახალი მუშათა კადრების წამოწევა, დამკვრელ მუშების გაწევა მწერლობაში.
 ამ ღონისძიებებმა უნდა გარდაქმნას პრ. მწერ. ორგანიზაციის მუშაობის მეთოდ-
 დები და ფორმები. ამ მხრივ სათანადო მუშაობა უკვე დაწყებულია. ჩვენ ვამ-
 ბობთ, რომ ამ მუშაობას ხელს უშლის უპრინციპო ორგ-კინკალობა, რომელმაც
 თავი იჩინა უკანასკნელ ხანებში ა/კ პრ. ლიტერატურულ ორგანიზაციებში. ყო-
 ველივე ეს ამნელებს მთლიანი კონსოლიდაციის მიღწევას.

პროლეტარული მწერლობის შემოქმედებითი მეთოდი არის დიალექტიური
 მატერიალიზმი. ამ გარემოებას განსაკუთრებით ხაზს უსვამს საქ. პრ. მწერ. ასოც.
 პრეზ. რეზოლიუცია. რომელიც ბოლშევიკური კრიტიკის საუკეთესო ნიმუშს წარ-
 მოადგენს. ხოლო ის უპრინციპო ჩხირკედელაობა, რომელსაც „ბლოკის“ ა/კავ-
 კასიელი მომხრეები ეწევიან ჩვენს სინამდვილეში უნდა აღიკვეთოს პროლეტარ-
 ულ მწერლობის ბოლშევიზაციის საქმის ნორმალურად ჩატარებით.

საქ. პრ. მწ. ასოც. მუშათა წრე.

აზხაზეთის პროლეტარულ მფარველთა და ლიტერატორების
 რეზოლუცია
 ერევანში
 ლიტერატურულ-პოლიტიკური და შემოქმედებითი საქმიანობის
 უთანხმოების შესახებ, რუსეთის პროლეტარულ და აზიურ-
 კავკასიის პროლეტარულ ასოციაციებში

1. შემოქმედებითი დისკუსია, რომელიც უკანასკნელ დროს სწარმოებს რუსეთის პროლეტარულ ასოციაციაში არის სასარგებლო და აუცილებელი მოვლენა პროლეტარული ლიტერატურის გადამწყვეტი გარდაქმნის საქმეში. რეკონსტრუქციული პერიოდი აყენებს პროლეტარულ ლიტერატურის წინაშე ახალ რთულ ამოცანებს. ამ ამოცანათა შესრულებისათვის აუცილებელია აღინიშნოს სუსტი მხარეები, ნაკულუფანებანი და შეცდომები პროლეტარულ ლიტერატურულ მოძრაობისა და მისი ხელმძღვანელობის.

რუსეთის პრ. მწ. ასოციაციის სამდივნოს მიმართვა არის ისტორიული დოკუმენტი, რომელშიაც თვალსაჩინოდ გამოაშკარავებულია ყველა სუსტი მხარეები, შეცდომები ხელმძღვანელობისა და პროლეტარულ ლიტერატურის ცალკე ჯგუფებისა. ბოლშევიკური თვითკრიტიკა რუსეთის პრ. მწ. ასოციაციის სამდივნოს მიმართვისა არის პროლეტარული ლიტერატურის გარდაქმნის თავდები.

2. აზხაზეთის პროლეტარულ მწერალთა ასოციაცია აღნიშნავს, რომ რუსეთის პრ. მწ. ასოციაციაში წარმოებულმა დიდათ საკირო შემოქმედებითი დისკუსიამ, უკანასკნელ დროს მიიღო აშკარა არასწორი და საზიანო ხასიათი. ოპოზიციური ბლოკი, რომელიც წარმოიშვა არა შეცდომათა გამოსწორების ნიადაგზე, არამედ რუსეთის პრ. მწერალთა ასოციაციის „ნაპოსტოველური“ ხელმძღვანელობის წინააღმდეგ ბრძოლის ნიადაგზე, ჩამოყალიბდა ლიტერატურულ-პოლიტიკურ ფრაქციად, რითაც დაარღვია სრულიად საკ. პროლეტარული ასოციაც. გაერთიანების პრინციპი ლიტერატურულ-პოლიტიკური ხაზის მთლიანობის შესახებ. უპრინციპო ბლოკის რიგებში არიან როგორც რუსეთის პროლეტარული ასოციაციის ყოფილი მემარცხენეები (როდოვი, ბეზიმენსკი და სხვ.), ისე პერევერზევის ყოფილი მოწაფეები (ბესპალოვი, გელფანდი, ზონინი), ნახევრად-ფორმალისტებთან ერთად (გორბაშოვი და სხვ.), ეს მემარცხენე-„მემარცხენე“ ბლოკი აწარმოებს ბრძოლას პროლეტარულ ლიტერატურის შემოქმედებითი გზების წინააღმდეგ, წინააღმდეგ პროლეტარულ მწერლების პრაქტიკისა და წინააღმდეგ რუსეთის პროლეტარული ასოციაციის და სრულიად საკაცშირო პროლ. მწ. ასოც. გაერთიანების ლიტერატურულ-პოლიტიკური ხაზისა.

ეს ბრძოლა სწარმოებს შემოქმედებითი და ლიტერატურულ-პოლიტიკური მემარცხენეობის ოპოზიციიდან, პროლეტარულ კულტურის, ლეფოევიზმის, დაუძლეველი პერევერზევიზმის და ეკლექტიზმის მხრით. ბლოკი აწარმოებს რა ბრძოლას რუსეთის პრ. მწ. ასოციაციის ხელმძღვანელობის ზოგიერთ შეცდომების წინააღმდეგ, აცხადებს მთელ მის შემოქმედებითი პლატფორმას შემცდარათ, თვით კი არ ადგენს არავითარ დადებით პროგრამას და თავისი შემოქმედებითი განწყობით აშკარაებს წვირლ-ბურჯუაზიულ გავლენას პროლეტარულ ლიტერატურაზე, ბლოკის შემოქმედებითი გზები გამოიხატება: გამარტივებაში, სტემატიზმში, სინამდვილის უარყოფითად და დადებითად შექანსიტურად გაყოფაში. ბლოკმა გადაიღო მთელი რიგი შემცდარი, ინტელიგენტური მეთოდები ლევისა და ცდი-

ლობს თავზე მოახვიოს ეს შეცდომები პროლეტარულ ლიტერატურას, როგორც გენერალურ ხაზს. აფხაზეთის პროლეტმწერალთა ასოციაციას შემოქმედებულ შეფასება, რომელიც მისცა ბლოკს სრ. საჯავშორო პრ. მწ. ასოც. -გაგეგმვების სამდივნომ და რუსეთის პრ. მწერალთა ასოციაციას ხველა ორგანიზაციებმა.

3. გამოდის რა ყველა ამ მოსაზრებათაგან აფხაზეთის პრ. მწ. ასოციაცია აღნიშნავს, რომ ამიერ-კავკასიის პროლეტმწერალთა ასოციაციის სამდივნოს უმრავლესობის რეზოლიუციაში არის შიელი რიგი პრინციპიალური შეცდომები. ეს რეზოლიუცია ვერ იძლევა რუსეთის პროლ. მწერალთა ასოციაციის სამდივნოს მიმართვის სწორ შეფასებას, აღნიშნავს რა, რომ მიმართვა აძნელებს კონსოლიდაციას. ამიერ-კავკასიის პრ. მწ. ასოციაციის სამდივნოს რეზოლიუცია აფუჩეებს ბლოკის მემარჯვენე-მემარცხენე შეცდომებს, საცხებით დაუსაბუთებლად უარყოფს მის უპრინციპობას, ფრაქციულობას და იღებს ბლოკის შემოქმედებითი ყველა ხაზებს, როგორც მათი აზრით, ძირითადში სწორს. ამიერ-კავკასიის პროლემწერალთა ასოციაციის რეზოლიუცია ბლოკთან ერთად, რუსეთის პრ. მწ. ასოციაციის მიერ შემოქმედებითი პლათფორმას სთვლის შემცდარათ და ამასთან ერთად არ აკრიტიკებს ან საცხებით არა საკმარისად აკრიტიკებს ბლოკის შეცდომებს. ამიერ-კავკასიის პრ. მწ. ასოც. სამდივნოს რეზოლიუცია ორ ფრონტზე ბრძოლის საკითხს სვამს არა სწორად, აფუჩეებს, „მემარცხენე“ საფრთხის არსებობას. ეს შეცდომა არ შეიძლება ჩაითვალოს შემთხვევითად, ვინაიდან რეზოლუცია მფარველობს უპრინციპო „მემარცხენე“ ბლოკს.

ამიერ-კავკასიის პრ. მწ. ასოციაციის სამდივნოს ამ რეზოლიუციას აქვს ბლოკის წინაშე კაპიტულიაციის ხასიათი. აფხაზეთის პრ. მწერ. ასოციაციას აუცილებელ საჭიროდ მიაჩნია ამიერ-კავკასიის პრ. მწ. ასოც. სამდივნოს რეზოლიუციის ამ შეცდომათა გამოსწორება.

4. აფხაზეთის პროლეტარულ მწერალთა ასოციაცია უერთდება საქ. პროლემწერალთა ასოციაციის სამდივნოს რეზოლიუციას, რომელიც იძლევა რუსეთის პროლეტმწერალთა ასოციაციაში მომხდარ უთანხმოებათა სწორ შეფასებას, ის აღნიშნავს რუს. პრ. მწ. ასოციაციის ხელმძღვანელობის შეცდომებს და უპრინციპო ფრაქციულობასა და შემცდარ ხაზს მემარჯვენე-მემარცხენე ბლოკისა.

საქართველოს პროლეტმწერალთა ასოციაციის სამდივნოს რეზოლიუციაში საცხებით სწორად არის გამოაშკარავებული შემცდარი შემოქმედებითი გზები, რუსეთის პრ. მწ. ასოციაციის ზოგიერთი ხელმძღვანელებისა შავ. თეორია „უშუალო შთაბეჭდილებათა“, „მომქმედ თვითანალიზისა“, „გაღრმავებული ფსიქოლოგიზმისა“ (ლიბედინსკის), არა სწორი ახსნა „კოცხალი ადამიანის“ ლოზუნგისა, „მხატვრის“ მეთოდებისადმი სიმპატიებისა, გაბერილ ფსიქოლოგიზმისა და სხვ. ეს შეცდომები, რომელსაც უშვებდა რუსეთის პრ. მწ. ასოციაციის ხელმძღვანელობა, წარმოადგენენ იდეალისტურ გადახრებს რუსეთის პროლეტმწერალთა ასოციაციის შემოქმედებითი და ლიტერატურულ-პოლიტიკური სწორი ხაზისაგან. აფხ. პრ. მწ. ასოციაციას აუცილებელ საჭიროდ მიაჩნია ამ შეცდომათა გამოსწორება ბოლშევიკური თეორიტიკის გზით.

5. აფხაზეთის პროლეტმწერალთა ასოციაციის მიაჩნია აუცილებელ საჭიროდ რუსეთის პროლეტმწერალთა ასოციაციისა და სრულიად საჯავშორო პროლ. მწერალთა ასოციაციის გაერთიანების სწორი ხაზის საფუძველზე მოხდეს პროლეტარულ მწერალთა მთელი მუშაობის გარდაქმნა, ლიტერატურაში ჩაბმა მუშა-

დამკერცებისა, ხელმძღვანელობის გამუშოება, ბოლშევიზაცია, მუშაობის დაკრითი მეთოდები, თემატიური აქტიურობა, დიალექტიური მატერიალიზმის მეთოდების კონკრეტიზაცია, — არის ძირითადი ღონისძიებანი მშრომელთა მნიშათვის. ყველა, ამ დიდი ამოცანების წარმატებით შესრულებისათვის აუცილებელია პროლეტარულ ლიტერატურის ყველა ძალების გაერთიანება, მაგრამ კონსოლიდაცია უნდა მოხდეს პრინციპიალურ საფუძველზე. ჩვენი ორგანიზაციის სხვადასხვა ოპოზიციური ჯგუფების ყველა შეცდომები უნდა იქნეს გამოსწორებული, რის შემდეგაც აუცილებლად უნდა ჩავაბათ მუშაობაში გამოსადეგი მუშაკები ოპოზიციურ დაჯგუფებათა წრეებიდან. აფხაზეთის პრ. მწერ. ასოციაცია ამ მუშაობაში და ბრძოლაში სწორ ლიტერატურულ-პოლიტიკურ და შედეგობებითი ბაზისათვის, სავსებით და მთლიანად მხარს უჭერს რუსეთის პროლეტარალთა ასოციაციის და სრულიად საკავშირო „ნაპოსტოველურ“ ხელმძღვანელობას.

აფხაზეთის პროლეტარულ მწერალთა ასოციაცია.

საქართველოს პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციის
აპარისტანის განყოფილების რეზოლუცია რუს. პრ. მწ.
ასოც. სამდ. მიმართვის შესახებ

1. საქართველოს პროლეტარულ მწერალთა ასოც. აპარისტანის განყოფილება ვალდებულია სთვლის გამოცხადებას, იმ შემოქმედებით საკითხების უთანხმოებას, რომელსაც ადგილი აქვს პროლეტ-ლიტერატურულ მოძრაობაში, ფართოდ გაშლილი შემოქმედებითი დისკუსიის ნიადაგზე.

„რაპი“-ს ცნობილი მიმართვა პროლეტარულ მწერლობისადმი, რომელიც შეიცავს ერთს მხრივ, ყველა იმ შეცდომების კრიტიკას, რაც მიმდინარე ეტაპზე დაშვებული იქნა „რაპი“-ს ზოგიერთ ხელმძღვანელ ამხანაგების მიერ, და მეორეს მხრივ რეკონსტრუქციულ პერიოდის მიერ წამოყენებულ ამოცანათა გადაჭრის ცდას — წარმოადგენს უაღრესად დროულ და გამართლებულ დოკუმენტს. „რაპი“-ს მიმართვის საფუძველად უდევს პარტიის მიერ მოცემული, ორ ფრონტზე ბრძოლის პრინციპის მიხედვით იმ გადახრების წინააღმდეგ ბრძოლა, რომელიც გამოშვლავდა, როგორც შემარჯვენე, ისე შემარცხენეობის და მათთან შემარცხენეობის სახით.

სრულიად სამართლიანად, როგორც „რაპი“-ს მიმართვაში — ისე პროლეტ-მწერალთა სხვადასხვა ასოციაციების რეზოლიუციებში მთავარი ცეცხლი მიმართული არის შემარჯვენე გადახრების წინააღმდეგ — ამავე დროს ხაზგასმით აღნიშნულია შემარცხენეობასთან და „შემარცხენეობის“ რეკიდოვებთან ბრძოლის შეტენვებლობა.

2. საქართველოს პროლეტ-მწერალთა ასოციაციის აპარისტანის განყოფილება აცხადებს, რომ რუს. პრ. მწერალთა ასოციაციის შემოქმედებითი პლატფორმის ძირითადი საფუძველების სწორად აღიარებასთან ერთად აუცილებელია ვიბრძოლოთ იმ გადახრების წინააღმდეგ, რომელთა საშვალეებით დამახინჯებული იქნა ნაპოსტოველობის მოძრაობის ბოლშევიკური პრინციპები.

ამ ხასიათის შეცდომები დაშვებული იქნა ამხ. ამხ. ლიბედინსკის, ერმილოვის, გროსმან-როშინის, სუტირინის და სხვების მიერ. რომელთაც მთელი რიგი

ლიტერატურულ-მეთოდოლოგიური ხასიათის საკითხების იდეალისტურად დაყენებით დამახინჯებს პროლეტარული მწერლობის გენერალური ხასიათის

გენერალური ხასიათიდან გადახვევა განსაკუთრებულად გამოიხატა მწერლების და დებულებების წამოყენებით, როგორც არის „უშუალო შინაგულ-ღებათა თეორია“, „თვითმომკმედი ანალიზი“, „გალრმეგებელი ფსიხოლოგიზმი“, „ცოცხალი ადამიანის ლოზუნგი“ და სხვ. ეს თეორიები წარმოადგენენ აშკარა ოპორტიუნისტულ-მემარჯვენე ხასიათის თეორიებს, რომელმაც თავისი პრაქტიკული გამოსახულება ჰპოვა ისეთ ნაწარმოებში, როგორც არის ი. ლიბედინსკის „გმირის დაბადება“.

პროლეტარულ ლიტერატურის შემოქმედებითი მეთოდი არ შეიძლება ამ შემცდარ თეორიებს ემყარებოდეს და ი. ლიბედინსკის „გმირის დაბადების“ მსგავს პრაქტიკას იძლეოდეს, მაგრამ ეს არავითარ შემთხვევაში არ შეიძლება უფლებას აძლევდეს ვინმეს სპეკულიაცია აკეთოს და ამ ნიადაგზე ბრძოლა აწარმოოს ნაპოსტოველობის წინააღმდეგ, როგორც ამას „ბლოკი“ სჩადის. ნაპოსტოველობა პროლეტარულ მწერლობის იდეური მებრძოლი მიმდინარეობაა და მის წინააღმდეგ ბრძოლა, პროლეტარული მწერლობის წინააღმდეგ ბრძოლას უდრის.

3. აღმოცენებული ფრაქციული ბრძოლის უპრინციპო ნიადაგზე „ბლოკი“ წარმოადგენს, ისეთ ეკლექტიურ-უპრინციპო დაჯგუფებას, რომელთა წვრილბურჟუაზიული რადიკალობა აშკარად წარმოადგენს „მემარცხენების“ გამოხატულებას. „ბლოკის“ ფრაქციული ბრძოლა, რომელიც ამ ბოლო დროს გამოიხატა იმაში, რომ ის ცალკე „ლიტ-ფრონტად“ გადაიქცა — გარკვეულად ხელს უშლის, პროლეტარულ მწერლობის ერთ-ერთ ძირითად ამოცანას — კონსოლიდაციას.

ვინაიდან კონსოლიდაცია არ შეიძლება მოხდეს უპრინციპო კომპრომისების ნიადაგზე — არამედ პრინციპიულ საფუძველზე, ამიტომ საჭიროა „ბლოკი“-ს „მემარცხენე“ და მემარჯვენე შეცდომების გამოვლენა და მათი წინააღმდეგ ბრძოლა მით უმეტეს, როცა „ბლოკი“-ს უპრინციპობა იმაში მდგომარეობს, რომ ის თავის რიგებში აერთიანებს ეკლექტიკ პერვეგრზების ყოფილ მოწაფეებს (ბესპალოვი, ზონინი, გელფანდი და სხვ.) ნაპოსტოველობის წინააღმდეგ პერმანენტულ მოკინკლავეებს, (როდგვი, ბეზიმენსკის) ფორმალისტ-ეკლექტიკს (გორბაჩოვის), რომელთა შეერთებამ ის შედეგი გამოიღო, რომ მათ თავისუფლად უარყვეს პროლეტ-მწერლობის შემოქმედებითი ყველა საფუძველი მაშინ, როცა პროლეტარული მწერლობა შემოქმედებით მეთოდათ დიალექტიურ-მატერიალისტურ მეთოდს აღიარებს და იბრძვის მისი დაუფლებისათვის — „ბლოკი“ ბეზიმენსკის სახით აშენებს მექანიკურ მეთოდს, ბესპალოვი ანვითარებს სინამდვილის „ლაიროვიკი“-ს თეორიას, ყველაფერი ეს კი აუცილებლად წარმოადგენს მემარცხენე ფრაზებში მემარჯვენეობას, რომლის წინააღმდეგ საჭიროა ბრძოლა. ამის გარეშე შეუძლებელია ორ ფრონტზე ბრძოლის წესიერი წარმოება და პროლეტ-მწერალთა ძალების კონსოლიდაცია.

4. „რაპი“-ს მიმართვის გამოხმაურების ნიადაგზე შექმნილი ის უთანხმოება, რომელიც გამოვლენდა საქარ. პრ. მწერ. ასოციაციის პრეზიდიუმის და ა/კ. პრ. მწერალთა ასოც. სამდივნოს უზრავლესობათა რეზოლიუციების შორის — უსათუოდ შემცდარათ უნდა ჩაითვალოს ის ხასი, რომელიც ამახინჯებს ორ ფრონტზე ბრძოლის ლოზუნგს — აკრიტიკებს რა სწორად ა/კ. პრ. მწერ. ასოც. სამდივნოს უზრავლესობის რეზოლიუცია მემარჯვენეობას, ხელს აფარებს

„ბლოკი“-ს შეცდომებს, ობიექტიურად „ბლოკი“-ს მხარეზე გადასვლას ნიშნავს და მაშასადამე ხელს უშლის კონსოლიდაციის საკითხსაც.

„ზაპი“-ს სამდივნოს უმრავლესობის რეზოლუცია „ბლოკთან“ ერთდროულად ყოფს „რაპი“-ს ყველა შემოქმედებით ლოზუნგებს.

5. აჭარისტანის პროლეტ-მწერალთა ასოციაცია მოითხოვს აღიარებულ იქნას და გამოსწორებულ ა/კ პრ. მწერ. სამდივნოს უმრავლესობის მიერ დაშვებული შეცდომები. ამასთან ერთად აღვნიშნავთ, რომ პრინციპიალურად ვეთანხმებით საჭარ. პრ. მწერ. ასოც. პრეზიდიუმის რეზოლუციას — მათთან ერთად ეობრძობებთ პროლეტარულ მწერლობის პრინციპიალურ კონსოლიდაციისათვის, ბოლშევიზაციისათვის, დამკერული ტემპებისათვის და რეკონსტრუქციულ პერიოდის მიერ წარმოებულ ამოცანების გადასაჭრელად.

აჭარისტანის პროლეტარულ მწერალთა ასოციაცია.

რეზოლუცია საზრდოთ და ჩრდილოეთ ოსეთის პროლეტ-მწერალთა 1-ლი ყრილობისა, რომელიც მიღებული იქნა ახლ. ბუაჩიძის მოხსენების ბაზო პროლეტ-ლიტერატურულ მოძრაობაში ლიტერატურულ-პოლიტიკურ და შემოქმედებითი უთანხმოებათა შესახებ

საზრდოთ და ჩრდილოეთ ოსეთის პროლეტმწერალთა 1-მა ყრილობამ მოისმინა რა ახლ. ბუაჩიძის მოხსენება ლიტერატურულ-პოლიტიკური და შემოქმედებითი საკითხებზე დისკუსიის შესახებ პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციებში ხაზს უსვამს, რომ რუსეთის პროლეტმწერალთა ასოციაციის სამდივნოს მიმართვა არის ისტორიული სახელმძღვანელო დოკუმენტი, პროლეტარული ლიტერატურის გარდაქმნის საქმეში.

1-ლი ყრილობა აღნიშნავს, რომ რუსეთის პროლეტ. მწერალთა ასოციაციის ხელმძღვანელობის მიერ წარმოებული შემოქმედებითი დისკუსია, შემარჯვენე-შემარცხენე“ ბლოკმა გადააქცია ფრაქციულ ბრძოლად.

საზრდოთ და ჩრდილოეთ ოსეთის პროლეტმწერალთა 1-ლი ყრილობა, რუსეთის პრ. მწ. ასოციაციის სამდივნოს მიმართვის შეფასებაში, ბლოკის მოღვაწეობის პოლიტიკურ რაობის შეფასებაში და რუსეთის პრ. მწ. ასოციაციის შიგნით არსებულ მდგომარეობის შეფასებაში, საკვებით და მთლიანად უერთდება საქართველოს პროლეტმწერალთა ასოციაციის პრეზიდიუმის რეზოლუციას და ჩრდილოეთ-კავკასიის პროლეტმწერალთა ასოციაციის გამგეობის რეზოლუციას.

ყრილობა ადასტურებს საზრდოთ ოსეთის პროლეტმწერალთა ასოციაციის რეზოლუციის სისწორეს.

სოციალისტური რეკონსტრუქციის პერიოდი პროლეტარულ ლიტერატურას უყენებს ახალ უწინგველოვანეს ამოცანებს. უდავოთ მნიშვნელოვანი ზრდა პროლეტმწერლობისა, მაგრამ ახალ მოთხოვნისა და ამოცანებთან შედარებით მისი ჩამორჩენა არის ფაქტი. აუცილებელია მოხდეს პროლეტარულ ლიტერატურის ძალთა მობილიზაცია, რათა ლიკვიდაცია უყოთ ამ ჩამორჩენილობას, გეარკვიოთ და რეალიზაცია უყოთ ყველა ახალ დავითი ამოცანებს, წინა-

აღმდეგ შემთხვევაში კიდევ უფრო მწვავე ხასიათს მიიღებს, რეკონსტრუქციული პერიოდის ტემპებისა და ამოცანებისაგან პროლეტარულ ლიტერატურის ჩამორჩენა.

აუცილებელია გადაჭრით გარდაიქმნეს მთელი მუშაობა პერიფერიული ასოციაციებისა. აუცილებელია მოხდეს რეალიზაცია ლოზუნგების: პროლეტ-მწერლები წარმოებებში, ჩვენი რიგების გამუშურება, დამკვრელ მუშების ჩვენს რიგებში ჩაბმა. პროლეტარულ ლიტერატურის ბოლშევიზაცია, დამკვრელობა როგორც ფორმა პროლეტმწერალთა მუშაობისა, პროლეტმწერლობის შემოქმედებითი პრაქტიკა, რომელიც უნდა წარმოადგენდეს პროლეტარიატის საბრძოლველ იარაღს, უნდა იყოს პოლიტიკურად მტკიცე, მახვილი, თემატიკურად აქტუალური და ჩვენი სინამდვილის გარდაქმნის საქმეში ყოველშრივად დამხმარე.

ამ ამოცანათა სათანადოთ განხორციელება შეუძლებელია თუ არ იქნა პროლეტ-ლიტერატურული მოძრაობის სწორი ხელმძღვანელობა, თუ არ მოხდა ყველა ჩვენ ნაკლთა, მოძრაობის სუსტ მხარეთა და დაშვებულ შეცდომების გამორკვევა, რუსეთის პრ. მწ. ასოციაციის სამდივნოს მიმართვა, რომელსაც ახასიათებს გაბედული, ბოლშევიკური თვითკრიტიკა, მათი გადამწყვეტი გამოსწორების მიზნით აშკარავენს შემარჯვენე რაიის ყველა შეცდომებს, რომელიც დაშვებულ იქნა ხელმძღვანელ ამხანაგების მიერ.

პროლეტარულ ლიტერატურის შემოქმედებითი ხაზი ძირითადადში სწორ ორიენტაციას აძლევდა პროლეტმწერლებს. პროლეტარული რეალიზმის ხაზი, შემოქმედებითი შეცნობა სინამდვილისა მთელი თავისი წინააღმდეგობებით, მასზე ზეგავლენის მოხდენის მიზნით; ჩამოხსნა ყოველგვარი და ყველა ნიღაბებისა, ფსიქოლოგიური დამაჯერებლობით ჩვენება კოცხალ კლასიკურ ადამიანების, ჩვენი დროის გმირების, მუშური თემატიკა იყო და არის პროლეტარული ლიტერატურის ძირითადი ხაზი, რომლის საშეალებითაც შეიძლება პროლეტ-ლიტერატურისათვის ერთად-ერთი სწორი დიალექტიური მატერიალიზმის მეთოდის კონკრეტიზაცია.

რუსეთის პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციას სწორ შემოქმედებითი პლათფორმასთან ერთად აქვს შეცდომები და გადახრები. ზოგიერთ ხელმძღვანელ ამხანაგების თეორიულ და პრაქტიკულ მუშაობაში „სოცხალი ადამიანის“ ლოზუნგმა მიიღო აშკარა არასწორი და მავნე მიმართულება.

სასებით შემცდარად და იდეალისტურ განხრათ უნდა იქნეს მიჩნეული „უშუალო შთაბეჭდილებათა თეორია“, როგორც საფუძველი ხელოვნებათა და ამხ. ლიბედნსკის „მომქმედი თვითანალიზის“, მავნე გადახრათ უნდა იქნეს მიჩნეული ტენდენციები „მხატვრის“ მეთოდისაგან, ეს შეცდომები მოითხოვენ გადამწყვეტ ბოლშევიკურ გამოსწორებას.

ყრილობა სიაზოვნებით აღნიშნავს რომ მწერალთა მასებმა და თვით ხელმძღვანელმა ამხანაგებმა დაიწყეს ამ შეცდომათა გამოსწორება და კრიტიკა, ეს გარემოება იძლევა პროლეტარულ ლიტერატურის გარდაქმნის უზრუნველყოფას.

სამხერთ და ჩრდილოეთ ოსეთის პროლეტარულ მწერალთა 1-ლი ყრილობა ხაზს უსვამს, რომ ბლოკი წარმოიშვა რუსეთის პროლეტმწერლობის ასოციაციის სხვადასხვა სახის ოპოზიციური ელემენტებისაგან, ბლოკმა უპრინციპოდ გააერთიანა რუსეთის პრ. მწ. ასოც. „შემარცხენეები“ პერევეზევის პარტიულ მეგობრებთან, მის ყოფილ მოწაფეებთან, ნახევრად-ფორმალისტებთან და ეკლექტიკებთან.

„ბლოკის“ სხვადასხვა ელემენტები არ ამხელენ და აფუჭებენ ერთმანეთს შეცდომებს და ერთდებიან არა რუსეთის პროლეტარულ-სოციალისტურ ხელმძღვანელობის შეცდომათა გამოსწორების ნიადაგზე, არამედ „ნაპოსტოველობის“ ხელმძღვანელობისა და პროლეტარულ ლიტერატურის ძირითადი პრინციპების წინააღმდეგ ბრძოლის ნიადაგზე.

ბლოკი, სარგებლობს რა რეკონსტრუქციულ პერიოდში პროლეტარულ ლიტერატურის სიძნელებით, სცდილობს მოახვიოს პროლეტ-ლიტერატურულ მოძრაობას, შემოქმედებითი ეკლექტიკა, რომელსაც ძირები აქვს „ლევოვშინაში“, „პროლეტკულტოვშინაში“, „მემარცხენე“ სტეპატიურ გამარტივებაში, პერევერზევშინაში და სხვ. ბლოკი და ყველა აშკარა და ფარული მათი მომხრეები ამ შემოქმედებითი გზებს ასაღებენ რეკონსტრუქციული პერიოდის შემოქმედებითი პლათფორმით, რაც ობიექტიურად არის ნამდვილი ტენდენცია, რომელიც მიმართულია პროლეტარული ლიტერატურის სწორი შემოქმედებითი ხაზის ლიკვიდაციისაკენ.

მაშინ, როცა პროლეტ-ლიტერატურის „ნაპოსტოველური“ ხელმძღვანელობა პროლეტ-ლიტერატურული გენერალურ მეთოდთა აყენებს, როგორც ერთადერთ სწორ დიალექტიურ მატერიალიზმის მარქსისტულ-ლენინურ მეთოდს, და სცდილობს კონკრეტიზაცია უყოს ამ მეთოდს პროლეტარულ-სოციალისტურ პრაქტიკაში, ბლოკი სცდილობს ობიექტიურად შესცვალოს დიალექტიური მატერიალიზმის მეთოდი ლიტერატურულ ეანრების საკითხებით, ამტკიცებს რა, რომ ეანრი განსაზღვრავს მწერლის შემოქმედებითი მეთოდსა და სხვ.

ბლოკი მექანიკურად ჰყოფს სინამდვილეს დადებით და უარყოფითად სინამდვილის „ლაიროვის“ მიზნით, გვერდს უხვევს წინააღმდეგობათა გახსნას, იბრძვის რა ამრიგათ წინააღმდეგ ლენინის დებულებისა: „ჩამოხსნა ყველა და ყოველგვარი ნიღბების“. ყველა ეს „ლევური“, მექანიკური, ნახევრად-იდეალისტური შეხედულებანი, მყვირალა „მემარცხენე ფრაზებში“ გახვეულნი, წარმოადგენენ „ბლოკის“ უპრინციპო შემოქმედებითი სახეს“.

ბლოკი — ეხლანდელი „ლიტფრონტი“ წარმოადგენს ლიტერატურულ-პოლიტიკურ ფრაქციას რუსეთის პრ. მწ. ასოციაციის შიგნით. რუსეთის პრ. მწ. ასოციაციის ხელმძღვანელობის ხაზი მიმართულია პროლეტარული ლიტერატურის ყველა ძალთა კონსოლიდაციისაკენ. წინადაც იყო მიღებული ზომები და მომავალშიაც უნდა იქნეს, რომ მოზიდულ იქნეს ყველა გამოსადეგი ძალები ბლოკის — ეხლანდელი „ლიტფრონტის“, მაგრამ ეს არავითარ შემთხვევაში დასაშვებია არაა, რომ კონსოლიდაცია მოხდეს იდეურად უპრინციპო კომპრომისების გზით. „ლიტფრონტმა“ უნდა გადაჭრით აიღოს ხელი „ნაპოსტოველობის“ წინააღმდეგ ფრაქციულ ბრძოლაზე, აგრეთვე ყველა წარსულ და ეხლანდელ პოლიტიკურ შეცდომებზე და განისაზღვროს შემოქმედებით დაჯგუფების ჩარჩოებით. მხოლოდ ამ გზით შეიძლება რუსეთის პროლეტარულ-სოციალისტური ლიტერატურის „ლიტფრონტის“ არსებობა.

ამიერ-კავკასიის პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციის სამდივნოს უპრავლესობის რეზოლიუცია, რუსეთის პრ. მწ. ასოციაციის სამდივნოს მიმართვის შესახებ, მიუხედავად რუსეთის პროლეტარულ-სოციალისტური ლიტერატურის ხელმძღვანელობის ზოგიერთ შემოქმედებითი შეცდომების სწორად გაკრიტიკებისა, ძირითადში მფარველობას უწევს მემარჯვენე-„მემარცხენე“ ბლოკს, რაც არსებითად

არის ბლოკის წინაშე კაპიტულიაციის დოკუმენტი, ამის შესახებ სწორად შეიშნავენ რეზოლიუციები ჩრდილოეთ-კავკასიის პროლეტმწერალთა ასოციაციის, კავკასიის მკვებობისა და ბელორუსიის პრ. მწ. ასოციაციის სამდივნო.

ამიერ-კავკასიის პროლეტმწერალთა ასოციაციის სამდივნოს უარყოფს რა ბლოკის უპრინციპობასა და ფრაქციულობას, არ ააშკარავებს და აფუნჩრებს ბლოკის პოლიტიკურ რაობას და გვერდს უხვევს ან ამართლებს მის ნამდვილ შეცდომებს. ამიერ-კავკასიის პროლეტ. მწერალთა ასოციაც. სამდივნოს უმრავლესობის რეზოლიუცია სწორად აკრიტიკებს რა მემარჯვენე-ოპორტუნისტულ გადახრებს, როგორც უმთავრეს საფრთხეს პროლეტლიტერატურულ მოძრაობაში, საესეებით გვერდს უვლის და ივიწყებს „მემარცხენე“ საფრთხეს. ამიერ-კავკასიის პრ. მწ. ასოც. სამდივნოს რეზოლიუციაში ორ ფრონტზე ბრძოლის საკითხი არ არის დაყენებული სწორად. ეს მოვლენა არის იმის ნაყოფი, რომ ამიერ-კავკასიის პრ. მწ. ასოც. სამდივნოს რეზოლიუცია არ სდგას „ნაპოსტოველურ“ თვალსაზრისზე, არამედ უპრინციპო კომპრომისების გზით მიეჭანება მემარჯვენე-„მემარცხენე“ ბლოკის პოლიტიკურ და შემოქმედებითი პოზიციებისაკენ. სამხრეთ და ჩრდილოეთ ოსეთის პროლეტმწერალთა ყრილობა, მოითხოვს ამიერ-კავკასიის პრ. მწ. ასოციაციის სამდივნოს უმრავლესობისაგან დაშვებულ შეცდომების ბოლშევიკურ გამოსწორებას, ბლოკისაგან რეალურ გამიჯვნას.

აუცილებელია, რომ სამდივნო დადგეს სწორ ნაპოსტოველურ პოზიციებზე, ურთმლისოდაც შეფძლებელია ამიერ-კავკასიისა და მთელი კავშირის პროლეტარულ ლიტერატურულ ძალთა პრინციპიალური კონსოლიდაცია.

სამხრეთ და ჩრდილოეთ ოსეთის პროლ. მწერ. 1-ლი ყრილობა სთვლის სწორად და უერთდება საქართველოს პროლეტმწერალთა ასოციაციის სამდივნოს რეზოლიუციას. ეს რეზოლიუცია პროლეტმწერალთა მასებს აძლევს სწორ ორიენტაციას რუსეთის პროლეტმწერალთა ასოციაციაში მომხდარ ლიტერატურულ-პოლიტიკური და შემოქმედებითი საკითხების ირგვლივ უთანხმოების შესახებ; რეზოლიუცია აწარმოებს სწორ ბრძოლას ორ ფრონტზე. ლიტერატურულ-პოლიტიკურ-მეთოდოლოგიურ და შემოქმედებითი საკითხებსა და ოპორტუნისტულ გადახრებისადმი შემაროგებლობის წინააღმდეგ.

ყრილობა აღნიშნავს, რომ ოსურ პროლეტარულ ლიტერატურის განვითარება დამოკიდებულია „ნაპოსტოველურ“ ლოზუნგების თანმიმდევრობითი და სწორ გატარებაზე. აუცილებელია ხაზი გაესვას, რომ უმთავრესი საფრთხე პროლეტლიტერატურისათვის ეხლანდელ ეტაპში არის მემარჯვენე საფრთხე, აუცილებელია მის წინააღმდეგ გადამწყვეტი ბრძოლა, არ უნდა დავიწყოთ ამასთან ერთად „მემარცხენე“ გადახრებიც. ვაწარმოთ ბრძოლა შემაროგებლობასთან, ლიბერალიზმთან და ოპორტუნისტულ გადახრებთან.

ყრილობა ხაზს უსვამს, რომ კლასიური ბრძოლის სოციალისტური შეტევის ფართოდ გაშლის პირობებში, ძლიერდება მტრების წინააღმდეგობა, რომლებიც მელანდებიან ნაციონალისტურ ტენდენციების გაძლიერებაშიაც. საჭიროა გაძლიერებული ბრძოლა ნაციონალიზმთან, რომელიც ეხადდება სხვადასხვა ფორმებში. განსაკუთრებით ნაციონალური კულტურის ლოზუნგის ღენინის განმარტების გადამახინჯების წინააღმდეგ. მისი ლიბერალური ნაციონალიზმით შეცვლისა და ძველი კულტურისადმი მონური დამოკიდებულების წინააღმდეგ.

ყრილობა ხაზს უსვამს სრულიად საკავშირო პროლეტარულთა ასოციაციების და ამიერ-კავკასიისა და საქართველოს პროლეტარულ ასოციაციების ხელმძღვანელობათა გაძლიერებას, რომელიც დაეხმობა საქმარისა და სუსტი.

საპარტიოელის პროლეტარულ მშვიდობა ასოციაციის სომხური ნაწილის რეზოლუცია

ლიბერალურ-პოლიტიკურ და შიშვალადობითი შთანთქმების
გამო რუსეთის პროლეტარულთა და ამიერ-კავკასიის პროლეტარულ
მშვიდობა ასოციაციის

1. საქართველოს პროლეტარულ მშვიდობა ასოციაციის სექცია, გვიწოდებს რა რუსეთის პროლეტარულ მშვიდობა ასოციაციის სამდივნოს მიმართვას და წერილს „შემოქმედებითი დისკუსიის გაშლის შესახებ“, სავსებით უერთდება ამ დოკუმენტებს, რომელთაც აქვთ ისტორიულად დიდი მნიშვნელობა. რუსეთის პროლეტარების ასოციაციის, წლებით ნაცადი „ნაპოსტოველური“ ხელმძღვანელობა, ღირსეულად მეთაურობს პროლეტარული ლიტერატურის რიგების გარდაქმნას, აწარმოებს რა ვადამწვეტ ბრძოლას ორ ფრონტზე — წინააღმდეგ მემარჯვენე საფრონისა, რაც არის უმთავრესი ვსლანდელ ეტაპში და წინააღმდეგ „მემარცხენე“ საფრონისა. რუსეთის პრო. მწ. ასოციაციის სამდივნოს მიმართვა, და აგრეთვე წერილიც შემოქმედებითი საკითხების შესახებ, ხასიათდება ვადამწვეტით, ბოლშევიკური თვითკრიტიკით, რაც არის უმნიშვნელოვანესი პირობა პროლეტარულ ლიტერატურის რიგების გარდაქმნისათვის.

რუსეთის პროლეტარული მშვიდობის ასოციაციის სამდივნო ყველა მემარჯვენე რიგის შეცდომებს, რომელიც დაშვებულ იქნა (სწორ ლიტერატურულ-პოლიტიკურ ხაზის მიუხედავად) ვადამწვეტად აწარმოებს და ატარებს დაუზოგველ კრიტიკის ქვეშ. წერილი შემოქმედებითი საკითხების შესახებ, მიუთითებს და აძლევს შესაფერ მუფასებას იდეალისტურ ხასიათის შეცდომებს ამა. ლიბერალისკისა (თეორია „უშვალა შთაბეჭდილებათა“, „მომკმედ თვითანალიზის“ და სხვ.) ამა. ერმილოვისა, სელივანოვისკისა და სხვ.

რუსეთის პროლეტარული მშვიდობა ასოციაციის სამდივნოს მიმართვა და წერილი ასახულებენ და იცავენ კოველგვარი თვდასხმისაგან „ნაპოსტოველური“ ხელმძღვანელობის ლიტერატურულ-პოლიტიკურ ხაზსა და შემოქმედებითი გზებს.

2. საქ. პრო. მწ. ასოციაციის სომხური სექცია სავსებით უერთდება რუსეთის პრო. მშვიდობა ასოციაციის სამდივნოს დოკუმენტებს „მემარცხენე“-მემარჯვენე უპრინციპო ბლოკის მუფასებაში. „ბლოკი“, რომელიც ვარკვევით ჩამოყალიბდა ლიტერატურულ-პოლიტიკურ ფრაქციად აწარმოებს ბრძოლას „ნაპოსტოველობისა“ და პროლეტ-ლიტერატურულ მოძრაობის საფუძვლების წინააღმდეგ, წინააღმდეგ რუსეთის პროლეტ-მშვიდობა ასოციაციის ყველა სწორი შემოქმედებითი პოზიციებისა და ლოზუნგებისა.

„ბლოკმა“ უპრინციპოდ ვაერთიანა პერვეგრზევის ყოფილი მოწაფეები (ბესპალოვი, გილფანდი, ზონინი) რუს. პრო. მწ. ასოციაციის „მემარცხენეები“ (როდოვი, ბეზიშენსკი და სხვ.) და ნახევრად-ფორმალისტი ეკლექტიკები (გორბაჩოვი).

ეს გაერთიანება, რომელსაც არ გააჩნია დადებითი შემოქმედებითი პოზიციები და სდგას რა პოზიციებზე პროლეტარულთა შინისა, დაუძლეველი პირველბრუნვის შინისა. სუბიექტუიზმისა, „მემარცხენე“ გამარტივებისა, ინტელექტუალური „მემარცხენე“ შინისა და სხვ. — აწარმოებს ბრძოლას წინააღმდეგ რუსეთის პროლეტარულ მოძრაობას.

„ბლოკი“ ავლენს დიალექტური მატერიალიზმის მეთოდს, გამოდის რა წინააღმდეგ რუსეთის პრ. მწ. ასოციაციის ხაზისა: „ახლა ყოველი და ყოველგვარი ნიღაბებისა“, სინამდვილის შეცნობა მთელ თავის წინააღმდეგობებში, მასზე აქტიური ზეგავლენის მოხდენის მიზნით, რათა დაპირისპიროს სტემატიზმს ლოზუნგით ფსიქოლოგიური დამაჯერებლობისა და დასაბუთებულობის, ჩვენება კლასიური ცოცხალი ადამიანის და სხვ.

გამოდის რა ყველა ზემოთქმულიდან, — რუსეთის პროლეტარულ მწერალთა ასოციაციის სამდივნოს წერილი „შემოქმედებითი დისკუსიის გაშლის შესახებ“ სავსებით სწორად დასკვნის, რომ „ბლოკი“ ამ რიგით სდგას ჩვენს წინ, როგორც „ბლოკი“ „ლაიკოვშიკების“, რომელსაც საფუძვლად უდევს წერილობით-საფრთხილი რევოლუციონერების შეხედულებანი და განწყობილებანი, და რომ „ბლოკი“ გამომატეველია ჩვენს მოძრაობაში მემარჯვენე და „მემარცხენე“ საფრთხეთა თავისებურ შეხვედრისა.

საქ. პრ. მწ. ასოც. სომხური სექცია აღნიშნავს, რომ ამიერ-კავკასიის პროლეტ. მწერალთა ასოციაციის სამდივნოს უმრავლესობის რეზოლიუცია არ აძლევს სწორ ორიენტაციას რუს. პროლეტ-მწერალთა ასოციაციაში მომხდარ უთანხმოების შესახებ ამიერ-კავკასიის ხალხთა პროლეტარულ მწერლებს. ამიერ-კავკასიის პრ. მწერალთა ასოციაციის სამდივნო სწორად მიმართავს რა უმთავრეს ცეცხლს მემარჯვენე საფრთხის წინააღმდეგ, გვერდს უვლის „მემარცხენე“ საფრთხეს, ამ რიგით ბრძოლა ორ ფრონტზე ამიერ-კავკასიის პრ. მწ. ასოციაციის სამდივნოს რეზოლიუციაში არ არის დასმული სწორად და გარკვევით. ამიერ-კავკასიის პროლეტ-მწერალთა ასოციაციის სამდივნოს რეზოლიუცია ვერ აძლევს შესაფერ შეფასებას რუსეთის პროლ. მწ. ასოციაციის მიმართვის, სთვლის მას დოკუმენტად, რომელიც ხელს უშლის კონსოლიდაციას და სხვ.

ამიერ-კავკასიის პროლ. მწერალთა ასოციაცია სამდივნოს რეზოლიუცია მიბაძვის რა „ბლოკის“ ტრადიციებს და იჩენს რა სოლიდარულობას მისი ძირითადი პოზიციებისადმი. — ისე როგორც „ბლოკი“ რუს. პრ. მწერლობის ასოციაციის პლატფორმის ყველა ლოზუნგებსა და შემოქმედებითი საფუძვლებს სთვლის შემცდარად და იდეოლოგიურად მიუღებლად. ამიერ-კავკასიის პროლ. მწ. ასოციაციის სამდივნოს რეზოლიუცია ძირითადში იღებს და მთლიანად იზიარებს ეკლექტიურ და უპრინციპო „ბლოკის“ შემოქმედებითი გზებს. ამიერ-კავკასიის პრ. მწ. ასოც. სამდივნოს უმრავლესობა დაუსაბუთებლად უარყოფს „ბლოკის“ უპრინციპობასა და ფრაქციულობას, აფუჩქნებს და არ აშინებს მის არსებით შეცდომებს, ნამდვილად გამოდის რა „ბლოკთან“ ერთად რუსეთის პრ. მწ. ასოციაციის შემოქმედებითი გზებისა მისი და „ნაპოსტოველური“ ხელმძღვანელობის წინააღმდეგ.

ამიერ-კავკასიის პრ. მწ. ასოციაციის სამდივნოს რეზოლიუციას ავიწყდება ის გარემოება, რომ ზოგიერთ ნაწილში სწორი, თეორიკრტიკული გამოსვლა „ბლოკისა“ რუსეთის პრ. მწ. ასოც. ხელმძღვანელობის შეცდომების წინააღმ-

დგ. გადაიტვა ფრაქციულ ბრძოლათ, რუსეთის პრ. მწ. ასოციაციის და „ნაპოსტოველური“ ხელმძღვანელობის ყველა პრინციპილურ შემოქმედებით გზების წინააღმდეგ.

ეს მსხვილი შეცდომები ამიერ-კავკასიის პრ. მწ. ასოციაციის სამდივნოს უმრავლესობის რეზოლიუციას ობიექტიურად ხდიან „ბლოკის“ დოკუმენტათ, საესებით ჩამოყალიბებული კაპიტულიანტური ტენდენციებით.

4. საქ. პრ. მწერალთა ასოციაციის სომხურ სექციას ძირითადში სწორად მიაჩნია საქართველოს პროლეტმწერალთა ასოციაციის სამდივნოს რეზოლიუცია, რომელიც იძლევა ორ ფრონტზე ბრძოლის ნათელ და გარკვეულ აზრს, სწორად აკრიტიკებს მემარჯვენე რიგის შეცდომებს და ააშკარავებს მემარჯვენე-„მემარცხენე“ „ბლოკის“ რაობას. სომხური სექცია, უერთდება რა საქ. პროლეტმწერალთა ასოციაციის სამდივნოს რეზოლიუციას, შეცდომით სთელის იმ მდგომარეობას, რომ ამ მნიშვნელოვან დოკუმენტში არ არის დამუშავებული ამიერ-კავკასიის პრ. მწ. ასოციაციის სამდივნოს რეზოლიუცია. გარდა ამისა აუცილებელი საჭირო იყო უფრო გარკვეულად ჩამოყალიბებია შენედლეუბა „კოცხალ ადამიანზე“, შემოქმედებითი გზის საერთო კონტექსტიდან გამოუყოფლად.

საქ. პროლეტმწერალთა ასოციაციის სომხური სექცია დიდათ მნიშვნელოვანად სთელის, პროლეტარულ ლიტერატურის გარდაქმნისათვის, ძალთა კონსოლიდაციას. ამიერ-კავკასიის პროლეტარულ ლიტერატურის ზრდის რთულ პირობებში, კონსოლიდაციას აქვს განსაკუთრებით დიდი მნიშვნელობა. ამ კონსოლიდაციის მიზნით საქ. პროლეტმწერალთა ასოციაციის სომხურ სექციას აუცილებელ საჭიროებად მიაჩნია გამოსწორება ამიერ-კავკასიის პრ. მწერალთა ასოც. სამდივნოს უმრავლესობის რეზოლიუციისა, რომელიც არის „ნაპოსტოველური“ პრინციპებისაგან აშკარა განდგომილობა.

მხოლოდ ამიერ-კავკასიის პროლეტმწერალთა ასოციაციის სამდივნოს უმრავლესობის შეცდომათა გამოსწორების საფუძველზე, შეიძლება პრინციპილური კონსოლიდაცია, რომელიც აუცილებელია ჩვენი მოძრაობის ბოლშევიზაციისათვის, რიგების გარდაქმნისათვის და ლიტერატურაში მუშა-დამკვრელების გაწვევის ჩატარებისათვის, რაც არის ჩვენი ძირითადი მუშაობის საგანი უახლოეს დროში.

„ყოფაცხოვრების“ „ლაკროვკა“ თუ „ყველა და ყოველ- გვარი ნილაბის ჩამოხსნის“ აუცილებლობა?

ყოფაცხოვრების სოციალისტური რეკონსტრუქციის რთულ პროცესში მნიშვნელოვან დახმარებას ე. წ. „ნილაბის ჩამოხსნის“ ხერხი გაგვიწევს, ამხ. თ. დოლიძე კი სინამდვილის „ლაკროვკის“ ოპორტუნისტულ ტენდენციას ამელავენებს; მხედველობაში გვაქვს ჩვენი ბროშურის „სახელის გატეხის“ მიზნით ამხ. თ. დოლიძის მიერ წამოწყებული სალიტერატურო „დებიუტი“ (იხ. გაზ. „კომუნისტი“ № 260, რეცენზია სიტყვას მოითხოვთ! — ზე).

იმ დროს, როდესაც ჩვენი პარტია ადამიანების სოციალური შერჩევის, კადრების პრობლემის კონკრეტულ გახსნას უდიდეს მნიშვნელობას აკეთებებს, დოლიძე სინამდვილის რეალურ წინააღმდეგობათა გამომელავენების და ამ წინააღმდეგობათა დიალექტური დაძლევის წინაშე შიშს ამელავენებს. ზედმეტი არ იქნება თუ მოვაგონებთ ჩვენს „კრიტიკოსს“, რომ ლენინს ტოლსტოის განსაკუთრებულ სიძლიერედ „ყველა და ყოველგვარი ნილაბის ჩამოგლეჯის“ უნარი, ნილაბამოხსნილი კონკრეტული კლასური ადამიანების ჩვენება მიაჩნდა.

შეგნებულად არაფერს არ ვიტყვით ყველა „ბრალდებებზე“. ხმას ვიმაღლებთ მხოლოდ იმ ციტატამანისა და, რაც მთავარია, პოლიტიკური რიგის იმ უმართებულო ბრალდებების (სოფლის ახალგაზრდობის დაცინვა და კომკავშირისადმი მტრულად განწყობა) წინააღმდეგ, რასაც რეცენზენტი ერთი კალმის მოსმით გვაწერს! რა მოხდა? ჩვენს წერილში, რაც პირველად ეურნ. „პროლეტარულ მწერლობა“-ში დაიბეჭდა (1930 წ. № 3 — „ვიბრძოლოთ სოციალისტური ადამიანისათვის“) მრავალ დამახასიათებელ ემპირიულ ფაქტთან ერთად მოხსენებულია გლეხური ახალგაზრდობის ერთი ნაწილის სტიქიური ღტოლვა ქალაქისაკენ და, ნივთიერი უსახსრობის გამო, მისი „გამოურკვეველ“ მდგომარეობაში მოქცევა, აქედან გამომდინარე შედეგებით: წერილში ვასხვავებთ ამ მოვლენის სპეციფიკას გლეხური ახალგაზრდობის სხვადასხვა ფენაში და ამავე დროს დაძვინთ, რომ აღნიშნული მოვლენა ნიშნეულია ახალგაზრდობის ერთი პატარა ნაწილისათვის, რომელიც უმთავრესად წვერილბურჟუაზიული წარიდანაა გამო-სული და ახალი მოსულია კომკავშირში“ (გვ. 14). კომკავში-რული ახალგაზრდობა არ საკიროებს მოგვიანებულ დამცველებს და „ლაკროვ-

შვიკებს“, ვინაიდან ლენინური კომკავშირი საკუთარ წინააღმდეგობათა დიპლექტიური დაძლევის გზით მიდის წინ.

ჩვენს ბროშურაში ყველგან ხაზგასმულია „ახალგაზრდობის ნაწილის უფაცხოვრებითი ჩამორჩენილობა“, „ამხანაგების“ (გვ. 34) და სხვ. და როდესაც კონკრეტული და ემპირიული ფაქტებით ვამტკიცებთ, რომ კომკავშირული ახალგაზრდობის მკირე ნაწილი ამჟღავნებს „მტრულ ელემენტებთან სოციალური შეზრდის სიმპტომებს“ (გვ. 15). ვამხელთ ბოროტების კონკრეტულ მატარებლებს და ვასკენით, რომ ზოგიერთს ჯიბეში უყვე კომკავშირის „გაქონილი ბილეთი“ უძვეს, — გამოდის ამხ. დოლიძე და უსაფუძვლოდ აცხადებს: „ამას დასწერს კომკავშირისადმი მტრულად განწყობილი პირი“ და სხვ. როდესაც ვამხელთ ბიუროკრატიზმს, მემარჯვენე და „მემარცხენე“ ოპორტუნისტების უპრინციპო ბლოკს და სხვა, დოლიძის მიდგომით გამოდის, თითქოს ჩვენი პრესა მტრულადაა განწყობილი ლენინური პარტიისადმი! რასაკვირველია, ასეთი დასკვნების გამოტანა „უშუალო შთაბეჭდილებათა“ შედეგია, კარგი იქნებოდა ჩვენს რეცენზენტს ზერედედ მაინც გადაეთვალეირებია გაზ. „კომსომოლსკაია პრადეა“-ს კომპლექტები, სადაც შეეჯახებოდა ასეთ ანშლაგებს: „Липовые комсомольцы“, „Липовые билеты“ და სხვ. და არ აგვიმხედრდებოდა ცნება „გაქონილის“ ხზარებისთვის. „გაქონილი“, „Липовые“ და ა. შ. ვხეხა არა კომკავშირულ ბილეთს საერთოდ, არამედ იმ გადაგვარებულს, რომელსაც ჯერ კიდევ შერჩენია უბეში კომკავშირული ბილეთი; ეს ელემენტარული მკოდნეობა ყველასათვის აუცილებელია და განსაკუთრებით კი მათთვის, ვინც მწერლობაზე პრეტენზიებს აცხადებს.

რაც შეეხება „ვინმე“ გალინა კ — ძის „პრობლემას“, აქ ჩვენ გამოვდივართ თვითკრიტიკიდან. — მიუხედავად პიროვნებისა და ბოროტების კონკრეტულ მატარებელთა მხილების ლოზუნგებიდან, აქ დაუშვებელი და ანტილიტერატურული არაფერი არაა, ეურჩევთ ამხ. დოლიძეს გაეცნოს რუსულ კომკავშირულ ლიტერატურას უფაცხოვრების საკითხებზე, და მაშინ უადგილოდ ჩასთვლის თავის „ლიტერატურულ“ გამოსვლას ჩვენი წიგნის „დისკრედიტიზაციის“ მიზნით!

კომკავშირელის სუფთად ჩაცმის და ოპერაში სიარულის საკითხი, ჩვენ იმას კი არ მოვითხოვთ, თითქოს კომკავშირელი სუფთად არ უნდა იცვამდეს და ოპერას არ უნდა ისმენდეს, პირიქით, ეს აუცილებელიცაა და საზოგადოებრივად საჭირო და სასარგებლო მოვლენაა, ჩვენ მხოლოდ იმის წინააღმდეგ ვილაშქრებთ, რომ „ნოპიონი“ კომკავშირულში „მუშათა კლუბებში გამართულ სპექტაკლებზე უმსგავსოთ ჩაცმულნი და იარებნიან“, ხოლო ოპერაში „ჩაკოვერკოტებულნი“; სწორედ ამ სხვაობის „სოციოლოგიაზე“ მივუთითებდით მკითხველებს და არა საერთოდ ოპერაში სიარულის ან ჰიგიენურად ჩაცმის არაკომუნისტურობაზე, როგორც ამას შემცდარათ ფიქრობს ჩვენი „კრიტიკოსი“.

რაც შეეხება ჩვენი ბროშურის „სტილის“, სიტყვიერი კონსტრუქციების, წინააღმდეგობის ფელეტონური გამაზვილების საკითხს, პასუხის გაცემა საჭიროდ არ მიგვაჩნია, ვინაიდან რეცენზენტს ამის სპეციფიური მკოდნეობა არა აქვს.

ჩვენ წინააღმდეგი ვართ სინამდვილისა, ჩვენი უფაცხოვრებითი ჩამორჩენილობის „ლაკროვკის“, უფაცხოვრების საკითხებში ჩვენ ცდილობთ ლენინური ფორმულის — ყველა და ყველგვარი ნიღაბის ჩამოგლეჯა“-ს — რეალიზაციას.

6. ზომლითელი — „უზულო ღამეები“ სახელგამი. 1930 წ.

6. ზომლითელმა უკანისკნელ ხანებში თავისი კალამი სცადა პროზის დარგშიაც. ამეამად ჩვენ წინ დევს მისი რომანი „უზულო ღამეები“. რომანის შინაარსი გაშლილია 1906 წლის რეაქციის ფონზე. მოქმედება სოფელში სწარმოებს. რეაქცია, ბნელმა ძალებმა თავი წამოყო. პრისტავი და მამასახლისი ფართაშობენ. მამასახლისი ერმილე ვერ ისვენებს, ბესარიონ შწერალი საქმეებს აჯახბრაკებს, გაბრიელა მედუტნე და ივლიანე ყოყოჩაძე მათ ამბარუნს. ეგზეკუტია, სოფლის დასჯა. სოფლელებზე გადასახადების დადება, შეკრებული ფულის მითვისება, გაცარცვის სიმულიაცია, ტერორისტული აქტები, სიყვარული, რევოლუციები და რომანიც ამით იხურება.

ზომლითელის სარეცენზიო რომანზე შემდეგი ითქმის: მშვენიერი მასალებით აგებული ოდა, მაგრამ ასევე არა მშვენიერი ხელობით ნაკეთები. ეტუობა დაუცველი, ხელობაში გაუწაფელი, გაუვარჯიშებელი ხელი. პუბლიცისტობა, კორესპონდენტობა, კრიტიკოსობა და ბელეტრისტობა ერთმანეთშია არეული.

ვიმეორებთ იმ ხანის სოფლის საერთო ფონი სწორად არის მოხატული, მომკმედი პირები რეალური ტიპებია. ჩვენი მახლობელი წარსული ცხოვრების ნაცნობი აღამიანები დამახასიათებელი მხარეებით, დამახასიათებელი სიტყვებით და საქმეებით, მაგრამ ტიპები მხატვრული სახეებით არ არის მოცემული.

ტიპი რომანის მსგეღელობაში კი არ იქმნება და იბადება, არამედ აეტორს მზა-

მხარტული შემოყავს პუბლიცისტური წინასიტყვაობით და შემდეგ კრიტიკული წერილის კონსტრუქციით არჩევს მას. აეტორს ზოგჯერ ავიწყდება რომ ის რომანს სწერს, რომ ის მხატვრულ შემოქმედების პროცესშია, რომ მან ცხოვრების ასახვას როგორც მხატვარი ისე უნდა მიუღდგეს და არა როგორც პუბლიცისტი-კრიტიკოსი.

აეტორს ჩვენის აზრით ეს იმიტომ ემართება, რომ შოთხბობილ ფაქტების საშინელებაზე თვითონვე დელავს, თავს ეტრ იკავებს, ბელეტრისტის ჩარჩოებში ეტრ ეტევა. მისი მუგუზულები საქმოდ არ მიანია, სული კისერში ებჯინება, აქტიურობს, პუბლიცისტურ ქვებს ისტრის, კორესპონდენტურ რისხვას ანთხევს, კრიტიკულ ბრზოთ უმისპინქლდება.

რომანი ბელეტრისტულად იწყება: №-ის თითქმის ერთი წლით. კარებ მიკეტილსა და მიყრუებულ სოფლის კამეცელოარის უცბათ გამოცოცხლება დაეტუო.

ამის შემდეგ პუბლიცისტური მანერით კითხულღს რა მოხდა? ხოლო კორესპონდენტის ერუდიციით უბასუხება: ის რომ 1906 წელი შემობრძანდა ჩვენში ცეცხლითა და მახვილითაო.

რომანში არის დაბალი მარკის პეღაგოგიური მომენტებიც, მაგალითად რომანში ეხედავთ ასეთ ადგილს: სოფლები-საგან შესდგება საზოგადოება, საზოგადოებისაგან სახელმწიფო, ხოლო სახელმწიფოსაგან ევრედ წოდებული ძველი ქვეყანა.

რომანში არის სიყვარულის მომენტებიც. ავტორს ისიც თავისებურად აქვს მოცემული. სიყვარულიც მზამზარეულად არის რომანში შემოტანილი და არა რომანის მსვლელობაში იშლება. თედოს და მანოს სიყვარული მოცემული ფაქტია. სიყვარულის სიკვდილი, ან შეყვარებულთა დიალოგები რა სკიროა, რაიმე ფერებიც ზედმეტია. შეუყვარდათ მარჩა და გაათადა.

რომანის სახელწოდებას პოდსკრიპტი აქვს: რომანი ქართველ რევოლუციონერის ცხოვრებიდან. ეს მინაწერი არ არის გამართლებული. რომანში უმთავრესად რეაქტიაა მოცემული და რევოლუციონერის ცხოვრება. რომანში მთავარი მომქმედი პირობებია რეაქტიის გმირები, რომანის უმეტესი ნაწილი იმათი ცხოვრების, მუშაობას და საქმიანობას ეხება. თედო ახალიშვილი რევოლუციონერის საქმიანობის ფონზე იმდენათ არ არის მოცემული, რამდენათაც სიყვარულის ფონზე. ის რევოლუციონერი ყოფილა მაგრამ რომანში ეს არ არის სისრული გატყობილი. რომანიდან ეს არ სჩანს. ამასთანავე რევოლუციონერთა საქმიანობის აქტივში, ავტორს შეაქვს ისეთი საქმიანობა და მოქმედება, რაც რევოლუციონერებს სოულებით არ ახასიათებდა. მაგალითად სოფლის ბოძოლების, ლხინზე თავდასხმა და მათი გალახვა — ცემა. საეკვო ურთიერთობა გაბრიელ მელქენსა და ტერორისტებს შორის, ბესარიონ მწერალთან კავშირი და სხვა.

მაგრამ რომანი მარტო ნაკლით არ ამოიწურება. საერთო ხაზები უმკველად

დამაკმაყოფილებელია. არის სოფლის ცხოვრების უკედავი სურათებიც, განსაკუთრებით კარმელაძის, ჩათორი ნიკოია, პრისტაეის კანცელარიაში მუშაობა, მანოს დანება, სოფლის ყრილობა, ხალხის ბუნებრივი, გლეხების ჯანსაღი და თავისუფალი ლაპარაკი, სოფლის ძაღლების სწორი დაჯგუფება, სოფლის ცხოვრების დამახასიათებელ მომენტების გამოკვეთა, გამართული დიალოგები, ხალხური კილოცაგი.

მხოლოდ ყოველთვის ვერ ეტყევა ავტორი ამ ჩარჩოებში. ის არღვევს კალაპოტს, იჭრება სხვა სფეროებში და ძალიან დაუსაბუთებლად და დაუმუშავებლად გვაძლევს თებერვლისა და ოქტომბრის რევოლუციას და ბოლოს მომქმედ პირობებს ყველას ზოცავს ზოგს შემთხვევით და ზოგსაც ბუნებრივი სიყვდილით.

ყველაზე დამუშავებული და სრული ტიპია რომანში ბესარიონ მწერალი. ავტორი შეეფერებს არ ზოგავს მისი მურობის სახის საჩვენებლად, მაგრამ მარტო ფერები არ ქმნის შემოქმედების უკედავ სახეს. შედარებით ეგნატე ნინოშვილის მოსესთან, ნოეს ბესარიონი მართალი ტიპია. გაიმასქნობის, გაღლეტილობის და გამორჩენის მომენტები სუსტია, დახვეწილ კლასობრივ სახესაც მოკლებულია, შავი საქმეებით იმდენად დამძიმებულა არ არის.

ავტორს ბელეტრისტის უდაო ნიჭი აქვს და მას მართებს ფიჭრი იმაზე, რომ თავისი ბელეტრისტის ჯეჯილი გასწიზნდოს მანე ბალახ-ბულახისაგან.

დ. კ.

თომას ბორალი — „კოპტების შეჯიბრი“ 1930 წ.

ამ დღეებში წიგნის ბაზარზე გამოვიდა გასაყიდად თ. ბორელის წიგნი „პოეტების შეჯიბრი“ (ვაკეი და ვაეა). რამდენად წიგნის სათაური მიზნიდევლია და შეიძლება მკითხველ მასში ვასავალი აპოკოს; იმდენად სკიროა გამორკვეუ-

ლი იქნეს ამ წიგნის მნიშვნელობა და ის შეცდომები, რომელიც მას უსათუოდ ახლავს. ეს საჭიროა, იმისათუოდ, რომ წიგნის კვლევის საგანა ავაკისა და ვაეას — ამ ორი დიდი პოეტის — ორი ქართველი კლასიკის ურთიერთი პირა-

დი დამოკიდებულების საკითხები და მათი ლიტერატურული შეფასების ცდებიც, ავტორს მიზნად დაუსახავს გაერკვია არა მარტო ამ ორი ქართველი მწერლის ლიტერატურული შეჯიბრის ისტორია, არამედ მათი შემოქმედებითი ღირებულებაც, რადგან უკანასკნელი უშუალოდ დაკავშირებულია პირველთან. მაგრამ ამ წიგნში ყურადღებას იპყრობს უმთავრესად არა შეჯიბრების საკითხი, არამედ ის შენიშვნები, რომელსაც ავტორი იძლევა გზა და გზა აკაკისა და ვაჟას შემოქმედებითი თვისებების დახასიათების დროს.

ეს შენიშვნები საყურადღებოა, იმდენად, რამდენად იგი თავისებური გამეორებაა ქართულ ინტელიგენტურ ლიტერატურულ კრიტიკაში შემუშავებული შეხედულებებისა აკაკისა და ვაჟას შესახებ. კულტურული ღირებულებათა გადაფასების ისეთ ეპოქაში, რომელშიაც ეხლა ვიმყოფებით, ძველი შეხედულებებით, ძველი საზომით აზროვნება ყოველად შეუძლებელია. ამ გზით სიარული ეს უმცირესი წინააღმდეგობის გზით სიარულს ნიშნავს, რომელსაც იშვიათად შეიძლება გამართლება ქონდეს. თ. ბორელს კი ასეთი შეცდომა მოდის, როცა ტრადიციულად ეკიდება ამ საკითხებს.

პირველი და ძირითადი შეცდომა, მისი იმაშია, რაშიაც მთელი ქართული ინტელიგენტური კრიტიკისა, რომელიც საბოლოო ჯამში გაბატონებული კლასების ფეოდალურ-ბურჟუაზიულ იდეოლოგიას წარმოადგენდა, ამიტომ ამ კრიტიკის მიხედვით ისეთი მწერლები, როგორც აკაკი და ვაჟაა, არ შეიძლება დიდი რასიული, ქართველი ერის, ქართველი ხალხის პოეტები არ ყოფილიყვნენ.

ექსპლოატატორული კლასების თვისებაა, თავისი კლასიური საქმე, მთელი ხალხისა და ერის სახელით აკეთონ, ამიტომ არ შეიძლება მათ აკაკი და ვაჟაზედაც არ ელაპარაკათ, როგორც ქართ-

ველი ერის, ქართველი ხალხის პოეტებზე, მაშინ როცა, იმ ხანებში, როცა ეს პოეტები ცხოვრობდნენ ჩვენს საზოგადოებრივი ცხოვრების განმარტებულ პირობებში და არა თუ რაღაც ეროვნულ მთლიანობას, არამედ კლასიური ბრძოლის თვალსაჩინო ფურცლებზე იშლებოდა (მაგ. 905 წელი და სხვა).

ნუ თუ შეიძლება ითქვას, რომ აკაკი წერეთელი საზოგადოების ყველა სოციალურ ფენებისათვის ერთიანად მისაღები და სათაყვანებელი პოეტი იყო? რასაკვირველი, არა, ამიტომ არც ის შეიძლება, რომ ის მთელი ხალხის მთელი ერის პოეტი ყოფილიყო, მაშინ, როცა ეს ერი, ეს ხალხი კლასებად დანაწილდა და მათ შორის სასტიკი კლასიური ბრძოლა გაჩაღდა. მაგრამ აკაკის ეროვნულ პოეტად, სწორედ, იმისათვის გამოცხადდება, რომ ის თავისი პატრიოტული ლირიკით სწორედ ამ კლასიურ ბრძოლის შენელებას, უწყობდა ხელს, როცა ყველას წინაშე ლირიკული ცრემლებით სამშობლოს განთავისუფლების სურვილებს აყენებდა, ამით აჩლუნგებდა, ცვლიდა კლასიურ ბრძოლას, ეროვნულ-პატრიოტული გრძნობით.

აკაკის პოეზიის ეს თვისება მისი ძალაა, რომ კარგათ ესმოდა ეროვნულ ბურჟუაზიას, ამიტომაც აცხადებდა მას ქართველი ერის, რასიულ პოეტად, მაგრამ სამწუხაროა ის, როცა დღესაც გრძელდება კრიტიკაში ასეთი შეხედულებები.

რას ნიშნავს თ. ბორელის ასეთი განცხადება, რომ „ქართველმა ხალხმა, თავისი განცდების გაფორმებას აკაკის პოეზიაში დაუწყო ძებნა და ყოველი მისი ნაწარმოები უფკვედ მიიღო“. ან კიდევ „მარტო თავისი გულის კი არა, მთელი ქართული ერის დავალება გამოსთქვა ვაჟას ენამ“, რომ აკაკი წერეთელი, „ბრწყინვალე თავადი, დიდი ფეოდალი იყო“ და სხვა.

ეს ხომ კრიტიკის ის გზაა, რომელიც კლასიურ დიფერენციაციას გვირდს უკ-

ლის. ეს ხომ ის გზა რომელიც ჯერ კიდევ ილია ქავჭავაძემ იჭადაგა, როცა გამოაცხადა, რომ არავითარი კლასიური დაყოფა არ არსებობს, რომ გლეხი და ბატონი, ყველანი ქართველები ვართო. შემდეგში ეს გზა არ, ჯორჯაძემ გააგრძელა, როცა ქართველ მუშას მოუწოდა კლასიურ ბრძოლისათვის დაენებებია თავი და სამშობლოზე ეფიქრა, რომ ქართველი მუშა არ უნდა ებრძოდეს ქართველ ბურჟუასო. დაბოლოს ეს ლიტერატურული კრიტიკის ის ტრადიციაა, რომელსაც ქართველ ბურჟუასთან და ინტელიგენტთან ერთად ქართველი წერილი ბურჟუა თავადი და საქართველოს დემოკრატიის სახელით მოლაპყვე ქართველი მენშევიკი — ანეთიარებდა.

ფრიად დამახასიათებელია, მენშევიზმის იდეოლოგიური ბუნებისათვის, ის შეხედულებები, რომელსაც ისინი ამჟღავნებდნენ, თუ გნებავთ კერძოდ აკაკის შეფასებაში. ან რით განსხვავდებოდა მენშევიკების ეს შეფასება ფეოდალურ-ბურჟუაზიული ინტელიგენციის შეფასებისაგან!

აი რას სწერდა მენშევიკების ორგანო „ახალი აზრი“ (1915 წ. № 129) თავის მოწინავეში: (აკაკის გარდაცვალების გამო) „როცა ქართველი დემოკრატია, მედგრად შეუღდა მონობისა და ჯაჭვის ბტვრევას, აკაკი მას მიესალმა, მან მის გმირობას და თავდადებას უმღერა“. ან უკეთ „აღარა გვეყავს ქართველი ერის უდიდესი მგოსანი“, „ერის სულაერი საღაროს წმინდათა წმინდა“ (ნ. ეორდანია — ჰეენი აკაკი“. „ახალი აზრი“ 1915 წ.). აი რაგვარი იყო ქართველი სოციალ-დემოკრატიის ენა, ნუ თუ ეს იყო მარქსიზმის ძირითადი სოციოლოგიური მეთოდის — კლასიური ბრძოლის თეორია? ყველა ამის შემდეგ აშკარაა თუ ვისია და საიდან მოდის ასეთი შეხედულებები. ქართველ კლასიკებზე და სხვა.

მაგრამ განა მართო თ. ბორელი ედებამ საკითხებში, რასაც კრიტიკული განაბრუნებული აზრია, ვეღვა ჩვენი ველ ლიტერატორებმა. ესეუ კლასიკებმა საზომს იეიწყებეს, ერის სახელით ლაპარაკობს, ან თავისი იდეოლოგიით ნაციონალისტია და სხვა.

რა სიტყვა იმაზე უარესი თ. ბორელმა, რასაც „მარქსისტი“ ე. ხუროძე სწერდა აკაკისა და სხვების შესახებ. მოუსმინოთ უკანასკნელს: „ის (აკაკი) იქცა საქართველოს სინკისად, გრძობად აზრად. სიღამაზედ და მშვენიერებად... ამიტომ იყო, რომ ყოველი ქართველი ადიდებდა მას“ და სხვა.

ან კიდევ „აკაკი წერეთელი დღესაც ჩვენი დიდება და ეროვნული სიამაყის მწვერვალია“. ეს ორი (აკაკი და ყახბეგი) მგლოვიარე ზარი გრძნეულად გუგუნებს ეროვნულ სამრეკლოზე და მთელ ერს ბოჰავს (იხ. ე. ხუროძე „ქართული ლიტერატურის თემატიურად განხილვა“ — 1927 წ.). ეს ფაქტები ამაშფოთებელია პირდაპირ თავისი სიყალბით და ფსევდო-მარქსისტული, ნაციონალიზმით. მაგრამ განა ეს გამოწაკლისია.

რას ნიშნავდა, ის, რომ ერთ დროს ქართველ ნაციონალისტ მწერალთა ჯგუფმა, ვაეა კოლუმბად გამოაცხადა, რომ მის სახით ვითომ ბარში განადგურებული ქართული კულტურა მთაში შეიხიზნა (გამაახურდია) და სხვა, რომ ის „ფენომენალური მოვლენაა მთელ მსოფლიოს ლიტერატურაში“ (ს. დანელია), რომ ის „ბარბაროსია, რომელშიც გენიამ გაიღვიძა“. „უსინათლო ჰომეროს“ (გ. რომაქიძე) და სხვა. შეხედებით ისეთ კურორებსაც, რომელიც ცდილობს დაამტკიცოს, რომ „როგორც ბიოლოგიურად გამართლებელის ყოველმხრივ“, აკაკი წარმოადგენს „დამშვენებას ქართული რასისას“ (ე. გაგელი, 1922 წ.).

აშკარაა ეს ყველაფერი წარსულის ინტელიგენტური მისტიკაა და ნაციონა-

ლისტური აზროვნების ნიმუშები, ამ ტრადიციული აზროვნების რკალშია თ. ბორელიც, როცა სწერს, რომ ვაჟა „ფშავეში გახიზნული“ ილიას იღვას „ჩვენი თავი ჩვენვე უნდა გვეყუდნოს საუკეთესო ფორმაში აყალიბებდაო“, რაც აუცილებლათ სწორია, მაგრამ განა მთელი ქართველი ხალხი იხიარებდა, ილიას ამ ფორმულას? ეროვნული მთლიანობის იღვას, როგორც ეს ილიას ესმოდა? რასაკვირველია არა, მაშ, როგორ შეიძლება ვაჟა ყოფილიყო მთელი ერის მესაიდუმლე, აშკარაა აქაც ტრადიციული აზროვნების ელემენტებია.

პარადოქსებად უნდა ჩაითვალოს თ. ბორელის მიერ ისეთი განცხადებები, თითქოს „ნამდვილი და ღრმა გაგება პოეზიისა პოეტებს შეუძლიათ მხოლოდ“, თუ რომ ეს პართალია, როგორ მოხდა მაშინ, რომ აკაკის რომელსაც არ მოსწონდა (როგორც თქვენ ამტკიცებთ) ვაჟას პოეზია და მის შესახებ უთქვამს, რომ „იმისთანა მეხმნე ყველა ჩვენს ფეოდალს ჰყავდა წინეთო“ — ვაჟა თქვენთვის და მრავალ სხვებისთვის მაინც დიდი ეროვნული პოეტია, უდაოა ამ წინააღმდეგობასთან გვაქვს საქმე, მაშ, როგორ შეიძლება ამისი წერა თითქოს შოთა რუსთაველის მხატვრული ღირებულების შეფასება ილია ქავჭავაძემ უფრო შესაძლო, ვინემ „ვეფხვის ტყაოსნის“ ყველა მკვლევარებმა ერთადო“. თუ ეს ასეა, მაშ რა საჭირო იყო, რომ ამ წიგნს სწერდით, ხომ სულ ერთია თქვენ პოეტი არ იყავით, მაგრამ, რომ ეს პარადოქსია იქედანაც სწანს, რომ ავტორი შემდეგ საწინააღმდეგო აზრებს ანვითარებს — „ერთი მიზეზთაგანი აკაკის ნიჭის შესუსტებისა უსათუოდ ლიტერატურული კრიტიკის უქონლობა იყო, პოეტის ნიჭს საზოგადოებრივი აზრი და მხატვრული კრიტიკა უნდა ასაზრდოებდეს“ — ეს უდაოა; კრიტიკისადმი უარყოფითად დამოკიდებულებამ თ. ბორელი იქამდე მიიყვანა, რომ „ვაჟას პოეტური შემოქმედების ანალიზს“

თუ ჩვენი თანამედროვე ლიტერატურული კრიტიკა შესძლებს პრ გონია და თბა მართო იმისათვის, რომ მისი მკვლევარი ასეთი ძალის მქონე მკვლევარი იქნის გამო, რომ თვით მას არ გააჩნია კვლევის მეცნიერული მეთოდი.

აბა რას ნიშნავს ისეთი განცხადება, რომ ვაჟას გარჩევა, მხოლოდ ფორმალურად შეიძლებაო, რადგან მისი აზრით ვაჟას „შემოქმედებითი ამოცანა ადამიანის შინაგანი განცდის გაფორმებაა“, რომ იგი თითქოს „საცესა და მძიმე უფრო შინაგანი ფორმით“. შინაგანი განცდა, შინაგანი ფორმა, რაღაც ძალზე გაუგებარია, ფორმისა და შინაარსის მცნება გაუალებულია, იგი შეცვლილია რაღაც გარეგანი და შინაგანი ფორმებით, რომლის შედეგია ის, რომ თითქოს „ვაჟა გარეგანი ფორმით უაღრესად ნაციონალისტი, შინაგანი ფორმით საკაცობრიო, (გვ. 60) რომ ვაჟა ნაციონალისტია, ეს მისი ნაწარმოებების იდეური მხარეა, ეს მისი იდეებია, მაგრამ ეს იდეები, რომ ნაციონალურ ფორმაშია, ეს მისი შემოქმედების სტილია, ასე, რომ თუ სადაა და რა გვარია მის შემოქმედებაში საკაცობრიო ფორმა — ეს შეგლობაა.

თუ ავტორი უკანასკნელში იმას გულისხმობს, რომ ვაჟა-ფშაველას საკაცობრიო საკითხებზე აქვს ნაწარმოებები, ეს კიდევ სხვაა, მაგრამ საშუაბროდ ეს აზრიც ქართული ყაიდის ტალმუნდისტიკაა, რადგან არავითარი საკაცობრიო პრობლემა, არავითარი „ორგანიტროპიული“ და რევოლუციონური ძალა სულისა (კ. კ. პანელე) არაა იმაში რომ აღუდა ქეთელაური თავისი კუთხის ჩვეულებას აოლევებს, ნუ თუ იმისათვის, რომ ვაჟას გმირები თავისებური ზნე-ჩვეულების, მისი ზვიადი ადათებისა და „ფოლოსოფია“ მატარებლებია, ამიტომ ისინი ჰამლეტებია, ანტოგონები, ფაუსტები? როგორ შეიძლება მთის ჯგაროსნული იდეებისა და ნატურალური მეურნეობის, ზნეობრივი პრინციპებისა და ყოფა-ცხოვრების

ფონზე აღმოცენებული ტიპების, მინდიას „კეთილშობილ რევოლუციონერად წარმოდგენა“ (კაპანელი). კეთილშობილობა და რევოლუციონერობა რაღაც შეუთავსებელი მოვლენაა, და მინდიაც სწორედ იმიტომღა მხოლოდ კეთილშობილი, რომ ის იმ კუთხის შვილია, სადაც ძლიერია ქრისტიანული, თემურ-პატრიარქალური მორალის და რელიგიურ-ანტროპომორფისტული ფილოსოფიური მსოფლგაგება.

ამიტომ ვაფა მთის დიდი პოეტია, მისი ზნე-ჩვეულებისა და ტრადიციების მცოდნე, მისი იდეალიზატორი და მესიტყვე და არა „ბარბაროსი“, „უსინათლო პომეროს“ და „გველის მჭამელი“ და სხვა

— ყველაფერი ეს ინტელიგენტური ფილისტერული ლაფობაა და მას ბრძოლა უნდა გამოეცხადოს წაგრძობულ სიტყვები ამ შეხედულებებს წაეციან. აქვე უნდა ბუთებენ, თ. ბორელი დასაბუთების გარეშე აცხადებს, რომ საინტერესოა ვაჟას გატაცება „საკაცობრიო დიდი პრობლემებით და ტიპების შექმნით, ამ გატაცების ნაყოფია“ თურმე „ვაჟას უაღრესად მხატვრული პოემები“ (გვ. 71).

როგორც ვხედავთ ამ პატარა წიგნში საკმაოდ დიდი შეცდომებია, რომელიც ჭართულ ლიტერატურული კრიტიკის ტრადიციულ ხაზს ატარებს.

აღ. სულავა.

საკრედიტო კოლეგია:

ბ. ბუაჩიძე, ვ. ლუარსაშიძე, ა. მაშა-
შვილი, ს. ეული, შ. რაღიანი.

ახალი წიგნი

იმიჭღიბა და მოკლე ხანში
გამოცემა

შალვა რადიანი

ლიხუჩაჯური პორფირები

წიგნი პირველი

მომრე შევსებული და შესწორებული გამოცემა

გამოცემა სახელგამის